

Szkoła Artystyczna

SERIA WYDAWNICZA CENTRUM EDUKACJI ARTYSTYCZNEJ

2(26)/2024

centrum
edukacji
artystycznej

WARSZAWA, CZERWIEC 2024

ZESPÓŁ PROGRAMOWY I REDAKCYJNY

Iwona Skowron — wicedyrektor CEA, przewodnicząca Zespołów

dr Beata Lewińska — redaktor naczelna serii wydawniczej

Mirosława Jankowska

dr Anna Antonina Nogaj

dr Joanna Sibińska

prof. dr hab. Katarzyna Sokołowska

KONSULTACJA NAUKOWA NUMERU

dr Wojciech Jankowski

ZESPÓŁ WYDAWNICZY

Tadeusz Olechowski — projekt i opracowanie graficzne, skład i łamanie, projekt okładki

Anna Jarecka-Bala — sekretarz serii wydawniczej

Sylwia Kozak-Śmiech — korekta i adiustacja

Na okładce

© Centrum Edukacji Artystycznej, Warszawa 2024

ul. Mikołaja Kopernika 36/40, 00-924 Warszawa

WYDZIAŁ WYDAWNICTW

bala@cea.art.pl

<https://www.gov.pl/web/cea>

ISSN 2525-1707

ISBN 978-83-62156-74-0 (wersja drukowana)

ISBN 978-83-62156-75-7 (wersja elektroniczna online)

Druk i oprawa:

Spis treści

Słowo od Redakcji	5
Kształcenie w szkole artystycznej	9
Agata Bubisz Wykorzystanie Etiud w I pozycji Zdenka Karola Runda w nauczaniu początkowym gry na skrzypcach	11
Anna Mikolon Gdańskie spotkania pianistów-akompaniatorów zatrudnionych w szkolnictwie muzycznym miejscem wymiany doświadczeń	21
Jakub Jurdziński Chór w szkole muzycznej I stopnia na przykładzie własnych doświadczeń pracy z Chórem Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia w Wieluniu	33
Tomasz Banaszkiewicz Plakat o tematyce edukacyjnej jako temat zadania graficznego	43
Psychologia i pedagogika a szkolnictwo artystyczne	51
Małgorzata Ostrowska Zachęcam czy zniechęcam – jak budować dobre relacje z uczniami szkół artystycznych i ich rodzicami	53
Łukasz Tartas Komunikacja z „trudnym rodzicem” czy trudna komunikacja z rodzicem?	63
Hanna Matusiak Dostosowanie metod pracy z uczniem dyslektycznym w szkole artystycznej na podstawie zaleceń z opinii psychologiczno-pedagogicznej	69
Wokół konkursów przesłuchań i przeglądów	79
Danuta Zocłowska, Anna Marcol Wojewódzki Konkurs Recytatorski „Wisława Szymborska – patronka roku 2023” w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych im. Józefa Pankiewicza w Katowicach	81
Baza i organizacja: szkoła artystyczna jako system	89
Marcin Walicki Dwie drogi, jeden (wspólny) cel	91
Renata Libera Samorząd uczniowski w Samorządowej Szkole Muzycznej II stopnia w Skierniewicach	119

Anna Kozłowska-Jachimczyk Działalność młodzieży i samorządu uczniowskiego w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II st. im. Fryderyka Chopina w Bytomiu	139
Martyna Jurzyk Działalność Samorządu Uczniowskiego Zespołu Szkół Muzycznych w Siedlcach	153
Julia Kądziołka, Zofia Dominiak-Górska, Aleksandra Antczak SUJM, czyli ludzie, których łączy sztuka i działanie	167
Dorota Bruzik Samorząd uczniowski Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych im. Katarzyny Kobro w Zduńskiej Woli – budowanie społeczności i promowanie wartości	175
Miscellanea	183
Katarzyna Łącka Poznać Azję Środkową, czyli jak uczennice i uczniowie ze szczecińskiego Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych im. Constantina Brancusiego trafili do Kirgistanu	185
Galeria	193
Tomasz Kiliański IX Ogólnopolskie Biennale Autoportretu w Rysunku Uczniów Szkół Plastycznych Radom 2023	195
Noty o autorach	203

Słowo od Redakcji

Szanowni Państwo!

Tematem przewodnim tego wydania „Szkoły Artystycznej” – zapowiadany przez redakcję w dwóch poprzednich edycjach – są samorządy uczniowskie i ich wkład w życie społeczności szkolnej. W szkołach artystycznych zadania i funkcje samorządu szkolnego, ze względu na specyfikę środowiska, są szczególne, a niekiedy wręcz kluczowe. Oprócz tego, że przedstawiciele samorządów reprezentują ogół uczniów wobec dyrekcji, nauczycieli i innych organów, dbając o to, aby głos młodzieży był słyszany, współorganizują również, albo wręcz organizują życie artystyczne i kulturalne w szkole i poza nią. Samorządy uczniowskie wspierają różnorodne działania artystyczne: dni tematyczne, wycieczki kulturalne i naukowe do teatrów, muzeów i galerii. Na koncertach, wystawach i warsztatach mają możliwość nie tylko zaprezentować talenty uczniów, lecz także integrować wokół wydarzeń społeczność szkolną, tworząc jednocześnie przestrzeń do realizacji własnych pomysłów i projektów. Wspierają też działania charytatywne i społeczne: pomoc potrzebującym, akcje ekologiczne i szereg różnych inicjatyw, co ma istotny aspekt wychowawczy. Praca uczniów w samorządzie kształtuje ich postawy demokratyczne, uczy odpowiedzialności, rozwija umiejętności negocjacyjne i zdolność osiągania kompromisu. Uczniowie samodzielnie rozwiązują problemy, lepiej się poznają i nawiązują przyjaźnie, co sprzyja budowaniu pozytywnej atmosfery w szkole. Rola dobrze i sprawnie działających samorządów w szkołach artystycznych jest nie do przecenienia.

Na nasz apel odpowiedziało pięć środowisk: Samorządowa Szkoła Muzyczna II stopnia w Skierniewicach, Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. Fryderyka Chopina w Bytomiu, Zespół Szkół Muzycznych w Siedlcach, Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Constantina Brancusiego w Szczecinie i Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Katarzyny Kobro w Zduńskiej Woli. Zwróciliśmy się do uczniów, ale – jak się okazało – włączyli się także nauczyciele – opiekunowie samorządów. Przygotowane przez nich relacje mogą być inspiracją dla innych szkół. Znajdą je Państwo w dziale *Baza i organizacja: szkoła artystyczna jako system*. Temat nie jest zamknięty, ponieważ na inspirujące teksty o działalności samorządów szkolnych zawsze będzie miejsce w tym wydawnictwie.

Teksty o samorządach poprzedza rozbudowany, ale przydatny z punktu widzenia kierownictwa szkoły, artykuł Marcina Walickiego – *Dwie drogi, je-*

den (wspólny) cel. Może on być wsparciem dla dyrektorów szkół w zakresie organizacji awansu zawodowego nauczycieli. Autor proponuje, aby dyrektora szkoły, w jego licznych obowiązkach, wspierał szkolny lider awansu zawodowego nauczycieli. Warto rozważyć ten projekt przy planowaniu pracy szkoły na kolejny rok. Ponadto znajdują Państwo w prezentowanym tekście szereg wskazówek i odniesień do podstaw prawnych, które ułatwią dyrektorom pracę.

W dziale *Kształcenie w szkole artystycznej* tym razem zamieszczamy trzy artykuły. Agata Bubisz jest autorką tekstu *Wykorzystanie Etiud w I pozycji Zdenka Karola Runda w nauczaniu początkowym gry na skrzypcach*. Autorka przedstawia ciekawe pod względem formy i melodyki utwory jako przydatny w dydaktyce materiał. Własne sugestie metodyczne ilustruje fragmentami omawianych kompozycji. Natomiast Anna Mikolon – koordynator i kierownik naukowy sześciu edycji warsztatów dla pianistów-akompaniatorów – prezentuje tekst pt. *Gdańskie spotkania pianistów-akompaniatorów zatrudnionych w szkolnictwie muzycznym miejscem wymiany doświadczeń*. Gdańskie warsztaty Centrum Edukacji Artystycznej były nieocenionym wsparciem metodycznym, służyły integracji środowiska pianistów akompaniujących w szkołach muzycznych. Dzięki nim udało się rozpoznać i rozwiązać wiele problemów. Warto zapoznać się z poruszaną na spotkaniach tematyką, a także ze zdaniem specjalistów na temat roli i zadań pianisty-akompaniatora w pracy pedagogicznej i artystycznej.

Jakub Jurdziński w artykule pt. *Chór w szkole muzycznej I stopnia na przykładzie własnych doświadczeń pracy z Chórem Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia w Wieluniu* dzieli się z czytelnikiem doświadczeniem nauczyciela-chórmistrza, który prowadzi zespół w szkole liczącej ponad 100 uczniów, w miejscowości, która ma około 20 000 mieszkańców. Przedstawia osobiste spostrzeżenia na temat organizacji pracy w tych określonych warunkach. Jego wskazówki mogą okazać się przydatne dla innych pedagogów, którzy w małych miejscowościach, w kameralnych szkołach prowadzą zespoły muzyczne.

Zadanie artystyczne, polegające na zaprojektowaniu i wykonaniu plakatu, jest często podejmowane w szkołach plastycznych, zwłaszcza na przedmiotach projektowych. Plakat o tematyce edukacyjnej, poza kształceniem artystycznym, wspiera także inne aspekty procesu edukacyjnego, czym dzieli się Tomasz Banaszek w artykule: *Plakat o tematyce edukacyjnej jako temat zadania graficznego*.

W dziale *Psychologia i pedagogika a szkolnictwo artystyczne* zamieszczamy trzy artykuły. Pierwszy z nich napisała dr Małgorzata Ostrowska, pedagog Centrum Edukacji Artystycznej wspomagający pracę szkół artystycznych w regionie podkarpackim. Artykuł podsumowuje Seminarium Psychologiczno-Pedagogiczne CEA Regionu Podkarpackiego zatytułowane *Zachęcam czy*

zniechęcam – jak budować dobre relacje z uczniami szkół artystycznych i ich rodzicami? Drugim artykułem w tym dziale jest refleksja Łukasza Tartasa, psychologa Centrum Edukacji Artystycznej regionu zachodniopomorskiego i pomorskiego, która koncentruje się wokół problematyki współpracy nauczycieli z rodzicami uczniów. Trzeci artykuł napisany jest przez pedagoga Centrum Edukacji Artystycznej regionu kujawsko-pomorskiego, Hannę Matusiak. Autorka koncentruje się na omówieniu problematyki dostosowania wymagań w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej w stosunku do uczniów doświadczających specyficznych trudności w uczeniu się.

Zwykle w dziale *Wokół konkursów, przesłuchań i przeglądów* prezentujemy materiały dotyczące konkursów muzycznych, plastycznych i tanecznych. Tym razem Danuta Zocłńska i Anna Marcol dzielą się doświadczeniami związanymi z organizacją Wojewódzkiego Konkursu Recytatorskiego „Wisława Szymborska – patronka roku 2023”, zorganizowanego w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych w Katowicach. Jak wskazuje tytuł, jego celem było uczczenie jubilatki i popularyzacja jej twórczości wśród młodzieży, ale także rozwijanie umiejętności recytatorskich i wrażliwości na piękno języka Szymborskiej.

Coraz większą popularnością wśród uczniów i nauczycieli szkół artystycznych cieszą się wymiany uczniowskie. Dzięki nim uczniowie poznają inne kultury, które mogą być dla nich źródłem inspiracji. Wspólne projekty artystyczne, warsztaty i dyskusje stwarzają okazje do współpracy, o czym można przeczytać w zamieszczonym w dziale *Miscellanea* artykule Katarzyny Łackiej *Poznać Azję Środkową, czyli jak uczennice i uczniowie ze szczecińskiego PLSP im. Constantina Brancusiego trafili do Kirgistanu*.

W bieżącym wydaniu „Szkół Artystycznej” w *Galerii* zaprezentowano prace uczniów laureatów i finalistów IX Ogólnopolskiego Biennale Autoportretu w Rysunku Uczniów Szkół Plastycznych, organizowanego przez Zespół Szkół Plastycznych im. Józefa Brandta w Radomiu.

Życzymy Państwu miłej i inspirującej lektury.

**Kształcenie
w szkole
artystycznej**

Wykorzystanie *Etiud w I pozycji* Zdenka Karola Runda w nauczaniu początkowym gry na skrzypcach

Po raz pierwszy zetknęłam się z postacią Zdenka Karola Runda wiele lat temu, kiedy zainteresowałam się jego *Etiudami w I pozycji* i wykorzystałam je w swojej pracy pedagogicznej. Niestety, wydany przez PWM zbiorek nie został opatrzony notą biograficzną, a inne dostępne źródła nie zawierały najmniejszej nawet wzmianki na temat życia, twórczości i działalności artystycznej tego kompozytora.

Kiedy w roku 2003 rozpoczęłam studia licencjackie w katowickiej Akademii Muzycznej nie przypuszczałam, że z tą właśnie uczelnią związany był Z.K. Rund. Z inspiracji prof. Jolanty Kulawik, która w czasie wykładów na temat współczesnej kultury śląskiej przybliżyła sylwetkę tego kompozytora, dotarłam do szkicu biograficznego opracowanego przez prof. Leona Markiewicza – *Z.K. Rund (1889–1962). Kapelmistrz, kompozytor, pedagog*. Ta lektura zachęciła mnie do większego zainteresowania się działalnością twórcy, którego postać niesłusznie została zapomniana.

Zdenko Karol Rund urodził się 20 lipca 1889 roku w Ołomuńcu, jednak całe życie artystyczne związał z Polską – swoją wybraną ojczyzną. Już od wczesnej młodości interesował się twórczością wiolinistyczną, co miało ścisły związek z jego sukcesami artystycznymi jako skrzypka-solisty. W czasie II wojny światowej, podczas pobytu w obozie jenieckim, zorganizował planowe nauczanie m.in. gry na skrzypcach. Wtedy powstał pomysł napisania szkoły na ten instrument, która miała zawierać cały niezbędny do opanowania przez skrzypków materiał.

Do ważniejszych pozycji w twórczości Runda zaliczyć można etudy na skrzypce solo, które powstawały w czasie pobytu kompozytora w niewoli (lata 1942–1945). Po wojnie, chcąc zainteresować tymi utworami skrzypków-pedagogów, kompozytor zwrócił się listownie do prof. Tadeusza Wrońskiego z prośbą o opinię. *Etiudy te są rozpoczęte w roku 1942 jeszcze w niewoli i pisałem je z myślą o tym, co skrzypek dla zdobycia techniki potrzebuje, starałem się nie powtarzać etiud znanych, klasycznych i myślę, że mi się to*

udało. Oczywiście, że wymagają uzupełnienia innymi pracami. Pierwsza pozycja jest może za obszerna, ale ma założenie to, że na pierwszej pozycji najłatwiej zastosować różne ćwiczenia prawej ręki. Przy dobrej obserwacji przyznać Pan musi, że niektóre pomysły w innych pozycjach są oryginalne. Nie chcę Panu sugerować, że jest to jakieś objawienie, stwierdzam jednak, będąc sam skrzypkiem i przy braku oryginalnych etiid polskich, że etiuady te mogą się przydać naszym pedagogom¹.

Wspomniane tu kompozycje są jednymi z nielicznych ocalałych po wojnie. Powstał z nich zbiór składający się z 25 etiid opracowanych i przygotowanych do druku przez Witolda Krotkiewskiego, który w nocie do pierwszego wydania tak pisał: *Etiuady w I pozycji Zdenka Karola Runda zostały wybrane z większego zbioru etiid tego autora (100 etiid, w tym 47 na I pozycję). Przy wyborze i redakcji zeszytu kierowałem się przystępnością utworów dla uczniów niższych klas szkoły podstawowej i ich zaletami dydaktycznymi, rezygnując z tonacji o większej ilości znaków przykluczowych, korygując pewne nieskrzypcowe chwytty czy niewygodne przejścia smyczkiem. Przyjemne i melodyjne, korzystne dla rozwoju techniki lewej i prawej ręki etiuady nie są jednak łatwe. Zasadniczą cechą tekstu są tu częste zmiany modulacyjne, które zmuszają ucznia do grania niemechanicznego, do skupienia uwagi również na odczytaniu nut – dzięki czemu przyzwyczajają się on do pokonywania trudności słuchowych, z jakimi spotka się w nowej muzyce. Modulacje, stwarzając konieczność usłyszenia dźwięku przed jego realizacją, stanowią rodzaj ćwiczeń „solfeżowych”, a więc poszerzają wrażliwość dźwiękową i harmoniczną ucznia i tym samym wnoszą nowe wartości do pracy nad rozwojem techniki już od początków nauki².*

Powyższe uwagi doświadczonego skrzypka i pedagoga zachęcają do wykorzystania etiid Runda w pracy pedagogicznej z uczniami na początkowym etapie edukacji.

Wybitny polski metodyk i pedagog prof. Paweł Puczek wielokrotnie podkreślał w czasie swoich licznych seminariów i wykładów, że nauczanie początkowe jest najważniejszym etapem w rozwoju instrumentalnym skrzypka. Od samego początku nauki konieczne jest wprowadzanie niemal wszystkich elementów związanych z techniką gry skrzypcowej, jednak w formie odpowiedniej dla indywidualnego poziomu ucznia. Zasadą nadrzędną jest tutaj tak zwany spiralny układ materiału (według Jerome’a S. Brunera) – wszystkie problemy techniczne powracają na coraz to wyższym poziomie kształcenia umiejętności.

Podstawowe elementy gry na skrzypcach, których prawidłowe opanowanie tak ważne jest w nauczaniu początkowym, to:

¹ L. Markiewicz, *Zdenko Karol Rund (1889–1962). Kapelmistrz, kompozytor, pedagog*, Wyd. Śląsk, Katowice 1997, s. 29.

² W. Krotkiewski [w:] Z.K. Rund, *Etiuady w I pozycji*, wydanie I, PWM, Kraków 1979, s. 24.

- prawidłowa postawa oraz właściwe trzymanie skrzypiec i smyczka;
- umiejętność prostolinijnego prowadzenia smyczka;
- gra całym smyczkiem, jego dolną i górną częścią oraz naprzemienna praca smyczka;
- elementy techniki przygotowawczej lewej i prawej ręki;
- prawidłowa pulsacja;
- właściwa intonacja oraz wydobywanie ładnego dźwięku;
- czytanie nut;
- zmiany strun détaché i legato;
- zmiany pozycji;
- wibracja;
- dwudźwięki.

Wiele z wymienionych tu problemów technicznych zawartych jest w etiudach Z.K. Runda, które stanowić mogą ciekawe urozmaicenie w pracy z uczniami na kolejnych etapach kształcenia.

W zbiorze 25 etiud znajdują się m.in. pozycje zawierające jeden wybrany problem techniczny, lecz o różnym poziomie trudności. Pozwala to na powracanie do wcześniej opracowywanych zagadnień i daje możliwość dostosowania materiału muzycznego do poziomu umiejętności ucznia.

Etiudy w I pozycji Z.K. Runda ułatwiają swobodne kontrolowanie pracy prawej ręki (prowadzenie smyczka, podziały smyczka, napędy – różnicowanie prędkości smyczka, zmiana płaszczyzny smyczka - skoki przez struny, technika przygotowawcza, artykulacja) na różnych etapach pracy z uczniem. Są tu zarówno etiudy, które wykorzystać można we wczesnym okresie ćwiczeń (numery 1–8), jak i wymagające większej sprawności (np. nr 15, nr 21, nr 23).

Ponieważ *smyczek, a właściwie prawa ręka, ma kolosalny wpływ na kształtowanie muzycznego wyrazu poprzez artykułowanie zawartych w utworze treści i emocji (...), elementów związanych z artykulacją (...) powinien uczyć każdy pedagog stopnia podstawowego*³. Oczywiście ważne jest, aby zwracać uwagę na wszystkie elementy gry, jednak z pewnością problemy techniczne dotyczące pracy prawej ręki lepiej ćwiczyć w oparciu o łatwiejszy tekst muzyczny. (*Artykulacja powinna być ćwiczona na materiale prostszym niż utwór lub jego fragment, do którego chcemy ją przenieść*)⁴.

Etiudy Runda dają także możliwość rozwijania szeregu problemów techniki lewej ręki (intonacja, biegłość, grupowy układ palców, ekstensja, technika przygotowawcza). Dla etiud tych charakterystyczna jest bogata chromatyka, a ich harmonia oparta jest na częstych modulacjach. Kompozytor wprowadza dużą ilość znaków przygodnych, w tym także podwójne bemole i krzyżyki. Cechy te stanowią o dość wysokim poziomie trudności i sprawia-

³ S. Tomasik, *Kompas skrzypka, cz. I*, wyd. Twoje zdrowie Sp. z o.o., Warszawa 2005, s. 28.

⁴ Tamże, s. 31.

ją, że dla młodych skrzypków etiudy Runda są doskonałym materiałem do ćwiczeń w czytaniu nut a vista.

W grze na skrzypcach zawsze najistotniejszą sprawą jest intonacja, dlatego na wszystkich etapach pracy z uczniem należy kłaść szczególny nacisk na ten aspekt gry. Ponieważ harmonia etud Runda oparta jest na zmianach modulacyjnych, wymagają one od młodego wykonawcy szczególnego skupienia na intonacji. Uczeń zmuszony jest więc do pobudzenia wyobraźni słuchowej tak, aby „zaprowadziła” ona palce lewej ręki w odpowiednie miejsce na gryfie.

Wszystkie etiudy umieszczone w zbiorze Z.K. Runda zawierają problemy zarówno dla lewej, jak i prawej ręki. Przeważają tu etiudy pasażowe, do których należą m.in. nr 4 i nr 13. W pozycjach tych zwrócić należy uwagę na nieregularne łuki, co wymaga odpowiedniego dostosowania prędkości smyczka – uczeń musi operować różnymi szybkościami smyczka, uważając na odpowiedni nacisk służący wyrównaniu dźwięku. Charakterystyczne są tu także bliskie zmiany strun w legato, co zmusza do kontrolowania gładkiego prowadzenia smyczka na łukach.

Etiuda nr 4

Andante

Etiuda nr 13

Allegretto

Inną grupę etud pasażowych w zbiorze Z.K. Runda stanowią numery 5, 7 i 20 oraz 9. W pierwszych trzech charakterystyczna jest pulsacja trójkro-
wa. Uczeń powinien zwrócić uwagę na odpowiednie, naprzemienne oparcia

smyczka tak, aby triole były dobrze słyszalne. Problemem związanym z techniką prawej ręki są tutaj częste zmiany płaszczyzny smyczka, co ma ścisły związek z zawartymi w tekście pasażami i pochodami gamowymi. Należy dopilnować, aby prowadzenie smyczka przez struny było wyrównane i gładkie. Ponadto w etudzie nr 20 zwrócić należy uwagę na częste skoki przez struny. Wymaga to zastosowania techniki przygotowawczej, zarówno w prawej, jak i w lewej ręce. Trudna intonacja tych etud (różne układy palców z powodu licznych modulacji) wiąże się z koniecznością dużej aktywności słuchowej.

Etiuda nr 5

Maestoso

f *détaché*

Etiuda nr 7

Allegretto

mf *détaché*

Etiuda nr 20

Allegro ma non troppo

mf

Etiuda nr 9

Moderato

mf

Etiuda nr 16

Allegro moderato

mf

3=

3

4

1

4

1

0

3

Typowym ćwiczeniem na biegłość palców jest etiuda nr 22. Runda zastosował tu motywy szesnastkowe po 4 legato – także przez struny. Tonacja z 4 bemolami oraz spora liczba znaków przygodnych wymagają od młodego skrzypka precyzji w układaniu palców, a także zwrócenia dużej uwagi na intonację.

Etiuda nr 22

Allegro comodo

1.

2.

mp

simile

0

W zbiorze Z.K. Runda występują też pozycje będące ćwiczeniami wprowadzającymi do **nauki ozdobników**. Na przykład etiuda nr 10 może być wykorzystana jako ćwiczenie przygotowujące do wykonania trylu. Należy koniecznie dopilnować, aby uczeń wykonując motywy trylowe, zatrzymywał palce blisko nad strunami i opuszczał je energicznie oraz rytmicznie. Etiuda wymaga stosowania techniki przygotowawczej: w lewej ręce konieczna jest gotowość do wykonania całego motywu 4 szesnastek, a w prawej – opanowanie zmian płaszczyzny smyczka.

Etiuda nr 10

Moderato

W etiudzie nr 21 charakterystyczny jest motyw trioli ósemkowej legato, wykorzystujący opisywanie dźwięku przez jego górną sekundę. Dla lewej ręki jest to więc studium mordentu. Ciągłe zmiany strun (skoki) ożywiają pracę prawej ręki i wyrabiają odruch szybkich zmian płaszczyzny smyczka. Ważna w tej etiudzie jest technika przygotowawcza, tak prawej, jak i lewej ręki.

Etiuda nr 21

Moderato

Interesującą pozycją jest etiuda nr 12. Kompozytor w tej krótkiej, zwartej formie zawarł materiał do ćwiczenia przednutki. W pracy z uczniem należy czuwać, aby przy wykonywaniu tego ozdobnika zmiana palców była bardzo rytmiczna i precyzyjna. Przednutka nie może być zbyt wolna, musi być słyszalna na „raz” i zwarta z główną nutą. Problem przedstawiony w tej etiudzie wymaga zastosowania techniki przygotowawczej lewej ręki.

Etiuda nr 12

Allegretto

Trzy ostatnie etiudy w zbiorze zastępują na szczególną uwagę jako studium **gry akordowej**. Pierwsza z nich, nr 23, jest bardzo dobrym, niedługim materiałem do ćwiczenia zmian strun (prawa ręka) i chwytów akordowych (lewa ręka). Konieczne jest tu stosowanie techniki przygotowawczej w lewej

ręce, czyli szybkie przygotowanie na strunach wszystkich dźwięków wchodzących w skład akordu, a następnie zatrzymanie całego chwytu do końca taktu. Natomiast zadaniem prawej ręki jest precyzyjne, płynne i rytmiczne prowadzenie smyczka przez struny.

Etiuda nr 23

Etiuda nr 24 kontynuuje opracowywanie problemu zawartego w etiudzie nr 23, poszerzając stopień trudności do prowadzenia smyczka przez 4 struny w oparciu o chwyt akordowe lewej ręki.

Etiuda nr 24

Typową etiudą dwudźwiękową w zbiorze Runda jest ostatnia z nich – nr 25. Problemem są tu chwyt akordowe w lewej ręce, a więc zatrzymywanie palców w ramach jednego akordu, oraz – dla prawej ręki – umiejętne zmiany płaszczyzn smyczka dążące do wyrównania brzmienia wykonywanych dwudźwięków. Zastosowanie artykulacji spiccato przez bardziej zaawansowanych w grze uczniów może nadać etiudzie popisowy charakter.

Etiuda nr 25

Wybitny skrzypek i pedagog, prof. Tadeusz Wroński, o etiudach Zdenka Karola Runda wydał następującą opinię: *Etiudy (...) są (...) ciekawe zarówno w formie, jak i w treści dydaktycznej. (...) Praca p. Runda zasługuje na uwagę, jako dzieło na poziomie i może odegrać pozytywną rolę w rozwoju polskiej wiolinistyki*⁵.

Z literatury skrzypcowej w twórczości Runda na uwagę zasługują także: *Fantazja na temat walca z opery Eugeniusz Oniegin* op. 43 na skrzypce i fortepian, *Romans* op. 93, *Mazur* op. 144, *Sonata* na skrzypce i fortepian op. 152 oraz *Koncert g-moll* na skrzypce i orkiestrę op. 214 (1951).

Jego kompozycje, oparte na systemie dur-moll, przejrzyste i niezbyt skomplikowane w swojej strukturze, nie były cenione przez członków Związku Kompozytorów Polskich, nad czym artysta niezmiernie ubolewał. Trafiały one jednak do mniej wyrobionych słuchaczy, którzy za sprawą tych kompozycji mogli otwierać się na piękno muzyki.

Osobowość Runda miała duży wpływ na jego pozytywne kontakty z ludźmi. Był człowiekiem przyjaznym, wyrozumiałym, szczerym i cierpliwym, a jego entuzjazm i zapał do pracy przyczyniały się do propagowania kultury muzycznej. Całe swoje życie poświęcił służbie dla innych, czym zaskarbił sobie wielki szacunek.

Zmarł na zawał serca 1 kwietnia 1962 roku w wieku 73 lat. Został pochowany w Gliwicach, jednak po latach starań żony ciało zostało przeniesione do Warszawy na cmentarz Powązkowski.

Wykorzystane źródła i opracowania

- [1] Markiewicz Leon, *Zdenko Karol Rund (1889–1962). Kapelmistrz, kompozytor, pedagog*, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1997.
- [2] Rund Zdenko Karol, *Etiudy w I pozycji*, wydanie pierwsze, PWM, Kraków 1979.
- [3] Tomasik Sławomir, *Kompas skrzypka*, cz. I, wyd. Twoje zdrowie Sp. z o.o., Warszawa 2005.

---

⁵ L. Markiewicz, dz. cyt..., s. 29.

Gdańskie spotkania pianistów-akompaniatorów zatrudnionych w szkolnictwie muzycznym miejscem wymiany doświadczeń

Regionalne Warsztaty Centrum Edukacji Artystycznej dla nauczycieli pianistów-akompaniatorów szkół muzycznych I i II stopnia odbywały się w Zespole Szkół Muzycznych w Gdańsku-Wrzeszczu w latach 2018–2023. Pomyśłodawcą wprowadzenia tej formy doskonalenia zawodowego był wizytator regionu pomorskiego CEA mgr Jacek Markanicz, zaś za sprawną organizację odpowiadał dyrektor Zespołu Szkół Muzycznych mgr Leszek Kaufman. Uczestnicy warsztatów zgłaszali wielką potrzebę tego typu seminariów i warsztatów. Również doświadczeni pianiści przyznawali, że trzeba co jakiś czas przypomnieć sobie znane treści i spojrzeć na nie z innego punktu widzenia, opowiedzieć o nich innymi słowami. Bo – cytując Tadeusza Kotarbińskiego – *Taka już jest natura zwykłego człowieka, że pozostawiony bez przymusu łatwo popada w marazm i w zaniedbanie tych nawet zdobyczy, które zdołał osiągnąć*¹. Mam nadzieję, że projekt ten będzie kontynuowany. Jako koordynator i kierownik naukowy sześciu edycji warsztatów chciałabym na łamach „Szkół Artystycznej” podsumować ich przebieg.

I Regionalne Warsztaty Centrum Edukacji Artystycznej dla pianistów-akompaniatorów szkół muzycznych I i II stopnia

Warsztaty odbyły się 29 października 2018 roku i miały formę prelekcji, prezentacji multimedialnych oraz dyskusji i ćwiczeń praktycznych. Ich celem było dzielenie się wiedzą i doświadczeniem z innymi nauczycielami – głównie pianistami. Pierwszy temat: *Rola akompaniatora w procesie przygotowania uczniów do konkursów i przesłuchań*, omówiła dr hab. Anna Mikolon (Akademia Muzyczna w Gdańsku). Przedstawiając światową literaturę

¹ T. Kotarbiński, *Abecadło praktyczności*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1974, s. 71.

dotyczącą akompaniowania starała się określić rolę pianisty-akompaniatora w społeczności szkolnej i w życiu muzycznym oraz jego rozliczne kompetencje. Akcentowała fakt, że akompaniator jest przede wszystkim kameralistą i pełnoprawnym muzykiem. Szczegółowo opisała jego relacje z uczniem (formy prowadzenia zajęć oraz możliwości nauczania i wychowywania), a także z pedagogiem prowadzącym. Przeanalizowała też literaturę dotyczącą tremy, wskazując ogromną rolę dobrego przygotowania mentalnego do występu oraz wielokrotnego „ogrywania” programu w różnych warunkach. Omówiła problemy dotyczące sprawnej i ekonomicznej organizacji wyjazdów na konkursy i przebiegu samych przesłuchań (higiena pracy, choroby zawodowe akompaniatorów). Zaprezentowała kodeks etyki akompaniatora – w związku ze sprawowaniem opieki nad uczniem². W dalszej części przedstawiła również swoją autorską publikację *Specyfika pracy pianisty-korepetytora wokalistów*³.

Drugą prelekcję, na temat: *Gra a vista w pracy pianisty-kameralisty*, wygłosiła dr Magdalena Ochlik-Jankowska (Akademia Muzyczna w Gdańsku). Szczegółowo przeanalizowała wszystkie aspekty dobrego przygotowania do gry a vista. Wskazała najczęstsze „pułapki” związane z odczytywaniem zapisu muzycznego. Poprowadziła też praktyczne indywidualne ćwiczenia umiejętności gry a vista. Zaprezentowała zbiór ćwiczeń swojego autorstwa inspirowany rozległą literaturą kameralną.

Warsztaty dały możliwość wymiany poglądów, między innymi nauczyciel z Torunia zapoznał obecnych ze skrytem do czytania partytur własnego autorstwa.

II Regionalne Warsztaty Centrum Edukacji Artystycznej dla pianistów-akompaniatorów szkół muzycznych I i II stopnia

Druga edycja warsztatów odbyła się 10 października 2019 roku i była bardzo rozbudowana. Wielostronne ujęcie problemów i zadań pianisty-akompaniatora zapewniło aż siedmiu prelegentów. W wydarzeniu wzięło udział 53 słuchaczy – nauczycieli z wielu ośrodków, m.in. z: Gdańska, Gdyni, Sopotu, Wejherowa, Starogardu Gdańskiego, Olsztyna, Szczytna, Pucka, Słupska, Koszalina, Bytowa, Białogardu, Tczewa, Chojnic, Elbląga, Malborka i Kościerzyny. Odpowiedzią na zasygnalizowane rok wcześniej problemy przeciążenia pracą było spotkanie z psychologiem klinicznym dr Danutą Szemrowicz, która w ramach wykładu pt. *Psychologiczne aspekty pracy pianisty-akompaniatora. Koncentracja, relaksacja i szybka regeneracja w warunkach przeciążenia pracą* przedstawiła proste ćwiczenia, pozwalające na szybką regenerację zmęczonych oczu i rąk oraz metody poprawienia koncentracji. Przeprowadziła także trening relaksacyjny.

² Rozważania te zostały opublikowane w kwartalniku CEA „Szkoła Artystyczna”, zeszyt 4/2018.

³ A. Mikolon, *Specyfika pracy pianisty-korepetytora wokalistów*, Polihymnia, Lublin 2016.

O współpracy pianisty-akompaniatora z pedagogiem przedmiotu głównego mówili trzej pedagodzy. Doktor hab. Paweł Kukliński (Akademia Muzyczna w Gdańsku) zwracał uwagę na specyfikę współpracy ze skrzypkiem. Poruszył problem strojenia instrumentu. Podkreślił różnice w wydobyciu dźwięku na instrumencie smyczkowym i klawiszowym oraz zwrócił uwagę na niektóre problemy techniki skrzypcowej, na które powinien być wyczulony akompaniator. Ważną konkluzją było to, że dla młodego adepta sztuki wiolinistycznej współpraca z pianistą jest niezbędna już na początkowym etapie zaznajamiania się z utworem. Nie powinno się z tym zwlekać do momentu, gdy uczeń opanuje repertuar w pełni. Słyszenie harmoniczne, zrozumienie formy, frajda z grania kameralnego – to elementy, na które ma wpływ pianista-akompaniator.

Z kolei waltornista dr Piotr Pożakowski (Akademia Sztuki w Szczecinie) przedstawił oczekiwania pedagoga kształcącego uczniów na instrumencie dętym względem pianisty-akompaniatora. Zauważył, że w przypadku techniki operującej oddechem rzadko sprawdza się ćwiczenie w wolnym tempie. Zasugerował, by wszelkie skróty w partii wyciągu orkiestrowego były uzgadniane z pedagogiem prowadzącym. Dokonanie zbyt dużych cięć może tak zmodyfikować przebieg utworu, że uczeń grający na instrumencie dętym nie zdąży się przygotować fizycznie – wyrównać ciśnienia.

Kwestię współpracy z wokalistami omówił dr hab. ks. Robert Kaczorowski (Akademia Muzyczna w Gdańsku). Pozostałe trzy wykłady poprowadzili doświadczeni gdańscy pianiści. Doktor Rafał Lewandowski bardzo interesująco przedstawił różnice we współpracy pianisty z uczniem i z profesjonalnym artystą. Uczulił akompaniatorów, by różne warianty interpretacji ćwiczone były na lekcji tak, aby nie zaskakiwać ucznia swoją kreacją dopiero podczas występu przed publicznością. Prezentował nagrania wybitnych duetów. Analizował też przy fortepianie wybrane utwory. Udzielił praktycznych konsultacji zainteresowanym pedagogom. Natomiast dr Mirosława Sumlińska w wystąpieniu pt. *Akompaniament jako forma gry zespołowej* przeprowadziła niezmiernie pouczającą analizę porównawczą (wzrokową i słuchową) wielu utworów pod względem przebiegu elementów wiodących i wtórujących. O prakseologii w pracy pianisty-akompaniatora mówiła dr hab. Anna Mikolon. Przybliżyła słuchaczom postać Tadeusza Kotarbińskiego – twórcy nauki o sprawnym działaniu. Odniosła się do znanych w literaturze zbiorów zasad mądrego ćwiczenia (Stojan Karaiwanow, Yo-Yo Ma) oraz dobrego planowania pracy i odpoczynku (Józef Hofmann). Zwróciła uwagę na rolę prakseologii w dydaktyce – w zakresie tworzenia konspektów lekcji (Margit Varró, Annie Curwen), a także dokonywania retrospekcji odbytych zajęć (Arsenij Szczapow). Przytoczyła wyniki badań Kacpra Miklaszewskiego. Przypomniała wciąż aktualne wskazówki dydaktyczne Franciszka Liszta opracowane przez Wandę Chmielowską:

1. *Unikać w nauczaniu wszelkiego szablonu i tzw. rutyny, która sprawia, że grę wszystkich uczniów kształtuje się według tego samego wzoru.*
  2. *Unikać tresury zmieniającej uczniów w istoty biernie i zmechanizowane.*
  3. *Rozwijać u uczniów intelekt muzyczny, wymagając nawet od najmłodszych dzieci (oczywiście w miarę ich możliwości) obserwowania i różnicowania zjawisk muzycznych.*
  4. *Żądać, aby uczniowie samodzielnie rozwiązywali przynajmniej niektóre problemy wykonawcze na podstawie wiadomości otrzymanych od nauczyciela.*
  5. *Logicznie uzasadniać własne wymagania stawiane podczas lekcji i przyzwyczajając uczniów do takiego samego uzasadniania ich samodzielnych poczynań.*
- [...] *Sztuka będzie budziła szacunek w masach dopiero wówczas, gdy nauczyciele wpoją w każdego ucznia, że chcąc być [...] prawdziwym muzykiem, trzeba się stać jednocześnie wybitnym człowiekiem⁴.*

III Warsztaty Centrum Edukacji Artystycznej dla nauczycieli pianistów-akompaniatorów szkół muzycznych I i II stopnia

Pandemia nie wstrzymała naszej działalności. Na wykłady i spotkania online w dniach 26–27 października 2020 roku zarejestrowało się ponad sześćdziesięciu słuchaczy – nauczycieli z wielu ośrodków z całej Polski, jak: Katowice, Sosnowiec, Świdnica, Przemyśl, Dąbrowa Górnicza, Warszawa, Miastko, Gdańsk, Gdynia, Sopot, Starogard Gdański, Łębork, Słupsk, Koszalin, Tczew, Kartuzy, Malbork, Kościerzyna, Nowe Miasto Lubawskie i Kowale. Tematem głównym była *Muzyka współczesna – sposoby jej trafnego rozumienia i wykonywania*. Kontynuowano także *Refleksje na temat roli pianistów w kształceniu muzyków innych specjalności*. Ze względu na często pojawiające się problemy z odczytywaniem i wykonywaniem muzyki współczesnej zaplanowane zostało spotkanie z pianistą i kompozytorem dr. hab. Marcinem Tadeuszem Łukaszewskim (Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie), który w ramach wykładu pt. *Jak czytać i tłumaczyć uczniom współczesną notację muzyczną na przykładzie wybranych utworów fortepianowych i kameralnych twórców polskich XX i XXI wieku* bardzo szczegółowo przedstawił bogactwo nurtów kompozytorskich XX- i XXI-wiecznych, ilustrując to licznymi przykładami notacji muzycznej, z jaką mogą zetknąć się pianiści w praktyce zawodowej. Podobnej tematyki dotyczyła też prezentacja dr. hab. Anny Mikolon (Akademia Muzyczna w Gdańsku) pt. *Główne nurty i techniki kompozytorskie w muzyce współczesnej – na przykładach polskiej liryki wokalne*. Tym razem nacisk został położony

⁴ W. Chmielowska, *Z zagadnień nauczania gry na fortepianie*, PWM, Kraków 1962, s. 59.

na literaturę przeznaczoną na głos z fortepianem. Przybliżenie tematyki notacji muzycznej i wykonawstwa muzyki najnowszej wraz z kompendium wiedzy teoretycznej z tego zakresu stanowiło przypomnienie i uzupełnienie edukacji akademickiej. Wykładowcy przekazali także materiały dydaktyczne przydatne w procesie samokształcenia. O współpracy pianisty-akompaniatora z pedagogiem przedmiotu głównego mówili: dr hab. Ewa Skardowska (Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie) – *Pianiści w dydaktyce instrumentalistów. Poszukiwanie perspektywy dla kształtowania postaw artystycznych przez pryzmat wiedzy psychologicznej, teoretycznej i praktycznej* oraz dr Magdalena Ochlik-Jankowska (Akademia Muzyczna w Gdańsku) – *Współpraca z pedagogiem instrumentu głównego – refleksje pianisty-akompaniatora*. Zarysowała się tu różnica w terminologii dotyczącej akompaniamentu i kameralistyki. Interesującym dla uczestników było zetknięcie się z nieco odmiennymi punktami widzenia na temat pracy pianisty-akompaniatora. Doktor hab. Ewa Skardowska zaakcentowała miejsce pianisty-akompaniatora wśród kameralistów, odnosząc się do nauczania prof. Jerzego Marchwińskiego. Precyzyjnie określiła różnice we współpracy z muzykami poszczególnych specjalności instrumentalnych, co doskonale korespondowało z wykładami z roku 2019. Do dyskusji włączyli się instrumentalni różnorodnych specjalności i chyba dali się przekonać do poglądów pianistów na temat współpracy na linii uczeń – pedagog przedmiotu głównego – pianista.

IV Regionalne Warsztaty Centrum Edukacji Artystycznej dla pianistów-akompaniatorów szkół muzycznych I i II stopnia

W rzeczywistości popandemicznej *Praktyczne aspekty pracy pianisty-korepetytora w szkole muzycznej* zdominowały to spotkanie w trybie stacjonarym. Warsztaty odbyły się 27 października 2021 roku i miały formę wykładów i lekcji otwartych oraz dyskusji. W wydarzeniu wzięło udział ponad 30 słuchaczy – nauczycieli z regionu pomorskiego, m.in. z Gdańska, Gdyni, Starogardu Gdańskiego, Pucka, Lęborka, Elbląga, Koszalina, Kościerzyny i Wejherowa. Oprócz pianistów byli też: kontrabasiści, skrzypaczka, wiolonczelistka, fagocistka i klarncista. Obecność innych instrumentalistów (postulowana we wcześniejszej edycji) w wymianie poglądów na temat towarzyszenia fortepianowemu bardzo wzbogaciła konwersację, pozwalając pianistom lepiej zrozumieć potrzeby uczniów różnych specjalności na kolejnych etapach edukacji. Wszystkie wykłady w mniejszym lub większym stopniu dotyczyły współpracy pianisty-akompaniatora z pedagogiem przedmiotu głównego, a także jego roli w kształceniu uczniów. Wybitne kameralistki z ogromnym doświadczeniem zawodowym dzieliły się swoimi przemyśleniami. Ważną konkluzją było stwierdzenie, że praca akompaniatora z uczniem absolut-

nie nie może ograniczać się do kilku prób przed przestuchaniem. Powinna odbywać się systematycznie. Profesor Katarzyna Jankowska-Borzykowska (Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie) uzmysłowiła pianistom, że to oni są odpowiedzialni za przekazanie uczniowi wyobrażenia całości utworu na podstawie partytury. Mogą nauczyć rozumieć znaczenie czasu w muzyce, pomogą stworzyć plan dynamiczny utworu, pokierują frazowaniem czy rozłożeniem kulminacji, uwrażliwią na barwę dźwięku i wzajemne słuchanie się.

W praktycznych lekcjach z uczniami wzięły udział nauczycielki-akompaniarki ze Szkoły Muzycznej II stopnia w Gdańsku: mgr Ewa Nanowska-Szmyt i mgr Paulina Kuchniak. Wywiązała się też ciekawa dyskusja na temat metod pracy online w przypadku akompaniatorów oraz ich relacji z pedagogami przedmiotu głównego. Zdecydowana większość obecnych chwaliła dobrą współpracę w swoich szkołach. Profesor Jadwiga Lewczuk (Akademia Muzyczna w Gdańsku) podkreśliła, że akompaniator jest nie tylko towarzyszem ucznia, ale też nauczyciela przedmiotu głównego. Zadaniem pianisty powinna być niejako kontynuacja linii edukacyjnej pedagoga prowadzącego. Może i powinien w pracy z uczniem być kreatywny, „organizować muzykę”, tzn. kłaść nacisk na artykulację i precyzję rytmiczną, co ma ogromne znaczenie w procesie przygotowania instrumentalisty do grania orkiestrowego. Potwierdziły to obecne na sali dr Anna Sawicka (wiolonczela) i mgr Ewa Naczek-Jankowska (fagot).

Na bazie zajęć praktycznych z udziałem dr Doroty Jabłońskiej-Mazurek wywiązała się dyskusja na temat tego, na jakim etapie kształcenia można zacząć egzekwować większe różnicowanie barwy, dynamiki i artykulacji od ucznia grającego na instrumencie dętym. Bardzo interesujące były praktyczne porady, jak pianista-akompaniator może sobie radzić na scenie w sytuacji pojawienia się pewnych niedomogów pamięciowych i technicznych ucznia, jak może pomóc uczniowi i uratować „sytuację”.

Ostatnią prelegentką była mgr Alicja Wieczorek, która w niezwykle skondensowany, wyczerpujący i spektakularny sposób nakreśliła swoją wizję akompaniatora jako zdobywcy „Oscara za rolę drugoplanową”. Odniosła się do wielu ważnych zagadnień, jak dobra organizacja pracy, korzystanie z odpowiednich wydań nutowych, odpowiedzialność za ucznia i zaznajomienie się ze specyfiką gry na instrumentach (przynajmniej w podstawowym zakresie). Zaprezentowała efektywne i efektowne sposoby pracy z uczennicą klasy klarnetu: ćwiczenia oddechowe oraz granie gamy jako „rozgrzewka” przed strojeniem instrumentu i ćwiczenie trudnych przebiegów kadencyjnych legato.

V Regionalne Warsztaty Centrum Edukacji Artystycznej dla pianistów-akompaniatorów szkół muzycznych I i II stopnia

Warsztaty odbyły się 26 września 2022 roku i miały formę konferencji pt. *Teoretyczne i praktyczne podstawy różnicowania stylów i gatunków – ze szczególnym uwzględnieniem literatury muzycznej realizowanej przez akompaniatorów w SM I i II stopnia*. Odbywały się pod patronatem Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kameralistów. Wystąpili: dr hab. Anna Mikolon (Akademia Muzyczna w Gdańsku) z wykładem *O sztuce posługiwania się językiem muzycznym*, dr hab. Katarzyna Makal-Żmuda (Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Białymstoku) z wykładem *Kreacja dzieła muzycznego w aspekcie pracy pianisty-akompaniatora*, dr Rafał Lewandowski (Concertino Gdynia), który zaprezentował temat *O gustach (z uczniami) się nie dyskutuje, a szkoda...*, oraz dr Marta Kur (Akademia Muzyczna w Gdańsku) z prelekcją *Realizacja wyciągów fortepianowych – wędrówka poprzez style kompozytorskie, gatunki muzyczne i wydania nutowe*. Podczas warsztatów wiele mówiono na temat braku korelacji między nauczaniem teorii i praktyki oraz o częstym negowaniu znaczenia aspektów intelektualnych w kształceniu wykonawców muzyki. Dlatego też przypomniano, jak na przestrzeni wieków rozwijało się podejście muzyków do konstruowania formy, do frazowania. Omawiano zagadnienia związane z różnicowaniem stylów i gatunków muzycznych. Pojawiły się wnioski dotyczące stosowania konkretnych metod dydaktycznych w zakresie kształtowania umiejętności rozumienia języka muzycznego przez uczniów. Kolejny raz została potwierdzona konkluzja, że praca akompaniatora-nauczyciela muzyki z uczniem powinna odbywać się systematycznie od początku każdego semestru. Ważne okazały się także wskazówki związane z „elastycznym” podejściem nauczyciela-pianisty do tego, jak kształtuje się kreacja dzieła muzycznego podczas publicznej prezentacji utworów z udziałem niedoświadczonego estradowo młodego artysty. Niezwykle przydatne dla akompaniatorów w procesie przygotowania do pracy były praktyczne przykłady samodzielnego opracowywania i dostosowywania wyciągów fortepianowych (często źle napisanych). Poruszano także problemy dotyczące stanu ogólnej kultury muzycznej, szkolnictwa ogólnokształcącego, mediów i otaczającej nas rzeczywistości.

Wyniki badań przeprowadzonych przez Barbarę Kamińską *pokazują, jak bardzo zaniedbana jest nasza młodzież pod względem orientacji w muzyce artystycznej. Pokazują, jak bardzo aktualne są idee wprowadzenia w świat wielkiej sztuki muzycznej podjęte przez muzyków-pedagogów okresu międzywojennego i w pierwszych latach po wojnie. Ale historia nie powtarza się. Żyjemy w odmiennych warunkach społeczno-kulturalnych, które wymagają podjęcia chyba jeszcze trudniejszego wyzwania: jak sprawić, by młodzież, która ma tak łatwy dostęp do nagrań różnego rodzaju muzyki, często*

muzyki o wrażliwych wartościach, zechciała poświęcić więcej uwagi muzyce artystycznej wymagającej większego wysiłku od słuchacza. Jak sprawić, by muzyka ta stała się źródłem głębokich przeżyć, które zrodzą potrzeby częstszego obcowania z wartościową muzyką⁵. To wielkie wyzwanie także dla profesjonalnego szkolnictwa artystycznego. Interesująca wydaje się teza, że głównym zadaniem szkoły muzycznej powinno być przygotowanie osłuchanych melomanów i wrażliwych odbiorców muzyki, ludzi, którzy grania na instrumencie nie połączą z frustracją i rozczarowaniem. Zasygnalizowano pewne niebezpieczeństwo: skupienie się wyłącznie na kształceniu przyszłych wirtuozów może doprowadzić do sytuacji, w której nie będą oni mieli dla kogo grać. Zasadnym wydaje się postawienie w centrum uwagi uczniów o przeciętnym poziomie uzdolnień.

VI Regionalne Warsztaty Centrum Edukacji Artystycznej dla pianistów-akompaniatorów szkół muzycznych I i II stopnia

Mottem ostatnich warsztatów, które odbyły się 26 października 2023 roku, była: *Praca akompaniatora jako niekończące się samodoskonalenie*. Formuła tej edycji została jednak znacznie poszerzona. Wystąpieniom prelegentów towarzyszyły koncerty kameralne i kursy. Koordynacja działań kilku podmiotów (Zespół Szkół Muzycznych, Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna i Akademia Muzyczna w Gdańsku, II Międzynarodowy Festiwal Cantareum 2023) była możliwa dzięki współpracy dr hab. Anny Mikolon – kierownik Międzywydziałowej Katedry Akompaniamentu Akademii Muzycznej w Gdańsku, mgr Aleksandry Mozgiel-Medyńskiej – kierownik Sekcji Fortepianu Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej w Gdańsku, mgr Alicji Wieczorek – zastępca kierownika Międzywydziałowej Katedry Akompaniamentu i mgr Małgorzaty Skitek-Staniszevskiej – kierownik Sekcji Fortepianu Zespołu Szkół Muzycznych w Gdańsku oraz mgr Marleny Borowskiej z Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia w Suwałkach. Patronatu udzieliły: Stowarzyszenie Polskich Muzyków Kameralistów i Konsulat Generalny Węgier w Gdańsku. Słuchaczami byli także pianiści-studenci i uczniowie gdańskich szkół muzycznych przygotowujący się do wykonywania zawodu pianisty-kameralisty.

Harmonogram wykładów, kursów i koncertów pod wspólnym tytułem *Kameralistyka fortepianowa – teoria i praktyka* był następujący:

25 października 2023 r., OSM Gdańsk – kurs kameralistyki fortepianowej – prof. dr hab. Grażyna Bożek-Wota (AM Wrocław)

---

⁵ B. Kamińska, *Orientacja w muzyce artystycznej jako przedmiot badań empirycznych*, w: M. Jankowska, W. Jankowski (red.), *Instytut Pedagogiki Muzycznej PWSM/AMFC w Warszawie (1974–1992)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina, Warszawa 2016, s. 305.

25 października 2023 r., ZSM Gdańsk – fortepian solo i kameralnie – prof. dr hab. Robert Marat (AM Łódź)

25 października 2023 r. godz. 18.30, AM Gdańsk, Koncert pt. *Fascynujący świat liryki wokalne Zoltána Kodályja* – z okazji 67. rocznicy powstania węgierskiego, wykonawcy: Marlena Borowska – sopran, Robert Marat – fortepian (w ramach Stypendium Artystycznego Marszałka Województwa Podlaskiego)

26 października 2023 r., ZSM Gdańsk, *Praca akompaniatora jako niekończące się samodoskonalenie*, wykłady:

- prof. dr hab. Robert Marat (AM Łódź) – *Kształtowanie indywidualnego brzmienia fortepianu w pieśniach kompozytorów romantyzmu*
- prof. dr hab. Grażyna Bożek-Wota (AM Wrocław) – *Współpraca pianisty z pedagogiem przedmiotu głównego w procesie kształcenia ucznia szkoły muzycznej I i II stopnia*
- dr hab. Hanna Holeksa (AM Łódź) – *O realizacji wyciągów fortepianowych*
- mgr Anna Rocławska-Musiałczyk (AM Gdańsk) – *Kompozytor a wykonawca, wykonawca a kompozytor. Jak skutecznie rozwijać artystyczną współpracę?*
- godz. 17 – Koncert Bacewicz Piano Duo Hanna Holeksa & Anna Liszewska pt. *Zapomniana romantyczna polska muzyka fortepianowa na 4 ręce* (w ramach stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego)

27 października 2023 r., AM Gdańsk, Mistrzowski kurs kameralistyki fortepianowej dla studentów i uczniów – prof. dr hab. Robert Marat (AM Łódź)

- godz. 18.30, AM Gdańsk, Recital fortepianowy Roberta Marata oraz Koncert studentów i uczniów – uczestników Mistrzowskiego kursu kameralistyki fortepianowej

Program artystyczno-naukowy gdańskich spotkań pianistów-kameralistów podczas VI edycji w 2023 roku był wyjątkowo bogaty. Koncerty kameralne dały możliwość wysłuchania rzadko wykonywanej twórczości kameralnej. Uczniowie i studenci wynieśli ogromną korzyść z pracy na kursach mistrzowskich. Dla uczestników konferencji niezwykle inspirujący pod względem artystycznym był wykład prof. Roberta Marata o kształtowaniu brzmienia fortepianu, bogato ilustrowany prezentacjami na żywo oraz wybranymi nagraniami. Wykład mgr Anny Rocławskiej-Musiałczyk wniósł wiele nowych spostrzeżeń na temat relacji między kompozytorem, wykonawcą i odbiorcą. Profesor Grażyna Bożek-Wota przedstawiła w skondensowanej formie swoje rozważania na temat współpracy pianisty z pedagogiem przedmiotu głównego. Interesujące były nagrania różnych etapów pracy z zespołem kameralnym. Bardzo przydatne dla akompaniatorów w procesie przygotowania do pracy były praktyczne

przykłady samodzielnego opracowywania i dostosowywania wyciągów fortepianowych (często źle napisanych) zaprezentowane przez dr hab. Hannę Holeksę. Wywiązała się ciekawa dyskusja na temat sposobów sprawowania jakiejś formy opieki merytorycznej nad początkującymi pianistami-akompaniatorami. Padły propozycje utworzenia podyplomowych studiów dla pianistów-akompaniatorów. Wyrażano konkretne potrzeby konsultowania materiału muzycznego z doświadczonymi pianistami. Ta druga forma wydaje się łatwiejsza do zrealizowania, choćby podczas następnej edycji warsztatów.

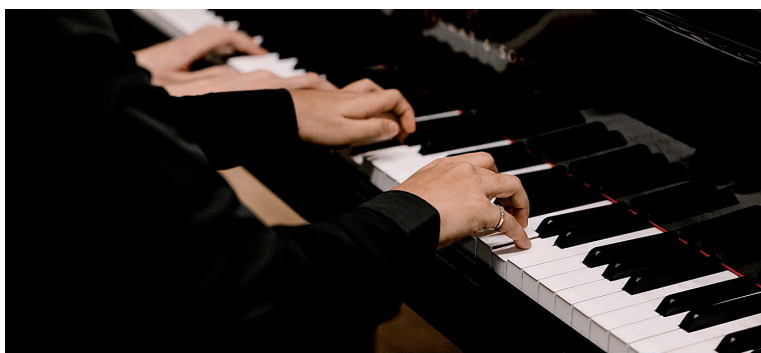
Uwagi końcowe

Omówione wyżej gdańskie warsztaty CEA miały na celu integrację środowiska pianistów akompaniujących w szkołach muzycznych oraz rozpoznanie i rozwiązywanie ich problemów. Stanowiły dla nich niewątpliwe wsparcie merytoryczne. Dzięki niemu mogli lepiej wypełniać swoje zadania w pracy z uczniami. Dotyczyło to zarówno nauczycieli początkujących, jak i tych z dużym stażem zawodowym. Świadczyła o tym stale rosnąca frekwencja i poszerzający się zasięg geograficzny miejscowości, z których wywodzili się uczestnicy kursów. Jako koordynator starałam się odpowiadać na aktualne potrzeby sygnalizowane przez wizytatora i nauczycieli, a także wprowadzać za każdym razem nowe tematy i formy realizacji tak, aby uniknąć rutyny. Często podnoszony postulat zwiększenia liczby zajęć praktycznych czy też lekcji otwartych okazał się zbyt trudny do przeprowadzenia. Zaważyły względy formalne i finansowe (zorganizowanie opieki nad niepełnoletnimi uczniami) oraz psychologiczne (zrozumiały lęk pedagogów przed publiczną prezentacją). Nauczycielom dano także możliwość wygłoszenia krótkich prelekcji. Jednak ostatecznie nikt nie skorzystał z oferty, co można tłumaczyć chronicznym przepracowaniem w tej grupie zawodowej. Mam nadzieję, że odbyte spotkania umocniły poczucie własnej wartości i świadomość ważnej roli, jaką pianiści towarzyszący odgrywają w procesie edukacyjnym, oraz pozwoliły odnowić radość uprawiania muzyki i uczenia. Niech puentą tego sprawozdania będą opublikowane przez Krystynę Juszyńską tezy wygłoszone przez Józefa Hofmanna 7 kwietnia 1938 roku w Curtis Institute of Music podczas Złotego jubileuszu pianisty: *Nauczanie muzyki jest służbą, którą powinien wypełnić każdy koncertujący artysta [...]. Nauczanie uświadamia nauczycielowi istotę wielu rzeczy, które robił instynktownie lub przez nawyk i dawno przestał o nich myśleć. Wydobycie tych spraw z głębi jego umysłu powoduje ponowną analizę problemów i odkrywanie nowych dróg do nowych rozwiązań. Nauczyciel ciągle uczy się od swoich studentów i – jeśli są to dobrzy uczniowie – jest przez nich inspirowany*⁶.

⁶ K. Juszyńska, *Józef Hofmann: pianista – kompozytor – wynalazca*, Wydawnictwo Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina, Warszawa 2023, s. 245–246.

Wykorzystane źródła i opracowania

- [1] Chmielowska Wanda, *Z zagadnień nauczania gry na fortepianie*, PWM, Kraków 1962.
- [2] Juszyńska Krystyna, *Józef Hofmann: pianista – kompozytor – wynalazca*, Wydawnictwo Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina, Warszawa 2023.
- [3] Kamińska Barbara, *Orientacja w muzyce artystycznej jako przedmiot badań empirycznych*, w: Jankowska Mirosława, Jankowski Wojciech (red.), *Instytut Pedagogiki Muzycznej PWSM/AMFC w Warszawie (1974–1992)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina, Warszawa 2016.
- [4] Kotarbiński Tadeusz, *Abecadło praktyczności*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1974.

Kameralistyka fortepianowa – teoria i praktyka

Harmonogram:

25.10.2023 / środa

Szkoła Muzyczna w Gdańsku-Wrzeszczu

/ Fortepian solo i kameralnie – kurs dla uczniów: prof. dr hab. Robert Marat

Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna w Gdańsku

/ Kurs kameralny dla uczniów: prof. dr hab. Grażyna Bożek-Wota

Sala S2 aMuz

/ godz. 18:30, Koncert „Fascynujący świat liryki wokalne Zoltána Kodály'a”

Wykonawcy:

Marlena Barowska – sopran

Robert Marat – fortepian

26.10.2023 / czwartek

Szkoła Muzyczna w Gdańsku-Wrzeszczu

/ godz. 10:00, VI Warsztaty dla nauczycieli pianistów-akompaniatorów

szkół muzycznych I i II st.

Praca akompaniatora jako niekończące się samodoskonalenie

/ godz. 17:00, Koncert „Zapomniana romantyczna polska muzyka fortepianowa na 4 ręce”

Wykonawcy:

Bacowicz Piano Duo: Hanna Holeksa & Anna Liszewska

W programie:

I.F. Dobrzyński, J. Klempczyński, K. Mikuli, Z. Noskowski

Koncert realizowany w ramach stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

27.10.2023 / piątek

Aula aMuz

/ godz. 10:00–16:00, Międzyzwoleńskie kameralistykę fortepianową dla studentów

i uczniów: prof. dr hab. Robert Marat

/ godz. 18:30, Recital fortepianowy Roberta Marata oraz Koncert studentów i uczniów

25-27.10.2023

Akademia Muzyczna

im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku,

ul. Łąkowa 1-2

Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna

im. Feliksa Nowowiejskiego w Gdańsku,

ul. Głębka 3

Szkoła Muzyczna II st. im. Fryderyka

Chopina w Gdańsku-Wrzeszczu,

ul. Partyzantów 21a

Szczegółowy harmonogram na
amuz.gda.pl/wydarzenia

wstęp wolny!

Organizatorzy:

Współorganizator:

Patronat:

Kameralistyka fortepianowa – teoria i praktyka. Plakat

Chór w szkole muzycznej I stopnia na przykładzie własnych doświadczeń pracy z Chórem Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia w Wieluniu

Wstęp

Celem niniejszego artykułu jest podzielenie się doświadczeniami z prowadzenia chóru dziecięcego w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia w Wieluniu oraz przekazanie wskazówek i spostrzeżeń, które być może okażą się pomocne dla innych chórmistrzów pracujących z podobnymi zespołami.

Wieluń to niewielkie miasto powiatowe liczące około 20 tysięcy mieszkańców, położone na południu województwa łódzkiego. W gminie Wieluń mieszka niespełna 30 tysięcy mieszkańców. Od 1979 roku w Wieluniu funkcjonuje Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia. Do 2021 roku siedzibą szkoły był zabytkowy budynek dawnego kolegium pijarskiego, który znajduje się w centrum miasta. Od 2021 roku szkoła ma swoją nowoczesną siedzibę wraz z kameralną salą koncertową w nowej lokalizacji. Szkoła muzyczna w drugim semestrze bieżącego roku szkolnego (2023/2024) liczy 111 uczniów.

Krótką historia chóru Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia

Pracę z chórem szkoły muzycznej rozpocząłem w styczniu 2009 roku. Zespół funkcjonował wcześniej pod kierunkiem różnych dyrygentów. Ze względu na niewielką ilość materiałów faktograficznych skupię się jedynie na historii chóru z ostatniego piętnastoletniego okresu działalności. Kiedy rozpocząłem swą pracę w szkole muzycznej, zespół liczył formalnie dziewiętnastu chórzystów. Na pierwszej próbie pojawiło się zaledwie dziewięć osób. Już na początku otrzymałem zadanie przygotowania dzieci do udziału w Przesłuchaniach Chórów Szkół Muzycznych Regionu Łódzkiego w Skierniewicach. Biorąc pod uwagę, że pracę z chórem rozpocząłem w styczniu, a przesłu-

Fot. ze zbiorów prywatnych

Ogólnopolski Festiwal Chórów Szkół Muzycznych *Bel Canto* w Ostrowie Wielkopolskim

chania zaplanowano na marzec, było to niezwykle trudne zadanie. Moim celem było przygotowanie takiego programu, który mógł być zrealizowany w krótkim czasie. Udało się, szesnastoosobowy chór zaśpiewał kilkunastominutowy program od początku do końca i to był nasz pierwszy sukces. Nie otrzymaliśmy żadnej nagrody ani wyróżnienia, ale byłem zadowolony z pierwszego publicznego występu. Pomimo trudnych początków wierzyłem, że małymi krokami uda się rozwinąć zespół, i tak też się stało. W 2011 roku, już w większym składzie, chór na przesłuchaniach w Skierniewicach otrzymał wyróżnienie, a w 2013 roku I miejsce, ja natomiast otrzymałem wyróżnienie dla najlepszego dyrygenta. W 2015 i 2017 roku chór również zajmował I miejsca, a w 2019 roku III miejsce. Oprócz udziału w Przesłuchaniach Chórów Szkół Muzycznych Regionu Łódzkiego w Skierniewicach braliśmy udział w wielu konkursach i festiwalach o różnej randze i zasięgu. Najważniejsze festiwale, w jakich braliśmy udział, to:

- Łódzki Festiwal Chóralny *Cantio Lodziensis*, 2013 i 2014 rok – III miejsce, 2019 rok – II miejsce;
- Ogólnopolski Festiwal Chórów szkół Muzycznych *Bel Canto* w Ostrowie Wielkopolskim, 2016 i 2018 rok – Srebrny Dyplom;
- Międzynarodowy Festiwal Kolęd i Pastorałek w Będzinie, 2024 rok – II miejsce.

Ponadto chór brał wielokrotnie udział w regionalnych konkursach wokalnych oraz kilku konkursach online organizowanych w czasie pandemii.

Zespół każdego roku wielokrotnie prezentował się podczas różnych koncertów. Ze względu na to, że nie jest to artykuł monograficzny, nie będę szczegółowo opisywał wszystkich prezentacji chóru, a jedynie wskażę wybrane i opiszę je w dalszej części.

Opis zespołu

W skład zespołu wchodziły dzieci i młodzież, począwszy od najmłodszych – w wieku 10, czasem 9 lat, a skończywszy na młodzieży w wieku 18, a nawet 19 lat. W każdym roku zarówno liczba chórzystów, jak i ich wiek były zmienne. W piętnastoletniej historii chór liczył najmniej 19 osób, a najwięcej 43. W chwili obecnej zespół liczy 27 członków. Jedyne, co się nie zmieniło w tym okresie, to to, że jest to chór jednorodny. Chłopcy po mutacji nie uczestniczą w próbach zespołu – w zamian grają w zespole instrumentalnym, który funkcjonuje w szkole. Taka decyzja wynika z tego, że chłopców śpiewających głosem męskim jest niewielu, jeden, dwóch, czasem trzech w roku. Tworzenie namiastki chóru mieszanego nie miałoby według mnie uzasadnienia, choć nie wykluczam takiej sytuacji w przyszłości.

Dosyć duża rozpiętość wiekowa stwarza pewne problemy. Muszę zwracać uwagę na wiele spraw, choćby na sposób zwracania się do chórzystów czy dobór repertuaru. Staram się, aby moje reakcje na pewne zachowania były adekwatne do wieku chórzysty. Nie mogę traktować wszystkich jednakowo. Najważniejsza zasada, jaka z tego wynika, to **dostosować tempo pracy do najmłodszych i „najstabszych”**. Próby to ćwiczenia. Staram się wytłumaczyć chórzystom, jak ważna jest współpraca i troska o najmłodszych i tych, którzy wymagają więcej czasu na opanowanie programu zgodnie z moimi oczekiwaniami.

Chór zawsze dzielił na trzy głosy. Nie oznacza to, że śpiewamy tylko utwory trzygłosowe. W repertuarze znajdują się utwory dwugłosowe, czasem jednogłosowe, a sporadycznie czterogłosowe.

Warunki pracy

Do 2021 roku szkoła muzyczna w Wieluniu mieściła się w pięknych starych wnętrzach dawnego kolegium pijarskiego. Niestety, brak było w dawnej siedzibie szkoły auli z prawdziwego zdarzenia czy choćby większej sali do prób. Przypomnę, że w pewnym okresie chór liczył ponad 40 osób. Aby przeprowadzić próbę, należało wynieść z klasy ławki i odpowiednio ustawić krzesła. Nie piszę o tym, aby się skarżyć. Uważam, że w każdej sytuacji należy szukać optymalnych rozwiązań. Zaletą tzw. „starej szkoły” był długi korytarz, na który często wychodziliśmy, robiąc przeróżne ćwiczenia. Czasem próbowaliśmy na klatce schodowej, aby zaśpiewać w warunkach pogłosu. Pomi-

mo braku auli nie rezygnowaliśmy z występów w szkole. Tradycją stał się „Wieczór kolęd” organizowany tuż przed świętami Bożego Narodzenia dla społeczności szkolnej oraz rodziców.

Brak auli, w której można byłoby organizować koncerty chóralne, niejako zmusił nas do wyjścia na zewnątrz, co okazało się bardzo dobre dla chóru. Organizowaliśmy koncerty w różnych świątyniach, w Muzeum Ziemi Wieluńskiej, w Miejskiej i Gminnej Bibliotece Publicznej, w Bibliotece Powiatowej, w Wieluńskim Domu Kultury, w Kinie Syrena czy w Muzeum Wnętrz Dworskich w Ożarowie. Dawało nam to wiele satysfakcji. Mogliśmy prezentować urozmaicony repertuar dla różnej publiczności. Przeglądając materiały zawarte w internetowych mediach regionalnych na temat jednego z takich koncertów, natknąłem się na taki oto komentarz anonimowego autora: *Zawsze wydawało mi się, że państwowe szkoły muzyczne to taki relikw PRL-u, coś, co zostało nam w spadku i tylko zjada nasze podatki, miejsce, gdzie dzieci egzaltowanych rodziców z niechęcią stukają w klawisze pianina. Muszę zmienić zdanie i wyrazić pełną podziwu opinię dla nauczycieli i uczniów PSM w Wieluniu. Powód jest prosty: 21 listopada miałem przyjemność wysłuchać koncertu chóru PSM I stopnia w kościele ojców Franciszkanów. Przeżycie warte każdych pieniędzy, tym bardziej, że występ był bezpłatny. Zaangażowanie młodych artystów i ich dyrygenta, pełna symetria miejsca i repertuaru i spora porcja wiedzy o kulturze muzycznej przekazana niejako „przy okazji” zrobiły na mnie olbrzymie wrażenie¹.*

Dzisiaj sytuacja się zmieniła, mamy komfortowe warunki. W nowej siedzibie szkoły znajduje się aula, w której prawie zawsze, kiedy chcemy, możemy organizować koncerty. Nie oznacza to jednak, że rezygnowaliśmy z występów poza szkołą. Każdy występ dla szerszej publiczności w nowym miejscu jest dla nas bardzo mobilizujący. Wniosek jest taki – **chór powinien koncertować poza szkołą**. Chór lubi przestrzeń. Oczywiście wiąże się to z wieloma problemami, trzeba nawiązać współpracę, zaproponować coś, przygotować plakat, powiadomić lokalne media, czasem przygotować podest dla chóru, zorganizować nagłośnienie – z pewnością jest to dużo pracy, ale uważam, że warto.

Organizacja pracy

Bardzo ważny jest dobry start na początku roku szkolnego. Najpierw ustalam z dyrektorem plan pracy chóru oraz termin pierwszego przesłuchania. Dzięki wypróbowanej już współpracy z dyrekcją i gronem pedagogicznym rozpoczynamy ustalanie planu zajęć w szkole od planu pracy chóru. Następnie już pod koniec sierpnia umieszczam w szkolnej gablocie informacyjnej,

---

¹ <https://www.jakoscobslugi.pl/opinie/32927-panstwowa-szkola-muzyczna-w-wieluniu/36492204> (dostęp: 20.05.2024)

na stronie internetowej oraz na szkolnym profilu na Facebooku informacje o zasadach uczestnictwa w chórze, o terminie przesłuchań oraz o planie pracy. Proszę, aby na pierwsze przesłuchanie przyszli wszyscy uczniowie, którzy mają obowiązek uczestniczenia w zajęciach chóru lub zespołu instrumentalnego. Intencją moją jest, aby ich wszystkich przesłuchać. Nawet tych, którzy śpiewali w latach ubiegłych. Sprawdzam skalę głosu, czasami wprowadzam zmiany w przynależności do danego głosu względem ubiegłego roku szkolnego. Po przesłuchaniach zapraszam na pierwsze spotkanie uczniów wraz z rodzicami, aby przedstawić organizację pracy, zasady oceniania, plan pracy chóru w danym roku szkolnym, zasady usprawiedliwiania nieobecności. **Bar-
dzo ważne jest przedstawienie wszystkich informacji organizacyjnych oraz zasad oceniania w formie pisemnej na początku roku szkolnego.** Powoduje to ograniczenie ciągle powtarzających się pytań rodziców i uczniów. Pomaga to rodzicom i uczniom odpowiednio zorganizować indywidualne plany zajęć. Pozwalam na jedną nieobecność nieusprawiedliwioną w semestrze. Uczniowie, którzy mają infekcję gardła i nie mogą śpiewać, a uczestniczą w pozostałych zajęciach, powinni uczestniczyć w próbie chóru w sposób bierny – słuchając i obserwując. Idealnym rozwiązaniem byłoby zaświadczenie od lekarza o braku możliwości śpiewu w danym dniu, w praktyce jest to trudne do egzekwowania. Kieruję się w tym przypadku zasadą zaufania.

Ważne jest również, aby poznawać uczniów, nawet kiedy jeszcze nie należą do chóru. W miarę możliwości uczęszczam na popisy, rozmawiam

Fot. Piotr Wyparło

Przesłuchania finałowe Międzynarodowego Festiwalu Kolęd i Pastorałek w Będzinie

na temat postępów w nauce z innymi nauczycielami. Znajomość chórystów pomaga zarówno w indywidualnym podejściu do każdego z nich, jak i w pracy z całym zespołem. **Ważna jest konsekwencja w realizacji swoich zasad. Ważne jest również indywidualne podejście do każdego ucznia – próba zrozumienia jego problemów.** Należy wsluchiwać się w głos uczniów i rodziców i w miarę możliwości wychodzić naprzeciw ich oczekiwaniom i prośbom.

Planowanie pracy zespołu. Jak to zrobić? Czym się kierować? Czy można zmieniać swój plan pracy? Dobór repertuaru – główne problemy z tym związane

Bardzo ważne jest, aby rozpoczynając nowy rok szkolny, mieć nakreślony choćby w zarysie plan pracy przynajmniej w pierwszym semestrze, jeszcze przed przesłuchaniem do chóru, przed pierwszą próbą. Chórmistrz powinien wiedzieć, czy chce wziąć udział w konkursie z chórem, jeśli tak, to w jakim konkursie i w jakim terminie. Oczywiście nie jest to obowiązek. Jeżeli nie planuje udziału w konkursie, to jakie planuje koncerty i kiedy zamierza je zorganizować. To wymaga namysłu. Wiąże się z tym dobór odpowiedniego repertuaru. Często zdarza się, że konkursy organizowane na przykład w grudniu lub jesienią mają terminy nadsyłania zgłoszeń wraz z repertuarem do końca czerwca. Oczywiście w przypadku chóru szkoły

Fot. Piotr Wypańko

Przesłuchania finałowe Międzynarodowego Festiwalu Kolęd i Pastorałek w Będzinie

muzycznej wysyłanie takiego zgłoszenia wraz z repertuarem przed rozpoczęciem roku szkolnego jest dosyć ryzykowne, natomiast warto, aby o repertuarze myśleć z dużym wyprzedzeniem. **Dyrygent powinien być całkowicie przekonany o dobrym wyborze utworu, który chce realizować z chórem.** Aby być przekonanym do utworu, trzeba poświęcić sporo czasu na odpowiednią analizę. Czy utwór nie jest za trudny? Czy nie jest za łatwy? W jakich okolicznościach będę mógł daną pieśń przedstawić przed publicznością? Czy spodoba się młodzieży? Chórzyści powinni wiedzieć, po co pracują, powinni znać cel. Oczywiście nie zawsze uda się zrealizować wszystko tak, jak było zamierzone. Trzeba wprowadzać pewne korekty – jest to naturalne. **Ważne, aby praca chóru była dobrze zaplanowana i przemyślana.**

Wychodzenie poza schematy działania, unikanie rutyny, poszukiwanie nowych realnych celów

W planie pracy chóru może czasem pojawić się pewna rutyna. Najpierw szykujemy pieśni patriotyczne na koncert w listopadzie, w styczniu koncert kołęd, a wiosną udział w konkursie. Oczywiście z pewnością są stałe punkty w roku, które się powtarzają, i tego nie da się uniknąć. **Jestem zdecydowanym przeciwnikiem wprowadzania rutyny w chórze.** Jeżeli chcę rzeczywiście powtórzyć koncert patriotyczny, tak jak w zeszłym roku, to w innym miejscu i z nowym repertuarem (lub prawie nowym). Warto poszukiwać nowych pomysłów. W 2021 roku nawiązałem współpracę z organistą dr. Janem Mroczkim, nauczycielem Zespołu Szkół Muzycznych w Częstochowie, wraz z nim oraz jego uczennicami zorganizowaliśmy koncert, na którym przedstawiliśmy bardzo rzadko wykonywane utwory: *Domina Nostra* Henryka Mikołaja Góreckiego i *Missa adventus et quadragesimae* czeskiego kompozytora Petra Ebena. Chór dziecięcy i organy, dodatkowo niezwykła harmonia – było to dla nas wszystkich ciekawe muzyczne doświadczenie.

Chór Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia w Wieluniu współpracuje z Powiatowym Młodzieżowym Domem Kultury i Sportu w Wieluniu. Co pewien czas organizujemy wspólnie projekty – koncerty, przedstawienia. W 2021 roku przygotowaliśmy spektakl *Śpiewogra ludowa* oparty na folklorze Ziemi Wieluńskiej. W 2022 roku przygotowaliśmy koncert pod tytułem *Piosenki Mariana Hemara*. W tym roku planowany jest koncert piosenek Leonarda Cohena. Reżyserem tych koncertów-spektakli jest aktor Jarosław Strzała. W swej historii chór PSM I stopnia ma również wspólny koncert z zespołem *New Life* oraz warsztaty z Marcinem Pospieszalskim. Takie wydarzenia ożywiają młodych chórzystów, zachęcają ich do pracy. Dają możliwość nowych doświadczeń scenicznych.

Ruch w zespole, własne pomysły, wspieranie się doradztwem specjalistów-choreografów lub aktorów

Przygotowując się do zawodu dyrygenta chóru, kształcony byłem w czasach, kiedy chór podczas koncertu powinien stać bez ruchu, niemalże na baczność. Dzisiaj koncert chóru to spektakl – nie wystarczy sam śpiew. Przekonałem się o tym wielokrotnie, oglądając znakomite chóry na wielu festiwalach. To zainspirowało mnie, aby do występów wprowadzać elementy ruchu. Dzieci to bardzo lubią. Oczywiście to wymaga przemyślenia. Początkowo korzystałem z porad specjalistów i choreografów. Taka współpraca przyniosła wiele dobrego zarówno mnie, jak i moim chórzystom. Obecnie coraz częściej ośmielam się sam przygotowywać ruch do utworu i przyznaję, że robię to bardzo chętnie.

Udział w konkursach – moje zdanie na ten temat

Udział w konkursach chóralnych niewątpliwie wiąże się z ryzykiem przede wszystkim dla dyrygenta. Dzieci nastawione są na wygraną i jest to zupełnie naturalne. W tym momencie pojawia się ważny aspekt wychowawczy dyrygenta wobec chórzystów. Po pierwsze, powinien on jak najrzetelniej podejść do swojej pracy, aby jak najlepiej przygotować zespół. Po drugie, powinien tak przygotować swoich chórzystów, aby byli świadomi, że konkurs rządzi się swoimi prawami i wszystko może się wydarzyć, nie zawsze się wygrywa. Analizując bilans zysków i strat, uważam, że chóry szkół muzycznych powinny przynajmniej raz w roku wziąć udział w konkursie lub festiwalu chóralnym.

Fot. Ewa Misiak

Koncert kolęd w auli PSM I st. w Wieluniu

Wykorzystywanie instrumentów muzycznych do akompaniamentu w chórze

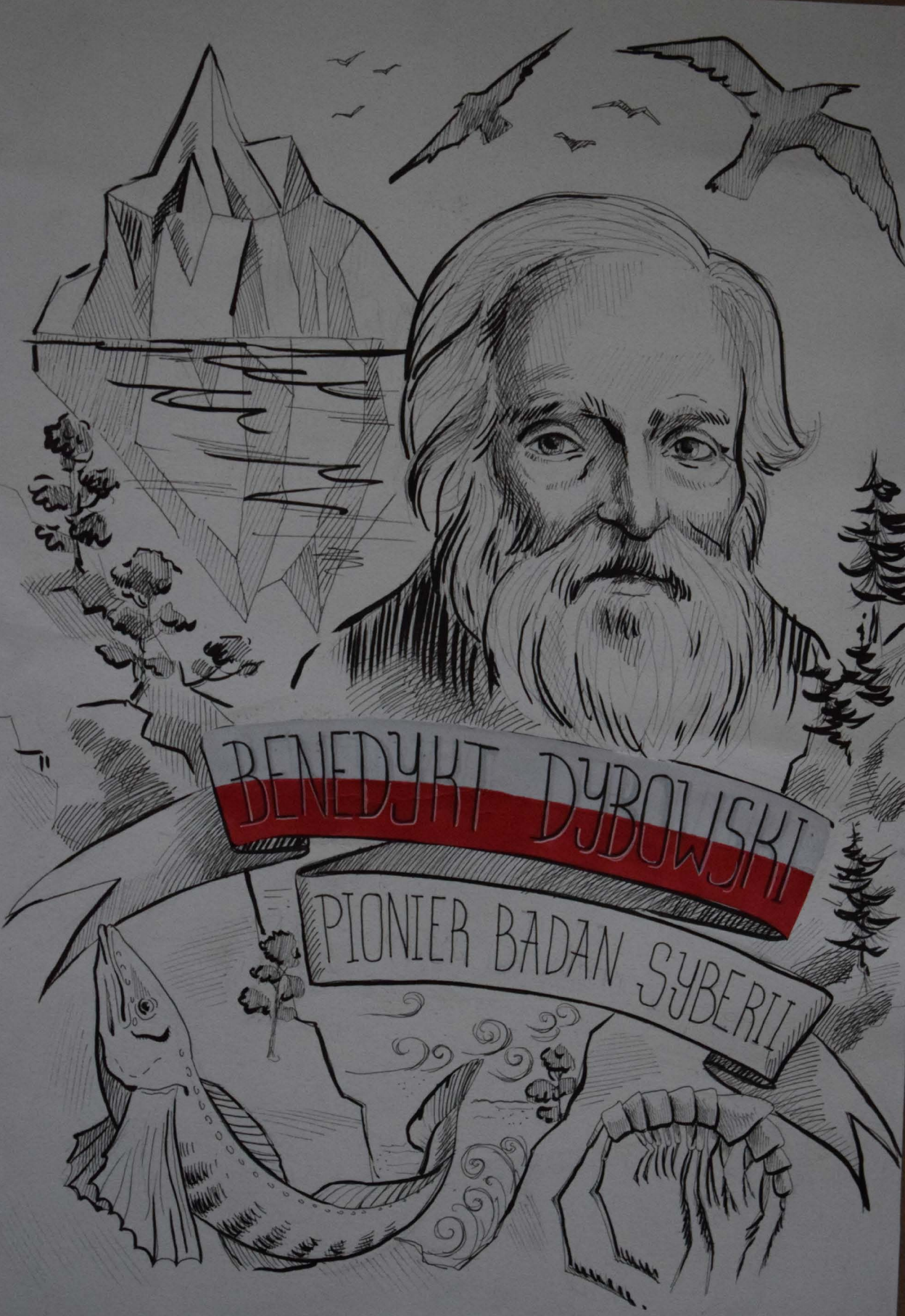
Możemy śpiewać *a cappella*. Możemy śpiewać z towarzyszeniem fortepianu. Możemy śpiewać z towarzyszeniem innych instrumentów. Z moich doświadczeń wynika, że młodzi chórzyci bardzo lubią opracowania na chór z innymi instrumentami. Tu pojawia się problem, skąd wziąć partyturę? Skąd wziąć instrumentalistów? W moim przypadku wyszło to zupełnie naturalnie. Pewien bardzo muzyczny uczeń-chórzysta przeszedł mutację i nie mógł już śpiewać w chórze jednorodnym, a był bardzo związany z zespołem i nie chciał tak po prostu odejść. Postanowiłem, że opracuję kilka kolęd na chór z towarzyszeniem klarnetu i fortepianu. Miałem jeszcze kontakt z kilkoma uczniami grającymi na fletach, saksofonie, trąbce i skrzypcach. Wykorzystałem ten fakt i opracowałem kilka kolęd na chór z towarzyszeniem wyżej wymienionych instrumentów. Pomysł udało się zrealizować z powodzeniem. Opracowania wokalnie-instrumentalne niezwykle uatrakcyjniły prezentacje chóralne. Zachęcam dyrygentów chórów, aby również spróbowali.

Poszukiwanie nowych inspiracji na warsztatach, seminariach i szkoleniach

Każda forma doskonalenia warsztatu dyrygenta chóralnego jest dla mnie niezwykle cenna. Bardzo cenię sobie udział w cyklicznie organizowanym Ogólnopolskim Seminarium dla Chórmistrzów *Edukacja i wykonawstwo*. Udział w tym wydarzeniu jest dla mnie świętem. Niezwykle ciekawe, zróżnicowane prezentacje stają się inspiracją i natchnieniem do własnych działań. Nie zawsze wykorzystuję zdobytą wiedzę wprost. Czasem to tylko wybrane elementy. Ponadto wielokrotnie zapraszałem na warsztaty chórmistrzów-wykładowców uczelni, którzy również pracują z chórem dziecięcym czy młodzieżowym. Takie spotkania mają ogromne znaczenie. Dodają energii zarówno mnie jako dyrygentowi, jak i młodzieży. Zachęcam wszystkich chórmistrzów pracujących w szkołach muzycznych, aby takie warsztaty organizować.

Przedstawiając mój pomysł na chór, daję jedynie wskazówki i przykłady własnych przedsięwzięć. Uważam, że najważniejsza jest determinacja dyrygenta. Jego praca przede wszystkim nad sobą.

BENEDYKT DYBOWSKI

PIONIER BADAN SYBERII

Plakat o tematyce edukacyjnej jako temat zadania graficznego

Plakat nie jest ani posterem, ani afiszem czy nawet tablicą dydaktyczną. Czym w takim razie powinien cechować się dobry plakat? Często plakat jest traktowany jako forma poprawy oceny ucznia, coś, co można zrobić szybko, aby polepszyć swoją sytuację z danego przedmiotu. Czy aby na pewno wykonanie dobrego plakatu jest takie proste? Co dzieje się później z pracami wykonanymi przez uczniów? Zalegają w szkolnych magazynkach, pokrywają się warstwą kurzu, po czym trafiają na makulaturę jako coś niepotrzebnego. Czy plakat może być użytecznym narzędziem dydaktycznym zarówno dla ucznia, jak i nauczyciela?

Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie znaczenia dydaktycznego plakatu. Aby jednak wykonać interesującą i przydatną naukowo pracę, należy starannie się do tego przygotować. Jeżeli temat dotyczy miejsca lub osoby, pierwsze zadania powinny skupiać się wokół wyboru kluczowych informacji. Mają to być krótkie, ogólne informacje – ujęte w formie dwóch–trzech zdań, na podstawie których będziemy budować narrację plakatu, tytuł i motyw przewodni pracy. Tytuł plakatu, zgodny z zasadami ortografii i interpunkcji, powinien być syntetyczny, konkretny, skłaniający do refleksji, a czasem doprawiony szczyptą przewrotności. Powinien być niedopowiedziany, aby pozostawić pewną dozę tajemniczości i stworzyć przestrzeń do interpretacji. Wystarczy jedno zdanie, które zaintryguje odbiorcę. Taki zabieg pozwoli na interpretację wymagającą wysiłku intelektualnego. Odbiorca, przeprowadzając szybką analizę, postara się dotrzeć do przekazu, wniknąc w tok rozumowania autora.

Należy pamiętać, żeby na plakacie nie umieszczać zbyt dużo naukowych szczegółów. W przeciwnym wypadku zamiast plakatu powstanie poster, wykorzystywany głównie do prezentacji wyników badań, skupiający się na materiałach, metodach czy wnioskach. W przypadku plakatu sensu stricto – nie ma na to miejsca. Zbyt dużo informacji sprawia, że odbiorca koncentruje się na tekście, a nie na formie i jej elementach graficznych. Co prawda będzie on pełnił rolę edukacyjną, jednak nagromadzenie treści doprowadzi do zmniejszenia jego czytelności, a co za tym idzie – spadku atrakcyjności prezentowanego materiału.

Z kolei nadmiar elementów graficznych wiąże się z ryzykiem, że nie powstanie plakat, lecz tablica dydaktyczna. Wiele elementów, którym towarzyszą krótkie podpisy, schematy czy infografiki, sprzyja procesowi edu-

kacyjnemu, jednak pełni rolę czysto dydaktyczną. Nie stwarza przestrzeni na refleksje czy dyskusje nad niedopowiedzianym przekazem. Na tablicy dydaktycznej wszystko jest uporządkowane, syntetyczne i naukowe. Często jednak brakuje motywu przewodniego, a zamiast niego pojawia się wiele wątków edukacyjnych. **Dobry plakat edukacyjny powinien mieć konkretny, czytelny wizualnie motyw graficzny będący sercem pracy, korespondujący z hasłem przewodnim.** I tutaj mamy dowolność. Możemy najpierw stworzyć grafikę, a dopiero potem do niej dobrać odpowiednie hasło. Odwrotna kolejność także daje dobre rezultaty.

O sile plakatu decyduje jego strona graficzna. Odbiorca skupia się w pierwszej kolejności właśnie na niej. Jego uwagę przyciąga także atrakcyjna wizualizacja. Należy tutaj podkreślić, że podstawą jest prostota. W plakatkach częstym zabiegiem jest prymitywizująca forma, sprawiająca wrażenie niedopracowania czy niedokończenia. Taki zabieg jest celowy, skupia uwagę odbiorcy na czymś charakterystycznym. Maksymalne uproszczenie, w odniesieniu do całości, daje spójny i wyrazisty przekaz. Zbyt duża liczba detali wywoła efekt odwrotny do zamierzonego. O ile w plakacie reklamowym istotny jest kontrast barwny, czasem intensywny, o tyle w plakacie edukacyjnym podstawą jest czytelność. Nadmierna intensyfikacja kolorystyczna może odciągnąć odbiorcę od prezentowanych treści i ich przekazu. Jeżeli jednak uznamy, że najważniejszym celem jest rozpoznawalność grafiki, to nic nie stoi na przeszkodzie, aby zastosować intensywne kolory.

Zasada ta powinna odnosić się także do kroju pisma. Czcionka musi być na tyle duża, aby każdy bez trudu mógł odczytać przekaz słowny. Kolorystyka powinna pozostawać w opozycji do tła. Dobrym rozwiązaniem są czarne litery na białym tle lub czerwone – na żółtym. Nie należy bagatelizować roli przekazu słownego i skupiać się głównie na grafice. Zawsze należy pamiętać, że najpierw oko dostrzeże obraz, jednak szybko wychwyci słowo, które powinno współgrać z całością.

W kwestii wymiarów plakatu – najlepszym rozwiązaniem byłby format A1, lub inny możliwie duży. Nie ograniczamy w ten sposób czytelności pracy. Zbyt mały format nie daje przestrzeni na odpowiednie wyeksponowanie treści. Plakat musi mieć „oddech”, który należy rozumieć jako „mniej znaczy więcej”, czyli pusta przestrzeń w plakacie jest formą dopuszczalną, często wręcz pożądaną.

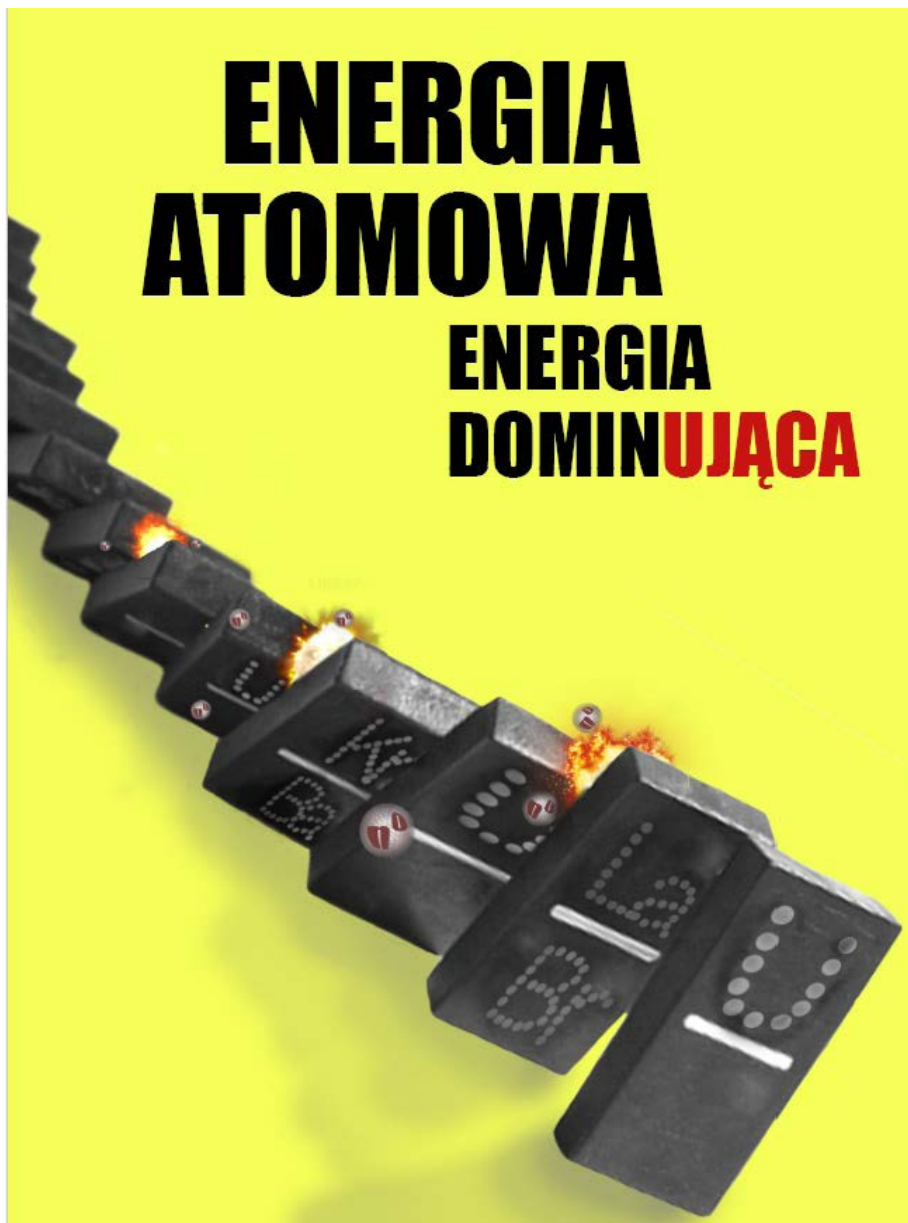
Plakat wykonany w odpowiedniej rozdzielczości może zostać wyeksponowany z wykorzystaniem urządzeń multimedialnych i stanowić bazę wyjściową do prezentowanego na lekcji materiału. Pokazem plakatu możemy rozpocząć lekcję dotyczącą osoby zasłużonego naukowca lub miejsca, które omawiamy. Możemy także zakończyć nim lekcję, prosząc uczniów o interpretację zaprezentowanej pracy. Dajemy w ten sposób uczniowi przestrzeń do dyskusji, poznajemy jego punkt widzenia, upewniamy się, czy potrafi wy-

korzystać zdobyte na lekcji informacje lub też czy w ogóle ma takie w odniesieniu do tematu. Zadanie polegające na wykonaniu plakatu może być samodzielną pracą ucznia na lekcji lub w zaciszu domowym. Wymaga od niego zdobycia odpowiedniej wiedzy, a następnie jej radykalnej selekcji. Wybór kluczowych wiadomości pozwala na sformułowanie tytułu i zaprojektowanie motywu graficznego. Dla młodego człowieka jest to umiejętność niełatwa.

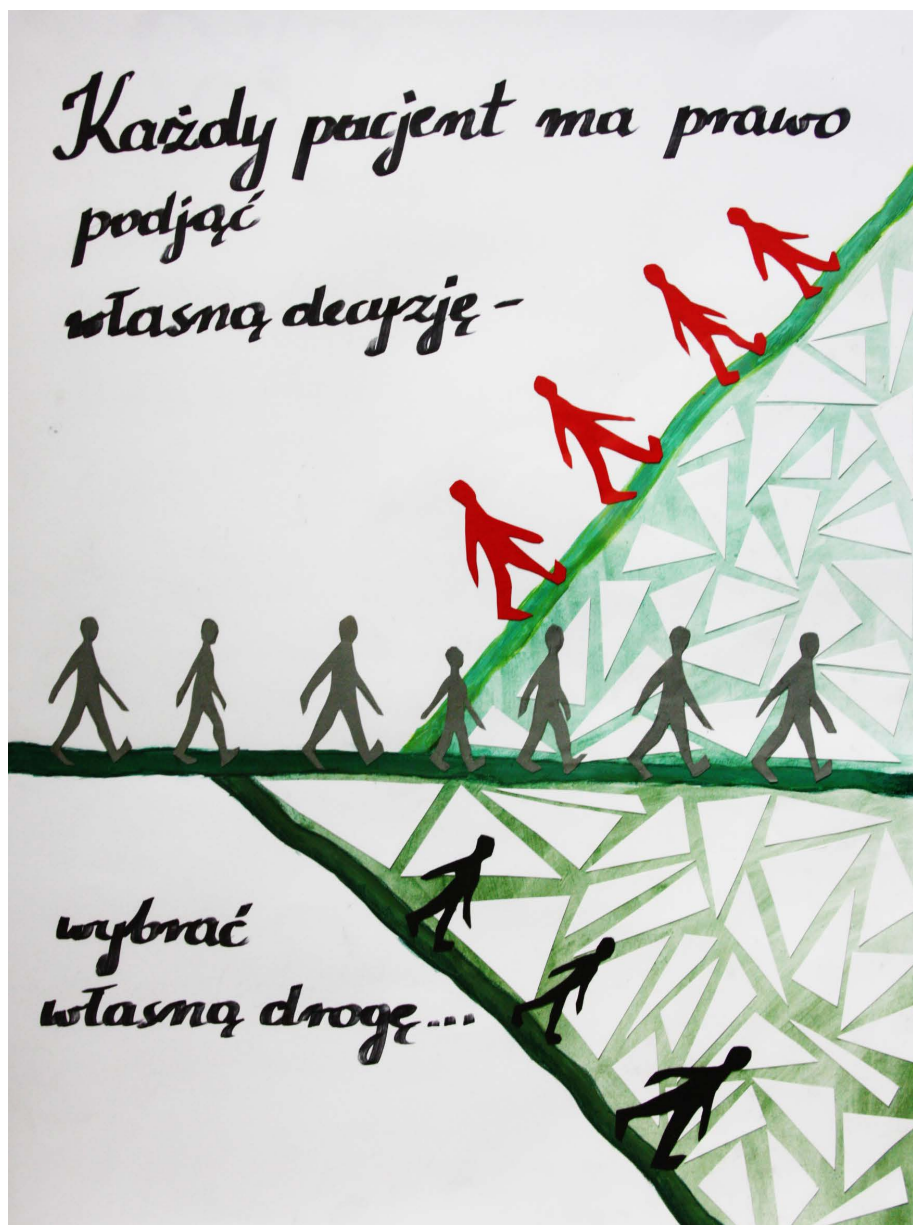
Po dokonaniu tych czynności powinien nastąpić etap najtrudniejszy. Jak przekazać wybrane informacje w sposób przystępny, ale zarazem nieoczywisty? Jak przedstawić naukowe informacje w sposób niejednoznaczny? Dobrze wykonany plakat powinien zmusić odbiorcę do połączenia wszystkich elementów w jeden ciąg przyczynowo-skutkowy. Analiza elementów graficznych, nawiązująca do tytułu, powinna przynieść odpowiedź na pytanie, co jest przekazem tej formy wypowiedzi. Jakie treści naukowe są przekazane za pośrednictwem prostej formy graficznej? Jeżeli adresat i odbiorca spotykają się w tym samym punkcie, odnosimy sukces dydaktyczny obu stron.

Wykonanie interesującego plakatu edukacyjnego jest trudnym przedsięwzięciem, wartym wcześniejszego przygotowania oraz nadania mu odpowiedniej rangi. **Dobry plakat cechuje się prostotą, a zarazem niejednoznacznością przekazu.** Podczas jego wykonania młody człowiek pogłębia swoje umiejętności selekcji informacji, wzmacnia kreatywność oraz zdobywa wiedzę naukową dotyczącą prezentowanego zagadnienia. Wszystko to ujęte w artystycznym przekazie stanowi cenne narzędzie edukacyjne zarówno dla ucznia, jak i dla nauczyciela.

Plakat 1. Konrad Marcyniuk, *Energia atomowa energia dominująca*.
Plakat przedstawia kostki domina, nawiązując tym samym do energii dominującej.
Upadające domino pociąga za sobą kolejne etapy, tak jak ma to miejsce
w reakcji łańcuchowej. Praca zajęła w 2015 roku II miejsce
w VI Ogólnopolskim Konkursie *Z energetyką w przyszłość* pod honorowym patronatem
prof. Jerzego Buzka.

Plakat 2. Julia Czekaj, *Każdy pacjent ma prawo podjąć własną decyzję – wybrać własną drogę*. Praca zajęła w 2016 roku I miejsce w ogólnopolskim konkursie na najlepszy plakat o tematyce bioetycznej *Bioetyka – prawa człowieka a zdrowie*, zorganizowanym przez Uniwersytet Warszawski oraz Polski Odział UNESCO Chair in Bioethics (Haifa).

Ludwik Hirszfeld

Plakat 3. Mieszko Kowalczyk, *Ludwik Hirszfeld – kluczowy polski serolog*.
Plakat przedstawia Ludwika Hirszfelda z kluczem (nawiązanie do tytułu),
który może otworzyć drzwi z odpowiednią grupą krwi.
Postać jest wyraźnie uproszczona. Celem jest skupienie uwagi na naukowcu i kluczu.
Klucz jest klamrą, która łączy tytuł i grafikę. Plakat wykonany w 2024 roku.

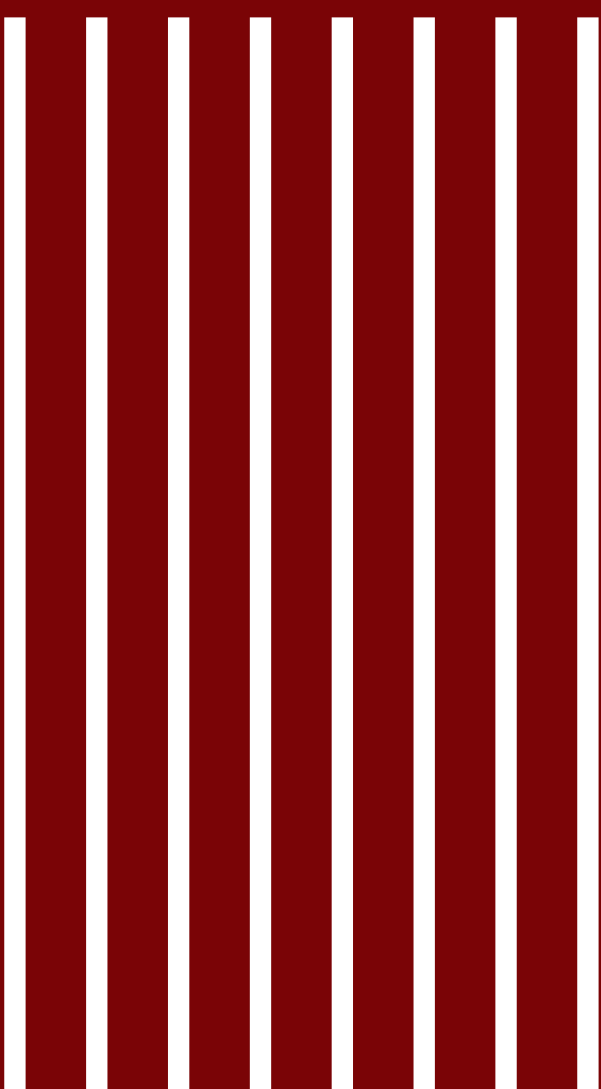
Plakat 4. Andrea Rikeva, *Maria Czaplicka polskim aniołem Syberii*.

Praca skupia uwagę odbiorcy na postaci Marii Antoniny Czaplickiej, zasłużonej w badaniach na Syberii. Skromna szata graficzna i skrzydła wykonane ze starej gazety nawiązują do zmagania badaczki z przeciwnościami przyrodniczymi surowego klimatu syberyjskiego. Plakat wykonany w 2024 roku.

**Psychologia
i pedagogika
a szkolnictwo
artystyczne**

1

ARS
LONGA
PR

OD WENU
DO OGR
ZIEMSK

OD: Be
W

DLA:

Z
P

centrum
edukacji
artystycznej

centrum
edukacji
artystycznej

2

OD SZP
DO HUS

OD: Be
W

DLA:

Z
P
B
W

WA
W

3

ARS
LONGA
PRZEMIANY SZTUKI

OD PANTEONU PARYSKIEGO
DO BŁĘDNIEGO KOŁA

OD: Beata Lewińska /
Wojciech Jerzy Kieler

DLA: Szkół Plastycznych

ZABRONIONE JEST
PRZEKSZTAŁCANIE TREŚCI
BEZ ZADEKLAROWANEJ
WARTOŚCI ARTYSTYCZNEJ

WAGA: 0,4 kg
WYMIARY: 168 x 240 x 21 mm

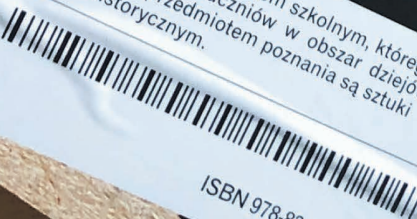
Podręcznik do historii sztuki

Historia sztuki jest przedmiotem szkolnym, którego zadaniem jest wprowadzenie uczniów w obszar dziejów sztuki oraz jej teorii, a przedmiotem poznania są sztuki wizualne w ujęciu historycznym.

WARTOŚĆ ARTYSTYCZNA
KRAJ: PL

324

ISBN 978-83-62156-68-9

Zachęcam czy zniechęcam – jak budować dobre relacje z uczniami szkół artystycznych i ich rodzicami.

Podsumowanie Seminarium Psychologiczno-Pedagogicznego Centrum Edukacji Artystycznej Regionu Podkarpackiego

Wstęp

W dniu 15 marca 2024 roku z inicjatywy Zespołu Psychologiczno-Pedagogicznego Centrum Edukacji Artystycznej oraz Wizytatora Centrum Edukacji Artystycznej Regionu Podkarpackiego odbyło się Regionalne Seminarium Psychologiczno-Pedagogiczne *Zachęcam czy zniechęcam – jak budować dobre relacje z uczniami szkół artystycznych i ich rodzicami*. Seminarium przeprowadzono w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych im. Artura Malawskiego w Przemyślu.

Organizatorami seminarium byli: dr Urszula Bissinger-Ćwierz, koordynator Zespołu Psychologiczno-Pedagogicznego CEA; pan Zenobiusz Kajda, wizytator CEA regionu podkarpackiego; pan Dariusz Baszak, dyrektor Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych im. Artura Malawskiego w Przemyślu oraz dr Małgorzata Ostrowska, pedagog Zespołu Psychologiczno-Pedagogicznego CEA w Przemyślu. Seminarium zaadresowano do dyrektorów szkół artystycznych oraz specjalistów – psychologów, pedagogów szkolnych i pedagogów specjalnych regionu podkarpackiego.

Tematyka seminarium: *Zachęcam czy zniechęcam – jak budować dobre relacje z uczniami szkół artystycznych i ich rodzicami* – wpisała się w realiza-

cję priorytetów wychowawczo-profilaktycznych Centrum Edukacji Artystycznej na rok szkolny 2023/2024 – punkt 1. *Wzmocnienie prawidłowej komunikacji interpersonalnej w indywidualnej relacji nauczyciel – uczeń podczas artystycznych zajęć edukacyjnych*¹. Ten priorytet ma na celu uwrażliwienie nauczycieli na komunikację i tworzenie właściwych relacji z uczniami, rodzicami i innymi nauczycielami. Prawidłowe relacje są fundamentem wszelkich dydaktycznych i wychowawczych oddziaływań podejmowanych na rzecz ucznia. Rozwój kompetencji komunikacyjnych to warunek niezbędny w procesie budowania relacji opartej na empatii, z poszanowaniem indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia. Słowa mają moc, mogą motywować i „uskrzydlać”, mogą też wpływać destrukcyjnie na rozwój osobowości. Budowanie relacji dokonuje się w bardzo ważnej przestrzeni, której należy się stale przyglądać i nieustannie ją doskonalić.

Program seminarium – część plenarna

Na program seminarium złożyły się dwie sesje – plenarna i praktyczna. W sesji plenarnej miały miejsce następujące wystąpienia: 1. *Zadania poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego CEA w bieżącym roku szkolnym* (dr Urszula Bissinger-Ćwierz – wizytator CEA w Warszawie); 2. *Specyfika pracy pedagoga Zespołu Psychologiczno-Pedagogicznego CEA w Przemysłu* (dr Małgorzata Ostrowska – pedagog CEA w Przemysłu); 3. *Ile waży zdolności komunikacyjne nauczyciela?* (Joanna Markin – psycholog Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Przemysłu); 4. *Zachęcam czy zniechęcam – słowa mają moc!* (Kinga Sanocka – certyfikowany edukator Pozytywnej Dyscypliny); 5. *Bezpieczeństwo i zdrowie psychiczne dziecka zadaniem na dziś współczesnej szkoły artystycznej* (dr Małgorzata Ostrowska – pedagog CEA w Przemysłu).

Podczas swego wystąpienia dr Urszula Bissinger-Ćwierz omówiła zagadnienia dotyczące wprowadzenia istotnych zmian w następujących obszarach: 1) nazwa poradnictwa CEA; podstawa prawna działalności wychowawczo-profilaktycznej; 2) formularze sprawozdawcze online z realizacji programów wychowawczo-profilaktycznych; 3) rekomendacje wychowawczo-profilaktyczne na rok szkolny 2023/2024; 4) projekt diagnostyczny CEA w zakresie badania ryzyka zachowań przemocowych w środowisku szkół muzycznych.

Na wstępie zwrócono uwagę na zmianę nazwy Specjalistyczne Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne CEA na Zespół Psychologiczno-Pedagogiczny CEA, który tworzą: koordynatorzy Zespołu oraz specjaliści psychologiczno-pedagogiczni CEA – psycholodzy i pedagodzy. Zmiana nazwy została wymuszona potrzebą wyodrębnienia specyfiki działalności Zespołu CEA z ogólnego poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego prowadzonego przez

¹ <https://www.gov.pl/web/cea/rekomendacje-wychowawczo-profilaktyczne> (dostęp: 22.05.2024).

Ministerstwo Edukacji Narodowej. Bowiem głównym celem działalności ZPP CEA jest sprawowanie profesjonalnej opieki nad szeroko rozumianą społecznością szkół muzycznych, plastycznych, baletowych i burs szkolnictwa artystycznego w Polsce, integrowanie grupy zawodowej psychologów i pedagogów szkolnych zatrudnionych w szkolnictwie artystycznym oraz upowszechnianie wiedzy o psychologicznych i pedagogicznych aspektach edukacji artystycznej.

Zmiany w podstawach prawnych odnoszą się do ustaw, uchwał i rozporządzeń z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej, procedur „Niebieskiej Karty” oraz obligatoryjności tworzenia standardów ochrony małoletnich przez szkoły i placówki oświatowe. Zmiany w formularzach sprawozdawczych online z realizacji programów wychowawczo-profilaktycznych w roku szkolnym 2023/2024 dotyczą koniecznej korekty merytorycznej i edytorskiej.

W zakresie bieżących rekomendacji CEA zwrócono szczególną uwagę na konieczność wyposażenia gabinetów specjalisty szkolnego w standaryzowane narzędzia diagnostyczne oraz na wzmocnienie prawidłowej komunikacji interpersonalnej w relacji nauczyciel – uczeń podczas indywidualnych lekcji gry na instrumencie. Temu ostatniemu zagadnieniu poświęcony jest projekt diagnostyczny CEA w zakresie badania ryzyka zachowań przemocowych w środowisku szkół muzycznych, realizowany w II semestrze bieżącego roku szkolnego przez Zespół Psychologiczno-Pedagogiczny CEA.

Doktor Małgorzata Ostrowska w swojej prezentacji *Specyfika pracy pedagoga ZPP CEA w Przemyślu* przybliżyła zadania pedagoga CEA oraz ofertę współpracy z uczniami, nauczycielami, rodzicami, dyrektorami i specjalistami w procesie budowania wsparcia w zakresie problemów związanych z edukacją, wychowaniem i profilaktyką. Oferta realizowana jest w formie indywidualnych konsultacji, warsztatów, szkoleń oraz spotkań integrujących środowisko psychologów i pedagogów szkół artystycznych.

Uczniowie szkół artystycznych i ich rodzice mogą uzyskać pomoc w zakresie:

- rozpoznawania potrzeb dziecka;
- diagnozy przyczyn niepowodzeń szkolnych i problemów w funkcjonowaniu w szkole;
- rozwiązywania sytuacji konfliktowych i kryzysowych;
- radzenia sobie z trudnymi emocjami;
- radzenia sobie ze stresem;
- metod i technik uczenia się;
- zarządzania czasem;
- budowania motywacji wewnętrznej;
- wspomagania rozwoju artystycznego;
- wsparcia w trudnych sytuacjach.

Nauczyciele i wychowawcy mogą skorzystać z pomocy w zakresie:

- autoewaluacji własnego rozwoju zawodowego;
- planowania rozwoju zawodowego;
- wsparcia pedagogicznego;
- planowania pracy wychowawczej i rozwoju dziecka;
- rozpoznawania mocnych stron dziecka;
- pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- pracy z zespołem klasowym (na przykład integracja uczniów, trudności wychowawcze, przemoc rówieśnicza, klasa z niską motywacją do nauki);
- metod pracy w grupie zróżnicowanej;
- budowania dobrej współpracy z rodzicami uczniów;
- rozwiązywania sytuacji kryzysowych.

Dyrektorom szkół i szkolnym specjalistom ZPP CEA oferuje:

- wsparcie w organizowaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- pomoc w konstruowaniu działań wychowawczo-profilaktycznych;
- wsparcie w rozwiązywaniu sytuacji trudnych;
- cykliczne spotkania szkolnych specjalistów, celem wymiany doświadczeń i wsparcia w realizacji zadań.

Sporo miejsca w procesie wspomagania zajmuje budowanie wsparcia nauczycieli i rodziców w pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W tej grupie są uczniowie z opiniami, orzeczeniami, ale też nie-diagnozowani w Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej, lecz wymagający specjalistycznych, zróżnicowanych oddziaływań wychowawczych i dydaktycznych. Nauczyciele uzyskują tu wsparcie w dokonywaniu oceny funkcjonalnej dziecka na każdym etapie jego rozwoju oraz w tworzeniu Wielospecjalistycznej Oceny Poziomu Funkcjonowania Ucznia i Indywidualnych Programów Terapeutycznych.

W pracy pedagoga CEA wykorzystywane są między innymi techniki *coachingowe*, terapia skoncentrowana na rozwiązaniach, trening umiejętności społecznych TUS, zasady pozytywnej dyscypliny, Gordona wychowanie bez porażek, metoda samoregulacji *Self-Reg* Shankera, metoda *Kid Skills* – Bena Furmana podejście skoncentrowane na rozwiązaniu. Całość oddziaływań pomocowych opartych jest na koncepcji Richarda Riana, Edwarda Deciego i Daniela H. Pinka.

Dziecko/ rodzic/ nauczyciel przychodzi po pomoc i zadaniem pedagoga jest uruchomienie potencjału oraz praca na zasobach.

W wystąpieniu podkreślono, że praca pedagoga to piękne wyzwanie. To coś więcej niż praca, to spotkanie z drugim człowiekiem, wspólna z nim wędrówka, towarzyszenie w rozwoju, budowanie procesu wsparcia, odkrywanie i rozwijanie potencjału, „dmuchanie w skrzydła” i radość z sukcesów.

W prelekcji na temat *Ile ważą zdolności komunikacyjne nauczyciela?* Joanna Markin omówiła rolę komunikacji interpersonalnej w relacji nauczyciel – uczeń w następujących kontekstach:

- komunikacja jako zjawisko odbywające się w kontakcie interpersonalnym, w trakcie którego ludzie dzielą się znaczeniami za pośrednictwem języka, będące pasem transmisyjnym dla myśli, emocji i potrzeb rozmówców;
- komunikacja wpływająca na kontakt pomiędzy obiektem (rodzic, nauczyciel) a dzieckiem, kształtująca osobowość poprzez: utrwalanie skryptów życiowych, odzwierciedlenie, przekazywanie informacji zwrotnych, wypowiedanie znaczących „zaklęć”, wzmacnianie lub osłabianie poczucia samotności i lęku;
- komunikacja wpływająca na tożsamość ucznia – w myśl zasady, że język kształtuje rzeczywistość, zostało przedstawione zjawisko rozpowszechniającej się „kultury terapeutycznej”, która lansuje język medyczny, kliniczny.

Prelegentka wypunktowała konsekwencje posługiwania się w mowie potocznej językiem diagnozy psychiatrycznej dla obrazu własnego JA młodego człowieka oraz obrazu otaczającego go świata. W konkluzji zwróciła uwagę na wartość i potrzebę rozwijania i modelowania przez nauczycieli konstruktywnych zdolności komunikacyjnych uczniów, które w czasie „kultury terapeutycznej” nabrały wielkiego znaczenia. Dobra komunikacja może zapobiegać takim trendom ewolucyjnym, jak współczesne zjawiska cywilizacyjne (samotność, nieumiejętność współpracy i kolektywizmu, osłabienie i zredukowanie osobowości poprzez pryzmat zaburzenia). Dobra komunikacja może mieć aspekt terapeutyczny (koić lęki, osłabiać zagubienie i niepewność), a także może przywracać tak potrzebne zjawiska, jak poczucie wspólnoty, współpraca, współbrzmienie.

Odpowiedź na tytułowe pytanie *Ile ważą zdolności komunikacyjne nauczyciela?* brzmi: zdolności komunikacyjne nauczyciela ważą 320 miliardów kilogramów – tyle, ile średnio wynosi waga ludzkości na ziemi. Dlaczego? Bo skuteczna i dobra komunikacja ma szansę pozytywnie wpłynąć na podniesienie jakości ludzkiego życia, na zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży, na przywrócenie wspólnotowości, dzięki której łatwiej jest przetrwać.

W wystąpieniu *Zachęcam czy zniechęcam – słowa mają moc!* Kinga Sannocka zaprezentowała podstawy Pozytywnej Dyscypliny, czym jest, na czym bazuje i jakie narzędzia daje nauczycielowi, by edukacja dziecka była bezprzemocowa, pełna zrozumienia, szacunku i skuteczności. Dyscyplina rozumiana jako przewodnictwo jest nauczaniem dziecka nie poprzez groźby i zastraszanie, ale poprzez modelowanie właściwej postawy swoim własnym zachowaniem. Wspieranie dziecka, gdy sobie nie radzi z emocjami, zamiast jego atakowania i wzmaganie w nim poczucia bezradności i bezsilności. Pre-

legentka wskazała również, że edukacja oparta na relacji jest ogromnym wsparciem dla dziecka, jak i nauczyciela. Podkreśliła kwestie dotyczące budowania autorytetu nauczyciela, obalając przy tym mit skuteczności systemu kar i nagród. Zasadą naczelną Pozytywnej Dyscypliny jest uświadomienie sobie, że każde dziecko ma tę samą potrzebę – poczucia przynależności i znaczenia.

Wykład rozpoczął się od dyskusji na temat przekonań, jakie pokutują w nas samych, na temat dzieci w różnym wieku. Funkcjonujemy w pewnych stereotypach, powielamy zachowania, reakcje i zwroty, które niestety nie przynoszą efektów, ale rujną osobowość dziecka. Prelegentka dała uczestnikom możliwość doświadczenia, czym różnią się pochwały od zachęt, jak działają pytania w miejsce pouczania. Metody, które dobieramy w relacji z dzieckiem, powinny spełniać 5 kryteriów, sformułowanych w postaci następujących pytań:

1. Czy ta technika pomaga dzieciom poczuć przynależność w grupie?
2. Czy jest oparta na szacunku, a przy tym zachęcająca (uprzejma i stanowcza jednocześnie)?
3. Czy jest skuteczna w długim okresie (na przykład karanie działa krótkoterminowo, ale ma negatywne skutki długoterminowe)?
4. Czy uczy wartościowych umiejętności społecznych i życiowych oraz rozwija dobre cechy charakteru (na przykład szacunek, troska o innych, umiejętność rozwiązywania problemów, współpraca)?
5. Czy pomaga dziecku odkrywać i wierzyć we własne możliwości?

Wystąpienie zakończono stwierdzeniem jednego z ojców Pozytywnej Dyscypliny, Rudolfa Dreikursa, austriackiego psychiatry i pedagoga: *Dzieci zachowują się dobrze, gdy czują się dobrze.*

Doktor Małgorzata Ostrowska w swoim referacie *Bezpieczeństwo i zdrowie psychiczne dziecka zadaniem na dziś współczesnej szkoły artystycznej* zaprezentowała wyniki z badań prowadzonych przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, dotyczących bezpieczeństwa dzieci i diagnozy ich kondycji psychicznej². Wskazała na problem, na tendencję wzrostową w zakresie doznawanej przemocy fizycznej, emocjonalnej, seksualnej, zaniedbań, przemocy rówieśniczej i zagrożeń związanych z używaniem internetu. W opinii rodziców, pedagogów i nauczycieli, środowisko szkół artystycznych jest oceniane jako bezpieczne. Należy jednak podejmować działania w kierunku dbałości o bezpieczeństwo naszych uczniów. Fundamentem wysokiej jakości procesu wychowania i kształcenia są komunikacja, dobre relacje, jak również diagnoza dziecka i indywidualne podejście.

Podczas wystąpienia zwrócono uwagę na rozwijanie kompetencji nauczyciela w kierunku umiejętności rozpoznawania potrzeb, szanowania i docenienia różnorodności dzieci oraz wzrost umiejętności indywidualnych

² <https://fdos.pl> (dostęp: 23.05.2024).

oddziaływać. Ważna jest przy tym próba udzielenia sobie odpowiedzi na pytanie – jakim nauczycielem jestem? Pomocna może się okazać metafora – dyrygenta orkiestry, który ma pomysł na dzieło, posiada wiedzę i umiejętności, jak je stworzyć i pokazać światu, cieszy się z brzmienia każdego instrumentu i różnorodności tych brzmień, dba o to, by każdy instrument wybrzmiał jak najlepiej i tworzył razem z innymi wspaniałe dzieło. Bądźmy więc dyrygentami dla uczniów, ale z zachowaniem równowagi między „kierowniczym” miejscem a empatią i podążaniem za dzieckiem i jego potrzebami. Niech każdy uczeń wie, że jest ważny, potrzebny, wartościowy, niezbędny, inny – tak jak instrument w orkiestrze. Niech różnorodność potrzeb każdego dziecka będzie dla każdego z nas wartością i wyzwaniem.

Drogowskazem do zapewnienia dobrego samopoczucia, dobrostanu ucznia jest możliwość praktycznego wykorzystania zasady autodeterminacji Ryana i Deciego, która wskazuje, że w szeroko pojętych relacjach w procesie edukacyjnym i wychowawczym musimy zaspokoić trzy potrzeby dziecka – potrzebę kompetencji, potrzebę autonomii i potrzebę przynależności. Przy takim podejściu uruchamiamy motywację wewnętrzną i tworzymy warunki do dobrego samopoczucia dziecka. Warto więc zastanowić się podczas planowania procesu lekcyjnego i każdego spotkania z uczniem, na jakim poziomie i czy w ogóle zaspokajam te trzy potrzeby.

Wystąpienie zakończono myślą Kena Robinsona: *Wielcy nauczyciele zawsze rozumieli, że ich zadaniem nie jest tylko nauczanie przedmiotu, ale uczenie uczniów i kształtowanie ich osobowości*³.

Program seminarium – część praktyczna

W części praktycznej seminarium Joanna Markin, psycholog Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Przemyślu, przeprowadziła warsztaty dla specjalistów szkolnych na temat *Rola komunikacji w procesie budowania tożsamości ucznia*. Czy można opisać swój smutek inaczej niż „depresja” lub „anhedonia”? Czy nazywanie byle kłopotu traumą może wpłynąć na obraz samego siebie? Czy nadużywanie terminu „paranoja” może odwrócić uwagę od ludzi naprawdę cierpiących na tę poważną psychozę? Warsztat miał pokazać praktyczny aspekt pracy z dziećmi i młodzieżą, której celem jest zastąpienie języka klinicznego – tak powszechnego w opisie stanów wewnętrznych – językiem adekwatności, emocji, nazywania rzeczy takimi, jakimi są. To nauczyciele, pedagodzy i psychologowie mają istotny wpływ w relacji z dziećmi i młodzieżą na modelowanie języka służącego im do opisu siebie i swojej rzeczywistości, w myśl stwierdzenia, że język kształtuje rzeczywistość.

---

³ K. Robinson, *Kreatywne szkoły. Oddolna rewolucja, która zmienia edukację*, Wydawnictwo Element, Gliwice 2020.

Podczas spotkania Zenobiusza Kajdy, wizytatora CEA, z dyrektorami szkół artystycznych dokonano refleksji w obszarze bezpieczeństwa uczniów szkół artystycznych oraz komunikacji i budowania prawidłowych relacji z uczniem, rodzicem i między nauczycielami. Druga część spotkania przeznaczona była na sprawy organizacyjne i wolne wnioski.

Podsumowanie

Z informacji zwrotnych wynika, że Seminarium Psychologiczno-Pedagogiczne było satysfakcjonujące i spełniło pokładane w nim oczekiwania. Uczestnicy wykazali duże zainteresowanie tematyką i podkreślali chęć wzięcia udziału w kolejnych seminariach. Wskazywano również dużą wartość wspólnego spotkania dyrektorów ze specjalistami szkolnymi, możliwość rozmów kularowych, dzielenia się doświadczeniami, wymianą poglądów i refleksji. Widoczna była przy tym radość spotkania i chęć bycia razem. Wierzymy, że doświadczenia nabyte podczas seminarium będą poszerzane i propagowane w środowisku szkół artystycznych.

Przydatna literatura

- [1] Adams Marilee, *Myślenie pytaniami*, Wydawnictwo Studio Emka, Wrocław 2020.
- [2] Bauer Joachim, *Efektywna szkoła. O relacjach jako podstawie dobrze funkcjonującej edukacji*, Wydawnictwo Dobra Literatura, Gdańsk/Warszawa 2024.
- [3] Gordon Thomas, *Wychowanie bez porażek*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 2014.
- [4] Hüther Gerald, Hauser Uli, *Wszystkie dzieci są zdolne. Jak marnujemy wrodzone talenty*, Wydawnictwo Dobra Literatura, Gdańsk 2018.
- [5] Juul Jesper, Jensen Helle, *Kompetencje relacyjne w edukacji. Od posłuszeństwa do odpowiedzialności*, Wydawnictwo MIND, Podkowa Leśna 2023.
- [6] Kozak Agnieszka, Wasilewski Jaek, *Uwięzieni w słowach rodziców. Jak uwolnić się od zaklęć, które rzucano na nas w dzieciństwie*, Wydawnictwo Sensus, Gliwice 2020.
- [7] Kupaj Lilianna, Krysa Wiesława, *Kompetencje coachingowe nauczycieli. Jak rozwijać potencjał ucznia w szkole*, Wydawnictwo ABC, Warszawa 2014.
- [8] Kupaj Lilianna, Krysa Wiesława, *Kompetencje trenerskie w pracy nauczyciela. Jak zmotywować ucznia do nauki*, Wydawnictwo ABC, Warszawa 2015.
- [9] Leu Lucy, *Porozumienie bez przemocy. Ćwiczenia. Materiały do pracy grupowej i indywidualnej*, Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa 2016.

- [10] Nelsen Jane, Lott Lynn, Glenn Stephen, *Pozytywna dyscyplina w klasie. Jak rozwijać wzajemny szacunek, współpracę i odpowiedzialność w szkole*, Wydawnictwo Pozytywna Rodzina, Milanówek 2020.
- [11] Pink Daniel H., *DRIVE. Kompletnie nowe spojrzenie na motywację*, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2011.
- [12] Ripp Pernille, *Uczyć (się) z pasją. Jak sprawić, by uczenie (się) było fascynującą podróżą*, Wydawnictwo Dobra Literatura, Gdańsk 2017.
- [13] Rosenberg Marshall B., *Porozumienie bez przemocy*, Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa 2016.
- [14] Stein Agnieszka, *Komunikacja. Droga do zrozumienia siebie i innych*, Wydawnictwo Mamaniana, Warszawa 2024.
- [15] Shanker Stuart, *Samoregulacja w szkole*, Wydawnictwo Mamaniana, Warszawa 2019.
- [16] Shanker Stuart, Barker Teresa, *Self-Reg. Jak pomóc dziecku (i sobie) nie dać się stresowi i żyć pełnią możliwości*, Wydawnictwo Mamaniana, Warszawa 2016.

1

OD WENU
DO OGR
ZIEMSK

OD: Be
W
DLA: S

2

OD SZPIT
DO HUŚT

OD: Beat
Woj
DLA: S

3

AR
LONGA
PRZEMIANY SZTUKI

OD PANTEONU PARYSKIEGO
DO BŁĘDNEGO KOŁA

OD: Beata Lewińska /
Wojciech Jerzy Kieler

DLA: Szkół Plastycznych

ZABRONIONE JEST
PRZEKSZTAŁCĄCIE TREŚCI
BEZ ZADEKLAROWANEJ
WARTOŚCI ARTYSTYCZNEJ

WARTOŚĆ ARTYSTYCZNA
KRAJ. PL

WAGA: 0,4 kg
WYMIARY: 168 × 240 × 21 mm

Podręcznik do historii sztuki

Historia sztuki jest przedmiotem szkolnym, którego zadaniem jest wprowadzenie uczniów w obszar sztuki oraz jej teorii, a przedmiotem poznania są sztuki wizualne w ujęciu historycznym.

3 z 4

ISBN 978-83-62156-68-9

centrum
edukacji
artystycznej

centrum
edukacji
artystycznej

Komunikacja z „trudnym rodzicem” czy trudna komunikacja z rodzicem?

Każda szkoła to gęsta sieć interakcji społecznych, w których uczestniczą uczniowie, ich rodzice, nauczyciele, a także obsługa i administracja. W szkole artystycznej połączenia te wydają się jeszcze bardziej intensywne. Tak wiele tu przecież indywidualnych kontaktów ucznia z nauczycielem, a także zaangażowania rodziców, czasem nawet ich fizycznej obecności, na przykład podczas lekcji instrumentu w szkołach muzycznych, na wernisażach, koncertach, przedstawieniach. To właśnie jeden z czynników stanowiący o wyjątkowości naszych placówek, który kreuje niepowtarzalną atmosferę, sprzyja bezpieczeństwu, integruje społeczność. Jednocześnie relacje te wystawiane są na rozmaite próby.

W niniejszym artykule przyjrzymy się diadzie nauczyciel – rodzic, jednakże nie z perspektywy wspierającej współpracy, a raczej od strony napięć, konfliktów czy nieporozumień. Zdarza się wówczas usłyszeć określenie „trudny rodzic”. Warto zadać sobie pytanie, co stoi za tymi słowami. Kim jest ten rodzic? Czy za silnymi emocjami, które niekiedy mogą się pojawić, kryje się jakaś ważna dla nauczyciela informacja? Co można uczynić, by rozwiązać problem bez naruszenia własnych wartości i granic? Być może poniższe akapity przybliżą czytelnika do odpowiedzi na te pytania, przyniosą konkretne, praktyczne wskazówki lub skłonią do refleksji nad własnym stylem pracy.

Tak zwany „trudny rodzic”

Skojarzenia, jakie mogą budzić słowa „trudny rodzic”, mogą być u każdego czytelnika zupełnie odmienne. Różne doświadczenia, różne zasoby i słabości, przekonania oraz wartości, wszystko to filtry, przez które oglądamy świat. Dlatego ten sam rodzic przez różnych nauczycieli może być postrzegany w inny sposób. „Trudny rodzic” będzie przez niektórych definiowany jako osoba ingerująca w pracę nauczyciela, w dobór treści lub metody nauczania, natomiast ktoś inny za „trudną” uzna osobę niezaangażowaną, niewspierającą, bierną. I na tym nie koniec potencjalnych charakterystyk. Matki i ojcowie, którzy przekraczają osobiste granice pedagogów, osoby

atakujące, agresywne, oskarżające, roszczeniowe. Lista przymiotników jest z pewnością znacznie dłuższa i niezwykle ciężko jest znaleźć jeden uniwersalny sposób porozumiewania się z takimi rozmówcami, niemniej jednak warto na chwilę zatrzymać się przy ogólnych zasadach komunikacji.

Komunikacja a potrzeby

Schemat procesu komunikacji międzyludzkiej, wielokrotnie powtarzany przy okazji rozmaitych szkoleń, wydaje się być dość prosty. Potrzebny jest nadawca i odbiorca oraz komunikat, który ma trafić z punktu A do punktu B. Sprawa komplikuje się, kiedy dochodzimy do intencji nadawcy i interpretacji odbiorcy. Dlaczego rodzic ucznia mówi nam właśnie „to” i właśnie teraz? Warto podejść do tych rozważań z perspektywy potrzeb. Jaka potrzeba kieruje rodzica do nauczyciela? Okazuje się, że u podstaw naszych zachowań leżą podobne pragnienia: szacunku, bycia zrozumianym, uwagi, wsparcia, poczucia sprawczości czy autoekspresji. Możliwych potrzeb jest naturalnie o wiele więcej, a zainteresowany czytelnik może zapoznać się z nimi w publikacjach (również online) dotyczących NVC (*Nonviolent Communication*), czyli Porozumienia bez Przemocy.

Zadaniem nauczyciela nie jest realizowanie wszelkich oczekiwań rodzica, ale z pewnością rozpoznanie i usłyszenie potrzeb i próba odnalezienia w nich przestrzeni, która będzie wspólna dla obu stron komunikacji. Niezaspokojone potrzeby rodzą trudne emocje, a te utrudniają proces sprawnej komunikacji. Kiedy prawa półkula mózgowa, odpowiedzialna za emocje, bierze górę, osłabia się sprawność logicznego myślenia, jasnego formułowania wypowiedzi (za co odpowiada półkula lewa). Z powyższego należy wyciągnąć dwa wnioski. Pierwszy dotyczy rozpoznania potrzeb rodzica i określenia zakresu, w jakim można je zaspokoić. Niekiedy wystarczy cierpliwe wysłuchanie, empatyczna postawa i próba zrozumienia. Czasem trzeba podjąć konkretne działania w ramach swoich obowiązków, kompetencji i wartości. Drugi wniosek wiąże się z obniżeniem poziomu napięcia, aby silne emocje ustąpiły miejsca rzeczowej rozmowie. Do tego z pewnością potrzebne będą cierpliwość, zaaranżowanie dobrej atmosfery czy wprost nazywanie emocji rodzica („widzę, że jest pani bardzo zdenerwowana”, „mam wrażenie, że to dla pani trudne”). Niekiedy trzeba podjąć bardziej zdecydowane kroki i powiedzieć wprost, że poziom emocji jest zbyt wysoki i w takich warunkach rozmowa wydaje się być niemożliwa.

Kiedy intencja mija się z interpretacją

Kolejny zakręt w komunikacji, któremu należy się przyjrzeć, to interpretacja, jakiej dokonuje odbiorca. Rozmaite czynniki wpływają na to, że wiadomość może być odebrana sprzecznie z zamiarem nadawcy. Wcześniejsze

doświadczenia czy choćby aktualny stan emocjonalny mogą zniekształcić interpretację przekazu. Wyobraźmy sobie częstą sytuację, kiedy rodzic otrzymuje wiadomość kończącą się słowami „proszę porozmawiać z dzieckiem o wydarzeniu, które miało miejsce”. Istnieje pewne prawdopodobieństwo, że rodzic pomyśli: „A więc nauczyciel zarzuca mi, że nie rozmawiam z dzieckiem?”. To wszystko prowadzi do konkluzji, że warto dokładnie przemyśleć swój przekaz, poddać ocenie własną intencję i w miarę możliwości precyzyjnie ubrać swoje myśli w słowa. Dobrą praktyką jest pozostawienie pewnej przestrzeni czasowej pomiędzy napisaniem wiadomości a wystaniem jej. Ponowne przeczytanie informacji, a nawet poddanie jej ocenie kogoś z zewnątrz może uzmysłowić nadawcy elementy, które wynikają z emocji, a nie racjonalnego osądu i być może jedynie sprowokują odbiorcę do nieprzyjemnej, niemerytorycznej odpowiedzi. Trudno mieć całkowitą pewność co do tego, jak komunikat zostanie odebrany, jednak im mniej ocen, porównań i domysłów, a więcej faktów i konkretów, tym mniejsze prawdopodobieństwo rozbieżności pomiędzy intencją a interpretacją.

Fakty, uczucia, potrzeby i oczekiwania

Z pomocą w sprawnej komunikacji przychodzi wspomniana wcześniej koncepcja NVC (*Nonviolent Communication*), znana w Polsce jako Porozumienie bez Przemocy. Opiera się na pewnym prostym schemacie, który początkowo może wyglądać nieco sztucznie. Niemniej jednak komunikat przedstawiony w stylu charakterystycznym dla danej osoby nabierze cech autentyczności i może stać się użytecznym elementem w tworzeniu dobrych relacji społecznych.

Przedstawiciele NVC zachęcają, aby przekaz oprzeć na czterech kolejnych filarach. Na początku należy opisać zjawisko, które z jakiegoś powodu jest ważne. W tej części zaleca się wystrzegać interpretacji czy domysłów, a przedstawiać precyzyjnie fakty. Kolejny krok to ujawnienie emocji, jakie ta sytuacja wywołała w nadawcy. Następnie emocję wiąże się z potrzebą, która nie została zaspokojona, by na końcu wyrazić prośbę lub oczekiwanie – na przykład w modelu SMART. Kolejne litery tego słowa oznaczają cechy dobrego celu: *Specific* – konkretny, *Measurable* – mierzalny, *Achievable* – osiągalne, *Realistic* – realny, based on a *Timeline* – terminowy/określony w czasie. Komunikat wyglądać będzie następująco: „Tomek w ostatnim miesiącu opuścił 7 zajęć, a na kolejne przyszedł, nie opanowawszy zadanych 8 taktów etudy. Jestem bardzo zaniepokojony, ponieważ zależy mi, aby zbliżające się przesłuchanie zagrał jak najlepiej. Dlatego proszę, by Tomek pojawiał się na wszystkich zajęciach do czasu przesłuchania, a także aby opanował zadany materiał na najbliższą lekcję”.

Komunikat „ja”

Warto w tym miejscu wspomnieć również o komunikacie „ja”. Jest to prosta konstrukcja, która odsłania uczucia i stanowisko nadawcy bez naruszania godności odbiorcy. „Denerwuję się i martwię, gdy pani syn spóźnia się na lekcje, ponieważ przed nami wiele do zrobienia, a czas ucieka” – zamiast „Pani syn mnie denerwuje, gdy się spóźnia...”. Może się wydawać, że różnica pomiędzy tymi zdaniami jest nieznaczna, jednak przekaz całkowicie zmienia swój wydźwięk. W pierwszym widzimy troskę i zaangażowanie nauczyciela, w drugim złość i podkreślenie winy po stronie ucznia.

Niektórzy nauczyciele żywią przekonanie, że emocje w pracy to oznaka braku profesjonalizmu. Nic bardziej mylnego. Emocje czynią nas autentycznymi, pomagają budować relacje, ale też stawiać granice. Warto jednak rozgraniczyć mówienie o swoich emocjach od ich silnej ekspresji. Mówienie o swojej złości jest czymś innym niż niekontrolowane jej okazywanie.

Mosty i bariery

Mówiąc o komunikacji, nie można zapomnieć o barierach i mostach, które mają znaczący wpływ na jej powodzenie. Warto mieć świadomość, że różnice kulturowe, stereotypy i uprzedzenia, gorsze samopoczucie, wysoki poziom trudnych emocji, wybiórcza uwaga czy też cechy uczestników procesu porozumiewania się mogą stać się znaczącymi przeszkodami. Nie zmienia to faktu, że szkoła jest niejako częścią życia rodziców naszych uczniów, natomiast dla nas jest miejscem pracy, a więc to na nas, nauczycielach, spoczywa obowiązek profesjonalnej postawy, która nie wyklucza wprawdzie wyrażania swojego zdania czy emocji, ale wymaga troski o odpowiednią formę i treść.

Zadbać o to można, budując mosty w komunikacji poprzez tworzenie przyjaznej atmosfery z poczuciem bezpieczeństwa i zaufania, z cierpliwością, uważnością, koniecznie w dogodnych warunkach, nie zaś w pośpiechu jednej czy drugiej strony. Nie jest nietaktem skierowanie do rodzica następujących słów: „Widzę, że przychodzi pani do mnie z bardzo ważną sprawą, myślę, że powinniśmy omówić ją, mając do dyspozycji więcej czasu. Proszę do mnie zadzwonić/napisać, na pewno znajdziemy wspólny termin, aby uważnie się temu przyjrzeć, teraz niestety mam kolejne obowiązki do wypełnienia”.

Coraz bardziej popularne są spotkania z rodzicami uczniów organizowane w kręgu, bez fizycznych przeszkód pomiędzy rozmówcami, na przykład w postaci biurka, spotkania z herbatą czy ciastkiem. Te drobne elementy budują naszą rzeczywistość i pokazują rodzicowi, że jest w szkole mile wi-

dzianym gościem. Zaaranżowanie spotkania w przyjaznej atmosferze ma szanse obniżyć wejściowe napięcie rodzica i pozwolić na spokojniejszy obrót zdarzeń.

Zanim pojawią się problemy

W tym miejscu należy jeszcze zauważyć, że dobrą relację z rodzicem naszego ucznia powinniśmy budować od samego początku, od kiedy dziecko rozpoczyna edukację w naszej szkole, zanim pojawią się rozmaite trudności. Warto od czasu do czasu napisać wiadomość z informacją o postępach ucznia, zaprosić rodziców do szkoły i porozmawiać o bieżącej pracy. Najczęściej jednak kierujemy wiadomości dotyczące trudności, zaległości, braku pracy czy nieprawidłowych zachowań. Budowanie relacji przed pojawieniem się trudności zwiększa szansę na sprawniejsze rozwiązywanie konfliktów, które mogą pojawić się w przyszłości, albo wręcz zapobiega powstawaniu niektórych problemów.

Jujitsu w komunikacji

W tak wielowymiarowej relacji, jaka istnieje pomiędzy rodzicem ucznia a nauczycielem, nie wszystko można przewidzieć czy kontrolować. Dochodzi niekiedy do trudnych sytuacji, emocje wymykają się spod kontroli, atmosfera staje się napięta. Korzystna dla nauczyciela jest świadomość jego własnych emocji i przyczyn ich powstawania. Warto przyjrzeć się własnym zdolnościom w zakresie wyznaczania granic, poziomowi własnych kompetencji czy znajomości przepisów wewnątrzszkolnych i innych przepisów prawa. Ostatecznym celem dla obu stron jest przecież dobro dziecka, dobro ucznia. To wspólny mianownik, który mimo różnic należy mieć zawsze na uwadze.

Kiedy jednak mamy kontakt z atakującym nas rozmówcą, możemy zastosować metodę *jujitsu*. Strategia ta wiąże się z nieodpowiadaniem na atak, lecz z koncentrowaniem się wokół elementów, z którymi można się **zgodzić**, dzięki czemu łatwiej dojść do porozumienia oraz zatrzymać eskalację konfliktu. Niekiedy poziom emocji naszego rozmówcy uniemożliwia racjonalne dotarcie do niego. W tym przypadku z pomocą może przyjść metoda rozproszenia. Wywołanie zaskoczenia w postaci propozycji wypicia kawy lub przypadkowe strącenie jakiegoś przedmiotu z biurka wybija osobę z pewnego poziomu pobudzenia i nie pozwala na powrót do niego z taką samą intensywnością. Ponadto warto zdawać sobie sprawę z istnienia neuronów lustrzanych, dzięki którym „zarażamy” się uśmiechem czy ziewaniem, ale także mamy umiejętność współodczuwania z drugim człowiekiem. Zdenerwowanie jednej ze stron może udzielić się tej drugiej i tak samo nasz spokój czy opanowanie ma szansę znaleźć odzwierciedlenie w pobudzonym rozmówcy. Badacze zajmujący się komunikacją zauważają, że największa część

komunikatu zlokalizowana jest pozawerbalnie, czyli w mowie ciała. A więc chcąc ukoić nerwy naszego rozmówcy, powinniśmy świadomie rozluźnić swoje mięśnie, przybrać przyjazną postawę, zachować neutralny, lecz zainteresowany wyraz twarzy.

Kardynalnymi błędami będą z pewnością: przerywanie rozmówcy, usprawiedliwianie się zamiast przedstawiania swojego stanowiska, porównywanie uczniów lub spisywanie ich na straty bez nadziei na poprawę, snucie domysłów, daleko idące interpretacje, obwinianie rodzica lub pouczanie go. Dla większości czytelników są to sprawy podstawowe i oczywiste, jednak wysoki poziom emocji podsuwa nam niekiedy niekorzystne pomysły, nad którymi nie zawsze jesteśmy w stanie właściwie zapanować.

Zacznij od... siebie

Szkoła bez rodziców nie istnieje. Możemy w nich znaleźć doskonałych sprzymierzeńców, wsparcie w procesie edukacyjnym dzieci, partnerów w rozwiązywaniu problemów, najlepszą publiczność, która będzie dopingować i motywować naszych uczniów. Z drugiej strony to w tej relacji dochodzi do wielu spięć i konfliktów. Z uwagi na fakt, iż wpływ na rodziców mamy ograniczony, należy przede wszystkim skoncentrować się na własnych kompetencjach, ponieważ praca nad komunikacją zaczyna się od pracy nad sobą.

Wykorzystane źródła i opracowania

- [1] Babiuch Małgorzata, *Jak współpracować z rodzicami trudnych uczniów*, WSiP, Warszawa 2002.
- [2] McKay Matthew, Davis Martha, Fanning Patrick, *Sztuka skutecznego porozumienia się*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2021.
- [3] Rosenberg Marshall, *Porozumienie bez przemocy. O języku serca*, Czarna Owca, Warszawa 2009.

Dostosowanie metod pracy z uczniem dyslektycznym w szkole artystycznej na podstawie zaleceń z opinii psychologiczno-pedagogicznej

Jednym z wielu mitów o dysleksji jest przekonanie, że dysleksję mają osoby mniej zdolne od innych. Nic bardziej mylnego. Wśród ludzi ze świata kultury, nauki, polityki i biznesu nie brakuje znanych osobistości z dysleksją. Są wśród nich między innymi Albert Einstein, Pablo Picasso, Leonardo da Vinci, Mozart, Adam Mickiewicz, Andy Warhol, John Lennon, Bill Gates, Steve Jobs, Elon Musk, Ludwig van Beethoven. Również oni przeżywali swoje trudne chwile w szkole, byli niezrozumiani przez otoczenie ze względu na trudności w pisaniu i czytaniu, leworęczność czy trudności w koncentracji uwagi. Dziś uznaje się, że mieli dysleksję.

Trudności w uczeniu się, stanowiące przejaw niepowodzenia edukacyjnego, związane są z brakiem odnoszenia przez uczniów sukcesów szkolnych. Wśród uczniów szkół artystycznych przeżywających niepowodzenia szkolne są tacy, którzy pomimo prawidłowego poziomu intelektualnego oraz dojrzałości w ogólnym rozwoju, a także przebywania we właściwych warunkach edukacyjnych i środowiskowych, nie potrafią sprostać wymaganiom programu szkolnego. Wśród nich są dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, posiadające opinię z poradni psychologiczno-pedagogicznej. Dzieciom tym potrzebna jest niezwłoczna pomoc psychologiczno-pedagogiczna w formie dostosowania wymagań i metod pracy do ich indywidualnych potrzeb i możliwości oraz specjalistyczna pomoc w formie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych.

Na polskim rynku wydawniczym jest wiele publikacji prezentujących dorobek teoretyczny z zakresu dysleksji rozwojowej oraz pomocy uczniom z przedmiotów ogólnokształcących, lecz brakuje informacji, jak pomóc dziecku podczas lekcji na przedmiotach artystycznych. Bardzo przydatnym opracowaniem jest publikacja Urszuli Bissinger-Ćwierz, która zawiera wiele

pomocnych metod pracy z uczniami ryzyka dysleksji w szkole artystycznej¹. Niniejsze opracowanie natomiast jest rozwinięciem wcześniejszej publikacji², w której przedstawiono zagadnienia teoretyczne i metody pracy z uczniem dyslektycznym w szkole artystycznej.

Nadal jednak nauczyciele przedmiotów artystycznych mają trudności w zakresie zrozumienia ogólnych zaleceń poradni i transponowania ich na przedmioty artystyczne i tym samym nie są w stanie w sposób optymalny dostosować wymagań do potrzeb uczniów z diagnozą dysleksji. Tutaj z pomocą przychodzą specjaliści szkolni (pedagodzy i psychologzy) zatrudniani w szkołach artystycznych, którzy udzielają nauczycielom konsultacji dotyczących metod nauczania dzieci dyslektycznych. W związku z powyższym to opracowanie (Tabela 1.) jest próbą porównania ogólnych zaleceń z opinii poradni psychologiczno-pedagogicznych i przedstawienia propozycji pomocy uczniowi dyslektycznemu podczas przedmiotów artystycznych w szkołach muzycznych i plastycznych.

Tab. 1. Dostosowanie metod pracy z uczniem dyslektycznym w szkole artystycznej na podstawie zaleceń z opinii psychologiczno-pedagogicznej

Zalecenia z poradni psychologiczno-pedagogicznej	Propozycje dostosowania wymagań w zakresie przedmiotów artystycznych
Wydłużanie czasu przeznaczonego na odpowiedź czy prace pisemne.	<ul style="list-style-type: none"> ● w miarę możliwości, wydłużyć czas pisania sprawdzianów, dyktand muzycznych lub zmniejszyć liczbę zadań; ● dostosować liczbę zadań pisemnych do możliwości dziecka również w zakresie notacji muzycznej; ● zmniejszyć liczbę zadań do wykonania na jednej stronie; ● wydłużyć czas na pamięciowe opanowanie utworu; ● podczas dyktanda muzycznego polecenie: „Napisz tyle, ile zapamiętałaś”; ● w miarę możliwości zmniejszyć liczbę utworów do nauczenia, a zwracać większą uwagę na techniczne i interpretacyjne osiągnięcia (prawidłowa artykulacja, akcenty, ładne brzmienie, dynamika, właściwe tempo, frazowanie).

¹ U. Bissinger-Ćwierz, *Psychopedagogiczne metody pracy z uczniem najmłodszym oraz uczniem ryzyka dysleksji w szkole muzycznej. Poradnik dla nauczycieli klas instrumentalnych zawierający ponad 50 ćwiczeń i zabaw wspomagających grę na instrumencie*, CEA, Warszawa 2016.

² H. Matusiak, *Uczeń z dysleksją w szkole muzycznej – rozpoznawanie i dostosowanie wymagań*, [w:] *Poradnictwo psychologiczne w polskich szkołach muzycznych: rys historyczny i współczesne kierunki działań*, red. M. Manturzevska, B. Kamińska, A.A. Gluska, CEA, Warszawa 2010.

<p>Kontrolowanie rozumienia przy samodzielnej pracy z tekstem, wsparcie podczas lekcji, w sytuacji zauważenia trudności ze zrozumieniem poleceń, zadawanie pytań pomocniczych ustalanie sposobów korekty popełnianych błędów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kontrolowanie rozumienia tekstu nutowego podczas pracy z nim; • zadawanie pytań pomocniczych weryfikujących rozumienie treści muzycznych; • upewnianie się, czy dziecko dobrze zrozumiało polecenie. • ustalenie z dzieckiem sposobu korekty błędów, również w zakresie notacji muzycznej; np. zaznaczanie kolorami na pracy; • prowadzenie przez ucznia słowniczka pojęć muzycznych, w których popełnił błędy podczas sprawdzianów (kierowanie pracą samokształceniową).
<p>Unikanie niespodziewanego wrywania ucznia do odpowiedzi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • unikanie niezapowiedzianego odpytywania na forum klasy podczas lekcji z przedmiotów teoretycznych; • unikanie pytania ucznia jako pierwszego w klasie, upewnienie się, że dobrze zrozumiał polecenie do zadania i odpytywanie go jako kolejnego w klasie; • umówienie się z uczniem, że da nauczycielce jakiś „znak”, w sytuacji gdy będzie gotowy do odpowiedzi.
<p>Wcześniejsze przygotowanie uczniowi listy trudniejszych wyrazów, które pojawią się na sprawdzianie, aby mógł się z nimi zapoznać; można stosować również dyktanda/ sprawdziany z luką.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wcześniejsze przygotowanie przez nauczyciela dla ucznia listy trudniejszych terminów muzycznych; • przygotować częściowo gotowe notatki do zajęć; pozostawić luki do uzupełnienia przez dziecko; • wzmacniać ucznia w prowadzeniu słowniczka trudnych pojęć muzycznych; zachęcać do opracowania ich za pomocą znanych mu mnemotechnik, rebusów, zagadek, krzyżówek itp.
<p>Przy ocenie prac pisemnych należy uwzględniać wartość merytoryczną pracy, umiejętności argumentacji, kompozycji; błędy w pisaniu nie powinny być powodem obniżania ocen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ocena ogólna ucznia powinna być średnią oceny dydaktycznej (poziom wykonawstwa muzycznego) i wychowawczej (ewaluacja stopnia wysiłku i zaangażowania); • w sprawdzianach z przedmiotów teoretycznych dać miejsce na odpowiedź zaraz pod tekstem, stosować zadania z lukami; • podczas sprawdzania wiedzy umożliwić uczniowi ustne zaliczenie lub wyjaśnienie, co napisał; • nie obniżać oceny za zniekształcenie słownictwa, a błędne zapisy w notacji muzycznej weryfikować z dzieckiem ustnie.

<p>Zachęcanie do każdorazowego sprawdzania napisanych tekstów i wyrabiania nawyku autokorekty zapisu oraz samokontroli.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● wdrożenie ucznia do autokorekty podczas oddawania prac pisemnych z przedmiotów teoretycznych („Sprawdź, zanim mi oddasz zadanie”); ● podczas pracy z utworem wyznaczanie etapów i zadań, zapisanie planu i sugerowanych terminów sprawdzania określonego zakresu umiejętności, ewaluacja planu jako okazja do samooceny i wyciągnięcia wniosków na przyszłość; ● terminy wykonania zadań, w miarę możliwości, ustalać z uczniem.
<p>Zapewnienie wsparcia wizualnego: schematy, diagramy upraszczające i porządkujące dane.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● stosowanie przez ucznia różnych form samopomocy, które trzyma na swojej ławce i do swojej dyspozycji (dozwolone pomoce dydaktyczne na ławce to np. klawiatura, tablice z kołem kwintowym); ● zwiększyć czcionkę i odstępy w materiałach przekazywanych uczniowi; ● podkreślenie, pogrubienie znaków i określeń słownych dotyczących: tempa, dynamiki, artykulacji, frazowania, cezury, skrótów notacji; ● podczas czytania tekstu, również zapisu nutowego, uczeń może używać linijki; ● zaznaczanie w tekście, również nutowym, trudnych i ważnych fragmentów kolorami (uzgodnić kolor z dzieckiem); ● kopiowanie materiałów i notatek na kolorowym papierze.
<p>Ścisła współpraca z rodzicami – informowanie o metodach pracy z dzieckiem, dawanie zaleceń do domu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● współpraca z rodzicem w celu informowania o metodach pracy z dzieckiem i przekazania zaleceń do pracy w domu w zakresie przedmiotów artystycznych; ● przekazywanie informacji za pomocą e-dziennika lub zeszytu korespondencji (ustalić dogodny sposób).

<p>Stosowanie licznych wzmocnień pozytywnych – nagradzanie i chwalenie ucznia nawet za najmniejsze sukcesy i za wkładany wysiłek.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • udzielanie wsparcia psychicznego poprzez nagradzanie najmniejszych osiągnięć ucznia, unikanie porównań z innymi uczniami; • początkowo nie oceniać zadań wymagających precyzji technicznej, lecz za wkład pracy; • zautomatyzowanie myślenia pozytywnego, poprzez trening „mocartów” (np. „Jestem dobrze przygotowana”. „Poradzę sobie w każdym miejscu utworu”. „To będzie piękny występ”. „Kiedy gram, odczuwam radość”. „Muzyka to świat, w którym czuję się dobrze”); • uczenie akceptacji napięcia i pozytywnego nastawienia do tremy; • w okresie poprzedzającym występ wskazane jest akcentowanie wszystkich sukcesów i osiągnięć ucznia oraz podkreślanie jego mocnych stron; • osvajanie ucznia z możliwością popełnienia błędu z jednoczesnym wzmacnianiem przekonania, że z każdym błędem sobie poradzi, bo ma opracowane „miejsca awaryjnego rozpoczęcia” utworu, wcześniejsze opracowanie kilku „miejsz awaryjnego rozpoczęcia” utworu.
<p>Nauka poprawnego kreślenia linii i kształtów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenia w kształtnym pisaniu nut, kluczy, znaków przykluczowych, kierowanie pracą samokształceniową w tym zakresie; • w miarę możliwości stosowanie ćwiczeń odprężających pozwalających obniżyć tonus mięśniowy w zakresie motoryki małej; • podczas nauki gry na instrumencie zwracanie uwagi na prawidłowe ułożenie rąk i ich ruchy oraz stwarzanie okazji do stosowania różnorodnych ćwiczeń manualnych (zabawy z palcami) oraz stosowanie ćwiczeń odprężających, które pozwalają obniżyć tonus mięśniowy w zakresie motoryki dużej.

Rozwijanie u ucznia kompetencji uczenia się.	<ul style="list-style-type: none"> ● całościowe zapoznanie z tekstem, także nutowym, a następnie przejście do szczegółów; ● świadome uczenie utworu fragmentami na pamięć, rozpoczynając od różnych miejsc; ● szybkie opanowanie materiału nutowego na pamięć choćby we fragmentach (termin ustalić z uczniem), aby móc się skupić podczas gry na obserwacji ciała i sposobie wydobywania dźwięku.
Rozwijanie talentów i zainteresowań ucznia.	<ul style="list-style-type: none"> ● w nowych utworach wprowadzanie problemów technicznych nieprzekraczających możliwości ucznia, bazujących na posiadanych umiejętnościach instrumentalnych; ● na zajęciach z instrumentu proponowane utwory mają ucznia zaciekawić, wzbudzić radość i przyjemność grania; warto zaproponować możliwość wyboru z kilku innych zaprezentowanych przez nauczyciela; ● zademonstrowanie przez nauczyciela różnych wykonań tego samego utworu lub jego fragmentów oraz zachęcenie ucznia do dokonania swoich własnych wyborów estetycznych; ● granie fragmentu utworu przez nauczyciela wspomagać szczegółową obserwacją nut przez ucznia; ● przy omawianiu utworu lub przy przekazywaniu uwag należy odwoływać się do skojarzeń pozamuzycznych, do metafor dotyczących świata znanego dziecku z filmów, przyrody, książek, osobistych przeżyć; ● podczas nauki gry na instrumencie, na ile to możliwe, warto zadbać o czas na swobodną improwizację z nauczycielem.

<p>Wspieranie w identyfikowaniu i określaniu własnych możliwości i mocnych stron.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● po wykonaniu prac przekazywanie informacji zwrotnych o mocnych stronach wykonania zadania oraz obszarach do poprawy: podczas korekty plastycznej mającej na celu rozwijanie potencjału artystycznego, podnoszenie jakości prac ucznia oraz rozwoju refleksyjności, odnoszenie się do indywidualnych dokonań ucznia (korekty indywidualne); ● preferowanie osobistej rozmowy z nauczycielem w zakresie realizacji koncepcji twórczej i sposobu wyrażania siebie; ● podczas pracy artystycznej dyskretne i życzliwe wyznaczanie etapów i zadań, zapisanie planu i sugerowanych terminów sprawdzania określonego zakresu umiejętności, ewaluacja planu jako okazja do samooceny i wyciągnięcia wniosków na przyszłość; ● wsparcie ucznia w zautomatyzowaniu myślenia pozytywnego, uczeniu akceptacji napięcia i pozytywnego nastawienia do tremy podczas wystąpień publicznych, ekspozycji społecznej i oceny artystycznej; ● w okresie poprzedzającym przegląd prac artystycznych wskazane jest akcentowanie wszystkich sukcesów i osiągnięć ucznia oraz podkreślanie jego mocnych stron i ćwiczenie technik radzenia sobie z krytyką; ● udzielanie wsparcia psychicznego poprzez nagradzanie najmniejszych osiągnięć ucznia, unikanie porównań z innymi uczniami; ● prowokowanie do poszukiwania własnych rozwiązań; ● wsparcie nauczyciela, określenie jasnych reguł oraz docenienie autonomii, samodzielności, indywidualności ucznia.
<p>Dostosowanie wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● dostosowanie wymagań dotyczy przedmiotów ogólnokształcących i artystycznych; ● dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb ucznia nie powoduje ich obniżenia; może to prowadzić do złagodzenia wymagań w jednym zakresie (np. mniej przykładów na sprawdzianie), lecz podniesienia w innym zakresie (np. prowadzenie przez ucznia słowniczka trudnych pojęć z przedmiotów artystycznych lub ogólnokształcących).

Nauczyciel dostosowując wymagania edukacyjne do możliwości ucznia z dysleksją rozwojową, pomaga mu przezwyciężyć trudności w nauce. Optymalnie koordynowana przez wszystkich nauczycieli praca na lekcjach unieumożliwia pojawianie się u dziecka zaburzeń emocjonalnych oraz innych niż dotychczas symptomów niepowodzeń edukacyjnych. Dla nauczyciela przedmiotów artystycznych jest to szczególne wyzwanie dla twórczej pracy pedagogicznej wymagającej poszukiwania i doskonalenia odpowiednich metod pracy z dzieckiem oraz kompetencji społecznych potrzebnych dla dobrych relacji z uczniem.

Wykorzystane źródła i opracowania

- [1] Bissinger-Ćwierz Urszula, *Psychopedagogiczne metody pracy z uczniem najmłodszym oraz uczniem ryzyka dysleksji w szkole muzycznej. Poradnik dla nauczycieli klas instrumentalnych zawierający ponad 50 ćwiczeń i zabaw wspomagających grę na instrumencie*, CEA, Warszawa 2016.
- [2] Bogdanowicz Marta, Adryjanek Anna, *Uczeń z dysleksją w szkole. Poradnik nie tylko dla rodziców*, Operon, Gdynia 2004.
- [3] Matusiak Hanna, *Uczeń z dysleksją w szkole muzycznej – rozpoznawanie i dostosowanie wymagań*, [w:] *Poradnictwo psychologiczne w polskich szkołach muzycznych: rys historyczny i współczesne kierunki działań*, red. M. Manturzevska, B. Kamińska, A.A. Gluska, CEA, Warszawa 2010.
- [4] *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* (Dz. U. z 2020 r., poz. 1280 z późn. zm.).
- [5] *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych* (Dz. U. z 2019 r., poz. 373 z późn. zm.).
- [6] *Sławni dyslektycy*, <https://dardysleksji.pl/2019/06/17/slawni-dyslektycy/> (dostęp: 26.05.2024).
- [7] *Sławni dyslektycy*, <https://mocydysleksji.pl/slawni-dyslektycy/> (dostęp: 26.05.2024).
- [8] *Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2021 r., poz. 1082 z późn. zm.).

DYPLOM

dla

Mai GAŚIOREK

za zdobycie

II miejsca

w Wojewódzkim Konkursie Recytatorskim
„Wistawa Szymborska – patronka roku 2023”

Konkurs zorganizowany przez:
Podległość Regionalną Promocji im. Józefa Piłsudskiego w Katowicach
Fundację Literacko Artystyczną im. Władysława Pawłowicza w Katowicach
Towarzystwo Naukowe Biblioteczny Zakład Pracek – Oddział w Katowicach

PREZES
[Signature]

PREZES
[Signature]

PREZES
[Signature]

[Signature]

Katowice, 7 grudnia 2023 r.

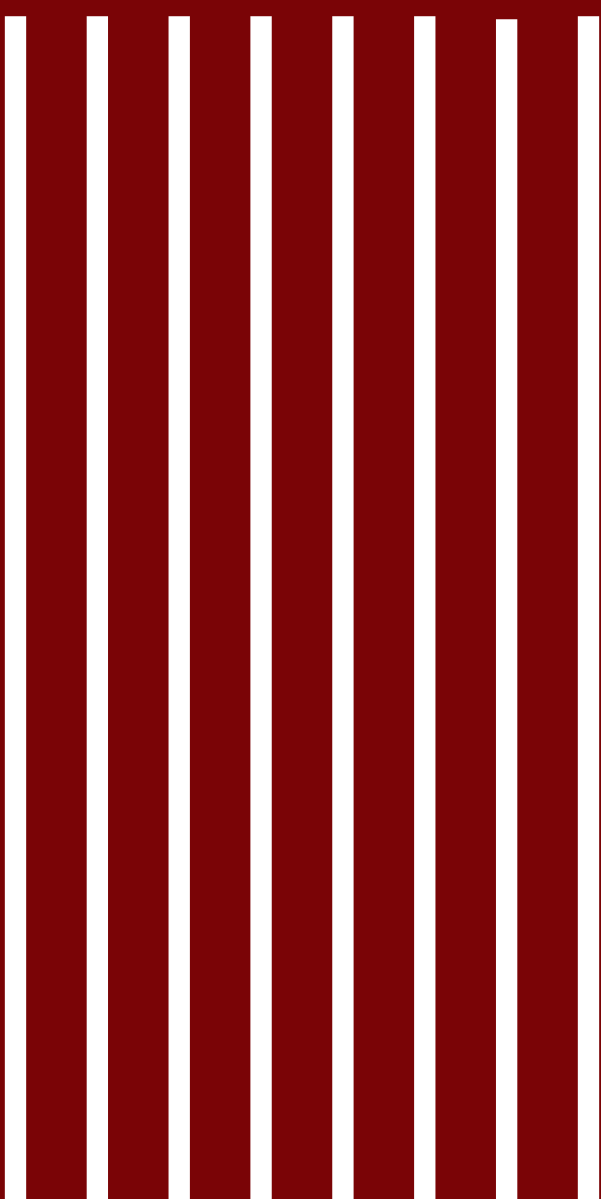

**Wokół konkursów
przesłuchań
i przeglądów**

Wojewódzki Konkurs Recytatorski „Wisława Szymborska – patronka roku 2023” w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych im. Józefa Pankiewicza w Katowicach

Niepozorna pani w kapelusiku i z papierosem w ręce. Nie lubiła rozmów o literaturze i tajnikach swojego poetyckiego warsztatu. Miłośniczka zwierząt, Woody’ego Allena i... Andrzeja Gołoty. Skromna i ceniąca spokój. W 1996 roku stała się celebrytką mimo woli, otrzymując Literacką Nagrodę Nobla.

Poezja polskiej noblistki była tematem Wojewódzkiego Konkursu Recytatorskiego „Wisława Szymborska – patronka roku 2023”, który odbył się w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych im. Józefa Pankiewicza w Katowicach. Zadanie szkoły polegało na przygotowaniu jego oprawy artystycznej. Z kolei nad merytorycznym przebiegiem tego wydarzenia czuwały Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach¹ oraz katowicki oddział Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich.

Konkurs był adresowany do uczniów szkół podstawowych i średnich. Zgłoszono uczestników z 17 placówek oświatowych działających na terenie: Katowic, Mysłowic, Ornontowic, Rudy Śląskiej, Świętochłowic, Tarnowskich Gór, Tychów i Zabrze. W ramach eliminacji wewnętrznych wyłoniono 40 finalistów, którzy 7 grudnia 2023 roku przybyli do siedziby PLSP. Gości, uczniów i ich opiekunów przywitani: Joanna Nowrot – Dyrektor PLSP, Krzysztof Kobiałka – Dyrektor PBW oraz Anna Marcol – Prezes katowickiego oddziału TNBSP. Życząc powodzenia wszystkim uczestnikom, oddano prowadzenie Katarzynie Herich, która zadbała o sprawny przebieg konkursu.

Uczniowie byli oceniani przez profesjonalne Jury, któremu przewodniczył Marek Chudziński – absolwent Wydziału Aktorskiego Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. Ludwika Solskiego w Krakowie, początkowo związany głównie ze scenami krakowskimi. Od 2007 roku aktor Teatru Rozrywki w Chorzowie, w którym debiutował rolą Rocky’ego w czterech ostatnich

¹ W artykule stosowane będą skróty: PBW – Państwowa Biblioteka Wojewódzka, TNBSP – Towarzystwo Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich, PLSP – Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych.

przedstawieniach kultowego musicalu *The Rocky Horror Show*. Gra w najpopularniejszych spektaklach i musicalach znajdujących się w jego repertuarze, występuje jako solista w koncertach sylwestrowych i rozrywkowych oraz bierze udział w projekcie edukacyjnym przeznaczonym dla uczniów szkół ponadpodstawowych pod nazwą SZKOŁA TEATRU. Tworzy również wizualizacje, reżyseruje i produkuje teledyski.

Przewodniczący Jury był wspierany przez dwie polonistki – Barbarę Skwarę z II Liceum Ogólnokształcącego im. M. Konopnickiej w Katowicach oraz Barbarę Michałek – kierownika Wydziału Informacji, Promocji i Współpracy ze Środowiskiem PBW w Katowicach.

Po zgaszeniu reflektorów, kiedy ucichł gwar rozmów, muzyki i oklasków, przyszedł czas na moment refleksji. Czy konkurs osiągnął wyznaczone cele? Było ich wiele: popularyzacja twórczości Szymborskiej, rozbudzanie i rozwijanie wrażliwości na słowo poetyckie, doskonalenie warsztatowych umiejętności recytatorskich, odkrywanie uzdolnień artystycznych uczniów oraz integracja środowiska utalentowanej młodzieży. Były one ambitne, a od lat nie organizowano w szkole konkursu recytatorskiego na tak dużą skalę, wymagającego zaangażowania wielu nauczycieli i uczniów. Okazało się jednak, że osób, które chciały mieć swój wkład w jego organizację, nie brakowało.

Po określeniu celów ustalono terminarz i podzielono zadania między głównych organizatorów. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka podjęła się opracowania regulaminu oraz zgód na przetwarzanie danych osobowych

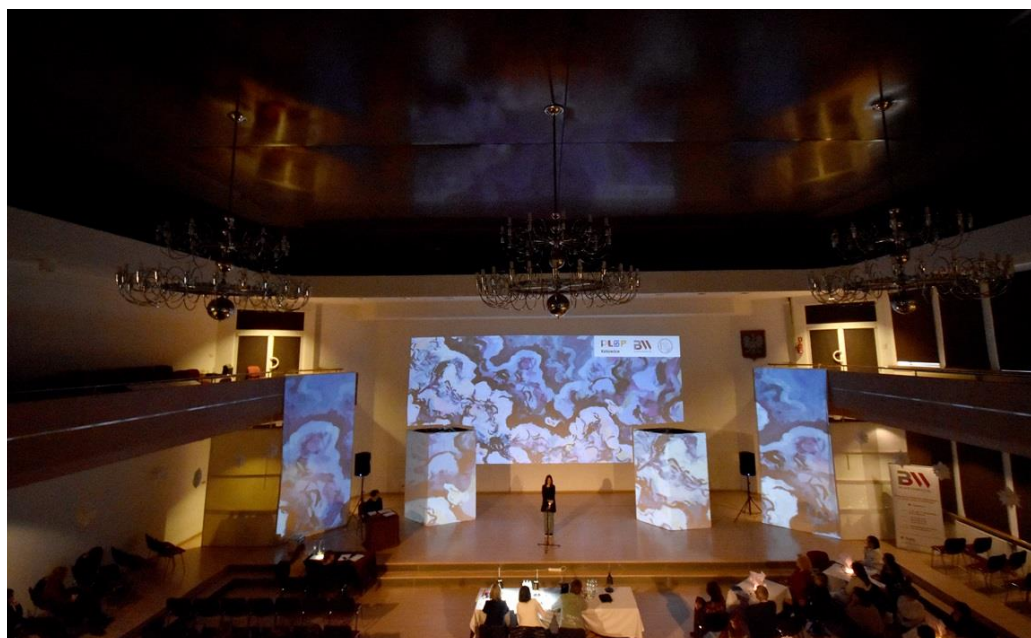
Fot. Tomasz Griessgraber, Michał Lorenczyk

Uczniowie występowali w auli PLSP

i udziału uczniów w konkursie. W bibliotece przygotowano także materiały informacyjne i rozesłano je do szkół działających na terenie województwa śląskiego. Zgłoszenia przyjmowano przez kilka tygodni, aby zainteresowane placówki miały czas na przeprowadzenie wewnętrznych eliminacji. Do konkursu każda szkoła mogła zgłosić maksymalnie trzy osoby, a zadanie każdego uczestnika polegało na wybraniu dowolnego wiersza Szymborskiej i jego recytacji. Dla każdego ucznia przewidziano upominek w formie książki, które pozyskała jedna z członkiń Towarzystwa, a dla laureatów nagrody rzeczowe, nawiązujące do twórczości noblistki.

W PLSP zadbano o całą oprawę artystyczną. Młodzież, pod opieką nauczycieli, wykonała plakat, dyplomy i podziękowania, na których znalazła się zaprojektowana specjalnie na tę okoliczność grafika z poetką. Uczniowie namalowali również obrazy nawiązujące do jej wierszy, które stanowiły oprawę wizualną sceny. Dzięki przedsięwzięciu promującemu patronkę roku 2023 społeczność szkolna stworzyła zgrany i zaangażowany zespół. W dniu konkursu zadbano o miłą atmosferę i otoczenie życzliwością występujących finalistów. Oprowadzono gości po szkole, zwiedzano z nimi pracownie artystyczne i opowiadano o działalności PLSP. Możliwość przebywania w tak szczególnej placówce oraz podziwiania prac jej uczniów i absolwentów była dla nich wyjątkowym przeżyciem.

Ogromne wrażenie wywarła pięknie udekorowana aula z wizualizacjami i przygotowanym podkładem muzycznym, który towarzyszył recytacjom.

Fot. Tomasz Griessgraber, Michał Lorenczyk

W tle wyświetlano grafiki nawiązujące do twórczości Wisławy Szymborskiej

Fot. Tomasz Griessgraber, Michał Lorenczyk

Uczniowie występowali w auli PLSP

Świat poezji Szymborskiej i stworzony nastrój przeniósł zgromadzonych w zupełnie inny wymiar. Mimo że niektóre tytuły się powtarzały, każdy został zaprezentowany w innej interpretacji. Jury doceniło wysoki poziom konkursu oraz rozbudzoną wrażliwość laureatów, wśród których znalazły się same uczennice.

W kategorii szkół podstawowych poszczególne miejsca zdobyły:

- I miejsce – Zuzanna Beck (Szkoła Podstawowa nr 2 im. J. Wyplera w Rudzie Śląskiej),
- II miejsce – Maja Gąsiorek (Szkoła Podstawowa nr 10 z Oddziałami Dwujęzycznymi im. K. Miarki w Mysłowicach),
- III miejsce – Julia Slezarczyk (Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 25 w Katowicach).

Laureatkami w kategorii szkół średnich zostały:

- I miejsce – Marta Bekierz (Śląskie Techniczne Zakłady Naukowe w Katowicach),
- II miejsce – Wiktoria Kieruzel (Śląskie Techniczne Zakłady Naukowe w Katowicach),
- III miejsce – Oliwia Brzozowska (Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. J. Pankiewicza w Katowicach).

Fot. Tomasz Griessgraber, Michał Lorenczyk

Obradom Jury przewodniczył Marek Chudziński – aktor Teatru Rozrywki w Chorzowie

Fot. Tomasz Griessgraber, Michał Lorenczyk

Podczas przerw uczniowie mieli okazję rozmawiać o tajnikach aktorskiego warsztatu _____

Przyznano także dwa wyróżnienia, które otrzymały: Nadia Świerc (II Liceum Ogólnokształcące im. S. Staszica w Tarnowskich Górach) oraz Dominika Bryk (VIII Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Marii Curie-Skłodowskiej w Katowicach).

Odnosząc się do wszystkich występów, Marek Chudziński – jako przewodniczący Jury i doświadczony aktor – udzielił wielu cennych wskazówek warsztatowych początkującym artystom, wśród których znaleźli się uczniowie wiążący swoją przyszłość z aktorstwem. Doradzał, aby unikać zbytniej swobody, ale i sztywności. Zwracał uwagę na konieczność perfekcyjnego nauczenia się tekstu na pamięć, wyraźnego wymawiania słów, dbania o moc głosu i oddychania przeponą, co sprawia, że recytacja jest zrozumiała i słyszalna. Należy też zwracać uwagę na poprawne frazowanie, właściwą intonację i dykcję. Z kolei przekazanie ładunku emocjonalnego zawartego w lirycie wymaga odpowiedniego doboru wiersza, dostosowanego do wrażliwości osoby recytującej, która musi żyć się z tekstem, wczuć się w słowa, myśli i emocje towarzyszące podmiotowi lirycznemu. Jest to bardzo trudne zadanie, wymagające uchwycenia kontekstu biograficznego, historycznego i literackiego utworu. Każdemu wystąpieniu publicznemu towarzyszy również stres i trema, nad którą należy zapanować.

Największym przeżyciem dla uczniów była możliwość osobistego porozmawiania z przewodniczącym Jury, który jeszcze długo odpowiadał na pytania młodzieży. Te zakulisowe rozmowy pokazały, że istniała potrzeba zorganizowania takiego konkursu, podczas którego twórczość Wisławy Szymborskiej stała się pretekstem do zaprezentowania swoich talentów przez młodzież, wymiany doświadczeń i wysłuchania cennych uwag na temat warsztatu aktorskiego.

Warto podkreślić, że konkurs zmotywował uczniów PLSP do odkrywania nowych pasji (wśród laureatów znalazła się uczennica szkoły) oraz pozwolił im na prezentację swoich prac szerszej publiczności. Organizatorom pogratulowano wysokiego poziomu przygotowanego wydarzenia, które przyczyniło się do popularyzacji szkoły w regionie.

Organizacja konkursu nie byłaby możliwa bez zaangażowania wielu osób, które przez kilka tygodni pracowały nad jego stroną artystyczną. Szczególne wyrazy wdzięczności należą się Dyrekcji PLSP – Joannie Nowrot, Wicedyrektorom – Aleksandrze Klimas i Damianowi Bazanowi oraz nauczycielom i innym pracownikom szkoły: Joannie Barnaś-Wójcik, Klaudii Czyżewskiej-Knap, Ewie Buczek, Tomaszowi Griessgraberowi, Wojciechowi Grzywaczykowi, Grzegorzowi Mitrzędze i Mateuszowi Trytkowi.

Fot. Tomasz Griessgraber, Michał Lorenczyk

Fot. Tomasz Griessgraber, Michał Lorenczyk

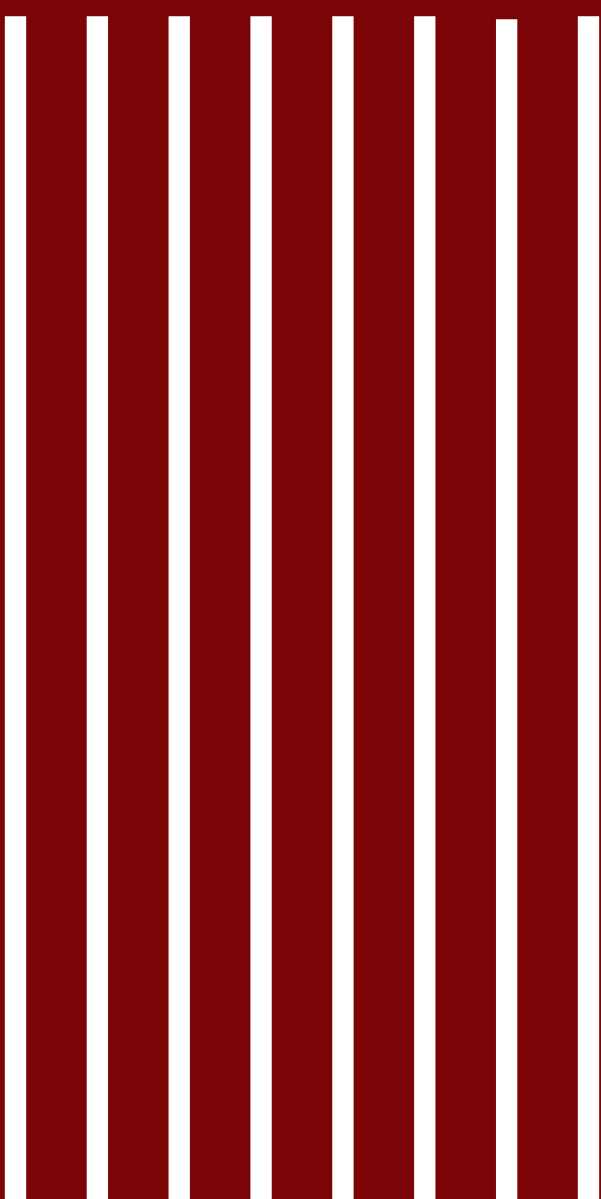
Laureaci konkursu z Jury

**Baza i organizacja:
szkoła artystyczna
jako system**

Универзитет
"Св. Кирил и Методиј"
Филозофски Факултет
Социјални Наукени Факултет
Социјална Педагошка Академија

МАКЕДИНИНКА

Социјална Педагошка Академија
Социјална Педагошка Академија
Социјална Педагошка Академија
Социјална Педагошка Академија

Социјална Педагошка Академија
Социјална Педагошка Академија
Социјална Педагошка Академија
Социјална Педагошка Академија

Dwie drogi, jeden (wspólny) cel

Bieżący rok szkolny to drugi rok wdrażania nowego systemu awansu zawodowego nauczycieli. Od 1 września 2022 roku równoległe w szkołach oraz placówkach artystycznych funkcjonują dwie ścieżki awansu zawodowego nauczyciela, tzw. „dotychczasowa” oraz „nowa”. Na ten temat powstało wiele artykułów pisanych z punktu widzenia nauczyciela początkującego, nauczyciela posiadającego stopień awansu zawodowego ubiegającego się o wyższy stopień awansu zawodowego, opiekuna stażu¹ czy też mentora². Niewątpliwie reforma systemu awansu zawodowego nie tylko wprowadziła nową ścieżkę, lecz także częściowo zamknęła dotychczasową oraz dokonała modyfikacji już istniejącej poprzez wprowadzenie licznym przepisów przejściowych. Celem artykułu jest usystematyzowanie wiedzy na temat dotychczasowej ścieżki awansu zawodowego, przybliżenie procesu wdrożenia nowej formuły oraz przedstawienie dość skomplikowanych przepisów przejściowych. Zamysłem autora jest spojrzenie na system awansu zawodowego przez pryzmat dyrektora szkoły oraz placówki artystycznej³. Zatem przyjęte i opisane rozwiązania mają za zadanie udzielić kadrze kierowniczej szkół oraz placówek artystycznych konstruktywnego wsparcia.

Najnowsza reforma systemu awansu zawodowego wymaga od dyrektora szkoły gruntownego przygotowania oraz skrupulatnej wiedzy na temat dotychczasowej kariery zawodowej każdego nauczyciela. Wiedza ta jest potrzebna nie tylko po to, aby prawidłowo przeprowadzić proces awansu zawodowego nauczyciela, ale przede wszystkim po to, aby nie popełnić błędu.

Niewątpliwie obecna ścieżka awansu zawodowego nauczyciela jest długa i wymagająca prawidłowego zaplanowania oraz prowadzenia. Nowe zasady to także nowe obowiązki i wyzwania dla kierownictwa szkół oraz placówek artystycznych. Wobec powyższego dyrektor szkoły powinien mieć wiedzę na temat zatrudnionych bądź zatrudnianych nauczycieli w zakresie:

¹ Art. 9c ust. 4 *Ustawy z 26 stycznia 1982 – Karta Nauczyciela* (Dz. U. z 2021 r., poz. 4 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym do 31 sierpnia 2022 r.

² Art. 9ca ust. 11 *Ustawy z 26 stycznia 1982 – Karta Nauczyciela* ze zmianami w brzmieniu obowiązującym po 1 września 2022 r. (Dz. U. z 2023 r., poz. 984).

³ Dyrektora szkoły – to także w rozumieniu dyrektora placówki i placówki artystycznej.

Powyższe informacje pozwolą dyrektorowi szkoły nakreślić właściwą ścieżkę awansu zawodowego. Jest to niezwykle ważne w kontekście wprowadzonej w 2022 roku reformy systemu awansu zawodowego nauczycieli. Z jednej strony zrezygnowano m.in. ze stażu (z wyjątkiem przepisów przejściowych), z drugiej powołano do życia tzw. przygotowanie do zawodu nauczyciela. Do 1 września 2021 roku nauczyciel wraz z dniem zatrudnienia nabywał stopień i miano nauczyciela stażysty. W chwili obecnej jest nauczycielem początkującym, bez konkretnego stopnia awansu zawodowego.

Niewątpliwie każda zmiana budzi emocje, wątpliwości oraz sceptycyzm co do zasadności. Jeśli prześledzimy przepisy prawa oświatowego, rozwiejemy wątpliwości oraz towarzyszący im sceptycyzm. powyższego związku z tym warto dokonać zestawienia obowiązujących dwóch ścieżek awansu zawodowego.

Awans zawodowy od 1 września 2022 roku			
Nowa ścieżka		Dotychczasowa ścieżka	
Kogo dotyczy?	1. Nauczycieli zatrudnionych po raz pierwszy w roku szkolnym 2022/2023.	Kogo dotyczy?	1. Nauczycieli, którzy do dnia 31 sierpnia 2022 roku uzyskali stopień nauczyciela kontraktowego, lecz do tego dnia nie uzyskali stopnia nauczyciela mianowanego.
	2. Nauczycieli, którzy byli wcześniej zatrudnieni w szkole, ale do dnia 31 sierpnia 2022 roku nie uzyskali stopnia nauczyciela kontraktowego.		2. Nauczycieli, którzy rozpoczęli staż na stopień nauczyciela dyplomowanego najpóźniej w dniu 1 września 2021 roku.
	3. Nauczycieli, którzy posiadają stopień nauczyciela mianowanego, ale nie rozpoczęli stażu na awans zawodowy nauczyciela dyplomowanego do dnia 1 września 2021 roku.		

Właściwe zdiagnozowanie każdej sytuacji prawnej nauczyciela pozwoli dyrektorowi szkoły na zrealizowanie podstawowych „siedmiu kroków” w zakresie prawidłowego rozwoju swojego podopiecznego:

- 1) wskazanie nauczycielowi właściwej podstawy prawnej realizowanego awansu zawodowego;
- 2) dookreślenie długości okresu stażu bądź też okresu rozwoju nauczyciela;
- 3) właściwe przydzielenie tzw. „opiekuna stażu” bądź też „mentora”;
- 4) właściwe zrealizowanie ścieżki rozwoju nauczyciela;
- 5) właściwe dokumentowanie ścieżki awansu zawodowego w zakresie obligatoryjnego sporządzenia tzw. „oceny dorobku zawodowego” lub „oceny pracy nauczyciela”;
- 6) właściwe zakończenie ścieżki awansu zawodowego;
- 7) właściwe przygotowanie przez nauczyciela dokumentacji dla komisji egzaminacyjnej bądź też kwalifikacyjnej.

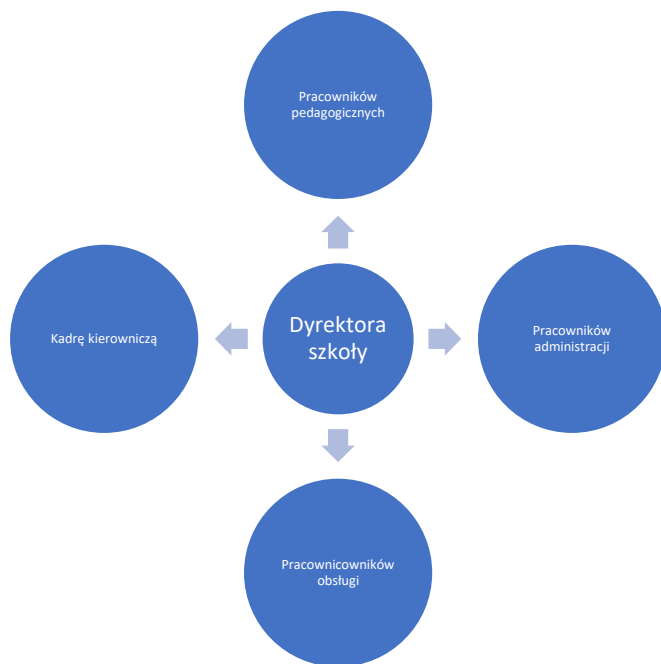
Zanim jednak dyrektor szkoły podejmie powyższe kroki, powinien zastanowić się nad systemowym rozwiązaniem kwestii awansu zawodowego w swojej szkole bądź też placówce artystycznej. Należy się przyjrzeć regulaminowi organizacyjnemu, funkcjonującemu w szkole lub placówce. Punktem wyjścia dla nas będzie oczywiście art. 113 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku *Prawo Oświatowe*. To tutaj ustawodawca jasno wskazał, że minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, m.in. warunki tworzenia stanowiska wicedyrektora i innych stanowisk kierowniczych w szkole i placówce artystycznej⁴. W strukturze organizacyjnej szkoły funkcjonują stanowiska kierownicze, wskazane w rozporządzeniu wyżej wymienionego ministra z dnia 29 sierpnia 2019 roku w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i placówek artystycznych⁵. Jednakże, gdy przyjrzymy się każdej szkole lub placówce artystycznej, to przede wszystkim widzimy:

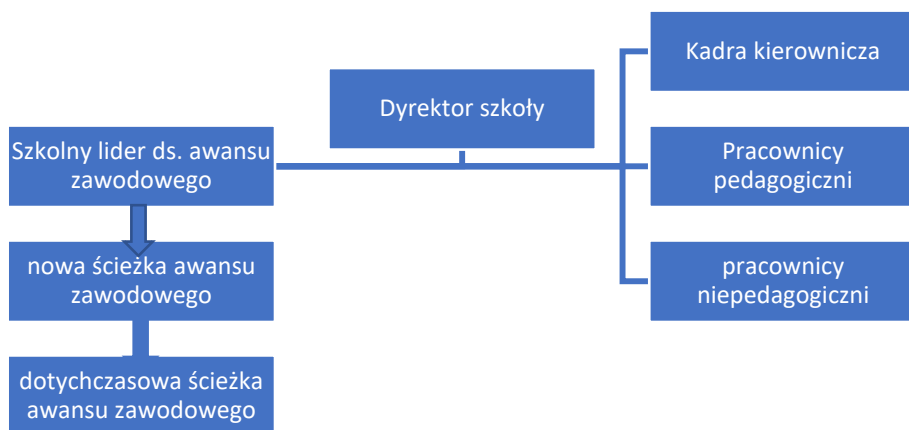
⁴ Art. 113 ust. 4 *Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo Oświatowe* (Dz. U. z 2023 r., poz. 900, 1672, 1718 i 2005).

⁵ *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 sierpnia 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i placówek artystycznych* (Dz. U. z 2019 r., poz. 1624) ze zm. (Dz. U. z 2023 r., poz. 1333).

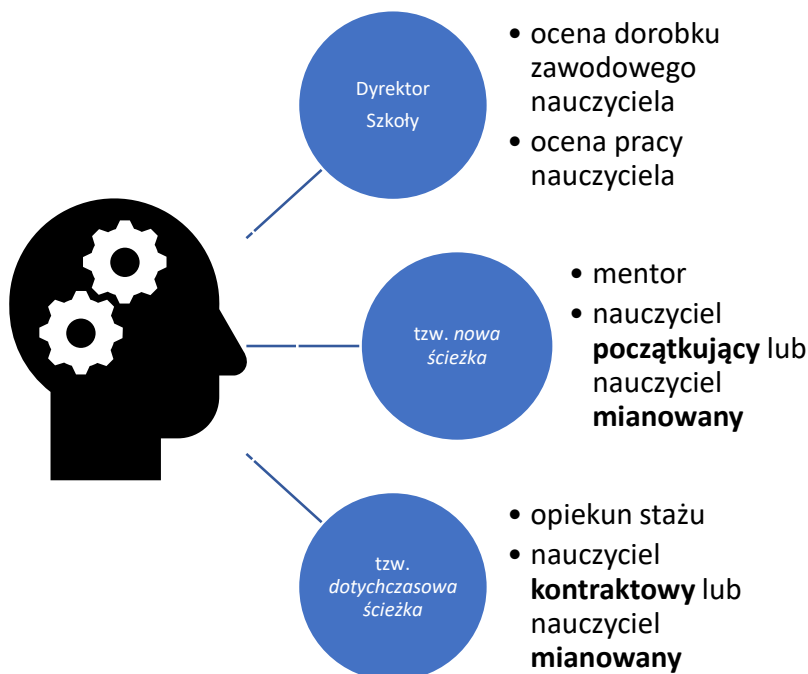

Powyższa struktura jest charakterystyczna dla niemal każdej szkoły. Wobec wyzwań, jakie niesie ze sobą nowy system awansu zawodowego, oraz obciążenia dyrektora szkoły, warto zmodyfikować strukturę organizacyjną poprzez wprowadzenie tzw. „szkolnego lidera ds. awansu zawodowego”. Propozycja ta nie do końca znajduje oparcie w obowiązującym rozporządzeniu⁶.

⁶ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 sierpnia 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i placówek artystycznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1624) ze zm. (Dz. U. z 2023 r., poz. 1333).

Obowiązujące przepisy prawa oświatowego przydzielają dyrektorowi szkoły wiele zadań. Uważna analiza zapisów wskazuje, iż dyrektor szkoły obligatoryjnie odpowiada za realizację podstawowej „12”⁷. Wobec powyższego powołanie **lidera** przełożyłoby się na udzielenie konstruktywnego wsparcia zarówno dyrektorowi szkoły, jak i nauczycielowi w procesie awansu zawodowego. Należałoby w tym miejscu oczywiście dookreślić zakres obowiązków, uprawnień oraz odpowiedzialności **szkolnego lidera ds. awansu zawodowego**.

Mając w swojej „drużynie” lidera ds. awansu zawodowego, można przejść do realizacji siedmiu kroków w procesie awansu zawodowego.

Krok 1. Wskazanie nauczycielowi właściwej podstawy prawnej realizowanego awansu zawodowego

W powyższym aspekcie rola lidera ds. awansu zawodowego jest kontynuacją rozpoczętej już pracy dyrektora szkoły z zainteresowanymi nauczycielami w zakresie:

- 1) zapoznania się z właściwymi aktami prawnymi;
- 2) przestudiowania aktów prawnych z nauczycielami;
- 3) kształtowania umiejętności czytania aktów prawnych oraz posługiwania się nimi w życiu zawodowym i codziennym.

⁷ Art. 68 ust. 1 *Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo Oświatowe* (Dz. U. z 2023 r., poz. 900, 1672, 1718 i 2005).

Podstawa prawna awansu zawodowego		
Akt prawny	Nowa ścieżka	Dotychczasowa ścieżka
Ustawa	<i>Ustawa – Karta Nauczyciela</i> w brzmieniu obowiązującym po 1 września 2022 r.	<i>Ustawa – Karta Nauczyciela</i> w brzmieniu obowiązującym do 31 sierpnia 2022 r.
Rozporządzenie	Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 września 2022 roku w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli.	Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli.
	Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 3 września 2021 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli szkół artystycznych i placówek artystycznych.	Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 3 września 2021 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli szkół artystycznych i placówek artystycznych.
	Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 5 października 2022 r. w sprawie oceny pracy nauczycieli szkół artystycznych.	

Krok 2. Dookreślenie długości okresu stażu bądź też okresu rozwoju nauczyciela

W dość skomplikowanym systemie awansu zawodowego niezwykle ważne jest dookreślenie, którą ścieżkę awansu zawodowego będzie realizował nasz nauczyciel. To istotne ze względu na dość skomplikowaną sieć powiązań przepisów, zwłaszcza tzw. przejściowych. W przypadku realizacji dotychczasowej ścieżki, na dyrektorze szkoły oraz szkolnym liderze ds. awansu zawodowego spoczywa obowiązek dookreślenia długości trwania stażu nauczyciela na stopień nauczyciela mianowanego. Należy pamiętać, iż w chwili obecnej nie można realizować stażu na stopień nauczyciela dyplomowanego. Nauczyciel mianowany mógł rozpocząć staż na nauczyciela dyplomowanego po raz ostatni w dniu 1 września 2021 roku. Zatem w bieżącym roku (w przypadku braku konieczności wydłużenia) nauczyciele w dniu 31 maja 2024 roku zakończą powyższy staż.

W związku z powyższym dyrektor szkoły wraz ze szkolnym liderem ds. awansu zawodowego obligatoryjnie powinni przeanalizować dotychczasową ścieżkę awansu zawodowego nauczyciela kontraktowego, posiadany stopień naukowy oraz obowiązujące przepisy prawa oświatowego ze szczególnym

uwzględnieniem przepisów przejściowych. Poniższe zestawienie uwzględnia najczęstsze możliwe do spotkania przypadki realizowanego awansu zawodowego w szkole bądź placówce artystycznej.

Dotychczasowa ścieżka					
Lp.	Stopień awansu zawodowego	Stopień naukowy/ tytuł zawodowy	Czas trwania okresu stażu	Podstawa prawna	Uwagi
1.	Nauczyciel kontraktowy	mgr	1 rok i 9 miesięcy	art. 10 ust. 2 ustawy z 5 sierpnia 2022 r.	w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć, rozpoczętego i realizowanego w trybie i na zasadach określonych w przepisach rozdziału 3a ⁸
2.	Nauczyciel kontraktowy	dr	9 miesięcy	1. art. 9c ust. 2 <i>Karty Nauczyciela</i> w brzmieniu do 31 sierpnia 2022 r. – skrócenie do 1 roku i 9 miesięcy 2. art. 10 ust. 2 ustawy z 5 sierpnia 2022 r – skrócenie o 1 rok do 9 miesięcy	w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć, rozpoczętego i realizowanego w trybie i na zasadach określonych w przepisach rozdziału 3a
3.	Nauczyciel kontraktowy – stopień awansu zawodowego uzyskany na podstawie art. 9a ust. 3 KN ⁹	mgr	1 rok i 9 miesięcy	art. 10 ust. 2 ustawy z 5 sierpnia 2022 r.	w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć, rozpoczętego i realizowanego w trybie i na zasadach określonych w przepisach rozdziału 3a
			9 miesięcy	art. 9c ust. 2 KN w brzmieniu do 31 sierpnia 2022 r.	w przypadku gdy wyrazi zgodę dyrektor szkoły w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć, rozpoczętego i realizowanego w trybie i na zasadach określonych w przepisach rozdziału 3a

⁸ Art. 3 pkt. 3 *Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela* (Dz. U. z 2022 r., poz. 935 ze z zm.), w brzmieniu obowiązującym do 31 sierpnia 2022 r.

⁹ Nauczyciele akademicki legitymujący się co najmniej trzyletnim okresem pracy w szkole wyższej lub osoby posiadające co najmniej pięcioletni okres pracy i znaczący dorobek zawodowy uzyskują z dniem nawiązania stosunku pracy w szkole stopień nauczyciela kontraktowego.

Dotychczasowa ścieżka					
4.	Nauczyciel kontraktowy – stopień awansu zawodowego uzyskany w roku szkolnym 2018/2019	mgr	9 miesięcy	art. 10 ust. 3 KN z 5 sierpnia 2022 r.	w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć, rozpoczętego i realizowanego w trybie i na zasadach określonych w przepisach rozdziału 3a
5.	Nauczyciel kontraktowy – czas upływu od uzyskania stopnia awansu zawodowego – 10 lat	mgr	9 miesięcy	art.10 ust. 2a KN 5 sierpnia 2022 r.	w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć, rozpoczętego i realizowanego w trybie i na zasadach określonych w przepisach rozdziału 3a
6.	Nauczyciel mianowany	mgr	9 miesięcy	art. 9c ust. 1 pkt. 2 KN w brzmieniu do 31 sierpnia 2022 r.	w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć, rozpoczętego i realizowanego w trybie i na zasadach określonych w przepisach rozdziału 3a powyższy staż można było rozpocząć po raz ostatni w roku szkolnym 2021/2022, tj. 1 września 2021 r.

Należy pamiętać, iż w powyższym zestawieniu nie uwzględniono przypadków, które były możliwe w procesie awansu zawodowego, a ze względu na wprowadzoną reformę systemu awansu zawodowego nie można ich realizować w chwili obecnej. Ponadto zgodnie z przepisami obowiązującymi do 31 sierpnia 2022 roku nauczyciel w „dotychczasowej ścieżce” rozpoczyna staż z początkiem roku szkolnego, nie później jednak niż w ciągu 14 dni od dnia rozpoczęcia zajęć¹⁰.

Inna droga awansu zawodowego czeka na nauczyciela na „nowej ścieżce awansu zawodowego”. Dla właściwego uporządkowania powyższej tematyki oddzielnie zostanie przedstawiona ścieżka awansu nauczyciela początkującego oraz nauczyciela mianowanego na stopień nauczyciela dyplomowanego.

¹⁰ Art. 9d ust. 1 *Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela* (Dz. U. z 2022 r., poz. 935 ze zm.) w brzmieniu do 31 sierpnia 2022 r.

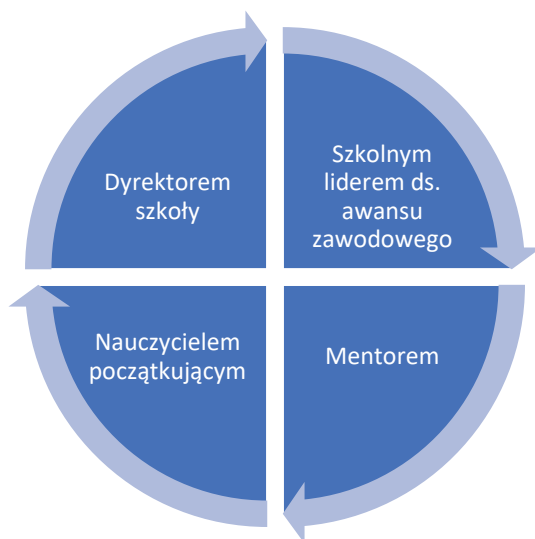
Nowa ścieżka dla nauczyciela początkującego					
Lp.	Status prawny nauczyciela	Stopień naukowy/ tytuł zawodowy	Wymiar przygotowania do zawodu	Podstawa prawna	Uwagi
1.	Nauczyciel początkujący ¹¹	mgr/licencjat	3 lata i 9 miesięcy	art. 9 ca ust. 1 KN w brzmieniu po 31 sierpnia 2022 r.	Standardowa ścieżka awansu zawodowego
2.	Nauczyciel początkujący	dr	2 lata i 9 miesięcy	art. 9ca ust. 2 KN w brzmieniu po 31 sierpnia 2022 r.	Posiada stopień naukowy lub przed nawiązaniem stosunku pracy w szkole w Rzeczypospolitej Polskiej prowadził zajęcia w szkole za granicą
3.	Nauczyciel początkujący	mgr	2 lata i 9 miesięcy	art. 9ca ust. 4 KN w brzmieniu po 31 sierpnia 2022 r.	Przed nawiązaniem stosunku pracy w szkole był nauczycielem akademickim i legitymował się co najmniej 3-letnim okresem pracy na uczelni
4.	Nauczyciel początkujący	mgr	2 lata i 9 miesięcy	art. 9ca ust. 4 KN w brzmieniu po 31 sierpnia 2022 r.	W dniu nawiązania po raz pierwszy stosunku pracy w szkole posiadał co najmniej 5-letni okres pracy i znaczący dorobek zawodowy – dyrektor szkoły może wyrazić zgodę na odbywanie przygotowania do zawodu nauczyciela w wymiarze 2 lat i 9 miesięcy

W tym ostatnim przypadku należy szczególnie pamiętać o tzw. znaczącym dorobku zawodowym. W tej sprawie zabrał głos Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie. W wyroku z dnia z 29 lipca 2011 r. (I OSK 312/11) wskazał w tzw. „tezie”, że o „znaczącym dorobku zawodowym” można mówić jedynie wówczas, gdy jest on ponadprzeciętny, znacznie przewyższający dorobek zawodowy wymagany od ogółu nauczycieli. Taki znaczący dorobek powinien znaleźć odzwierciedlenie w przyznanych w dotychczasowej pracy nagrodach i wyróżnieniach, ewentualnie także w dyplomach czy świadec-

¹¹ Nauczyciel początkujący to określenie sytuacji prawnej nauczyciela rozpoczynającego pracę w zawodzie. Nie jest to stopień awansu zawodowego.

twach potwierdzających uzyskanie dodatkowych kwalifikacji, umiejętności przydatnych w przyszłej pracy nauczyciela. Znamienne są słowa wyroku wyżej wymienionego sądu: Długoletniego zatrudnienia, a nawet zaangażowania w pracy zawodowej, które powinny przecież cechować każdego pracownika, nie można utożsamiać ze znaczącym dorobkiem zawodowym. O takim dorobku trudno jest też mówić na podstawie samego przekonania zainteresowanej osoby, iż taki właśnie dorobek posiada¹².

Również w tym przypadku należy pamiętać, że inicjatywa skrócenia wymiaru przygotowania do zawodu należy do samego zainteresowanego, to jest do nauczyciela początkującego. To na nim spoczywa obowiązek złożenia wniosku o wyrażenie zgody na odbywanie przygotowania do zawodu nauczyciela w wymiarze 2 lat i 9 miesięcy, nie później niż do zakończenia roku szkolnego w drugim roku odbywania przygotowania do zawodu nauczyciela¹³. Zdaniem autora artykułu kwestię należy wcześniej ustalić pomiędzy:

Dla właściwego ustalenia długości wymiaru przygotowania do zawodu należy pamiętać o art. 10 ust. 6 ustawy z 5 sierpnia 2022 roku. Powyższy zapis wskazuje, iż Nauczycielom, o których mowa w ust. 1, którzy do dnia 31 sierpnia 2027 r. nie uzyskają stopnia nauczyciela mianowanego według przepisów dotychczasowych, oraz nauczycielom, którzy do dnia 31 sierpnia

¹² Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia z 29 lipca 2011 roku (I OSK 312/11), https://www.orzeczenia-nsa.pl/wyrok/i-osk-312-11/sluzba_cywilna_pracownicy_mianowani_nauczyciele/14dd6d3.html?q=&_symbol=619_6190&_haslo=S%C5%82u-%C5%BCba+cywilna&_sad=Naczelnny+S%C4%85d+Administracyjny&_skarzony=Kurator+O-%C5%9Bwiaty&_okres=2011_07 (dostęp: 15.05.2024).

¹³ Art. 9ca ust. 5 *Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela* (Dz. U. z 2023 r., poz. 984 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym po 1 września 2022 r.

2022 r. nie uzyskali stopnia nauczyciela kontraktowego, do okresu odbywania przygotowania do zawodu nauczyciela wlicza się okres dotychczasowego zatrudnienia nauczyciela w szkole w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć zgodnie z wymaganymi kwalifikacjami, z wyłączeniem okresów nieobecności nauczyciela w pracy trwających nieprzerwanie dłużej niż 30 dni, z wyjątkiem okresów urlopu wypoczynkowego¹⁴.

Dla naszych rozważań najważniejszy jest ten fragment: do okresu odbywania przygotowania do zawodu nauczyciela wlicza się okres dotychczasowego zatrudnienia nauczyciela w szkole w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć zgodnie z wymaganymi kwalifikacjami. Wobec powyższego osoby odpowiedzialne w szkole za prawidłowy przebieg awansu zawodowego powinny pamiętać, że:

Należy w tym miejscu przypomnieć, że nauczyciel początkujący nie musi być zatrudniany na cały okres przygotowania zawodowego. Nadal możliwe jest również zatrudnienie nauczyciela początkującego nieposiadającego przygotowania pedagogicznego. W takim przypadku wystarczy, że zainteresowany zobowiąże się do uzyskania brakującego przygotowania w pierwszym roku pracy.

Zgodnie z art. 9a ust. 1. ustala się stopnie awansu zawodowego nauczycieli: 3) mianowany oraz 4) dyplomowany. Wobec powyższego nauczyciel mianowany może ubiegać się o awans zawodowy po przepracowaniu odpowiedniego okresu w szkole.

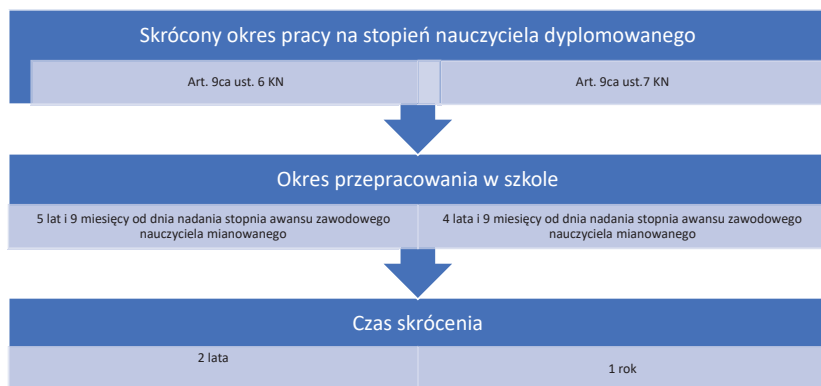
W tym przypadku także wlicza się okresy zatrudnienia w szkole w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć zgodnie z wymaganymi kwalifikacjami. Nie wlicza się zaś okresów nieobecności nauczyciela w pracy trwającej nieprzerwanie dłużej niż 30 dni, z wyjątkiem okresów

¹⁴ Art. 10 ust. 6 Ustawy z 5 sierpnia 2022 o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw, (Dz. U. z 2022 r., poz. 1730).

Nowa ścieżka dla nauczyciela mianowanego					
Lp.	Stopień awansu zawodowego	Stopień naukowy/tytuł zawodowy	Okres przepracowania w szkole	Podstawa prawna	Uwagi
1.	Nauczyciel mianowany	mgr	co najmniej 5 lat i 9 miesięcy	Art. 9ca ust. 6 KN w brzmieniu po 1 września 2022 r.	Standardowa ścieżka awansu zawodowego
2.	Nauczyciel mianowany	dr	co najmniej 4 lata i 9 miesięcy	Art. 9ca ust. 7 KN w brzmieniu po 1 września 2022 r.	Posiadają stopień naukowy
3.	Nauczyciel mianowany	mgr	co najmniej 4 lata i 9 miesięcy	Art. 9ca ust. 7 KN w brzmieniu po 1 września 2022 r.	Przed nawiązaniem stosunku pracy w szkole w Rzeczypospolitej Polskiej prowadzili zajęcia w szkole za granicą

urlopu wypoczynkowego¹⁵. Okres pracy nauczyciela ubiegającego się o stopień nauczyciela dyplomowanego może ulec skróceniu.

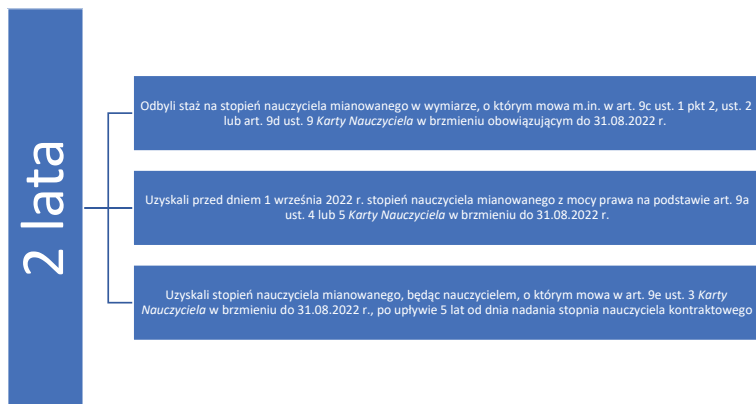
Okres skrócenia jest uzależniony od wielu aspektów, m.in. od okresu przepracowania w szkole oraz długości odbytego stażu na stopień nauczyciela mianowanego. Niewątpliwie należy dość uważnie prześledzić dotychczasową ścieżkę awansu zawodowego nauczyciela, historię jego zatrudnienia, aby właściwie dookreślić podstawę prawną realizowanej w przyszłości ścieżki awansu zawodowego.

¹⁵ Art. 9ca ust. 6, 7, 8 i 9 Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela w brzmieniu obowiązującym po 1 września 2022 r.

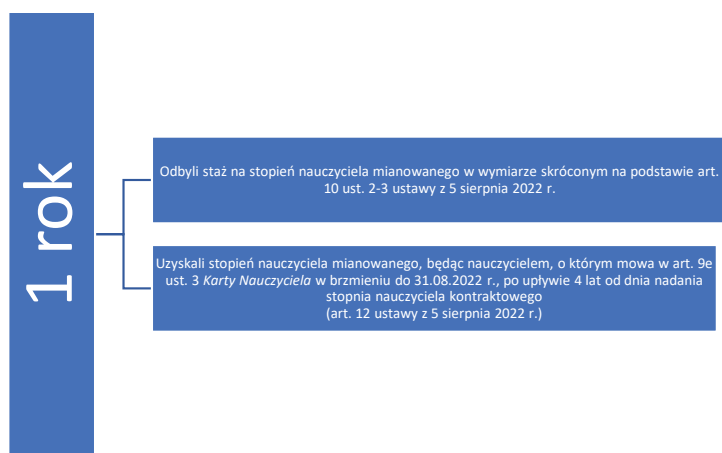
Powyższy czas skrócenia, tzn. 2 lata lub jeden rok, jest dookreślony przez przepisy prawa oświatowego. Wobec powyższego należy dookreślić czas skrócenia dla:

a. 2 lat

Wobec powyższego należy pamiętać, że mamy do czynienia m.in. z nauczycielami, którzy uzyskali stopień awansu zawodowego po stażu trwającym 2 lata i 9 miesięcy oraz posiadają tytuł zawodowy¹⁶. Dotyczy nauczycieli, którzy uzyskali stopień nauczyciela mianowanego po stażu skróconym do 1 roku i 9 miesięcy lub 9 miesięcy na podstawie art. 10 ust. 2–3 ustawy z 5 sierpnia 2022 roku i posiadają tytuł naukowy. Należy pamiętać, iż za każdym razem, kiedy mówimy o stopniu naukowym, rozumiemy przez to stopień naukowy lub stopień w zakresie sztuki, o których mowa w art. 177 ust. 1 pkt 1 *Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2022 r., poz. 574, z późn. zm.).

b. 1 roku

¹⁶ Tytuł uzyskiwany po studiach drugiego stopnia lub po jednolitych studiach magisterskich.

Krok 3. Właściwe przydzielenie opiekuna stażu bądź też mentora

Dyrektor szkoły ma obowiązek przydzielenia opiekuna stażu bądź też mentora. W zaistniałej sytuacji należy pamiętać o kilku podstawowych zasadach w powyższym zakresie.

Właściwe przydzielenie opiekuna stażu oraz mentora		
Lp.	Nowa ścieżka	Dotychczasowa ścieżka
1.	Mentora przydzielamy tylko: 1. nauczycielom początkującym, czyli nieposiadającym stopnia awansu zawodowego, odbywającym przygotowanie do zawodu; 2. nauczycielom początkującym, którzy są zatrudnieni w wymiarze ½ obowiązkowego wymiaru zajęć ¹⁷ ; 3. nauczycielom posiadającym kwalifikacje ¹⁸ ; 4. nauczycielom zatrudnionym na podstawie art. 10 ust. 3 <i>Karty Nauczyciela</i> ¹⁹ ; 5. Nauczycielom kontraktowym, którzy do dnia 31 sierpnia 2027 roku nie uzyskają stopnia nauczyciela mianowanego ²⁰ .	Opiekuna stażu przydzielamy tylko: 1. nauczycielom, którzy do dnia 31 sierpnia 2022 roku uzyskali stopień nauczyciela kontraktowego, ale do tego dnia nie uzyskali stopnia nauczyciela mianowanego; 2. Nauczycielom, którzy realizują awans według przepisów, które obowiązywały 31 sierpnia 2022 roku; 3. Nauczycielom realizującym staż na dotychczasowych zasadach, ale tylko do dnia 31 sierpnia 2027 roku.
2.	Mentora należy przydzielić nauczycielom, którzy realizują awans według przepisów, które weszły w życie z dniem 1 września 2022 roku.	Opiekuna stażu przydzielamy tylko nauczycielom ubiegającym się o stopień nauczyciela mianowanego.
3.	Mentora należy przydzielić z dniem zatrudnienia nauczyciela początkującego.	Opiekuna stażu przydzielamy z dniem rozpoczęcia stażu na stopień nauczyciela mianowanego.

Niewątpliwie wybór opiekuna stażu oraz mentora obligatoryjnie powinien być przemyślany. Taki nauczyciel musi posiadać umiejętności oraz wiedzę także w zakresie obowiązujących przepisów prawa oświatowego dotyczących awansu zawodowego. Przede wszystkim należy pamiętać, iż men-

¹⁷ W przypadku nauczycieli łączących zatrudnienie w dwóch szkołach oraz mających łącznie zatrudnienie powyżej ½ obowiązkowego wymiaru zajęć, mentora wyznacza dyrektor szkoły wskazany przez Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie.

¹⁸ Należy pamiętać o zapisach m.in. § 28 ust. 1, 2 i 3 *Rozporządzenia Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 3 września 2021 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli szkół artystycznych i placówek artystycznych*.

¹⁹ W szczególnych przypadkach uzasadnionych potrzebami szkoły z osobą, o której mowa w ust. 2, legitymującą się wymaganym poziomem wykształcenia, lecz nieposiadającą przygotowania pedagogicznego, może być nawiązany stosunek pracy, o ile osoba ta zobowiąże się do uzyskania przygotowania pedagogicznego w trakcie pierwszego roku pracy w szkole.

²⁰ Art. 10 ust. 6 *Ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 roku o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2022 r., poz. 1730).

Właściwe przydzielenie opiekuna stażu oraz mentora

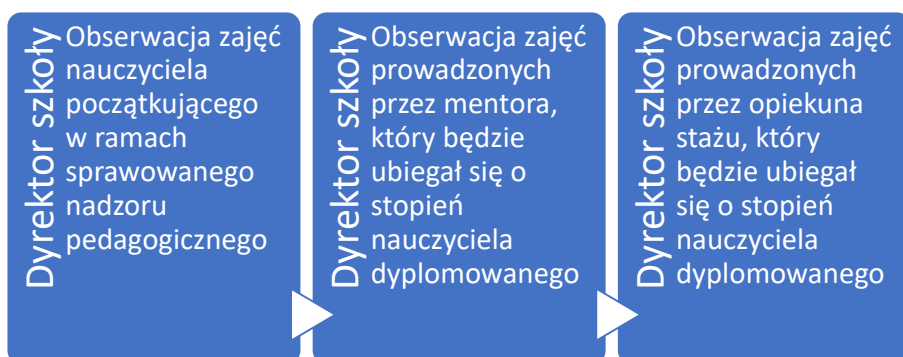
4.	Funkcję mentora powierzamy: <ol style="list-style-type: none"> 1. nauczycielowi mianowanemu lub dyplomowanemu, 2. nauczycielowi mianowanemu lub dyplomowanemu zajmującemu stanowisko kierownicze²¹. 	Funkcję opiekuna stażu powierzamy: <ol style="list-style-type: none"> 1. nauczycielowi mianowanemu lub dyplomowanemu, 2. nauczycielowi mianowanemu lub dyplomowanemu zajmującemu stanowisko kierownicze²².
----	--	---

tor będzie monitorował przygotowania i pomagał w rozwoju nauczycielowi początkującemu. Problematyczny wybór może mieć miejsce w niewielkich szkołach oraz placówkach artystycznych, w których grono pedagogiczne jest nieliczne.

Krok 4. Właściwe realizowanie ścieżki rozwoju nauczyciela

To najtrudniejszy etap realizacji rozwoju zawodowego nauczyciela z punktu widzenia dyrektora szkoły. Dlaczego? Na mapie szkolnictwa zawodowego są szkoły, w których rada pedagogiczna liczy wraz z dyrektorem szkoły 16 osób i są szkoły, w których jest zatrudnionych 162 pracowników pedagogicznych. Najciekawsza struktura jest np. w Zespole Szkół Muzycznych, w skład którego wchodzi OSM I st., OSM II st., PSM I st. oraz PSM II st. Na potrzeby naszych rozważań przyjmiemy szkołę OSM I i II st.

Dyrektor wskazanej szkoły ma do czynienia z doświadczoną kadrami, która przechodzi standardową wymianę pokoleniową. Najlepiej zobrazuje to tabela, która stanowi załącznik do tego artykułu (tabela nr 1). Próba dookreślenia właściwej ścieżki spowodowała rozbudowanie tabeli do dużych rozmiarów. Brakło miejsca na obligatoryjne terminy z punktu widzenia dyrektora szkoły.

²¹ Art. 9ca ust. 11 *Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela* (Dz. U. z 2023 r., poz. 984 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym po 1 września 2022 r.

²² Art. 9c ust. 4 *Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela* (Dz. U. z 2022 r., poz. 935 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym do 31 sierpnia 2022 r.

Oczywiście może ktoś zadać pytanie, czy takie planowanie jest potrzebne lub realne. Najlepiej odpowie na nie kumulacja konieczności napisania wielostronicowych ocen pracy wraz z przydzieleniem odpowiedniej liczby punktów oraz sporządzenie ocen dorobku zawodowego.

Krok 5. Właściwe dokumentowanie ścieżki awansu zawodowego w zakresie obligatoryjnego sporządzenia oceny dorobku zawodowego lub oceny pracy

Jednym z celów nowej reformy systemu awansu zawodowego nauczycieli było odbiurokratyzowanie tego systemu. Wobec powyższego należy zauważyć ogromne różnice między koniecznością dokumentowania procesu awansu zawodowego nauczyciela w dotychczasowej ścieżce awansu zawodowego oraz tej nowej.

Awans zawodowy od 1 września 2022 roku		
Obowiązek dokumentowania	Dotychczasowa ścieżka	Nowa ścieżka
Wniosek	Wniosek o rozpoczęciem stażu na stopień nauczyciela mianowanego.	Brak
Plan	Nauczyciel wraz z wnioskiem o rozpoczęcie stażu na stopień nauczyciela mianowanego przedkłada plan rozwoju zawodowego.	Brak
Aneks do planu rozwoju	Dyrektor oraz nauczyciel mają obowiązek na bieżąco reagować w zakresie ścieżki rozwoju nauczyciela oraz wprowadzać niezbędne zmiany w planie rozwoju.	Brak
Sprawozdanie	Nauczyciel po zakończonym stażu ma obowiązek w ciągu siedmiu dni przedstawić sprawozdanie.	Brak
Ocena	Ocena dorobku zawodowego.	Ocena pracy w drugim oraz ostatnim roku przygotowania do zawodu

Analiza powyższej tabeli wskazuje, iż najnowsze przepisy nie wymagają od nauczyciela początkującego prowadzenia dokumentacji. Jednakże awans zawodowy wymaga od dyrektora szkoły, mentora oraz nauczyciela początkującego systematycznego planowania. Konsekwencją tego jest konieczność dokumentowania wykonywanych zadań. Wobec powyższego proponuję po-

łączyć zamysł odbiurokratyzowania z koniecznością prowadzenia dokumentacji w postaci poniższych kartek z kalendarza zarówno dla mentora, jak i nauczyciela początkującego²³.

WRZESIEŃ – nauczyciela początkującego

PONIEDZIAŁEK	WTOREK	ŚRODA	CZWARTEK	PIĄTEK	SOBOTA	NIEDZIELA	Uwagi i spostrzeżenia
4 Uroczyste rozpoczęcie roku szkolnego Ustalenie zasad współpracy z mentorem	5 Spotkanie z mentorem	6 Zapoznanie z wewnątrzszkolnym prawem: Statut szkoły, wewnątrzszkolny system oceniania, przedmiotowy system oceniania oraz program wychowawczo-profilaktyczny	7 Udział w zebraniu sekcji .... Zapoznanie z orzeczeniami oraz opiniami PPP uczniów szkoły	8 Zebrania z rodzicami oraz opiekunami prawnymi uczniów	1 2 3 9 10 Spotkanie z prawem: Najważniejsze ustawy – <i>Karta Nauczyciela, Prawo Oświatowe, Ustawa o systemie oświaty</i>		
11 Zapoznanie nauczyciela z planem pracy szkoły...	12 Prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania: 1) księga uczniów i słuchaczy; 2) dzienniki lekcyjne, dzienniki artystyczne i dzienniki zajęć; 3) arkusze ocen uczniów	13 Przedstawienie własnego planu pracy nauczyciela początkującego na rok szkolny 2023/2024	14 Udział w posiedzeniu rady pedagogicznej: Zapoznanie z regulaminem pracy pedagogicznej	15 Dokumentacja przebiegu nauczania: dalsze zapoznanie. Spotkanie zespołu nauczycieli początkujących ze szkolnym liderem ds. awansu zawodowego	16 17 Spotkanie z prawem: Najważniejsze rozporządzenia – <i>MKIDN oraz MEIN</i>		
18 25 ←	19 Spotkanie z pedagogiem szkolnym Plan doskonalenia na rok szkolny 2023/2024 – omówienie propozycji	20 27 ←	21 28 ←	22 Ustalenie harmonogramu obserwacji zajęć mentora 29 ←	23 24 25 30 Spotkanie z Dyrektorem szkoły nauczycieli początkujących wraz z mentorami – omówienie spraw bieżących		

NOTATKI: .....

WRZESIEŃ – MENTORA

PONIEDZIAŁEK	WTOREK	ŚRODA	CZWARTEK	PIĄTEK	SOBOTA	NIEDZIELA	Uwagi i spostrzeżenia
4 Uroczyste rozpoczęcie roku szkolnego Podstawowe szkolenie z zakresu prawidłowego używania dziennika elektronicznego	5 Przedstawienie organów: 1. Prowadzącego – MKIDN https://www.gov.pl/web/kultura 2. Sprawującego nadzór pedagogiczny – CEA w Warszawie https://www.gov.pl/web/osa/centrum-edukacji-artystycznej	6 Zapoznanie z wewnątrzszkolnym prawem: Statut szkoły	7 Udział w zebraniu sekcji .... Zapoznanie z orzeczeniami oraz opiniami PPP uczniów szkoły	8 Zebrania z rodzicami oraz opiekunami prawnymi uczniów	1 2 3 9 10 Spotkanie z prawem: Najważniejsze ustawy – <i>Karta Nauczyciela, Prawo Oświatowe, Ustawa o systemie oświaty</i>		
11 Zapoznanie nauczyciela początkującego z planem pracy szkoły	12 Prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania: 1) księga uczniów i słuchaczy; 2) dzienniki lekcyjne, dzienniki artystyczne i dzienniki zajęć; 3) arkusze ocen uczniów Plan doskonalenia na rok szkolny 2023/2024 – omówienie propozycji	13 Spotkanie zespołu mentorów ze szkolnym liderem ds. awansu zawodowego	14 Udział w posiedzeniu rady pedagogicznej: Dyrektor przedstawia radzie pedagogicznej plan nadzoru pedagogicznego w terminie do 15 września roku szkolnego	15 Dokumentację przebiegu nauczania stanowią również uchwały rady pedagogicznej dotyczące klasyfikowania i promowania uczniów, protokoły zebrani rady pedagogicznej, prace kontrolne i egzaminacyjne, indeksy, zaświadczenia o przebiegu nauczania ucznia oraz zezwolenia wydane przez dyrektora szkoły na indywidualny program lub tok nauki	16 17 Spotkanie z prawem: Najważniejsze rozporządzenia – <i>MKIDN oraz MEIN</i>		
18 25 ←	19 Spotkanie z pedagogiem szkolnym oraz psychologiem – właściwa pomoc psychologiczno-pedagogiczna	20 27 ←	21 28 ←	22 Ustalenie harmonogramu obserwacji zajęć nauczyciela początkującego 29 ←	23 24 25 30 Spotkanie z Dyrektorem szkoły nauczycieli początkujących wraz z mentorami – omówienie spraw bieżących		

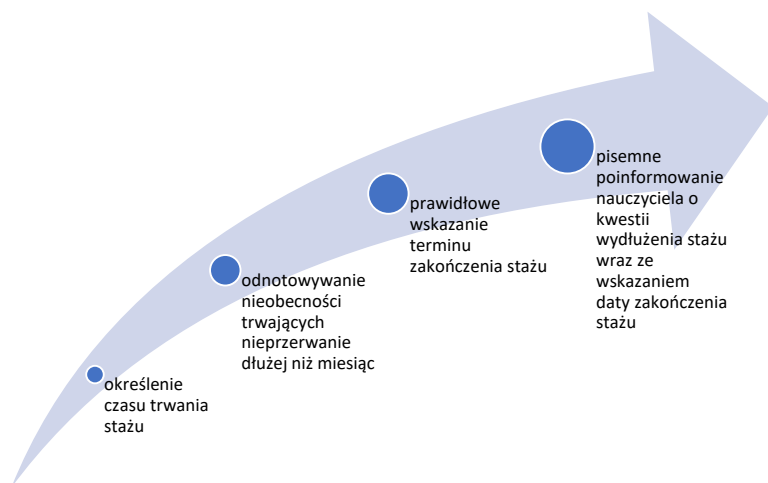
NOTATKI: .....

²³ Autorami tabel są Dominika i Marcin Walicycy.

Oczywiście to tylko propozycja. Zaprezentowana kartka z kalendarza ma wiele zalet. Przede wszystkim można ją dostosować do terminu rozpoczęcia przygotowania do zawodu, tzn. zamiast września może to być październik. Tabele w sposób syntetyczny pomogą w sporządzeniu obligatoryjnych ocen pracy. Zarówno mentor, jak i nauczyciel początkujący powinni pamiętać, że kwestią czasu jest sporządzenie rozbudowanej formy oceny pracy nauczyciela. W żaden sposób nie można porównywać obowiązujących przepisów w zakresie prawidłowego zrealizowania oceny pracy z dotychczasową oceną dorobku zawodowego. Można precyzyjnie zaplanować uczestnictwo dyrektora szkoły w zajęciach prowadzonych przez nauczyciela początkującego oraz przeprowadzenie w drugim roku²⁴ oraz ostatnim roku²⁵ odbywania przygotowania do zawodu, zasiadając w obecności komisji. Należy również pamiętać, że mentor w bardzo prosty sposób będzie mógł wykazać, iż wspierał na bieżąco nauczyciela w procesie wdrażania do pracy w zawodzie, udzielał nauczycielowi pomocy w doborze właściwych form doskonalenia zawodowego, dzielił się z nauczycielem posiadaną wiedzą oraz doświadczeniem, a także inspirował, zachęcał nauczyciela do podejmowania wyzwań zawodowych.

Krok 6. Właściwe zakończenie ścieżki awansu zawodowego

Rozważania na ten temat zaczniemy od dotychczasowej ścieżki awansu zawodowego. Dyrektor szkoły oraz szkolny lider ds. awansu zawodowego powinni monitorować ścieżkę awansu zawodowego na stopień nauczyciela mianowanego oraz dyplomowanego przez cały okres jej trwania.

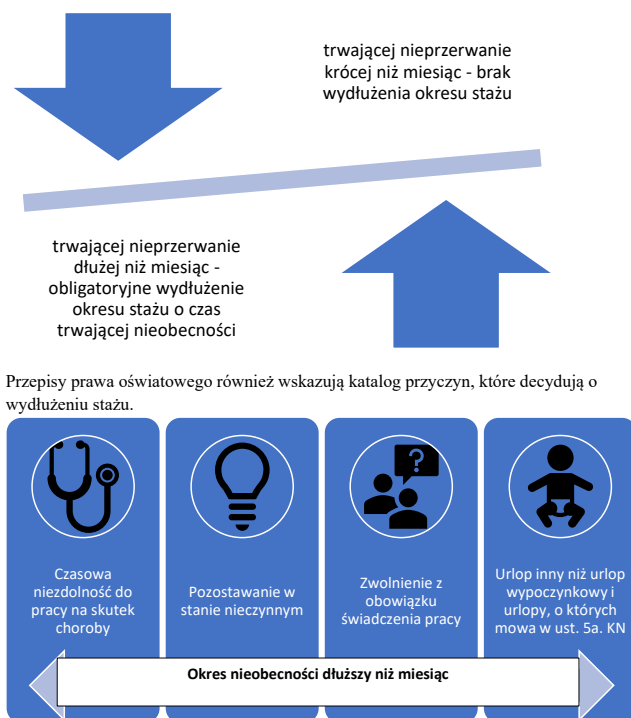
²⁴ Art. 9fa ust. 1 *Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela* (Dz. U. z 2023 r., poz. 984 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym po 1 września 2022 r.

²⁵ Art. 9fa ust. 5 *Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela* (Dz. U. z 2023 r., poz. 984 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym po 1 września 2022 r.

W tym zakresie należy nie tylko pamiętać o długości przypadającego stażu, ale przede wszystkim o dacie jego rozpoczęcia. Najprostsza sytuacja jest wówczas, gdy nauczyciel rozpoczął staż w dniu 1 września 2021 roku oraz nie miał nieobecności usprawiedliwionej w pracy dłuższej niż 30 dni. Wobec powyższego kończy staż w dniu 31 maja 2024 roku. Sprawozdanie składa dyrektorowi szkoły na przykład w dniu 1 czerwca 2024 roku. Sytuacja się komplikuje, gdy nauczyciel rozpoczął staż 6 września 2021 roku i nie było dłuższych niż 30 dni okresów nieobecności w pracy. W zaistniałej sytuacji kończy staż w dniu 5 czerwca 2024 roku. Sprawozdanie składa dyrektorowi szkoły na przykład w dniu 6 czerwca 2024 roku.

Bardzo ważnym aspektem jest również kwestia przyczyn wydłużenia czasu stażu oraz czasu trwania nieobecności nauczyciela w szkole. W tym przypadku należy pamiętać o nieobecności:

W przypadku nieobecności nauczyciela w pracy trwającej nieprzerwanie dłużej niż miesiąc, staż ulega przedłużeniu o czas trwania tej nieobecności²⁶. Należy tutaj dookreślić, jakie urlopy miał na myśli ustawodawca.

W wyżej wymienionych przypadkach staż ulega przedłużeniu o czas trwania tej nieobecności. W przypadku gdy łączny czas nieprzerwanej nie-

²⁶ Art. 9d ust. 5 *Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela* w brzmieniu do 31 sierpnia 2022 r.

obecności w pracy z przyczyn, o których mowa, jest dłuższy niż rok i 6 miesięcy, nauczyciel jest obowiązany do ponownego odbycia stażu w pełnym wymiarze²⁷.

Jak powyższy aspekt wygląda w przypadku nowej ścieżki awansu zawodowego? Należy pamiętać, że do okresów wskazanych w art. 9ca ust. 1, 2, 4, 6 i 7, nie wlicza się okresów nieobecności nauczyciela w pracy trwającej nieprzerwanie dłużej niż 30 dni, z wyjątkiem okresów urlopu wypoczynkowego²⁸. Zatem odejmujemy okresy urlopów macierzyńskiego i rodzicielskiego oraz zwolnienia lekarskiego dłuższe niż 30 dni.

Krok 7. Właściwe przygotowanie przez nauczyciela dokumentacji dla komisji egzaminacyjnej bądź też kwalifikacyjnej

Niewątpliwie to zadanie pozostaje już w rękach samego zainteresowanego nauczyciela. Jednakże biorąc pod uwagę fakt, że nauczyciel ma się zaprezentować „na zewnątrz”, warto dopilnować tego, jak jest przygotowany. Zadanie to może spełniać szkolny lider ds. awansu zawodowego. Powinien on zapewnić pomoc nauczycielowi ubiegającemu się o stopień nauczyciela mianowanego oraz wsparcie temu, który ubiega się o awans na stopień nauczyciela dyplomowanego – zwłaszcza w zakresie prawidłowego przygotowania dokumentacji. Zatem, aby nie popełnić błędu, warto rozdzielić awans zawodowy na nauczyciela mianowanego oraz dyplomowanego w poszczególnych ścieżkach awansu zawodowego.

²⁷ Art. 9d ust. 5a *Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela* w brzmieniu do 31 sierpnia 2022 r.

²⁸ Art. 9ca ust. 9 *Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela* w brzmieniu obowiązującym po 1 września 2022 r.

Dokumentacja nauczyciela ubiegającego się o stopień nauczyciela mianowanego dla komisji egzaminacyjnej

Lp.	Dotychczasowa ścieżka	Nowa ścieżka
1.	<p align="center">Nauczyciel kontraktowy</p> <p>1) kopie dokumentów potwierdzających posiadane kwalifikacje zawodowe, a w przypadku nauczyciela kontraktowego – także kopia aktu nadania tego stopnia, poświadczone przez dyrektora szkoły za zgodność z oryginałem; 2) zaświadczenie dyrektora szkoły o: a) wymiarze zatrudnienia nauczyciela oraz nauczaniem przez niego przedmiocie lub rodzaju prowadzonych zajęć w dniu wydania zaświadczenia oraz w okresie odbywania stażu, ze wskazaniem wszystkich szkół, w których nauczyciel odbywał staż; b) dacie zatwierdzenia planu rozwoju zawodowego i dacie złożenia przez nauczyciela sprawozdania z realizacji tego planu; c) przyczynach wydłużenia okresu stażu oraz zaliczenia dotychczas odbytego stażu w przypadkach określonych w art. 9d ust. 5 i 5a oraz art. 9f ust. 2 i 4 Karty Nauczyciela, ze wskazaniem podstawy prawnej odpowiednio wydłużenia albo zaliczenia okresu stażu oraz okresu nieobecności w pracy lub niepozostawania w stosunku pracy; 3) kopię sprawozdania z realizacji planu rozwoju zawodowego poświadczoną przez dyrektora szkoły za zgodność z oryginałem; 4) kopię oceny dorobku zawodowego za okres stażu, poświadczoną przez dyrektora szkoły za zgodność z oryginałem²⁹.</p>	<p align="center">Nauczyciel kontraktowy</p> <p>1) kopie dokumentów potwierdzających posiadane kwalifikacje zawodowe poświadczone przez dyrektora szkoły za zgodność z oryginałem; 2) zaświadczenie dyrektora szkoły zawierające: a) informację o odbyciu przez nauczyciela przygotowania do zawodu nauczyciela, o wymiarze zatrudnienia nauczyciela i nauczaniem przez niego przedmiocie lub rodzaju prowadzonych zajęć w okresie odbywania przygotowania do zawodu nauczyciela, wraz ze wskazaniem wszystkich szkół, w których nauczyciel odbywał przygotowanie do zawodu nauczyciela; b) w przypadku nauczyciela, o którym mowa w art. 9ca ust. 2 ustawy, odbywającego przygotowanie do zawodu nauczyciela w skróconym wymiarze 2 lat i 9 miesięcy, także informację o przyczynie skrócenia wymiaru przygotowania do zawodu nauczyciela; c) w przypadku nauczyciela, o którym mowa w art. 9ca ust. 4 ustawy, odbywającego przygotowanie do zawodu nauczyciela w skróconym wymiarze 2 lat i 9 miesięcy, także informację o wyrażeniu przez dyrektora szkoły zgody na odbywanie przygotowania do zawodu nauczyciela w skróconym wymiarze wraz ze wskazaniem przyczyny skrócenia wymiaru tego przygotowania; d) w przypadkach, o których mowa w art. 9fa ust. 11 i 13 oraz art. 9g ust. 7b ustawy, także informację o odbyciu przez nauczyciela dodatkowego przygotowania do zawodu nauczyciela, wymiarze zatrudnienia nauczyciela i nauczaniem przez niego przedmiocie lub rodzaju prowadzonych zajęć w okresie odbywania dodatkowego przygotowania do zawodu nauczyciela, wraz ze wskazaniem wszystkich szkół, w których nauczyciel odbywał dodatkowe przygotowanie do zawodu nauczyciela; 3) kopię karty oceny pracy zawierającą ocenę, o której mowa w art. 9b ust. 1 pkt 3 ustawy, poświadczoną przez dyrektora szkoły za zgodność z oryginałem; 4) kopię pozytywnej opinii o przeprowadzonych zajęciach, o której mowa w art. 9fa ust. 8 ustawy, poświadczoną przez dyrektora szkoły za zgodność z oryginałem³⁰.</p>

²⁹ § 9 ust. 1 pkt 1, 2, 3 i 4 *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli* (Dz. U. z 2018 r., poz. 1574).

³⁰ § 4 ust. 1 pkt 1,2,3 i 4 *Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 września 2022 roku w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli* (Dz. U. z 2022 r., poz. 1914).

Już powyższe zestawienie wskazuje, jak duże zaszyły zmiany w zakresie właściwego przygotowania dokumentacji dla nauczyciela początkującego. Dotychczasowa ścieżka awansu zawodowego jest zarówno dla dyrektora szkoły, jak i opiekuna stażu oraz nauczyciela o wiele atrakcyjniejsza. Niewątpliwie ustawodawca rozbudował ścieżkę awansu zawodowego nauczyciela początkującego, powierzając dużą ilość dodatkowych obowiązków dyrektorowi szkoły. Tylko w przypadku, gdy proces rozwoju nauczyciela przebiega w sposób niezakłócony, powinny powstać dwie oceny pracy nauczyciela oraz pozytywna opinia o przeprowadzonych zajęciach. Sytuacja ulega komplikacji, gdy w procesie awansu nauczyciel początkujący nie uzyska w drugim bądź ostatnim roku przygotowania do zawodu oczekiwanych ocen pracy oraz pozytywnej opinii o przeprowadzonych zajęciach edukacyjnych.

Dokumentacja nauczyciela ubiegającego się o stopień nauczyciela dyplomowanego dla komisji kwalifikacyjnej		
Lp.	Dotychczasowa ścieżka	Nowa ścieżka
1.	<p>Nauczyciel mianowany</p> <p>Do wniosku o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego dla nauczyciela ubiegającego się o awans na stopień nauczyciela dyplomowanego dołącza się również:</p> <p>1) opis i analizę sposobu realizacji jednego wymagania wybranego spośród określonych w § 8 ust. 3 pkt 1–3 i jednego wymagania wybranego spośród określonych w § 8 ust. 3 pkt 4, w szczególności ze wskazaniem uzyskanych efektów dla nauczyciela i szkoły;</p> <p>2) kopię dyplomu lub świadectwa potwierdzającego znajomość języka obcego na poziomie podstawowym, o których mowa w przepisach w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, poświadczone przez pracodawcę za zgodność z oryginałem, jeżeli nauczyciel realizował zadanie, o którym mowa w § 8 ust. 3 pkt 4 lit. c;</p> <p>3) kopię aktu nadania stopnia nauczyciela mianowanego poświadczoną przez dyrektora szkoły za zgodność z oryginałem³¹.</p>	<p>Nauczyciel mianowany</p> <p>1) kopie dokumentów potwierdzających posiadane kwalifikacje zawodowe i kopię aktu nadania stopnia awansu zawodowego nauczyciela mianowanego, poświadczone przez dyrektora szkoły za zgodność z oryginałem;</p> <p>2) zaświadczenie dyrektora szkoły zawierające:</p> <p>a) informację o wymiarze zatrudnienia nauczyciela i nauczany przez niego przedmiocie lub rodzaju prowadzonych zajęć, w okresie, o którym mowa w art. 9ca ust. 6 albo 7 ustawy, a w przypadku nieuzyskania akceptacji komisji kwalifikacyjnej, także w okresie, o którym mowa w art. 9g ust. 8 ustawy, wraz ze wskazaniem wszystkich szkół, w których nauczyciel pracował;</p> <p>b) w przypadku nauczyciela spełniającego warunek, o którym mowa w art. 9ca ust. 7 ustawy, także informację o przyczynie skrócenia okresu pracy w szkole;</p> <p>3) kopię karty oceny pracy zawierającą ocenę, o której mowa w art. 9b ust. 1a pkt 3 ustawy, poświadczoną przez dyrektora szkoły za zgodność z oryginałem;</p> <p>4) opis i analizę sposobu realizacji wymagań, o których mowa w § 7 ust. 1, wraz ze wskazaniem w szczególności uzyskanych efektów, podpisane przez nauczyciela czytelnym podpisem; dokument obejmuje nie więcej niż 4 strony w formacie A4³².</p>

³¹ § 9 ust. 2 pkt. 1, 2 i 3 *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli*, dz. cyt.

³² § 5 ust. 1 pkt. 1, 2, 3 i 4 *Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 września 2022 roku w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli*, dz. cyt.

W tym przypadku mamy do czynienia z sytuacją odwrotną. To nowa ścieżka systemu awansu zawodowego jest dla nauczyciela atrakcyjniejsza. W dotychczasowej wymagania niezbędne do uzyskania stopnia nauczyciela dyplomowanego obejmują m.in. realizację co najmniej dwóch ze wskazanych zadań³³. Natomiast w nowej ścieżce zakres wymagań dotyczących realizowania zadań lub podejmowania działań na rzecz oświaty oraz ich efektów, których spełnianie jest sprawdzane przez komisję kwalifikacyjną w postępowaniu kwalifikacyjnym na stopień nauczyciela dyplomowanego, o których mowa w art. 9b ust. 1a pkt 4 ustawy, obejmuje m.in. realizowanie co najmniej jednego ze wskazanych zadań³⁴. Przykładem zrealizowania jednego z zadań w nowej ścieżce może być pełnienie funkcji opiekuna stażu. Do dnia 31 sierpnia 2027 roku wymaganie, o którym mowa w § 7 ust. 1 pkt 4 lit. a, obejmuje również możliwość wykonywania zadań opiekuna stażu dla nauczycieli odbywających staż na stopień nauczyciela mianowanego, o których mowa w art. 10 ust. 1–5 *Ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw*³⁵.

Rozpatrując powyższy awans zawodowy nauczyciela, należy pamiętać o wspólnym mianowniku obydwu wskazanych ścieżek. Po zakończeniu stażu, lub przygotowania do zawodu, nauczyciel składa wnioski o podjęcie odpowiednio postępowania egzaminacyjnego lub kwalifikacyjnego. W zakresie ram czasowych przedłożenia wniosku nic się nie zmieniło. Również nie nastąpiły zmiany w zakresie rozpatrywania powyższych wniosków.

Przedłożenie wniosku o wszczęcie postępowania egzaminacyjnego oraz kwalifikacyjnego	
Nauczyciel przedkłada wniosek do 30 czerwca 2024 roku.	Nauczyciel przedkłada wniosek do 31 października 2024 roku.
Rozpatrzenie wniosku następuje do 31 sierpnia 2024 roku.	Rozpatrzenie wniosku następuje do 31 grudnia 2024 roku.

Reasumując, należy stwierdzić, że ze względu na złożoność procesu awansu zawodowego po ostatniej reformie, warto powołać szkolnego lidera ds. awansu zawodowego. Wśród funkcjonujących form nadzoru pedagogicznego jest wspomaganie³⁶. W zaistniałej sytuacji należy udzielić daleko

³³ § 8 ust. 3 pkt. 4 *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli*, dz. cyt.

³⁴ § 7 ust. 1 pkt. 4 *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 6 września 2022 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli* (Dz. U. z 2022 r., poz. 1914).

³⁵ § 14 *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli*, dz. cyt. ze zm.

³⁶ § 5 pkt. 3 *Obwieszczenia Ministra Edukacji z dnia 27 grudnia 2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie nadzoru pedagogicznego* (Dz. U. z 2024 r., poz. 15).

idącego wsparcia przede wszystkim dyrektorom szkół, a dopiero później nauczycielom posiadającym stopień awansu zawodowego, nauczycielom początkującym, opiekunom stażu oraz mentorom. Do niedawna funkcjonowała jeszcze jedna forma nadzoru pedagogicznego, czyli tzw. monitorowanie. To oczywiście jest działanie prowadzone w szkole lub placówce artystycznej, obejmujące zbieranie i analizę informacji o działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki. W naszym przypadku niewątpliwie należy monitorować realizowany w szkole lub w placówce artystycznej proces awansu zawodowego nauczycieli. Kto ma zbierać, analizować oraz wskazywać odpowiednią drogę dla nauczycieli ubiegających się o wyższy stopień awansu zawodowego? Oczywiście dyrektor szkoły. Ale czy tylko on? Na to pytanie starałem się odpowiedzieć, opisując drogę lub drogi siedmiu kroków, które prowadzą do jednego celu – tym celem jest prawidłowy rozwój nauczyciela uwieńczony nadaniem kolejnego stopnia awansu zawodowego. Niewątpliwie, im wyższy poziom pracy pedagogicznej nauczyciela, tym większy jest poziom pracy szkoły. Temu celowi służyły wprowadzone oraz wprowadzane reformy systemu awansu zawodowego nauczycieli. Dopóki poruszamy się jedną z wyznaczonych dróg na mapie awansu zawodowego, osiągamy cel, a praca zawodowa nauczyciela staje się naszą pasją.

Wykorzystane źródła i opracowania

- [1] *Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 kwietnia 2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Karta Nauczyciela* (Dz. U. z 2023 r., poz. 984).
- [2] *Obwieszczenie Ministra Edukacji z dnia 27 grudnia 2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie nadzoru pedagogicznego* (Dz. U. z 2024 r., poz. 15).
- [3] *Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 września 2022 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli* (Dz. U. z 2022 r., poz. 1914).
- [4] *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli* (Dz. U. z 2018 r., poz. 1574).
- [5] *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 sierpnia 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i placówek artystycznych* (Dz. U. z 2019 r., poz. 1624) ze zm. (Dz. U. z 2023 r., poz. 1333).
- [6] *Rozporządzenie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 3 września 2021 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli szkół artystycznych i placówek artystycznych*.
- [7] *Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2023 r., poz. 1672).
- [8] *Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2022 r., poz. 1730).
- [9] Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia z 29 lipca 2011 r. (I OSK 312/11), https://www.orzeczenia-nsa.pl/wyrok/i-osk-312-11/sluzba_cywilna_pracownicy_mianowani_nauczyciele/14dd6d3.html?q=&symbol=619_6190&haslo=S%C5%82u%C5%BCba+cywilna&_sad=Naczeln+ny+S%C4%85d+Administracyjny&skarzony=Kurator+O%C5%9Bwiaty&okres=2011_07 (dostęp: 15.05.2024).

tabela nr 1 – [nazwa szkoły]: Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. .... w													
Typ szkoły	Lp.	Imię i nazwisko nauczyciela, stopień awansu zawodowego	Nauczyciel przedmiot/ przedmioty	Scieżka awansu zawodowego	Długość stażu (podstawa prawna)	Diugość przystawienia do zawodu (podstawa prawna)	Zakres chronologiczny stażu	Zakres chronologiczny przystawienia	Opiekun stażu – imię i nazwisko	Mentor – imię i nazwisko	I ocena pracy (data)	II ocena pracy (data)	Uwagi
OSM I st.	1.	Oskar Miły Nauczyciel kontraktowy	przedmiot główny – instrument – waltorna	Dotychczasowa Nauczyciel rozpoczyna staż z początkiem roku szkolnego, nie później jednak niż w ciągu 14 dni od dnia rozpoczęcia zajęć ³⁷ , na swój wniosek skierowany do dyrektora szkoły ³⁸	1 rok i 9 miesięcy	.....	Od 1 września 2022 roku do 31 maja 2024 roku	.....	Ewa Iln ³⁹	.....	.....	.....	Opracowanie projektu oceny dorobku zawodowego ⁴⁰ , ocena dorobku zawodowego planowana na dzień 21 czerwca 2024 ⁴¹ , opinia rady rodziców ⁴² , w terminie 14 dni od dnia otrzymania zawiadomienia ⁴³
	2.	Oskar Niemły Nauczyciel początkujący	przedmiot główny – instrument – skrzypce	Nowa	.....	3 lata i 9 miesięcy	.....	Od 1 września 2022 roku do 31 maja 2026 roku	.....	Ewa Iln ⁴⁴	31 maja 2024 roku	20 maj 2026 roku	Umożliwić obserwowanie prowadzonych przez mentora zajęć nauczycielowi początkującemu ⁴⁵ , brać udział w lekcji pokazowej nauczyciela początkującego w drugim roku przygotowania do zawodu ⁴⁶ , wydać opinię o pracy nauczyciela początkującego, który jest oceniany w trakcie odbywania przygotowania do zawodu nauczyciela ⁴⁷
OSM II st.	1.	Oskar Sympatyczny Nauczyciel początkujący	przedmiot główny – instrument – organy	nowa	.....	3 lata i 9 miesięcy	.....	Od 1 listopada 2022 roku do 31 lipca 2026 roku	.....	Ewa Iln	1 lipca 2024 roku	31 lipca 2026 roku	Zakończenie przypada w okresie urlopowym; osoba zastępująca dyrektora szkoły musi dopilnować wszelkich obowiązków związanych z zamknięciem okresu przygotowania do zawodu
	2.	Oskar Życzliwy Nauczyciel mianowany	przedmiot główny – instrument – fortepian	Dotychczasowa W chwili obecnej nie ma możliwości rozpoczęcia stażu	2 lata i 9 miesięcy	.....	Od 1 września 2021 roku do 31 maja 2024 roku	.....	.....	.....	.....	.....	Ocena dorobku zawodowego planowana na dzień 21 czerwca 2024 roku

Tabela nr 1 – [nazwa szkoły]: Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. .... w												
3.	Iza Mlewa Nauczyciel mianowany	przed- miot – instru- ment – główny – fortepian	nowa	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	Nauczyciel mianowany może złożyć wniosek o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego na stopień nauczyciela dyplomowanego po przeprowadzeniu w szkole co najmniej 5 lat i 9 miesięcy od dnia nadania stopnia nauczyciela mianowanego ⁴⁸
4.	Iza Mlewa	przed- miot – instru- ment – główny – fortepian	nowa	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	Nauczyciel mianowany może złożyć wniosek o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego na stopień nauczyciela dyplomowanego po przeprowadzeniu w szkole co najmniej 4 lat i 9 miesięcy od dnia nadania stopnia nauczyciela mianowanego ⁴⁹
5.	Oskar Kowalski Nauczyciel mianowany	przed- miot – instru- ment – główny – sakshorn	Dotychczasowa W chwili obecnej nie ma możliwości roz- służenia stażu	2 lata i 9 mie- sięcy	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	Ocena dorobku zawodowego planowana na dzień 26 czerwca 2024 roku

³⁷ Art. 9d ust. 1 Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2022 r., poz. 935 ze zm.) w brzmieniu do 31 sierpnia 2022 r.

³⁸ Art. 9d ust. 2 Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2022 r., poz. 935 ze zm.). W przypadku nawiązania stosunku pracy po upływie terminu, o którym mowa w ust. 1, nauczyciel nie rozpoczyna stażu do końca tego roku szkolnego.

³⁹ Zadania opiekuńcze stażu zostały dookreślone w § 5 ust. 1 Rozporządzenia MEN z 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz. U. z 2018 r., poz. 1574 ze zm.).

⁴⁰ Art. 9c ust. 5 Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2022 r., poz. 935 ze zm.) w brzmieniu do 31 sierpnia 2022 r.

⁴¹ Art. 9c ust. 5a Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2022 r., poz. 935 ze zm.) w brzmieniu do 31 sierpnia 2022 r.

⁴² Art. 9c ust. 5a ust. 1 Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2022 r., poz. 935 ze zm.) w brzmieniu do 31 sierpnia 2022 r.

⁴³ Art. 9c ust. 5b Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2022 r., poz. 935 ze zm.) w brzmieniu do 31 sierpnia 2022 r.

⁴⁴ Należy pamiętać, iż mentor ma obowiązek poszerzać swoją wiedzę oraz doskonalić umiejętności w zakresie niezbędnych do pełnienia powyższej funkcji – art. 9ca ust. 13 Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela ze zm. (Dz. U. z 2023 r., poz. 984) w brzmieniu obowiązującym po 1 września 2022 r.

⁴⁵ § 2 ust. 1 pkt. 3 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 6 września 2022 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz. U. z 2022 r., poz. 1914).

⁴⁶ Art. 9fa ust. 1 Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2023 r., poz. 984 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym po 1 września 2022 r.

⁴⁷ Art. 6a ust. 5 pkt. 5 Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2023 r., poz. 984 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym po 1 września 2022 r.

⁴⁸ Art. 9ca ust. 6 Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2023 r., poz. 984 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym po 1 września 2022 r.

⁴⁹ Art. 9ca ust. 7 pkt. 2 Ustawy z 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2023 r., poz. 984 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym po 1 września 2022 r.

Samorząd uczniowski w Samorządowej Szkołe Muzycznej II stopnia w Skierniewicach

WSTĘP

O pracy samorządu w mojej szkole opowiem w kontekstach: założeń i funkcji szkoły artystycznej i szkoły w ogóle, w kontekście dobrostanu psychologicznego i w kontekście wymagań współczesnego świata, którym musi sprostać młody człowiek.

OPIEKUN SAMORZĄDU

Wybaczenie, ale będzie o mnie. Chcę się podzielić z Wami moimi spostrzeżeniami.

Funkcja opiekuna samorządu uczniowskiego jest, w moim przekonaniu, jedną z najwspanialszych funkcji, jaką można pełnić w szkole. Zostać wskazanym przez uczniów do bycia ich opiekunem to nobilitacja. Naprawdę tak myślę. W szkole pracuję blisko 25 lat, z przerwami. Odkąd pamiętam, zawsze było mi trochę bliżej do uczniów niż do nauczycieli. Przerwy wolałam spędzać na szkolnych korytarzach niż w pokoju nauczycielskim. W szkole dla dorosłych przez jakiś czas byłam młodsza od niektórych moich uczniów. I wtedy pierwszy raz zostałam wybrana opiekunem samorządu uczniowskiego. Po wielu latach wspominam ten okres swojego zawodowego życia jako jeden z lepszych. Byłam blisko spraw uczniów, ich sposobu myślenia i spojrzenia na szkołę jako instytucję i społeczność. Nie miało to nic wspólnego z różnicą wieku, a z różnicą praw i obowiązków.

W Samorządowej Szkole Muzycznej II stopnia w Skierniewicach pracuję od 2016 roku. Już w kolejnym roku zostałam opiekunem samorządu. Specyfika szkoły artystycznej wymaga od opiekuna samorządu jeszcze innych kompetencji. Szkoła, która pracuje popołudniami, 6 dni w tygodniu, a nie rzadko również w niedziele (wiele koncertów, wyjazdów, warsztatów, konkursów odbywa się w niedziele), wymaga od szkolnej społeczności innego

rodzaju motywacji. Przede wszystkim jako nieobowiązkowa, druga placówka stoi zwykle na drugim miejscu, jeśli chodzi o kształcenie i wychowanie. Musi więc stworzyć wyjątkowe warunki rozwoju i wsparcia muzycznego talentu młodzieży, która do takiej szkoły uczęszcza. To tak, jakby człowiek pracował na dwa etaty i jeszcze musiał znaleźć czas na życie rodzinne i towarzyskie. I w dodatku odrobić lekcje i ćwiczyć na instrumencie. A ponieważ ów człowiek ma naście lat, ma większe prawo być niestabilny emocjonalnie, mieć kryzysy, problemy, gorsze dni. Być po prostu przemęczonym. Klasy liczą od kilku do kilkunastu osób, niekoniecznie rówieśników. A tu różnica wieku jest już istotna. Szkoła dodatkowa musi więc zaoferować uczniom coś wyjątkowego. Trzeba wsłuchać się w głos uczniów, aby poczuli, że to ich miejsce, że chcą tu przychodzić nie tylko z miłości do muzyki. Rola samorządu jest nie do przecenienia. A rola opiekuna jeszcze bardziej odpowiedzialna.

SAMORZĄD UCZNIOWSKI

Zacznę od kompetencji samorządu uczniowskiego.

Wszyscy je znamy, ale dla uporządkowania wiedzy, kilka spraw przypomnę. Samorząd uczniowski tworzą wszyscy uczniowie (art. 55 UoSO). Organy samorządu szkolnego są reprezentantami samorządu, którego członkami są wszyscy uczniowie (art. 55 ust. 3 UoSO).

Fot. archiwum własne

Zabawa karnawałowa 2024. Czas na zabawę musi się znaleźć!

Szczegółowe kompetencje samorządu uczniowskiego określa statut szkoły. Oczywiście statut nie jest osobnym bytem. Program profilaktyczno-wychowawczy określa profil ucznia, jakiego chcemy wychować, za wiedzą i zgodą rodzica, we współpracy z rodzicem.

Regulamin samorządu również nie może być sprzeczny ze statutem szkoły, dlatego w jego opracowaniu najczęściej uczniom potrzebna jest pomoc nauczyciela.

Regulamin samorządu uczniowskiego uchwalany jest przez ogół uczniów w głosowaniu tajnym, równym i powszechnym (art. 55 ust. 3 i ust. 4 UoSO).

Samorząd uczniowski może przedstawiać radzie szkoły, radzie pedagogicznej oraz dyrektorowi szkoły wnioski i opinie we wszystkich sprawach szkoły, w szczególności dotyczących realizacji podstawowych praw ucznia, takich jak (art. 55 ust.5 UoSO):

- prawo do zapoznawania się z programem nauczania, z jego treścią, celem i stawianymi wymaganiami;
- prawo do jawnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu;
- prawo do organizacji życia szkolnego, umożliwiające zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań;
- prawo redagowania i wydawania gazety szkolnej;
- prawo organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi, w porozumieniu z dyrektorem;
- prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu¹.

Dodam, że prawo nie oznacza obowiązku. To znaczy, że z jakiegoś punktu można zrezygnować. W naszej szkole zrezygnowaliśmy z gazety szkolnej. Zrezygnowaliśmy w tym roku, bo tak zdecydował samorząd w swoim planie pracy. Nie oznacza to jednak, że w kolejnych latach będzie podobnie. Każdy rok przynosi coś nowego (ale tę myśl jeszcze rozwinę). Nie organizujemy też wydarzeń sportowych. Szkoła artystyczna w założeniu realizuje również potrzebę rozwijania zainteresowań, bo właśnie przede wszystkim po to uczeń zgłasza się do szkoły o wybranym profilu.

Zadania samorządu w szkole artystycznej wynikają oczywiście ze statutu szkoły, jej specyfiki i przyjętego planu wychowawczego. Uczniowie tworzą własny plan działania na dany rok (kadencja przedstawicieli samorządu trwa rok szkolny) i przy pomocy opiekuna realizują swoje pomysły. Nic więc dziwnego, że propozycje uczniów będą się skupiały wokół organizacji koncertów, audycji, wydarzeń, które zrealizują według własnego pomysłu, w tym również w zakresie formy i wyboru repertuaru.

¹ <https://www.portaloswiatowy.pl/organy-wewnetrzne-szkoly/samorzad-uczniowski-kompetencje-i-zasady-funkcjonowania-4547.html> (dostęp: 27.05.2024).

W szkole muzycznej samorząd uczniowski może zaproponować wydarzenia niemuzyczne, na tych samych zasadach co szkoły oświatowe.

Uczniowie muszą mieć poczucie sprawczości, odpowiedzialności za miejsce, w którym się uczą i pracują. Opiekun samorządu, jako przedstawiciel nauczycieli pracujących w szkole, powinien wspierać uczniów w ich inicjatywach, motywować do realizacji ich pomysłów i stwarzać do tego przestrzeń.

Odniosę się jeszcze do ostatniego punktu.

Jednym z podstawowych praw uczniów jest prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu (art. 55 ust. 5 UoSO).

Zadania opiekuna samorządu uczniowskiego powinny być sprecyzowane, jednak bardzo dużo zależy od nastawienia i zaangażowania w pracę związaną z pełnieniem tej funkcji. Podejmując się zadania, nauczyciel powinien mieć świadomość, że nie wiąże się z nim żadna gratyfikacja finansowa.

Nauczyciel, któremu dyrektor powierzył (po wyborze uczniów) funkcję opiekuna samorządu uczniowskiego, zobowiązany jest rzetelnie realizować zadania związane z jej wykonywaniem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą (art. 6 pkt 1 Karty Nauczyciela).

Wybrany nauczyciel nie może zrezygnować z funkcji opiekuna samorządu (art. 55 ust. 5 pkt 6 UoSO).

Tytułem komentarza dopowiem, że tak naprawdę opiekun, moim zdaniem, powinien być dostępny dla uczniów także po godzinach swojej pracy, jeśli uczniowie zdecydują, że określona sprawa nie powinna czekać. Komfort pracy nauczyciela jest ważny, ale uczniowie muszą czuć wsparcie zawsze (o czym jeszcze będzie mowa).

Z mojego punktu widzenia, jako opiekuna, WSZELKIE inicjatywy i pomysły uczniów są bezcenne. Wiem z kilkuletniego doświadczenia, że należy dać szansę zaistnieć KAŻDEJ z tych inicjatyw. Z założenia należy przyjąć, że są dobre, bo wynikają z potrzeb uczniów. Nie oceniać. Nie krytykować. Jeśli coś, z czym przychodzą uczniowie, wydaje Ci się niedoskonałe artystycznie, pamiętaj, że masz trochę więcej wiedzy i doświadczenia, jesteś przedstawicielem innego pokolenia, może nawet wznajesz inne wartości. Twoim zadaniem jest wspieranie uczniowskich inicjatyw. Jeśli wykażesz się sprytem, dasz radę przemycić do ich pomysłu coś, na czym zależy radzie pedagogicznej (czy to będzie element wychowawczy, edukacyjny, czy nawet organizacyjny). Oczywiście uczniowie prześlą swoje propozycje uczniom, bo tylko partnerski sposób traktowania uczniów pozwoli Ci zatrzymać ich zaufanie. I najważniejsze: nie przeszkadzaj!

INICJATYWA SAMORZĄDU

Przykład? Już opisuję: Mateusz Nadulski, zastępca przewodniczącej samorządu, bardzo zdolny 13-letni skrzypek (namówiony zresztą przeze mnie do

kandydowania na przedstawiciela samorządu, bo dał się poznać przy poważnym projekcie artystycznym jako człowiek odpowiedzialny, zorganizowany, empatyczny i bezinteresowny) pisze scenariusz sztuki teatralnej! Sam z siebie, po prostu. Przychodzi z odręcznie napisanym tekstem (co mnie absolutnie wzruszyło) i prosi o pomoc przy realizacji scenicznej jego dzieła. Stworzył je na okoliczność zbliżających się walentynek (samorząd ujął ten dzień w plan działania). Czytam, niezłe, trochę dowcipne, zawiera klasyczny element komedii pomyłek. Ale brakuje dramaturgii, co oczywiście rozumiem – zasady tworzenia tekstów dramatycznych możesz poznać na studiach filologicznych albo reżyserskich. Ewentualnie na dobrych warsztatach z dramatopisarstwa. Pytam o pomysł realizacji – nie najlepszy, zbyt dosłowny. Wybór utworów muzycznych też niekoniecznie dobry, zwiastuje powielenie pomysłu filmu muzycznego *Mamma Mia!*, same przeboje legendarnej Abby. Obiecuję pomyśleć o tym, ale zapewniam, że tekst jak najbardziej nadaje się na scenę, bo to prawda. Proszę tylko o wyłonienie obsady aktorskiej. W dzieło angażują się wokaliści i instrumentalisci. Pół szkoły śledzi postępy w realizacji pomysłu kolegi. Proponuję inne utwory, wszystko konsultuję z przewodniczącą szkoły, mocno zaangażowaną w to, aby sztuka ujrzała światło dzienne. Moje propozycje są po kolei akceptowane. A ja oprócz edukacji teatralnej, wprowadzam szczyptę edukacji filmowej (niektórzy uczniowie pierwszy raz słyszą o Charliem Chaplinie), uczymy się tańczyć, oglądając fragmenty *La la land*, *Zatańcz ze mną*, *Darty Dancing*, tworzymy własne choreografie. W spektaklu pojawia się prosty układ do tanga, walca, samby. Są elementy poważnej aktorskiej roboty i scenicznego żartu. Włączamy piosenki z tekstami uczniów!

Dlaczego piszę o tym tak szczegółowo? Bo po pierwsze, to wydarzenie jest oddolną inicjatywą samorządu, po drugie, wciąga w przygotowanie wielu uczniów, a każdy ma prawo zaproponować coś od siebie, jeśli chodzi o rozwiązanie sceniczne, scenograficzne, muzyczne, charakterystyczne. Wszyscy starają się współpracować ze sobą, słuchać swoich propozycji, przyjmować krytyczne uwagi, przychodzić na próby (z tym było różnie), a w końcu spędzić czas razem. Niezapomniane będzie siedzenie w szkolnej piwnicy i sklejanie puszek z gąbki tapicerskiej, a przy okazji posklejanie palców klejem, który nie chce się domyć, kolorowanie etykiet groszku zielonego i kaszy manny, zagranie puszek, deski do prasowania czy lustra. I oczywiście rozmowy, wymiana poglądów, poznanie innych, poczucie odpowiedzialności za wspólne dzieło, praca zespołowa (czyli moja działka – funkcje wychowawcze). Planowaliśmy wystąpić 14 lutego, jednak w naszym województwie ferie zimowe zakończyły się dwa dni wcześniej i po powrocie do szkoły okazało się, że potrzebujemy trochę więcej czasu na przygotowanie premiery. Na szczęście udało nam się znaleźć nową okazję, aby zaprezentować nasze dzieło. W tym miejscu czas na słowo o efektach. Premiera spek-

taklu miała miejsce w Starostwie Powiatowym w Skierniewicach z okazji Dnia Kobiet i została przyjęta entuzjastycznie przez zaproszone na tę okazję mieszkanki powiatu. Kilka tygodni później powtórzyliśmy spektakl w szkole. W widzach dało się zauważyć mniej entuzjazmu. Nie wiem dlaczego. Może w szkole artystycznej trudniej o odbiór ze względu na wymagania? Z drugiej strony nasz widz jest też artystą, często stojącym na scenie, powinien więc rozumieć sytuację występujących. A może chodzi o klasyczną zasadę, że najtrudniej być prorokiem we własnym kraju? Dla mnie, jako reżysera i wychowawcy, ważniejszy jest PROCES tworzenia niż EFEKT końcowy, czyli produkt. Bo tylko inicjatorzy i twórcy wydarzenia wiedzą, ile musieli poświęcić czasu i stresu, ile razy się pokłócić i spróbować dojść do porozumienia, ile usłyszeć słów krytyki i pytań, o co w tym chodziło i o czym to jest. To wszystko jest jednak niezbędne w wychowaniu i kształceniu artystycznym. Mam na myśli osvajanie ze sceną, kontakt z widzem, pokonanie tremy, współpracę z zespołem, realizację zadań, poczucie odpowiedzialności. I chyba na pierwszym miejscu postawię pracę zespołową, jedną z najważniejszych umiejętności współczesnego świata, nadwątloną przez okres pandemii i dążenie do indywidualizmu. Takie wspólne działanie stwarza przestrzeń do zaistnienia i zauważenia innego człowieka, również indywidualisty, zrozumienia i docenienia jego odmienności. A przecież są to tak zwane kompetencje miękkie, niezbędne nie tylko w artystycznym świecie.

Fot. archiwum własne

Wspólne przygotowanie scenografii i kadr z premiery (główni bohaterowie)

Jaki może z tego przykładu wynikać wniosek lub inspiracja dla innych opiekunów samorządów? Przede wszystkim każdy, niezależnie od prowadzonego w szkole przedmiotu, może być koordynatorem i motywatorem działań uczniów. Jeśli uczniowie mają jasne wytyczne, czują wsparcie i dostaną konkretny termin realizacji zadania – zrobią to! Wystarczy w nich uwierzyć. Samym uczniom takie działania daje poczucie sprawczości i przynależności do grupy. (Ale żeby nie być gołosłowną, oddam za chwilę głos twórcom wydarzenia).

KAŻDY ROK JEST INNY

Uczniowie uczą się w naszej szkole od kilku do kilkunastu lat. Oznacza to, że samorząd uczniowski składa się z tych samych osób, a jednocześnie co roku wchodzi do szkoły nowi uczniowie, wyłonieni w toku rekrutacji. Wybrani przez uczniów przedstawiciele realizują pomysły ogółu. Tylko niektóre z tych pomysłów mają swoją kontynuację w nowych kadencjach. Najczęściej uczniowie proponują coś nowego. Podam kilka przykładów, oddając głos przedstawicielom samorządu, tym aktualnym i tym, którzy pełnili funkcję kilka lat temu i zgodzili się podzielić swoją refleksją na temat ich pracy po kilku latach, z perspektywy czasu.

PO LATACH

Mówi Karolina Podwysocka, przewodnicząca samorządu w roku szkolnym 2019/2020.

Ja: Co dała Ci działalność w samorządzie? Wtedy. Jak na to patrzysz dzisiaj?

Karolina: Z perspektywy czasu mogę powiedzieć, że dużo mnie to nauczyło. Takich spraw organizacyjnych, tego, jak dogadywać się z ludźmi, nawet w sytuacji tego, co robię teraz, jak się rozwijam. Wiem, że takie doświadczenia są bardzo przydatne, wiem, jak współpracować z ludźmi, jak rozmawiać, jak się komunikować. I wiem, że jest to rozwijające w takim kontekście też artystycznym. Wtedy musiałam myśleć, jak zaangażować ludzi, jak tę społeczność zgromadzić wokół działań artystycznych własnych, zacieśnić więzi... przeżywałam już w szkole takie doświadczenia i teraz jest to dla mnie bardziej znane, oswojone. Kiedy muszę coś zorganizować, pomyśleć nad koncertem, wyjść z inicjatywą, to głowa pracuje, bo już kiedyś doświadczała takich rzeczy. Dzięki temu, że teraz siedzę w kręgu chóralistyki, widzę, że w społeczności, jaką jest zespół, konieczne jest tworzenie czegoś razem, wspólne spędzanie czasu, poznawanie się, akceptowanie. Wiem z tamtych doświadczeń, jak to jest ważne, bo samorząd też się tym zajmował.

Ja: Jak zachęciłabyś w takim razie młodszych kolegów do pracy w samorządzie?

Karolina: Myślę, że warto spróbować i sprawdzić na sobie, czy nam się to spodoba. To może być wstęp do dalszej kariery, na przykład jako przewodniczący wydziału na studiach. To są już poważniejsze obowiązki, ale doświadczenie szkolne może być bezcenne. Jeśli jest taka możliwość w szkole, gdzie nie jest się zostawionym samemu sobie, masz przestrzeń do tego, aby nauczyć się, jak sprawować taką funkcję. To po prostu dobry start. A nawet, jeśli takie doświadczenie nie wpłynie na życie zawodowe, to nauczy otwartości do ludzi, pomysłowości, zaradności. Myślę, że takie cechy powinien mieć przedstawiciel samorządu i w ogóle człowiek sukcesu: nie bać się podejmować decyzji, realizacji pomysłów, wychodzić z inicjatywą.

Ja: Jakie widzisz trudności w sprawowaniu funkcji przewodniczącego samorządu?

Karolina: Mamy do czynienia z różnymi ludźmi, trzeba umieć wysłuchać wszystkich, ale wiedzieć, że nie wszyscy będą zadowoleni z twojej pracy. Trzeba podchodzić do tego na chłodno, nauczyć się przyjmować krytykę, nie załamywać się, gdy coś nie wyjdzie albo jakiś pomysł się nie sprawdzi. Może się okazać, że nie pociągniesz za sobą tłumów albo inni nie dotrzymają do końca projektu. Trudno, trzeba próbować i działać dalej.

Karolina opisuje kompetencje przewodniczącego samorządu uczniowskiego. Znała je doskonale wtedy, a z perspektywy czasu tylko potwierdza, jak są one ważne.

KOMENTARZ

Wybór właściwej osoby na przewodniczącego samorządu uczniowskiego ma ogromne znaczenie dla funkcjonowania samorządu. Kandydat na przewodniczącego musi przede wszystkim chcieć pełnić tę funkcję i zdawać sobie sprawę z tego, że będzie to zadanie czasochłonne i wymagające ogromnej ilości pracy i pomysłowości. Powinna być to osoba, która:

- nie ma problemów z nauką,
- lubi działać społecznie,
- budzi zaufanie,
- łatwo nawiązuje kontakty,
- jest odważna w działaniach i odporna na stres i krytykę.

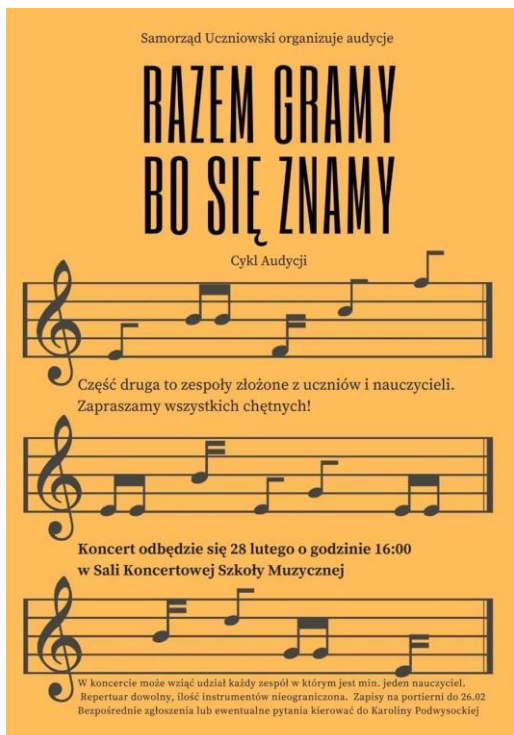
Wspomnę o inicjatywie samorządu, któremu przewodniczyła Karolina. Uczniowie wpadli wtedy na pomysł cyklu audycji pod tytułem *Razem gramy, bo się znamy*. Tytuł był przewrotny, bo chodziło o zaproszenie do wspólnego muzykowania tych, z którymi nie mamy kontaktu. Zaproszenie

było kierowane do uczniów i nauczycieli. Pierwsza edycja była sukcesem, ale połowicznym. Uczniowie dogadali się z uczniami, natomiast z nauczycielami nieco gorzej. Ilość obowiązków i różne godziny pracy nie pozwoliły wielu osobom na podjęcie dodatkowego wyzwania. W drugiej edycji było już lepiej, ponieważ daliśmy sobie dłuższy czas na przygotowanie koncertu. Wybór składu osobowego, instrumentarium i repertuaru był dowolny. Już wtedy okazało się, że uczniowie chcą grać repertuar swobodny, rozrywkowy. Przedstawiciele samorządu koordynowali projekt, ustalali terminarz prób, rozdysponowywali i rezerwowali sale, przygotowali ulotki, plakaty, promocję wydarzenia, napisali scenariusz koncertu i zajęli się jego prowadzeniem. Nauczyli się więc podstaw impresariatu (pomijając tylko negocjacje finansowe, oczywiście).

Karolina wspomniała o trudnościach, właśnie o odporności na stres i krytykę. Zacznę od tych drobnych problemów, takich jak ciągły brak wolnej sali do ćwiczeń, przesuwanie lub nawet odwoływanie indywidualnych zajęć na rzecz wspólnych działań, zostawanie do późna po lekcjach. Czasem rodziło to frustracje nauczycieli przedmiotu, którzy muszą zrealizować swój program, zniecierpliwienie rodziców oczekujących na dzieci, mniejsze lub większe kłopoty w szkołach oświatowych. No i konflikty wewnątrz społeczności uczniowskiej. Czasem padało pytanie, po co nam to. Ale tym większa była satysfakcja z projektu doprowadzonego do końca.

Z mojego punktu widzenia, jako opiekuna samorządu, była to przestrzeń obserwacji uczniów, ich zachowań, relacji, sposobu reagowania na sytuacje stresowe. Czasem musiałam być rozjemcą, negocjatorem, a czasem sytuacja wymagała zdecydowanych działań i interwencji. Bardzo enigmatycznie wspomnę o silnym konflikcie, który ujawnił się podczas pracy nad jednym z projektów. Najpierw sądziłam, że to spór między dwoma uczniami, potem okazało się, że konflikt ma dużo szerszy zasięg. Wtedy zaprocentowało zaufanie, którym obdarzyli mnie uczniowie. (I wspomniana wcześniej dostępność). Zgłosili problem, dzięki czemu mogłam działać. Pomijając szczegóły, powiem tylko, że wspólnie, we współpracy z dyrekcją, szkołą oświatową, z pozycji zrozumienia, udało nam się pomóc agresorowi, który okazał się zagubionym nastolatkiem w głębokim kryzysie depresyjnym (i uzasadnionym podejrzeniu o kryzysie samobójczym). Nie muszę tłumaczyć, jak ważna była właściwa osoba pełniąca wówczas funkcję przewodniczącego samorządu. To właśnie wtedy zdecydowała, że sprawa jest na tyle poważna, że nie może czekać do następnego dnia, kiedy będę obecna w szkole. Dlatego sądzę, że uczniowie muszą wiedzieć, że w sprawach pilnych mogą zadzwonić w każdej chwili.

Inicjatywą ówczesnego samorządu było spotkanie wigilijne, inne niż wszystkie. Otwarcie powiedzieli, że krępujące jest dla nich dzielenie się opłatkiem i składanie życzeń, zwłaszcza z osobą, której nie znają. Zapropono-

Projekty plakatów Karolina Podwysocka

nowali dzień gier planszowych i rozmów przy ciastkach i kawie. Sala kame-ralna w szkole zamieniła się, zgodnie z ich pomysłem, w salonik biblioteczno-kawiarniany. Każdy zajął się tym, na co miał ochotę. Można było również zagrać kolędę lub utwór świąteczny. To było jedno z lepszych spotkań w szkole całej szkolnej społeczności. I nikomu nie spieszyło się do domu.

Projekty plakatów Karolina Podwysocka

Rozmawiam z Katarzyną Osóbką, przewodniczącą samorządu szkolnego w roku szkolnym 2020/2021.

Ja: Jak wspominasz pracę w samorządzie?

Kasia: Działalność w samorządzie pomogła mi poznać lepiej większą liczbę kolegów przy wspólnych zabawach i organizowaniu różnych akcji. Dała szansę zdobycia mocniejszych relacji z poszczególnymi nauczycielami, którzy byli zaangażowani bardziej lub mniej w pracę samorządu. Bycie w samorządzie dawało też większą motywację do tego, by być w szkole jak najwięcej i obserwować to, co się dzieje, czy to podczas zajęć grupowych, czy też podczas chwil, w których szatnia była pełna uczniów czekających na swoje

zajęcia. Z tej perspektywy na pewno podjąłbym się tego ponownie, bo pomogło mi to wziąć większą odpowiedzialność za to, co dzieło się w szkole, i zdecydowanie poleciłabym to każdej osobie, której chodzi to po głowie. Aby przewodniczyć, na pewno dobrze jest być otwartym na pomysły innych, a nie tylko na swoje, dobrze, gdyby taka osoba stawiała grupę ponad siebie, bo tutaj może zająć sytuacja, w której większość uczniów ma inne zdanie niż my, a ważne jest, żeby organizować spotkania, akcje i zabawy tak, by jak najwięcej osób miało z tego satysfakcję i mogło się również zaangażować. Fajnie, jeśli taka osoba lubi przewodzić i wypowiadać się publicznie, ale nie jest to obowiązkowe, bo te cechy można wypracować, jeśli komuś na tym zależy. Dobrą cechą jest kreatywność do nowych akcji i zabaw, które w trakcie roku szkolnego urozmaicą lekcje i czas spędzany w murach szkoły. Minusem są sytuacje, w których działając dla dobra grupy, trzeba podjąć decyzję, której bym nie podjął, gdyby chodziło tylko o mnie.

O głos poprosiłam także obecnych przedstawicieli samorządu. Mówi Maja Dziedzic, przewodnicząca na kadencję 2023/2024:

Chciałam bardzo działać w samorządzie, ponieważ szkoła muzyczna grała zawsze wielką rolę w moim życiu i chciałam, aby nauka w niej była przyjemniejsza, ale również moją motywacją było ubiegłoroczne stanowisko mojej najlepszej przyjaciółki jako przewodniczącej samorządu – pokazała mi, jaka to zabawa, ale też duża odpowiedzialność. Myślę, że bycie w samorządzie daje mi dużo wiedzy o planach i wydarzeniach szkolnych, ale też szanse na wykorzystanie swoich pomysłów. Z minusów widzę tutaj brak zaangażowania innych rówieśników szkolnych w akcje, zbiórki, co może być efektem pandemii, kiedy interakcje szkolne zanikły i podejmowanie dodatkowych starań i dbanie o swoje środowisko jest stygmatyzowane. Nieprzejmowanie się niczym stało się niezwykle modne i staram się to odmienić.

Mateusz Nadulski, zastępca przewodniczącej samorządu:

Do działań w samorządzie szkolnym właściwie skłonili mnie nauczyciele, a ja z chęcią podjąłem ten pomysł. Dla mnie szkoła muzyczna jest właściwie jednym z priorytetów, zawsze chciałem, żeby inni również angażowali się w przeróżne zbiórki, koncerty i spektakle, co z pozycji zwykłego ucznia było trudniejsze niż teraz, gdy jestem przedstawicielem samorządu. Jest to mój pierwszy rok w samorządzie, toteż dopiero się uczę, jak organizować różne akcje charytatywne i tym podobne. Dużą wagę przywiązuję do tego, żeby pokazać, że mniejsze szkoły wcale nie muszą być gorsze niż te w dużych miastach, i osobiście promuję szkołę na wielu konkursach, a co mnie cieszy, robią to też inni uczniowie. Podczas pandemii wszystkie wyżej wymienione

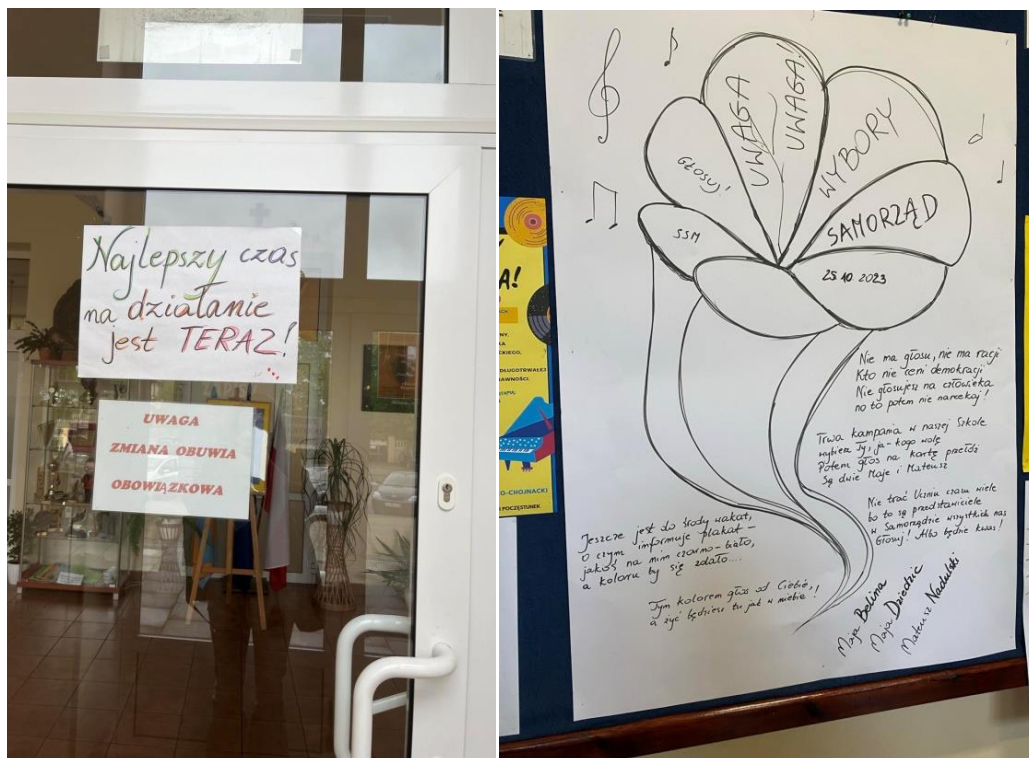
projekty były praktycznie niemożliwe, a to się dość wyraźnie odbiło na aktualnym zainteresowaniu nimi. Mam świadomość tego, że stan sprzed pandemii raczej nie wróci, ale wierzę, że będzie tylko lepszy.

KOMENTARZ

Zwrócę uwagę na to, ile razy w wypowiedziach uczniów pada słowo „zabawa” przeplecione ze słowem „odpowiedzialność”. Czasem musisz zrobić coś, czego oczekuje od ciebie grupa, ogół społeczności uczniowskiej. Przecież to gotowy spot wyborczy wytrawnego polityka: będę waszym reprezentantem, będę spełniać wasze postulaty i nie zawiodę waszego zaufania (trochę tak, jakby polityk mówił: prywatnie mam inny pogląd, ale moja partia wypracowała taki, więc głosuję jak wszyscy). Z jednej strony wolność jednostki, z drugiej odpowiedzialność zbiorowa. Samorząd uczy demokracji! Liczy się wola większości, ale głos mniejszości jest wysłuchany. I oczywiście pojawia się wniosek, że funkcja przedstawiciela samorządu daje więcej możliwości działania, a to nie zależy od miejsca na mapie, w którym funkcjonuje szkoła.

Każda z inicjatyw samorządu jest inna, kładzie nacisk na coś innego: czy to będzie poprawa relacji z nauczycielem, czy z grupą klasową (niekoniernie rówieśniczą), czy priorytetem okaże się kontakt z rodzicami. Jedna z inicjatyw samorządu opierała się właśnie na próbie zaangażowania rodziców w życie szkoły. I skończyła się porażką. Tylko kilkoro rodziców przyszło któregoś razu na koncert zorganizowany przez nastoletnich uczniów. Dlaczego? Jak wspomniałam, szkoła artystyczna jest specyficzna, bo nie-obowiązkowa, przeznaczona dla młodzieży uzdolnionej w jakimś kierunku. Zajęcia odbywają się późno. Jednak to nie znaczy, że rodzic przestaje być rodzicem po godzinach, albo mniej się angażuje w sprawy dotyczące starszego dziecka. Specyfikę szkoły rozumieją rodzice, którzy motywują swoje dzieci do nauki, ale są też tacy, którzy zniechęcają, bo w zawodzie muzyka widzą trudności, głównie finansowe. Dlatego próbujemy motywować się sami.

W tym roku z inicjatywy samorządu tworzymy odręcznie plakaty z jakimś motywującym cytatem lub słowem wsparcia. Plakat wieszamy na drzwiach wejściowych w każdy poniedziałek. To są bardzo proste i krótkie zdania: *Miło Cię widzieć; Dobrze, że jesteś; Z Tobą wszystko musi się udać; Z uśmiechem Ci do twarzy...* Jeśli jesteśmy zmęczeni jesienną lub wiosenną pluchą, piszemy coś w stylu: *I gdzie to słońce? Właśnie wchodzi przez drzwi.* Jeśli ktoś zdaje w danym tygodniu egzamin: *Wszystko będzie dobrze; Do sukcesu nie ma żadnej windy...*

Plakaty na wejściu do szkoły zmieniamy co tydzień (zdjęcie wykonane 22 kwietnia)
 W tym roku prawie wszystko wykonujemy ręcznie (plakat wyborczy z 25 października)

Zadaniem samorządu jest reakcja na bieżące wydarzenia. Tuż po wybuchu wojny w Ukrainie organizowaliśmy pomoc dla Ukraińców, którzy pojawili się w naszym mieście. Przez jakiś czas mieliśmy w szkole nawet uczniów, którym staraliśmy się okazać życzliwość i wsparcie. Dzięki zaangażowaniu uczniów, nauczycieli i dyrekcji szkoły, we współpracy z działającym przy szkole Stowarzyszeniem Ars Iuventutis, pozyskaliśmy sponsora, który sfinansował wyjazd dzieci na ferie zimowe.

Kiedy jeden z naszych kolegów uległ wypadkowi, zbieraliśmy pieniądze na jego leczenie, organizując koncerty charytatywne i spektakle we współpracy z instytucjami na terenie Skierniewic pod hasłem *Zagrajmy dla Mieszka*.

SŁÓW KILKA O WYCHOWANIU

Od wielu lat obserwuję pewną niepokojącą tendencję wśród wychowawców (mam na myśli bardziej rodziców, ale także nauczycieli) do wskazywania wychowankom ich błędów. Po wydarzeniu, w którym wziął udział młody

Fot. Tomasz Libera

Kadr z tegorocznego spektaklu świątecznego *Ballada na czasie*, do którego uczniowie przygotowali wspólnie scenografię i choreografię

Fot. Iwona Białek

W spektaklu świątecznym wzięli udział przedstawiciele rady pedagogicznej (Adrian Krawczewski, _____ Hubert Gruchała), absolwentów (Maria Galińska), pracowników szkoły i rodziców

człowiek (a który się dopiero uczy), słyszę uwagi typu: *pomyliłeś się w kilku miejscach, zapomniałeś tekstu, za późno wszedłeś w dźwięk, nie trzymałeś rytmu...*, albo gorzej: *trzeba było więcej ćwiczyć, trzeba było zacząć pracować wcześniej...*, albo jeszcze gorzej: *wiedziałem, że tak będzie, uprzedzałem, ale nie słuchałeś...*, i najgorzej: *bo ty zawsze..., bo ty nigdy...*

Na szczęście nie jest to zjawisko powszechne. Jeśli się zdarza, najczęściej wystarczy rozmowa. Zdecydowanie polecam, aby zaangażować rodziców do czynnego udziału w wydarzeniach szkolnych (w miarę możliwości). Nawet jeśli się to nie uda, warto spróbować.

Oczywiście dążenie do doskonałości jest dobrem, ale zauważenie drobnych postępów i pozytywne budowanie jest cnotą. Dla mnie ważniejsze jest to, aby uczeń zapamiętał chwile, w których coś zrobił dobrze, i utwierdził się w przekonaniu, że ma moc w sobie, aby to powtarzać. Z porażek sam wyciągnie wnioski. I po udanym występie lepiej mówić: *dałeś radę, wierzyłem w ciebie, wszystko potrafisz, jeśli chcesz...* niż: *tym razem ci się udało*. Dlaczego? Bo chodzi o poczucie sprawczości, a moc słowa też ma swoje znaczenie. Oczywiście nie jestem ekspertem, ale obserwatorem, i swoją wiedzę buduję na doświadczeniu, jak moi uczniowie. Prawdą jest, że wychowuje się raz. I jednocześnie prawdą jest, że wychowanie jest procesem. Nie powtórzy się ta sama sytuacja, a tym bardziej emocja, bo na dane zdarzenie ma wpływ wiele składowych elementów. Ale zapis w pamięci zostanie na długo. Nasz uczeń się przecież zmienia. Dziś jest nieśmiały, niepewny albo wycofany, a jutro może być stawiany za wzór odwagi (niekoniecznie antonimem odwagi jest strach), rozumianej również jako wiara w samego siebie. Wychowawca jest mu potrzebny tylko do wydobycia lub wzmocnienia tej cechy. Oczywiście innych, pożądanych cech również.

W tym miejscu odwołam się do naszych szkolnych dokumentów. W planie wychowawczym opisaliśmy pożądane cechy naszego wychowanka. Oczywiście wybiorę tylko niektóre: posiada umiejętność zdobywania, przetwarzania i wykorzystywania wiedzy, zna i stosuje zasady dobrych obyczajów i kultury bycia, jest świadomy swojej wartości i osiąga cele, z poszanowaniem potrzeb drugiego człowieka, jest samokrytyczny, docenia wagę więzi międzyludzkich, jest tolerancyjny, jest chętny do niesienia pomocy innym. Na rozwój lub wzmocnienie tych cech może mieć wpływ praca samorządu uczniowskiego, któremu należy tylko stworzyć warunki do działania.

Tak też rozumiem rolę opiekuna samorządu uczniowskiego – budować, wzmacniać, utwierdzać w przekonaniu, że coś warto (jeśli rzeczywiście warto).

Zagrajmy dla Mieszka

KONCERT CHARYTATYWNY

5 listopada 2023 | 19:00

KOŚCIÓŁ PW. NIEPOKALANEGO SERCA NAJSWIĘTSZEJ MARYI PANNY
W SKIERNIEWICACH, UL. ARMII KRAJOWEJ 4

WYSTĄPIĄ:

Alicja Lis – sopran

Jakub Borkowski – organy

Jakub Galiński – akordeon

Orkiestra Szkół Muzycznych w Skierniewicach – kierownictwo
artystyczne: Hanna Chylińska, Sławomir Trochonowicz

Fot. archiwum własne

Plakat w związku z jednym z wielu koncertów zagranych dla Mieszka

Pomoc koleżeńska: Mikołaj wyjaśnia Mai zasady muzyki

PANDEMIA

Okres pandemii przeszkodził szkole w realizacji wielu zadań, które sobie narzuciła. Na pewno nowa sytuacja nadwątlila więzi międzyludzkie.

Problem szkoły popandemicznej pojawił się w wypowiedziach uczniów. W nieunikniony sposób szkoła musi dokonać bilansu i porównać stanu sprzed i po pandemii, jeśli chodzi o jej funkcjonowanie, oczywiście z pozycji ucznia i nauczyciela (a samorząd uczniowski łączy oba te spojrzenia!).

Tego, że pandemia wyłączyła uczniów z aktywności społecznej, nie muszę tłumaczyć. Zdalne nauczanie w szkole artystycznej wywołało jeszcze głębszy kryzys niż w szkole oświatowej, ponieważ pewnych rzeczy nie da się nadrobić. Chodzi nie tylko o regularność ćwiczeń gry na instrumencie i doskonalenia słuchu, do czego jest niezbędny kontakt bezpośredni. Chodzi również o współpracę, działania zespołów różnego rodzaju. Zamknięcie w domach pokazało, że pewne rzeczy uczniowie odebrali na plus, np. zaliczenie jakiejś części materiału lub nawet autoprezentacja na egzamin wstępny, mogła być nagrana wcześniej do zadowalającego efektu i redukowałam stres związany z publicznym wystąpieniem. Powrót do poprzedniej formy dla wielu uczniów okazał się zbyt trudny. Stąd, moim zdaniem, mamy

Fot. archiwum własne

Andrzejkę 2024. Mateusz i Maja częstują wszystkich własnoręcznie upieczonymi ciasteczkami z wróżbą

do czynienia z coraz częstszymi przypadkami rezygnacji z kształcenia artystycznego. Myślę, że powrót do stanu sprzed pandemii może nie być możliwy w stu procentach. Dlatego jako społeczność musimy zadbać o dobrostan ucznia, a więc także o jego psychikę, samopoczucie w szkole i ugruntowanie poczucia sensu tego, co robi. Duża w tym rola samorządu, bo przecież uczeń sam potrafi określić, czego potrzebuje.

CO DALEJ?

Musimy na nowo znaleźć równowagę między kształceniem – przekazywaniem wiedzy, wychowywaniem i opieką nad uczniem. Uczeń na nowo musi chcieć się poddać tym procesom, czyli znaleźć motywację, mieć poczucie podmiotowości i wspólnotowości. Jeśli skupimy się wyłącznie na przygotowaniu do egzaminu, ocenianiu lub obowiązkach, naruszamy tę równowagę. Przestrzeń wspólnego działania grupy powinna być przede wszystkim bezpieczna i nastawiona na zaspokojenie potrzeb odmiennych niż te realizowane na lekcjach. Oznacza to, że jeśli uczeń ma dużo obowiązków, spędza całe godziny na trudnych zadaniach obowiązkowych, w skupieniu i pełnej koncentracji, to działania, które podejmuje z własnej woli, powinny być lekkie i służyć bardziej rozrywce, odpoczynkowi oraz zaspokojeniu potrzeb kontaktu z rówieśnikami. Wtedy jest szansa na zachowanie równowagi na terenie szkoły. A nie chcemy przecież, aby szkoła kojarzyła się naszym uczniom wyłącznie z ciężką pracą. Wykorzystanie wiedzy i umiejętności w świecie współczesnym, w odniesieniu do szkoły muzycznej, to przede wszystkim kontekst pracy zespołowej, a tego pozbawiła nas pandemia. Musimy więc na nowo nauczyć się pracy w zespole, również (a może przede wszystkim) na poziomie społeczno-psychologicznym. Mam na myśli akceptację różnic w sposobie myślenia i zachowania, umiejętność słuchania innych i argumentowania swojego stanowiska, reagowania na nieoczekiwane sytuacje zewnętrzne, radzenia sobie ze stresem i wiele innych przydatnych społecznie kompetencji. Praca w samorządzie szkolnym stwarza przestrzeń do nabywania tych wszystkich umiejętności. Informacja zwrotna od nauczyciela, samoocena i ocena koleżeńska wszystkich działań przyniosą lepszy rezultat niż stopień w dzienniku. Wychodzenie z czterech ścian sali lekcyjnej, wychodzenie z własnej strefy komfortu jest niezbędne.

Dobra szkoła to już nie ta stojąca najwyżej w rankingu (oczywiście nie neguję rywalizacji w oparciu o wyniki), ale szkoła wsłuchująca się w głos swoich uczniów poprzez samorządność uczniowską, stwarzająca im okazję do wspólnego działania na rzecz innych i dobra wspólnego, SZKOŁA, KTÓREJ SIĘ CHCE.

Anna Kozłowska-Jachimczyk
z udziałem Alicji Gawińskiej, Emilii Maciuły i Olafa Mikołajczyka

Działalność młodzieży i samorządu uczniowskiego w Ogólnokształcącej Szkołe Muzycznej I i II st. im. Fryderyka Chopina w Bytomiu

Samorząd uczniowski jest w szkole głosem młodzieży, wyraża jej opinie, pozwala realizować własne plany i projekty, stanowi element budowania wspólnoty. Te aspekty powołania samorządu uczniowskiego są szczególnie ważne w szkołach artystycznych. Wyjątkowość tej działalności wynika z wielu możliwości, jakimi dysponują młodzi muzycy. Talent, determinacja, pracowitość, dusza artysty – to właśnie te czynniki składają się na sukces całej społeczności szkolnej. Dzięki integracji, jaka dokonuje się podczas zajęć grupowych oraz przy tworzeniu wspólnych projektów, stajemy się zgranym zespołem. Jednak nie tylko muzyka jest czynnikiem wspierającym naszą działalność, angażujemy się również w inicjatywy miejskie i wojewódzkie, które pozwalają nam zaistnieć w życiu obywatelskim.

Projekt *Młodzi aktywni* – wychodzimy poza szkołę i mówią o nas w telewizji

W 2023 roku po raz pierwszy wzięliśmy udział w konkursie *Aktywizacja Młodzieży w Samorządach*, przygotowanym dla młodych ludzi w województwach śląskim i małopolskim. Nasz projekt *Młody artysta włączony w budowanie społeczeństwa obywatelskiego* uzyskał dofinansowanie w wysokości 12 000 złotych. Udział w projekcie pozwolił nam zrealizować szereg ciekawych inicjatyw, których w codziennej szkolnej rzeczywistości nie udałoby się przygotować.

Jednym z ciekawszych działań było zorganizowanie debaty kandydatów na stanowisko przewodniczącego szkoły. Taka forma dyskusji rozwija umie-

jętności wypowiedzi, uczy bronić własnych wartości w dialogu opierającym się na argumentach. Zmagania kandydatów obserwowali przedstawiciele Rady Miasta Bytomia oraz młodzi radni z Młodzieżowej Rady Miasta. Ich obecność dodała rangi wydarzeniu, a cenne uwagi na zakończenie spotkania uświadomiły młodym społecznikom, jak wielkie wyzwania przed nimi. Uczniowie-obszatorzy mogli zapoznać się z formą i ideą debaty oksfordzkiej i przekonać się, że rozmawiać należy, kierując się zasadami kultury i życzliwości.

Projekt zakładał również współpracę z młodzieżowymi organizacjami działającymi na terenie miasta Bytomia i województwa śląskiego. Dlatego jednym z działań była wizyta w Sejmiku Województwa Śląskiego. Wzięliśmy udział w posiedzeniu i spotkaliśmy się z przedstawicielami sejmiku. Dodatkową atrakcją było zwiedzenie zabytkowego budynku sejmiku śląskiego, obejrzelśmy charakterystyczną salę posiedzeń, zeszliśmy do skarbcza i skorzystaliśmy z unikatowej windy paciorkowej, która okazała się ciekawą atrakcją podczas edukacyjnej wycieczki.

W podejmowanych inicjatywach nie mogło zabraknąć elementów muzycznych. Z okazji 40-lecia fundacji „Burych Misiów” szkolna Polska Młodzieżowa Orkiestra Symfoniczna zagrała koncert dla wolontariuszy i podopiecznych fundacji. Wolontariusze i podopieczni fundacji okazali się wyjątkowo

Fot. archiwum szkolne

Akademia z okazji Dnia Niepodległości, Bytom

Wizyta w Sejmiku Województwa Śląskiego, Katowice

wspaniałymi ludźmi i cudowną publicznością. Gra na estradzie w tak szczytnym celu i dla tak wymagającej publiczności sprawiła ogromną radość i dała wiele satysfakcji.

Muzykowanie w nietypowych miejscach i dla niezwyklej publiczności bardzo nas zainspirowało i poszliśmy dalej tą ścieżką. W październiku zorganizowaliśmy koncert w tramwaju, umilając niedzielne przedpołudnie mieszkańcom Bytomia. Performance w komunikacji miejskiej był niesamowitym doświadczeniem dla naszych uczniów i społeczności lokalnej. Akcja młodzieży ze szkoły muzycznej przyciągnęła uwagę lokalnych mediów, a relację z wydarzenia można było obejrzeć w TVP Katowice.

Projekt *Młodzi aktywni* zakładał również zabawę i radość dzielenia się z innymi swoimi emocjami. Aby wynagrodzić trudy i pracę uczniów podczas kończącego się roku szkolnego, mieli oni przyjemność uczestniczyć w festiwalu kolorów. W słoneczne czerwcowe popołudnie w parku miejskim w Bytomiu, przy miłej muzyce, daliśmy upust swoim emocjom i radości ze zbliżających się wakacji. Przez chwilę, niezależnie od wieku, każdy wyzwolił swoją dziecięcą radość. Ten nieoczywisty sposób zakończenia roku szkolnego okazał się wspaniałym rozpoczęciem wakacji i w kolorowych nastrojach mogliśmy ruszyć na letni odpoczynek.

Podsumowując działania projektowe, zauważyliśmy, że uczniowie podczas realizacji działań rozwijali demokratyczne formy współpracy, poszerzali grono swoich znajomych, nabywali niezbędną do przyszłego życia obywatelskiego wiedzę. Za sprawą muzyki udało nam się dotrzeć do nowej publiczności oraz społeczności lokalnej, te nowe doświadczenia na pewno zostaną w naszej pamięci, a umiejętności, które zdobyliśmy, wykorzystamy w przyszłości. Nasze działania zostały wyróżnione pierwszą nagrodą za najlepszy

projekt spośród czterdziestu wybranych i dofinansowanych projektów. Jesteśmy zachwyceni, że sztuka dotarła do szerszej publiczności, co motywuje nas do dalszego działania.

Projekt *Odblaskowa szkoła* – działamy w szkole i dla uczniów

Kolejnym projektem, w którym wzięliśmy udział, była *Odblaskowa szkoła*. Ta inicjatywa kierowana jest do klas pierwszego stopnia. Jej głównym celem było wykazanie, że dbamy o bezpieczeństwo uczniów w drodze do i ze szkoły. Projekt przyjął formę konkursu, promującego najbardziej aktywne szkoły podstawowe i społeczności lokalne, realizujące idee wyposażenia uczniów w elementy odblaskowe oraz poszerzenia ich wiedzy na temat bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej.

Podczas realizacji akcji samorząd uczniowski miał okazję pomagać młodszym klasom. Współpraca oparta była na wspólnych działaniach uczniów starszych i młodszych, opiece nad działaniami klas i dokumentowaniu pracy poszczególnych grup. Uczniowie szkoły pierwszego stopnia wzięli udział między innymi w spotkaniu z policjantami, podczas którego zdobyli niezbędną wiedzę o prawidłowym poruszaniu się po jezdni oraz mieli okazję zobaczyć radiowóz. Najmłodszy byli zafascynowani pojazdem i z emocjami zaglądali do wnętrza samochodu. Podczas zajęć w Wojewódzkim Ośrodku Ruchu Drogo-

Fot. K. Achmirowicz

Koncert świąteczny, Bytom

wego (WORD) dzieci przeszły kurs pierwszej pomocy, który być może okaże się przydatny w każdej chwili ich życia. W trakcie konkursu *Bądź widoczny na drodze* uczniowie tworzyli prace plastyczne na temat bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Wiadomo, że zabawa uczy, co było głównym założeniem konkursu. Ostatnim elementem było stworzenie gazetki ściennej na tematy poruszane w realizacji projektu.

Przystępując do tego projektu, chcieliśmy zaangażować się w działania poprawiające sytuację w naszej szkole. Wszystkie realizacje, w których uczestniczyliśmy, dotyczyły naszych uczniów. Chcieliśmy zwrócić uwagę na konieczność dbania o własne bezpieczeństwo na drodze i jego świadomość.

Konkursy – dzielimy się naszą pasją

Konkurs Piosenki Bajkowej

Z okazji Międzynarodowego Dnia Postaci z Bajek, który obchodzony jest 5 listopada, samorząd uczniowski zorganizował dla uczniów szkoły podstawowej wyjątkowy *Konkurs Piosenki Bajkowej*. Miał on nieco inny charakter niż wszystkie konkursy organizowane w naszej szkole, ponieważ odbywał się online – uczestnicy mieli możliwość przesyłania swoich zgłoszeń w formie krótkich filmów. Do organizatorów napłynęło wiele świetnych i niepowtarzalnych wykonań bajkowych hitów. Wśród nagrodzonych znalazły się za-

Fot. archiwum szkolne

Dzień Otwarty Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej w Bytomiu

równy występ solowy, jak i duety. Młodzi artyści nie zawiedli – w swoich interpretacjach bajkowych piosenek wykazali się nie tylko talentem wokalnym, ale także pomysłowością i zaangażowaniem. Starannie przygotowali scenografię i stroje, dbając o każdy szczegół, aby ich występ był niezapomniany. Jury miało trudny wybór z typowaniem zwycięzców. Zakończenie konkursu było wyjątkowym wydarzeniem – 13 listopada odbył się koncert, na którym ogłoszono wyniki i wręczono nagrody. Mali uczestnicy byli podniekscytowani, kiedy poznali rezultaty swojej pracy i otrzymali zasłużone wyróżnienia. Pokazali, że organizowane wydarzenie nie tylko rozwija ich artystyczne talenty, ale przede wszystkim przynosi dużo radości i zabawy, pozwalając im na chwilę zamienić się w ulubionego bohatera z bajki.

Mam Talent

Tradycją szkoły stał się konkurs szkolny *Mam Talent* organizowany z okazji Międzynarodowego Dnia Muzyki. Każdego roku uczniowie ze szkoły podstawowej bardzo chętnie biorą w nim udział. To wydarzenie jest prawdziwą uczcą dla zmysłów, podczas której młodzi adepci sztuki prezentują swoje niezwykle talenty. Muzyka nie jest jedynym obszarem, na którym się skupiamy – nasi mali uczestnicy udowadniają, że mają wiele innych zdolności i pasji. Od tańca po pokazy akrobatyczne, od recytacji po pokazy sportowe – każdy pokaz jest wyjątkowy i pełen emocji. Jednakże *Mam Talent* to nie

Fot. K. Achmirowicz

Koncert *Mam Talent*, Bytom

tylko konkurs – to także okazja do integracji i zabawy. W trakcie rywalizacji między występami odbywają się wspólne zabawy, integrujące widownię. To wydarzenie nie tylko rozwija talenty naszych uczniów, ale także uczy ich zdrowej rywalizacji i współpracy. Przełamywanie barier i prezentowanie swoich pasji jest dla uczestników niezwykle ważne, a *Mam Talent* daje im szansę na pełne wyrażenie siebie przed szkolną publicznością.

Zakochaj się w Bytomiu jeszcze raz

Pierwszy fotograficzny szkolny konkurs stanowił fundament dla przyszłych artystycznych przedsięwzięć, w tym organizacji prestiżowego konkursu miejskiego, którego planowane ogłoszenie przewidziane jest na wiosnę. Podczas selekcji prac jury dokładnie analizowało każdą z ponad czterdziestu przesłanych fotografii. Komisja zwracała szczególną uwagę na oryginalność prezentacji Bytomia, która mogła zainspirować współczesnego odbiorcę, ponieważ naszym głównym założeniem było ukazanie Bytomia w nowej, kreatywnej odsłonie oraz spojrzenie na to miasto z perspektywy młodego człowieka w XXI wieku. Zorganizowanie konkursu wymagało od nas współpracy w różnych dziedzinach aktywności.

Konkurs odbył się pod patronatem pani senator Haliny Biedy, a wśród gości uczestniczących w uroczystym finale nie mogło zabraknąć przedstawicieli władz miasta. W taki sposób po raz kolejny udowodniliśmy, że szkoła

Fot. W. Kaczmarek

Konkurs *Zakochaj się w Bytomiu jeszcze raz* – Polish Flag

muzyczna nie tylko kształci muzyków, nie tylko dba o wizerunek artystyczny miasta, ale jest również miejscem, w którym rodzą się talenty, niekoniecznie związane z muzyką, a uczniom i nauczycielom szczególnie zależy na rozwijaniu pasji i zainteresowań młodych ludzi. Ogłoszenie wyników odbyło się w naszej szkole podczas koncertu noworocznego, na którym nie mogło zabraknąć występów muzycznych. Zaprezentowaliśmy jazzowy zespół *3K Trio*, który wykonał znane standardy jazzowe, jak i autorskie kompozycje. Po koncercie mieliśmy okazję porozmawiać o pracach konkursowych, zbliżających się projektach i wymienić doświadczenia z zaproszonymi gośćmi.

Akcje charytatywne – działamy dla innych

Młodzież szkoły muzycznej ma wielkie serca. Corocznie wspieramy wiele organizacji charytatywnych. Możemy nawet stwierdzić, że pomoc to nasze drugie imię. Przede wszystkim organizujemy kiermasze, między innymi *SOS dla Afryki*, inicjowane co roku w tłusty czwartek. W tym dniu każdy, kto zakupi pączek u nas w szkole, wspiera potrzebujących. Podobnie w akcji *Lekarze bez granic*, podczas której sprzedawaliśmy biżuterię własnoręcznie wykonaną przez afrykańskie dzieci.

Te dwie inicjatywy pokazują, że jesteśmy otwarci na inne kultury świata. Jednak w naszym bliższym otoczeniu również są osoby, którym jesteśmy w stanie pomagać, zawsze wyciągamy pomocną dłoń w kierunku uczniów

Fot. archiwum szkolne

Akcja charytatywna *SOS dla Afryki*, Bytom

czy absolwentów naszej społeczności szkolnej. Wspólne dobro jest jednym z głównych założeń samorządu szkolnego.

W grudniu miała miejsce wyjątkowa inicjatywa, która była efektem owocnej współpracy między samorządem a Młodzieżową Radą Miasta Bytom. Naszym wspólnym celem było zorganizowanie zbiórki na rzecz schroniska dla zwierząt w Miechowicach. Podczas akcji uczniowie naszej szkoły mieli możliwość przynoszenia darów dla zwierząt – karmy, koców, zabawek oraz innych niezbędnych akcesoriów. Zbiórka cieszyła się ogromnym zainteresowaniem i wsparciem społeczności szkolnej. Dzięki zaangażowaniu wielu uczniów udało się zgromadzić dużą ilość potrzebnych artykułów, które zostały następnie przekazane do schroniska. Inicjatywa ta nie tylko pomogła schronisku w zapewnieniu opieki nad zwierzętami, ale także pokazała, że nasza szkolna społeczność potrafi wspólnie działać dla dobra innych. Współpraca między samorządem szkolnym a Młodzieżową Radą Miasta Bytom była kluczowym elementem sukcesu tej akcji, pokazując, że wspólne działanie przynosi pozytywne efekty.

Święta Bożego Narodzenia to wyjątkowy czas. Właśnie w tym okresie realizujemy najwięcej akcji pomocowych. Od lat podejmowana jest pomoc pod hasłem: *Pacuszka dla Maluszka*. Inicjatywa ta polega na zbiórce artykułów dla najmłodszych. Podczas tej akcji uczniowie oraz nauczyciele przynoszą różnorodne potrzebne rzeczy dla niemowląt i małych dzieci, takie jak ubrania, pieluszki czy zabawki. Tworzymy wspólnie pacuszki, które są przekazywane do lokalnych placówek charytatywnych.

Podobną zbiórką jest również corocznie organizowana *Szlachetna Paczka*, której celem jest pomoc dla konkretnej rodziny z terenu Bytomia. Gromadzenie potrzebnych materiałów, zakupy i pakowanie prezentów daje nam wiele radości i satysfakcji z dobrze wykonanego zadania. A nastrój panujący na miejscu przekazania paczek długo pamiętamy.

Głównym celem tych inicjatyw jest kształtowanie w uczniach wartości humanitarnych oraz zrozumienie potrzeb lokalnego środowiska. Poprzez udział w *Pacuszce dla Maluszka* i *Szlachetnej Paczce* uczniowie doświadczają radości pomagania i rozwijają empatię wobec innych. To ważne działanie, które nie tylko pomaga potrzebującym, ale również przyczynia się do budowania silniejszej społeczności szkolnej, opartej na współczuciu i solidarności.

Koncerty – pokazujemy to, co kochamy

Wydarzeniami dla nas najważniejszymi, w których samorząd aktywnie uczestniczy w różnorodnym charakterze, są, jak na szkołę muzyczną przystało, urozmaicone koncerty. Poczynając od tematycznych, między innymi świątecznych, które corocznie odbywają się w zabytkowej auli naszej

Fot. A. Kozłowska-Jachimczyk

Koncert w tramwaju, Bytom

szkoły. Tegoroczny koncert był muzycznie wyjątkowym doświadczeniem, gdyż łączył on wszystkie sekcje instrumentalne oraz wokalnno-aktorską. Podczas intensywnych przygotowań uczniowie spędzili miło czas, jednocześnie integrując się dzięki muzyce. Efektem wspólnej pracy było widowisko na wysokim poziomie, które przyciągnęło słuchaczy nie tylko z naszego środowiska. Wspólnie spędzone chwile i cudowna atmosfera idealnie wprowadziły nas w odświętny klimat świąt Bożego Narodzenia.

Koncerty często kojarzą nam się ze zorganizowanym wydarzeniem, jednak czasami warto postawić na spontaniczność. Zeszłoroczni maturzyści, obecnie znani jako *TONatyle band*, byli niezapomnianym elementem naszej szkolnej rzeczywistości. Muzyka rozrywkowa, rozbrzmiewająca na schodach głównych podczas lekcyjnych przerw, wprowadzała wesoły nastrój i dodawała koloru szkolnym dniom, pokazując nam, że kiedy muzyka w duszach gra, trzeba to pokazać innym.

W tym roku pałeczkę po absolwentach przejęło *3K Trio*, zespół reprezentujący naszą szkołę na koncertach miejskich i ogólnopolskich. To trio postanowiło kontynuować tradycję muzycznych występów na schodach, prezentując niezapomniane *jam session* – improwizowane sesje muzyczne, w których muzycy spontanicznie kreują dźwięki i harmonie, łącząc swoje talenty w dynamiczną i ekscytującą muzykę na żywo. Ich występy przynoszą nie tylko radość i energię, ale również tworzą wyjątkową atmosferę festiwalową, która wzbogaca szkolne środowisko. To również doskonała

okazja dla młodych talentów muzycznych, aby zaprezentować swoje umiejętności przed szkolną publicznością, inspirować innych i sprawić, że szkoła staje się miejscem jeszcze bardziej przyjaznym i pełnym kreatywności. Dzięki ich inicjatywie każda przerwa staje się wyjątkową podróżą w świat muzyki i wspólnego działania, który dodaje szlachetności i twórczego ducha w codziennej szkolnej rutynie.

Tradycją naszej szkoły jest wyjątkowy koncert tworzony w pełni przez naszych pedagogów. To wydarzenie jest niezwykłym przeżyciem, podczas którego podziwiamy talenty, nie tylko muzyczne, muzyków i nauczycieli. Dzięki takim inicjatywom między uczniami a pedagogami powstaje niezwykła więź, otwierająca nas na muzyczny świat. Na początku 2023 roku samorząd uczniowski wnioskował o nadanie wydarzeniu imienia wybitnej profesor Pani Haliny Unger, która swoim zaangażowaniem i pasją do muzyki dzieliła się z całym światem. Docenianie wybitnych artystów i pielęgnowanie tradycji jest jednym z głównych celów szkoły.

W naszej szkole regularnie odbywają się, organizowane przez poszczególne klasy, różnorodne akademie, które stają się istotną częścią naszej szkolnej tradycji. Od akademii z okazji Dnia Niepodległości, przez uroczystości związane z Dniem Nauczyciela, po pożegnanie maturzystów – każda z tych imprez ma swój niepowtarzalny charakter i atmosferę. W ramach tych wydarzeń uczniowie mają możliwość rozwijania swoich talentów aktorskich oraz muzycznych. Podczas przygotowań do akademii wykorzystują umiejętności w aranżowaniu utworów na odpowiedni skład instrumentalny oraz w improwizacji. To właśnie dzięki takim działaniom każda akademia staje się swoistym minimusicałem, w którym młodzi artyści mają okazję zaprezentować swoje umiejętności sceniczne. Co więcej, organizacja takich wydarzeń wymaga od uczniów współpracy i zaangażowania. To nie tylko okazja do prezentacji talentów artystycznych, ale także nauka pracy w zespole oraz odpowiedzialności za przygotowanie scenariusza, scenografii i strojów. Każda klasa podejmuje się tego wyzwania, starając się stworzyć niezapomniane widowisko, które będzie cieszyć zarówno uczniów, nauczycieli, jak i zaproszonych gości. Dzięki akademiom, nasza szkolna społeczność staje się bardziej zintegrowana i pełna kreatywności, a uczniowie mają okazję do rozwijania się i wyrażania siebie w artystycznym środowisku.

Noc w szkole – wieczór pełen zabawy i wspólnych przygód

Noc w szkole to jedno z najbardziej oczekiwanych przez uczniów wydarzeń. Pełne emocji, radości i wspólnych przeżyć spotkanie w niecodziennej wieczornej atmosferze. W tym wyjątkowym czasie spotyka się cała społeczność szkolna, aby wspólnie spędzić niezapomnianą noc pełną atrakcji i zabawy. Dodatkową atrakcją jest świadomość, że spędzamy noc w zabytkowym, po-

nad 150-letnim budynku szkoły. Noc w szkole jest niezwykle ekscytująca, zwłaszcza dzięki fantazyjnym escape roomom, których fabuła nawiązuje do klasycznej opowieści *Mały Książę* i do niezwykłej historii młodego czarodzieja Harrego Pottera. Uczniowie mają okazję rozwiązywać zagadki, wyzwania i zadania, odkrywając tajemnice związane z ulubionymi literackimi bohaterami. Poza zagadkami literackimi oferujemy różnorodność innych atrakcji. Organizatorzy, czyli przedstawiciele samorządu, przygotowują oddzielne edycje dla wszystkich uczniów w szkole.

Podsumowując, noc w szkole to nie tylko czas zabawy, ale również okazja do integracji i wspólnego spędzania czasu w przyjaznej atmosferze. Dzięki różnym atrakcjom organizowanym przez samorząd, każdy mógł znaleźć coś dla siebie i mieć wspomnienia na całe życie. To wydarzenie, które buduje więzi między uczniami i sprawia, że nasza szkolna społeczność staje się jeszcze silniejsza.

Dni otwarte – myślimy o naszej przyszłości

Jak wiemy, dni otwarte polegają na zachęceniu jak największej liczby uczniów do nauki w szkole, zwłaszcza w szkołach artystycznych. Młodzi ludzie powinni mieć kontakt ze sztuką, ponieważ to właśnie ona rozwija umysł, dlatego jest tak ważna dla rozwoju naszego społeczeństwa. Aktywności w szkole podczas dni otwartych są nietuzinkowe i w kreatywny sposób uchylają tajemnice muzycznego świata. Uczniowie starszych klas najczęściej oprowadzają uczestników po szkole, zaprzyjaźniając się z nimi. Kandydaci do pierwszego stopnia uczestniczą w bajkowo zaaranżowanych lekcjach pokazowych gry na instrumencie i zajęciach rytmiki. W tym czasie odbywają się wszelkie konkursy, zabawy i koncerty przed gmachem naszej zabytkowej szkoły. Dzieci są zafascynowane i zadowolone z pobytu w szkole, a rodzice w pełni poinformowani.

Angażując się w przygotowanie dni otwartych, przyjmujemy odpowiedzialność za to, aby świadczyć o wyjątkowości szkoły. Naszą postawą, zaangażowaniem, umiejętnościami pokazujemy, że warto wejść w nasze szeregi, a szkoła muzyczna oferuje nie tylko wspaniałą i niezwykłą edukacyjną drogę, lecz także modeluje człowieka wszechstronnie wykształconego, wrażliwego na otaczający go świat i świadomego odbiorcę sztuki. Jesteśmy najlepszym przykładem tego, że warto być uczniem szkoły muzycznej w Bytomiu.

Działanie i integracja

Samorząd uczniowski w OSM Bytom aktywnie angażuje się w organizację różnorodnych wydarzeń, takich jak festiwale, konkursy, koncerty czy akcje charytatywne, które mają na celu budowanie więzi społecznych i promowanie wartości społecznych. Poprzez te inicjatywy uczniowie mają okazję

do wspólnego działania i integrowania się, co przyczynia się do tworzenia atmosfery wzajemnego szacunku i wsparcia wśród uczniów. Wydarzenia te stanowią doskonałą okazję do wspólnego spędzania czasu i rozwijania relacji między uczniami, nauczycielami oraz innymi członkami społeczności szkolnej. Poprzez aktywny udział w organizacji tych wydarzeń, uczniowie uczą się współpracy, empatii i solidarności, co ma istotne znaczenie dla budowania pozytywnego klimatu w szkole. Ponadto organizacja takich imprez umożliwia uczniom rozwijanie umiejętności organizacyjnych i przywódczych, co stanowi cenne doświadczenie dla ich rozwoju osobistego i społecznego. Wydarzenia integracyjne organizowane przez samorząd uczniowski pozwalają uczniom poczuć się częścią wspólnoty szkolnej i zbudować więź, która przetrwa także po zakończeniu nauki w szkole. Dzięki zaangażowaniu w organizację wydarzeń integracyjnych samorząd uczniowski odgrywa kluczową rolę w tworzeniu pozytywnej atmosfery szkolnej, sprzyjającej rozwojowi uczniów i promowaniu wartości społecznych.

Alicja Gawińska, Emilia Maciuła i Olaf Mikołajczyk to uczniowie ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia, którzy szczególnie zaangażowali się w działalność Samorządu Uczniowskiego. Przewodząc społeczności uczniowskiej udowodnili, że uczeń szkoły muzycznej z sukcesem może realizować swoje pasje i marzenia. To za sprawą tych młodych w ludzi o szkole muzycznej z Bytomia zaczęło być głośno.

Fot. archiwum szkolne

Debata oksfordzka, Bytom

SAMORZĄD UCZNIOWSKI
ZESPOŁU SZKÓŁ MUZYCZNYCH
W SIEDLCACH

KONKURS PLASTYCZNY "MUZYKA Z EKРАНU"

Termin przestania prac - do 10 stycznia 2023 r.

Gotowi na przygodę z nagrodami?

Regulamin konkursu zostanie przesłany
przez e-dziennik "Fryderyk" 7 grudnia 2022 r.

Działalność Samorządu Uczniowskiego Zespołu Szkół Muzycznych w Siedlcach

Samorząd uczniowski w szkole muzycznej

Samorząd uczniowski (SU) w szkole muzycznej, również w Zespole Szkół Muzycznych (ZSM) w Siedlcach, w której zajęcia odbywają się po południu, działa w bardzo specyficznych warunkach, chociaż na podstawie tych samych regulacji prawnych co w szkołach ogólnokształcących. Spełnia więc te same funkcje i ma takie same uprawnienia i zadania jak w każdej innej szkole. Tworzą go wszyscy uczniowie uczący się w ZSM w Siedlcach. Reprezentacją ogółu uczniów jest rada samorządu uczniowskiego.

Rozpoznawanie potrzeb uczniów jest jednym z najważniejszych zadań organów samorządu uczniowskiego. Reprezentanci odpowiedzialni są za zbieranie pomysłów oraz angażowanie jak największej liczby uczniów w realizację konkretnych działań. Nie oznacza to, że rada SU odpowiedzialna jest za przeprowadzenie wszystkich aktywności. Powinna ona natomiast wspierać inicjatywy uczniowskie poprzez informowanie innych o przebiegu akcji, pomoc inicjatorom w planowaniu projektów oraz uzyskaniu zasobów szkolnych.

W ZSM w Siedlcach wyborów do rady SU nie poprzedza kampania wyborcza. Członkami rady zostają uczniowie aktywni na różnych polach – najczęściej biorący udział w koncertach i konkursach organizowanych w szkole. Dzięki temu dają się poznać ogółowi uczniów. Często zdarza się tak, że w kolejnym roku szkolnym z rady SU odchodzą tylko uczniowie kończący szkołę. Pozostali uczniowie zostają ponownie wybrani, a do rady wchodzi nowe osoby. Dzięki temu zachowuje się ciągłość działalności, a nowi członkowie uczą się w działaniu. Z taką sytuacją mamy też do czynienia w bieżącym roku szkolnym. Funkcję przewodniczącej pełni uczennica, która w poprzednim roku była wiceprzewodniczącą. W radzie znalazło się troje nowych uczniów.

Często uczniowie PSM II stopnia znajdują się od 10–12 lat. Nawet biorąc pod uwagę, że spotykają się tylko na przedmiotach teoretycznych, chórze czy orkiestrze, zdążyli już się poznać, a nawet nawiązać przyjaźnie. Dzięki temu działalność samorządu uczniowskiego w szkole to w rzeczywistości

działalność grupy uczniów o wiele większej niż rada samorządu. Pozostali uczniowie angażują się najczęściej na prośbę członków rady lub nauczycieli. Czasami są to drobne, jednorazowe czynności. Czasami działalność rozłożona jest w czasie. Ważne, aby każdy uczeń podejmował aktywności dla niego najbardziej odpowiednie czy takie, do których ma specjalne predyspozycje.

Należy zaznaczyć, że uczniowie ZSM w Siedlcach to niezwykle zróżnicowana, przede wszystkim wiekowa, grupa – od kilkulatków do dwudziestolatków. Ta rozpiętość wiekowa obejmuje poszczególne klasy. Zdarza się, że w ZSM rodzeństwo w różnym wieku ma jedyną okazję chodzić do tej samej klasy, nie powtarzając jej.

Jak można pomóc?

Samorząd uczniowski jest mocno wpisany w rzeczywistość każdej szkoły. To, na ile jest samorządny i na ile skutecznie realizuje swoje interesy, zależy od wielu czynników, w tym od postawy innych organów szkoły – dyrektora, rady pedagogicznej czy rady rodziców.

Samorząd uczniowski jest jedną z pierwszych instytucji, z jaką spotykają się w swoim życiu uczniowie oraz w której działania mogą się zaangażować. Od tego, w jaki sposób on funkcjonuje, może zależeć ich dalsze nastawienie do aktywności społecznej i politycznej. Jest to jeden z najważniejszych powodów, dla których należy zachęcać uczniów do aktywności na rzecz szkoły i brania na siebie części odpowiedzialności za to, co się w niej dzieje. To właśnie w szkole młodzi ludzie mogą wykształcić w sobie postawy i zdobyć tak ważne umiejętności, jak: praca w grupie, podejmowanie decyzji, pokonywanie trudności.

Dyrektor i rada pedagogiczna odgrywają tu rolę wspierającą. To spośród nauczycieli uczniowie wybierają opiekuna samorządu, który później dzieli się swoim doświadczeniem, pracując z uczniami. Ponieważ całe życie szkoły toczy się wokół muzyki, to wydarzeń muzycznych dotyczy też aktywność samorządu uczniowskiego. Dobrym rozwiązaniem i wyjściem naprzeciw oczekiwaniom uczniów byłoby zarezerwowanie w planie koncertowym szkoły jednego terminu na koncert zorganizowany i poprowadzony według pomysłu uczniów i przez uczniów. Oczywiście rada SU mogłaby do współpracy zaprosić nauczycieli.

Jeśli chodzi o dyrektora szkoły, to najważniejszym zadaniem dla niego jest pozytywna reakcja na postulaty samorządu uczniowskiego, które mieszczą się w granicach prawa. Jeśli nie jest w stanie zrealizować ich w pełni, to w porozumieniu z uczniami zawsze może wybrać jakąś część propozycji. Na pewno, ze względu na czynniki omówione poniżej, dyrektor może sugerować pewne działania samorządowi i jeśli spotkają się z pozytywnym oddźwiękiem, wesprzeć ich realizację.

Nagroda Grand Prix w konkursie „Muzyka z Ekranu”: Daniela Grace Abebrese.
Praca inspirowana filmem *Pan od muzyki* Bruno Coulais’a

Wicedyrektor ds. dydaktycznych, Izabella Janik, odczytuje protokół i wręcza nagrody w konkursie plastycznym „Muzyka z Ekranu”. Dyplomy wręcza przewodnicząca SU Natalia Kosnowska

Ogłoszenie wyników i wręczenie nagród w konkursie na ilustrację kartki świątecznej.
Na zdjęciu przewodnicząca SU Julia Hawryluk i opiekun samorządu – Martyna Jurzyk

Jednym z podstawowych problemów, jaki pojawia się przed radą SU zaraz po podjęciu działania, jest brak własnych środków finansowych. Prawo oświatowe nie przewiduje samofinansowania samorządu uczniowskiego w szkole. W praktyce oznacza to, że niezgodne z prawem jest na przykład zbieranie od uczniów dobrowolnych składek na działania. Samorząd uczniowski nie posiada osobowości prawnej i brakuje regulacji dotyczących księgowania tego typu dochodów. Jest to poważny problem dla samorządu. Można próbować go rozwiązać, a przy okazji rozwijać w uczniach umiejętności racjonalizowania kosztów i planowania budżetu, który pozwoli na realizację ich pomysłów. Uczniowie mają prawo zwrócić się z prośbą o sfinansowanie zaplanowanych działań do dyrekcji i rady rodziców.

W ZSM w Siedlcach to rada rodziców zawsze chętnie wspiera działalność samorządu uczniowskiego. Dotychczas tylko ta forma pozyskiwania środków jest wykorzystywana. Rada SU najczęściej prosi o środki na nagrody w konkursach. Stara się tak dobrać nagrody, aby były atrakcyjne dla uczniów i motywowały do dalszego zainteresowania propozycjami rady SU.

Czy wszystko da się zrealizować?

Największą barierą utrudniającą rozwinięcie aktywności samorządu uczniowskiego w szkole muzycznej jest brak czasu. W szkolnictwie ogólnokształcącym uczniowie działający w organach SU skupiają się na organizacji wydarzeń pozalekcyjnych. Uczniowie, którzy jednocześnie są uczniami szkoły muzycznej, to właśnie naukę w niej traktują jako zajęcia dodatkowe. Dotarcie na zajęcia w wielu przypadkach wiąże się z dojazdem z miejscowości odległych o 30–40 kilometrów, nieraz słabo skomunikowanych z Siedlcami. Stąd często to rodzice przywożą swoje dzieci do szkoły. Niewiele czasu pozostaje uczniom na aktywność w samorządzie uczniowskim. Dodatkowo, podczas gdy w szkołach ogólnokształcących zebrania organów SU odbywają się w czasie lekcji, w szkole muzycznej to zawsze jest czas poza zajęciami. Często uczniowie są zmęczeni, zabiegani i tylko niewielki odsetek ma ochotę na podejmowanie kolejnych zobowiązań.

Działalność samorządu uczniowskiego nawet w ciągu jednego roku szkolnego podlega ewolucji. Rada SU nie powstaje i nie działa z dnia na dzień. Zdecydowanie na korzyść możliwości podejmowania inicjatyw przez radę samorządu działają wypracowane w szkole mechanizmy współpracy, dające radzie rzeczywistą możliwość reprezentowania ogółu uczniów.

Ogromną rolę w działalności samorządu uczniowskiego w państwowej szkole muzycznej odgrywa jego opiekun. Ze względu na specyfikę szkoły często przyjmuje on na siebie rolę inspiratora czynności samorządu. Ograniczony czas, jakim dysponują uczniowie, sprawia, że działalność samorządu uczniowskiego w ZSM w Siedlcach to raczej technika małych kroków. Samo

ustalenie zebrania rady jest wyzwaniem organizacyjnym. W bieżącym roku szkolnym nie ma takiego dnia w tygodniu, żeby wszyscy członkowie rady byli jednocześnie w szkole.

Poinformowałam uczniów – członków rady SU, że mogą przyjść do mnie z każdym pomysłem. Wspólnie zastanowimy się, czy jest możliwy do zrealizowania. W ciągu kilku miesięcy takich pomysłów uczniowskich było kilka. Część z nich nie mogła być zrealizowana ze względu na ramy prawne, w jakich działa szkoła. Uczniowie mieli pomysł na dodatkowe zajęcia, które wykraczały poza profil szkoły. Tutaj należało uświadomić uczniom, że szkoła, chociaż kształci w wąskim zakresie, jest szkołą publiczną działającą w oparciu o te same przepisy, które obowiązują w szkołach ogólnokształcących. Angażując się w pracę samorządu, uczniowie uczą się, że szkoła nie działa w próżni prawnej, że są pomysły i postulaty, których nie można zrealizować.

Z innych powodów nie udało się zorganizować koncertu, który od początku do końca byłby dziełem samych uczniów. Chociaż członkowie rady samorządu mieli ciekawe i twórcze pomysły na treść takiego koncertu, zabrakło przede wszystkim czasu, który należy takiemu wydarzeniu poświęcić. Dobrym rozwiązaniem byłoby tutaj zaproszenie do współpracy jednego lub kilku nauczycieli, którzy wsparliby swoim doświadczeniem przygotowanie takiego koncertu. Uczniowie mogli przekonać się, że dobry pomysł to dopiero początek pracy.

Podsumowując, można stwierdzić, że postulaty samorządu uczniowskiego, które nie dochodzą do skutku, dzielimy na dwie podstawowe grupy. Pierwsza to te pomysły, których realizacja nie tyle jest sprzeczna z prawem oświatowym, co wykracza poza możliwości prawne i organizacyjne szkoły. Tutaj można wskazać przeprowadzenie dodatkowych zajęć przez podmioty zewnętrzne. Druga grupa to postulaty nie tyle niemożliwe, co trudne do zrealizowania ze względu na zbyt duży rozmach planowanego przedsięwzięcia, z którym uczniowie zajęci wieloma aktywnościami nie są w stanie sobie poradzić. Rozwiązaniem takiego problemu jest wsparcie uczniów przez radę pedagogiczną.

To się może udać!

Nawet w popołudniowej szkole muzycznej jest miejsce na uczniowską aktywność. Uczniowie bardzo chętnie angażują się w przedsięwzięcia, które wpływają na wizerunek placówki. W obecnym roku szkoła jest już po **akcji rekrutacyjnej** na rok szkolny 2024/2025. W ramach zapoznania kandydatów z samą szkołą zorganizowano dzień otwarty. Po koncercie na sali koncertowej, w czasie którego prezentowano instrumenty, kandydaci mogli udać się na zwiedzanie szkoły, podzieleni na niewielkie grupy. I tutaj pomocni okazali się obecni uczniowie, w tym członkowie rady SU, którzy oprowadzali gru-

py po wcześniej ustalonych trasach. Jednocześnie opowiadali o swoich doświadczeniach i latach spędzonych w szkole. Kandydaci na uczniów na pewno mieli mniejsze opory przed zadawaniem pytań uczniom niż nauczycielom.

Podobnie z dużym zaangażowaniem uczniowie podeszli do wsparcia organizatorów **konkursu „Od Duetu do Septetu”**. Konkurs, organizowany przez zespół nauczycieli, miał zasięg regionalny. Wzięło w nim udział, oprócz rodzimych, kilkanaście zespołów z państwowych szkół muzycznych I i II stopnia z województwa mazowieckiego i lubelskiego. Początkowo pomoc miała ograniczać się do wydania kluczy do sal lekcyjnych, w których każdy zespół miał przygotować się do przesłuchania konkursowego.

Do pracy w „punkcie recepcji” zgłosiło się niemal dziesięcioro uczniów, w tym członkowie rady SU. Czuwałam, jako opiekun samorządu, nad pracą punktu. Potwierdzałam delegacje nauczycieli-opiekunów zespołów. Uczniowie szybko zdiagnozowali sytuację. Jedna z uczennic została oddelegowana do pomocy przy wręczaniu dyplomów uczestnictwa i pamiątek na sali koncertowej. Pozostali podzielili się zadaniami w następujący sposób:

- wydawanie/odbieranie kluczy do wyznaczonych sal;
- odprowadzenie zespołu do sali;
- wskazanie drogi do sali koncertowej, gdzie odbywały się przesłuchania;
- zadbanie o doniesienie pulpitów, jeśli znajdowało się ich w sali za mało;
- dopilnowanie, aby każdy zespół mógł skorzystać z przerwy w przesłuchaniach na sali koncertowej i odbyć choćby krótką próbę;
- dopilnowanie, aby zespół znalazł się za kulisami w odpowiednim momencie, tak aby bez stresu wyszedł na scenę;
- opieka nad punktem kawowym – dla gości został przygotowany kącik z gorącą wodą, herbatą, kawą, wodą i drobnymi przekąskami. Biorąc pod uwagę, że na zewnątrz (listopad 2023) było bardzo zimno, wszyscy goście chętnie z niego korzystali.

Chociaż praca w punkcie recepcyjnym nie była zbyt twórcza, to pozwoliła jednak na zapoznanie się ze specyfiką organizacji zaplecza dużego wydarzenia artystycznego. Wszystkie uwagi i pomysły, jakie nasunęły się uczniom w czasie konkursu, zostały spisane i przekazane organizatorom.

Inne działania SU, które można pokazać jako takie, które były wyłączną inicjatywą rady SU i przyniosły dobry skutek, skierowane były do uczniów szkoły. Przez wiele lat **bal karnawałowy** w ZSM w Siedlcach odbywał się według stałego schematu. Rada rodziców przygotowywała przekąski, wynajęty animator prowadził zabawę, w której uczestniczyli młodszy uczniowie. W 2023 roku na balu pojawili się przedstawiciele rady samorządu. Jak się okazało, wiceprzewodnicząca bardzo dobrze radzi sobie z animacją zabaw i konkursów. Przed balem w 2024 roku rada samorządu została wprost zapytana przez dyrekcję szkoły o chęć włączenia się w przygotowanie balu.

Wtedy rada SU wysunęła postulat, o którym od dawna mówili między sobą starsi uczniowie. Chodziło mianowicie o dwie odrębne imprezy w tym samym dniu. Pomysł był taki, aby jako pierwsi, przez trzy godziny, bawili się młodsi uczniowie, a później salę przejęli ci starsi.

Rada samorządu, chociaż podniosła ten postulat na zebraniu, sama miała obawy, czy starsi uczniowie skorzystają z zaproszenia, tym bardziej, że w PSM II stopnia uczy się niespełna 50 uczniów. Członkowie rady wzięli więc na siebie zadanie rozpropagowania pomysłu wśród kolegów i ryzyko, że sala będzie pusta.

Jako opiekun samorządu, po rozmowie z dyrektorem, ustaliłam, że organizacja balu karnawałowego w dwóch grupach nie będzie większym problemem. W przygotowania zaangażowane były wszystkie organy szkoły. Obsługa przygotowała salę i stoliki, na których stały napoje i przekąski zakupione przez radę rodziców. Wicedyrektor ds. dydaktycznych koordynowała grafik dyżurów nauczycieli w niewaligicznych miejscach budynku i na samej sali. Rada samorządu uczniowskiego podjęła się poprowadzenia balu, z zapewnieniem muzyki włącznie (jak by nie było, jest to bal karnawałowy w szkole muzycznej). Wszystkie kwestie zostały omówione na jednym spotkaniu roboczym – członkowie rady SU zastanawiali się, ile i jakie konkursy będą przeprowadzone na balu dla młodszych uczniów. Odpowiednio do tego należało zapewnić drobne nagrody.

Okazało się, że zorganizowanie balu karnawałowego w dwóch grupach wiekowych nie zdezorganizowało życia szkoły. Obie zabawy, animowane przez radę SU, zdecydowanie różniły się od siebie. Pierwsza, umownie przeznaczona dla uczniów PSM I stopnia, pełna była zabaw, konkursów i tańca. Na części dedykowanej dla starszych uczniów pojawiło się ponad 30 uczniów, którzy od wielu lat nawet nie zastanawiali się nad obecnością na imprezie, którą traktowali jako rozrywkę dla dzieci. Druga część balu okazała się spotkaniem integracyjnym z muzyką w tle. Wszyscy uczniowie byli bardzo zadowoleni i pozytywnie ocenili imprezę.

Dobrym pomysłem jest prowadzenie działań samorządu uczniowskiego w powiązaniu, czy równoległe, z wydarzeniami odbywającymi się w szkole. Pierwszy przykład takich działań mogłam obserwować przy okazji koncertu, który odbył się w styczniu 2023 roku, a nosił tytuł „**Muzyka z Ekranu**”. Sam koncert był ogromnym przedsięwzięciem organizowanym w ramach realizacji przedmiotów „chór” i „orkiestra”. Do współpracy zaproszono Chór Akademicki Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. Uczniowie mogli obserwować, jak wiele przygotowań, zarówno od strony artystycznej, jak i logistycznej, wymaga takie wydarzenie. Mogli się też do tych przygotowań włączyć. Jeden z uczniów zaprezentował swoje zdolności w pracy z programem graficznym i przygotował materiały promocyjne dotyczące koncertu – plakat i program, który publiczność mogła pobrać za pomocą kodu QR.

To chyba wicedyrektor ds. artystycznych rzucił pomysł, że można przy okazji koncertu zorganizować konkurs na pracę plastyczną. Rada SU od razu z entuzjazmem podjęła temat łączenia sztuk. Regulamin konkursu powstał bardzo szybko, a członkowie rady SU brali udział w jego opracowywaniu. Każdy uczeń biorący udział w **konkursie plastycznym „Muzyka z Ekranu”** miał przygotować dwie prace w dowolnej technice, które nawiązywały do filmów, których motywy muzyczne zostały zaaranżowane na potrzeby koncertu.

Dwoje uczniów weszło w skład komisji oceniającej prace złożone na konkurs w dwóch kategoriach. Nagrody w konkursie ufundowała rada rodziców. Członkowie rady SU zaangażowali się w przygotowanie dyplomów i zapakowanie nagród dla autorów wyróżnionych prac. Dzięki szerokiej akcji informacyjnej na konkurs wpłynęło ponad 40 prac wykonanych różnymi technikami. Większość była po prostu ilustracją do filmu. Grand Prix zdobyła jednak praca, będąca efektem głębokich przemyśleń, które znalazły swój wyraz w załączonej wypowiedzi pisemnej (która nie była wymagana). Uczennica, którą często można było zauważyć szkicującą w oczekiwaniu na zajęcia, potwierdziła, że uczniowie szkoły są wrażliwi na różne rodzaje sztuki i potrafią swoje emocje przekazać również w postaci pracy plastycznej.

Wiceprzewodnicząca SU, pod opieką opiekuna samorządu, przygotowała pokonkursową wystawę w holu przed salą koncertową. Wyniki konkursu udało się utrzymać w tajemnicy aż do ich ogłoszenia, a uroczyste wręczenie nagród odbyło się na początku koncertu. Protokół komisji oceniającej prace odczytała wicedyrektor ds. dydaktycznych. Nagrody wręczał dyrektor szkoły z pomocą przewodniczącej SU.

Skoro członkowie rady SU nabyli już praktykę w formalnym przeprowadzeniu konkursu plastycznego (stworzenie regulaminu, plakatu, rozpowszechnianie informacji, praca w komisji oceniającej prace, przygotowanie nagród, przygotowanie wystawy pokonkursowej), do kolejnego pomysłu poszli z entuzjazmem.

Dyrektor szkoły zapytał, czy rada SU nie zajęłaby się organizacją **konkursu na ilustrację do kartki świątecznej**. Najlepsze prace stałyby się elementem życzeń świątecznych wysyłanych przed Bożym Narodzeniem przez dyrektora w imieniu całej społeczności szkoły. Przygotowano plakat informujący o konkursie i regulamin. Prace musiały być wykonane w technice płaskiej, tak aby dały się dobrze zeskanować.

Pewne niedowierzanie budziło zapewnienie w regulaminie, że najlepsze prace, oprócz nagród rzeczowych, zostaną uhonorowane umieszczeniem na kartach z życzeniami. Tak się jednak stało. Wyniki konkursu ogłoszono przed koncertem kolędowym 18 grudnia 2023 roku. Laureaci z rąk przewodniczącej SU otrzymali nagrody ufundowane przez radę rodziców. Największe zainteresowanie wzbudziły jednak wydrukowane już karty z życzeniami, na których znalazły się cztery zwycięskie prace konkursowe. Po rozłożeniu kar-

ty adresat, oprócz tradycyjnych życzeń, mógł znaleźć informację, że autorem ilustracji jest uczeń ZSM w Siedlcach, laureat konkursu (podane były imię, nazwisko i klasa ucznia). Prace znalazły się też na internetowej stronie szkoły i w jej mediach społecznościowych. Same kartki wzbudziły duże zainteresowanie. Wiele osób chciało je kupić, co podsunęło pomysł na działania w kolejnym roku.

Znamienne, że w obu konkursach plastycznych organizowanych przez SU udział wzięli tylko uczniowie PSM I stopnia, chociaż konkurs adresowany był do wszystkich uczniów, a w radzie SU są wyłącznie uczniowie PSM II stopnia.

Nieraz ożywcze natchnienie dotyka jedną klasę. Tak było w przypadku konkursu „Pamięć” organizowanego przez Instytut Muzyki i Tańca, a wspierane przez Centrum Edukacji Artystycznej, którego celem jest utrwalanie pamięci o zmarłych artystach. Chęć udziału w konkursie wyraziła klasa I PSM II stopnia.

Kiedy na bohatera akcji wybrano Walentego Hakowskiego (1868–1960) i uczniowie wstępnie zapoznali się z jego sylwetką, pojawiły się różne pomysły. Zlokalizowanie grobowca nie było zbyt trudne, ponieważ uczniowie skorzystali ze specjalnej wyszukiwarki. Odnalezienie śladów działalności Walentego Hakowskiego nie było już takie proste, ponieważ przede wszystkim był on praktykiem – organistą, nauczycielem, prowadził wiele zespołów śpiewaczych i chórów w okresie międzywojennych, w trudnym czasie okupacji i równie trudnym okresie PRL. Można uznać, że Walenty Hakowski był też krótko nauczycielem w placówce, która była poprzedniczką szkoły muzycznej. W związku z tym wśród uczniów pojawiły się pytania o innych zmarłych nauczycieli i pracowników szkoły, o ich miejsca pochówku. Stąd już było blisko do projektu ustawiania przed dniem Wszystkich Świętych znichy na grobach zmarłych, przynajmniej tych, którzy spoczywają na siedleckich cmentarzach. Chociaż jest to zwyczaj praktykowany przez wiele szkół i instytucji, w naszej szkole jeszcze się nie zadomowił.

Działania związane z przystąpieniem do konkursu „Pamięć” wykroczyły daleko poza uporządkowanie grobu, faktycznie od wielu lat zapomnianego. Ponieważ konkurs odbywał się pod koniec roku kalendarzowego, uczniowie sami przygotowali stroik na grób. Chłopcy natomiast nagrali jeden z nielicznych zachowanych utworów napisanych przez Walentego Hakowskiego. Zdjęcia z podjętych działań i nagranie znalazły się na przygotowanej prezentacji konkursowej. Kiedy okazało się, że klasa wygrała nagrodę główną, czyli sfinansowanie wyjazdu na koncert, dostała za zadanie samodzielne ustalenie, na jakie wydarzenie muzyczne chce pojechać. Uczniowie podzieleni na grupy mieli przedstawić swoje propozycje i przekonać resztę klasy do swojego pomysłu. Wyjazd do filharmonii odbędzie się 12 czerwca.

Można z przymrużeniem oka powiedzieć, że zadania samorządu uczniowskiego w ZSM w Siedlcach, podobnie jak zadania samorządu teryto-

Przygotowania do wizyty na grobie Walentego Hakowskiego

Grób Walentego Hakowskiego

rialnego, dzielimy na własne i zlecone. Są też takie, które jedynie w tym samorządzie, ze względu na zaangażowanie uczniów, ze zleconych stają się własnymi.

Co daje praca w samorządzie uczniowskim?

Należy zaznaczyć, że ci, którzy podejmują działalność w SU, to uczniowie twórczy, aktywni na wielu polach i kreatywni. Nikt nie rodzi się obywatelem, organizatorem, animatorem. Takie doświadczenia trzeba zdobyć. Wiele lat, które uczniowie spędzają w szkole muzycznej, to okazja do wszechstronnego przygotowania uczniów do uczestnictwa w życiu muzycznym, zarówno w roli świadomych odbiorców, twórców, jak i organizatorów.

Jeśli młodzi ludzie w szkole muzycznej podejmują pracę w organach SU, to angażują się w nią z poświęceniem w sytuacji, kiedy nawet krótka „burza mózgów” na przerwie między lekcjami nie jest możliwa. W zasadzie każde spotkanie, nawet w celu omówienia jednego problemu, trzeba specjalnie organizować. Tutaj już widać pierwsze korzyści dla ucznia, który jest aktywny na terenie szkoły muzycznej. Przede wszystkim uczy się gospodarowania czasem, jeśli nie nauczył się jeszcze tego, uczęszczając do dwóch szkół. W każdym razie doskonali tę umiejętność, planując każdy dzień. Często też wymaga to rezygnowania z własnej wygody i dostosowania się do innych, którym może być trudniej dotrzeć na zebranie rady SU.

Oddanie chociaż części inicjatywy w ręce uczniów pociąga za sobą wiele korzystnych zjawisk. Przede wszystkim uczniowie mogą rozwinąć albo odkryć umiejętności organizatorskie, ćwiczyć zdolność wywierania wpływu na

ludzi w celu przekonania ich do swoich racji. Uczą się prowadzić negocjacje, także formułować i wyrażać własne opinie i bronić ich. W ramach rady SU podobne działania, nawet jeśli przynoszą niepowodzenia, nie pociągają tak negatywnych konsekwencji, jak w późniejszym życiu zawodowym.

Współdziałając przy wydarzeniach organizowanych w szkole, a skierowanych do lokalnego środowiska, uczniowie kształtują poczucie odpowiedzialności za to, jak szkoła postrzegana jest w najbliższym otoczeniu, wśród władz miasta czy wśród innych szkół muzycznych. Daje to poczucie wspólnoty, przynależności do grupy. Uczniowie zdobywają wiedzę na temat zaplecza organizacyjnego dużych wydarzeń artystycznych. Część z nich być może wykorzysta ją, samodzielnie organizując koncerty czy konkursy.

Zebrania rady SU dają uczniom umiejętności społeczne. Wskazują, jak efektywnie pracować w grupie, w jaki sposób ocenić, czy dany projekt jest możliwy do zrealizowania, a jeśli tak – to jak go zrealizować. Członkowie samorządu opracowują, a następnie próbują realizować osobiście stworzone projekty. Nabierają też doświadczenia w rozmowie z dorosłymi, uczą się przekazywać precyzyjne informacje. Uczniowie wybrani do rady samorządu nabywają też umiejętności praktycznych, które są trudne do przecenienia w dorosłym życiu. Uczą się pisania protokołów, redagowania regulaminów, formułowania opinii i wniosków, podejmowania uchwał.

Co z tym samorządem?

Rada samorządu uczniowskiego Zespołu Szkół Muzycznych w Siedlcach to raczej grupa inicjatywna. Nie ma większego problemu ze zmobilizowaniem innych uczniów do konkretnych, jednostkowych działań. Bardzo często inicjatorami działań SU są nauczyciele, w tym opiekun samorządu, którzy „rzucają pomysły”, bo mają większą orientację w tym, co dzieje się w szkole. W mojej ocenie uczniom wystarczy drobny impuls, aby podjęli działania. Mają przy tym wiele twórczych pomysłów i naprawdę mocno się w nie angażują. Nauczyciele i dyrekcja doceniają ten wysiłek. Myślę, że członkowie rady SU, często nieświadomie, zdobywają umiejętności, które mogą im się przydać w przyszłym życiu zawodowym.

Wiele z działań podejmowanych przez SU wzmacnia poczucie wspólnoty wśród uczniów i świadomość, że mogą oni wpływać na wizerunek szkoły. Samorząd uczniowski, również ten w szkole muzycznej, daje możliwość treningu zaangażowania społecznego, współdziałania, realizacji wspólnie z innymi zadań wykraczających poza własne interesy i potrzeby. Z tego względu działania w radzie SU, chociaż ograniczone specyfiką szkoły muzycznej, pozwalają na nabycie szeregu umiejętności potrzebnych do funkcjonowania w dorosłym życiu oraz na rozwijanie kompetencji społecznych.

**Z okazji Świąt Bożego Narodzenia
wszystkim uczniom, rodzicom
oraz pracownikom**

Autorami grafik świątecznych są uczniowie
Zespołu Szkół Muzycznych w Siedlcach:
Zofia Krzewniak, Joanna Urbanek,
Kacper Makowski, Maksymilian Zdanowski.

**Zespołu Szkół Muzycznych w Siedlcach
składam serdeczne życzenia
wszelkiej pomyślności,
niepowtarzalnej atmosfery,
ciepła oraz obfitości wszelkich dóbr.**

**Niech radość i pokój
Świąt Bożego Narodzenia
dają poczucie prywatnego
i zawodowego spełnienia
oraz towarzyszą przez cały
Nowy 2024 Rok.**

DYREKTOR
Zespołu Szkół Muzycznych w Siedlcach

Paweł Sulej
mgr Paweł Sulej

BOŻE NARODZENIE 2023

Julia Kądziołka
Zofia Dominiak-Górska
Aleksandra Antczak

SUJM, czyli ludzie, których łączy sztuka i działanie

Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Szczecinie to społeczność, którą tworzą uczniowie, nauczyciele, pracownicy oraz inni przyjaciele naszej szkoły. Naszych uczniów reprezentuje Rada Samorządu Uczniowskiego, która działa pod nazwą „SUJM” – Samorząd Uczniowski i Jego Miłośnicy.

Rzecz, której mogę być pewna, to fakt, że nasz samorząd tworzą oddane i kreatywne osoby. Zawitanie do Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Szczecinie było najlepszą decyzją, którą mogłam podjąć. Nie mówię tutaj tylko o szkole i całym procesie nauki, ale głównie o tym, jak bardzo zaczęłam angażować się w życie społeczne szkoły, a teraz nawet Szczecina. Dołączyłam do samorządu i aktywnie w nim działam od ponad dwóch lat. Dołączając, nie spodziewałam się, że tak dobrze to wszystko będzie działać. Wraz z innymi członkami zastanawiamy się cały czas, w jaki sposób najlepiej byłoby urozmaicić życie uczniów. Na naszych wtorkowych spotkaniach omawiamy wiele spraw o rozległej tematyce. Od różnych akcji po rozwiązywanie konfliktów – mówi Zosia z samorządu.

Uczniowie innych szkół mogą postrzegać Plastyk jako środowisko hermetyczne, zamknięte w świecie swoich własnych artystycznych wizji – środowisko narcyzów pielęgnujących wyłącznie swoje własne ego. Nie, nie jest to prawda! Wbrew temu stereotypowi nasi młodzi, „zakręceni” artyści chętnie angażują się w życie społeczne. U nas w szkole dużo się dzieje. Od wyjazdów zagranicznych poprzez liczne wystawy, kiermasze, wydarzenia kulturalne, eventy sportowe, happeningi, święta i uroczystości okolicznościowe aż do aktywnej współpracy z innymi organizacjami samorządowymi.

Szkoła często organizuje wyjazdy za granicę. Na przestrzeni ostatnich trzech lat odbywały się wyjazdy w ramach projektu Erasmus+ do Rumunii, a później do Turcji. W zeszłe wakacje grupa osób z naszej szkoły wyjechała wraz z projektem JuKua na międzykulturową wycieczkę do Kirgistanu w Azji Środkowej, co otworzyło możliwość współpracy i zawarcia przyjaźni na przyszłość. Obecnie w maju będziemy gościć grupę młodzieży z Kirgistanu, która przyjedzie do nas z rewizytą.

SZKOŁA ARTYSTYCZNA 2(26)/2024 – SERIA WYDAWNICZA CEA

Ale jaką rolę w tym wszystkim odgrywa samorząd PLSP? W odniesieniu do projektów międzykulturowych, pomagaliśmy i będziemy pomagać w technicznej organizacji wizyty naszych gości z zagranicy. Wspieraliśmy organizację tak zwanych „Polskich Wieczorów”, czyli dużego polskiego poczęstunku dla naszych gości. Już w połowie maja ma się odbyć kolejne takie spotkanie.

Poza tym organizowaliśmy i dalej mamy zamiar organizować wydarzenia związane z ważnymi dniami, które z pewnością świętuje wiele osób na całym świecie.

Samorząd angażuje się w realizację cyklicznych wydarzeń okolicznościowych, takich jak na przykład dziady, czyli polska wersja Halloween, które w zeszłym roku przyciągnęły tłumy uczestników. Świątowaliśmy, przebierając się za różnego rodzaju strachy i upiory, co pozwala wyżyć się artystycznie naszym uzdolnionym uczniom. Uczniowie chętni, aby wziąć udział w wydarzeniu, mają bardzo duże pole do popisu. Na koniec dnia odbywa się ogólnoszkolne głosowanie na najlepsze przebranie.

Miesiąc później nie mogliśmy zapomnieć o andrzejkach. Jest to jedno z najbardziej wyczekiwanych przez uczniów wydarzeń. Ludzie chętni do pomocy zgłaszają się do samorządu z propozycją wróżb, a najciekawsze pomysły są zatwierdzane. Wróżenie odbywa się w naszym szkolnym holu. Całej inicjatywie towarzyszy przyjemny, ale przygaszony, ciepły klimat. Dla ostody tego dnia nie może zabraknąć ciast i ciasteczek z wróżbami. W całym wydarzeniu oprócz uczniów aktywnie udzielają się nasi nauczyciele. Niektórzy chętnie zgłaszają się do przeprowadzania wróżb.

Plastycy to nie jedyne artystyczne dusze w naszym mieście. Pierwszą współpracę podjęliśmy z naszymi sąsiadami – społecznością szkoły muzycznej. Na początku skupiliśmy się na tym, na czym obydwie szkoły zwykle polegały w starciu z innymi liceami lub technikami – zawodach sportowych – z badmintona i koszykówki. W walce na paletki zwyciężyło nasze liceum, a przeciwnicy zrewanżowali się zwycięstwem w koszykówce. Tym sposobem odkryliśmy, że w naszej szkole jest wiele talentów sportowych. Na tym jednak nie poprzestaliśmy. Wraz z liceum muzycznym organizujemy warsztaty, na których pokazujemy sobie wzajemnie, czym się zajmujemy.

Nasza społeczność w tym roku brała udział w inauguracji kolejnej edycji akcji charytatywnej „Podaruj dzieciom iskierkę radości”. W galerii Kaskada uczniowie wraz z dziećmi dekorowali bombki i malowali maluchom twarze. Jako kolejne wydarzenia w ramach tej akcji w naszej szkole odbył się Tydzień Kolorów i Tydzień Zapachów. Uczniowie przebierali się, wizualizując wskazany wcześniej kolor. Klasy z największą liczbą osób przebranych na pamiątkę dostały dyplomy i drobne upominki. W sprzedaży były również ręcznie robione przez uczniów świeczki o niesamowitych zapachach.

Pod koniec roku szkolnego, kiedy młodzież z podstawówek decyduje się na wybór szkoły średniej, organizujemy Dni Otwarte. Zainteresowani mogą przyjść, obejrzeć naszą szkołę i zapoznać się z uczniami, którzy zawsze chętnie opowiadają o życiu szkolnym i oprowadzają po placówce. Podczas Dni Otwartych każda ze specjalizacji ma swój własny warsztat. Osoby zainteresowane rozwojem artystycznym mogą same spróbować, co najbardziej przypadnie im do gustu. Będą miały możliwość brania udziału w warsztatach z wycinania linorytu w pracowni druku artystycznego, stworzenia intarsji w pracowni renowacji, rzeźbienia w glinie i tworzenia swoich własnych naczyń, projektowania logotypów lub nauki liternictwa. Uczniowie naszej szkoły sami zgłaszają się do przeprowadzenia warsztatów, które cieszą się dużym powodzeniem. Ostatnio Dniom Otwartym towarzyszył kiermasz prac. Można było kupić prace malarskie lub rysunkowe, wykonane w technikach druku artystycznego, własnoręcznie robione naczynia, świeczniki, doniczki, wyroby z drewna i autorskie torby.

Poza wewnętrznymi akcjami, organizowanymi w naszej szkole, członkowie samorządu angażują się w rozmaite spotkania międzyszkolne. Jednym z nich jest Xu – Interdyscyplinarna Konferencja Samorządów Uczniowskich, organizowana przez Liceum Ogólnokształcące nr V w Szczecinie. Jest to z pewnością wydarzenie warte uwagi. Poza dobrą zabawą i poszerzaniem horyzontów, uczymy się, jak współpracować z innymi ludźmi. To bardzo ważne dla każdego z nas. Szkołę na tych spotkaniach reprezentuje troje członków samorządu.

Nie tylko tam nasi uczniowie reprezentowali naszą społeczność. Trzy lata temu zaczęliśmy swoją przygodę w Młodzieżowej Radzie Miasta Szczecin. Jest to organizacja, która nie tylko daje możliwości rozwoju szkoły, ale również rozwoju nas samych. Dwoma radnymi w poprzedniej kadencji były uczennice: Jagna Drozdowska oraz Wiktoria Burzyńska. W tegorocznej kadencji przedstawicielką naszej szkoły jest Julia Kądziołka, która o Młodzieżowej Radzie Miasta mówi tak:

W tym roku dołączyłam do Młodzieżowej Rady Miasta Szczecin. Razem z innymi radnymi stworzyliśmy nową Komisję do spraw Promocji i Analiz, a ja zostałam jej przewodniczącą. Naszym celem było stworzenie serii nowych postów, które zaciekawiają młodzież. Naszą główną serią nosi tytuł: Teraz to będzie – posty wypuszczamy co miesiąc.

Promujemy w niej różne kulturalne wydarzenia, adresowane do młodzieży: wystawy, spektakle teatralne, spotkania z artystami i wiele innych. Naszym głównym partnerem jest Dom Kultury „13 Muz” oraz Teatr Współczesny w Szczecinie. Innym tematem, który podjęliśmy – były tegoroczne wybory. Każdego roku są osoby które wchodzi w dorosłość i nie wiedzą, jak się do tego zabrać. Stworzyliśmy więc „Poradnik Młodego Wyborcy”, w którym poruszyliśmy wszystkie aspekty dotyczące głosowań, w tym, jakich błędów

nie popełniać oraz gdzie i kiedy możemy głosować. Do postów – oprócz merytoryki – potrzebne są również grafiki, a tym zajmuję się głównie ja. Z kolorów: czerwonego, granatowego, żółtego oraz białego powstały logo Młodzieżowej Rady Miasta Szczecin oraz linearne rysunki, powiązane tematycznie z naszym miastem oraz wydarzeniami, w których bierzemy udział.

Grafiki te wykorzystaliśmy do stworzenia gadżetów, jakimi są między innymi torby, notesy lub teczki.

Razem z komisją zorganizowaliśmy też wydarzenie, które nazwaliśmy „Porozmawiajmy o tym, czemu warto być aktywnym”. Było to spotkanie zaadresowane do samorządów uczniowskich wszystkich szkół średnich w Szczecinie. Odbęto się wiele wykładów wraz z dyskusjami, których tematami były aktywizm społeczny oraz wolontariat młodych. Przedstawiliśmy też całą Młodzieżową Radę Miasta Szczecin i inne organizacje, jakimi są Interact Szczecin i Młodzieżowy Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego. Grafiki i tu były obecne. Stworzyliśmy identyfikatory dla radnych, gości i przedstawicieli szczecińskich szkół.

Wydawałoby się, że nasza szkolna społeczność, ze względu na zainteresowania artystyczne, nie będzie poruszona tego typu wydarzeniami i działaniami społecznymi w naszym mieście. A jednak młodzi szczecińscy plastycy uczestniczą w wielu działaniach pozaszkolnych, a zainteresowanie nimi bardzo wzrosło. Nasza społeczność coraz bardziej się udziela i aktywnie uczestniczy nie tylko w wydarzeniach artystycznych. Work in Progress to wydarzenie tworzone przez Komisję ds. Przedsiębiorczości Młodzieżowej Rady Miasta Szczecin. Była to niezwykła okazja, żeby pogłębić swoją wiedzę w zakresie przedsiębiorczości. Uczniowie dowiedzieli się, jak napisać CV, czym się kierować przy wyborze studiów i jak wypromować małą firmę. Jak się okazało, nasi plastycy mają nie tylko artystyczne zainteresowania, ale w tym celu trzeba było troszkę wyjść z naszej codzienności pełnej farb, dłut i ołówków.

Młodzieżowa Rada Miasta Szczecin dała nam dużo możliwości promowania szkoły. Po czasach pandemii w końcu Plastyk wyszedł poza mury kamienicy Loitzów – naszej siedziby. Pierwsze kroki zrobiliśmy na Odwróconych Targach Akademickich. Ustawiliśmy stoisko, na którym zaprezentowaliśmy każdą ze specjalizacji, która jest realizowana w szkole. Po spotkaniu dostaliśmy wiele propozycji zaprezentowania naszej społeczności innym szczecinianom. Jedna z członkiń SUJM-u, a jednocześnie moja przyjaciółka, Zofia Dominiak-Górska, dołączyła do Interact Internacional Szczecin, gdzie również aktywnie działa. Z Zosią bardzo się wspieramy i pomagamy sobie nawzajem, dzięki czemu jesteśmy w trakcie organizacji aż trzech wystaw artystycznych prac naszych uczniów oraz pracy nad małym pokazem mody na festynie Stacja Szczecin. Jesteśmy z siebie bardzo dumne, że w tak krótkim czasie udało nam się tyle osiągnąć. Nasza szkoła zaczęła się intensywniej

udzielać na płaszczyznach społecznych naszego miasta. To na razie jest początek, my działamy dalej, a za kilka lat mamy nadzieję, że przyszłe pokolenia będą kontynuować tę piękną przygodę.

Nasze działania trzeba też promować, więc SUJM ma swoje social media w postaci Instagrama i TikToka, którymi zarządzają Julia Kądziołka i Zofia Dominiak-Górska. Dziewczyny zajmują się tym dopiero od niedawna, ale idzie im to świetnie. Na Instagramie stale pojawiają się nowe posty z zapowiedziami różnych wydarzeń, relacje z wyjść i reelsy lub tiktoki, promujące szkołę. Mamy też gadżety ręcznie wykonane przez naszych uczniów. Są to torby, figurki, koszulki, piórniki i wiele innych.

W ramach codziennej pracy Samorządu Uczniowskiego i Jego Miłośników prowadzimy również działania cykliczne, oto kilka z nich. We wrześniu odbywa się Dzień Chłopaka, który obchodzimy, przebijając się za różne postacie. W tym roku byli to słynni panowie, reprezentujący świat muzyki. Kolejną imprezą jest ta organizowana z okazji Dnia Edukacji Narodowej. Zebrani w holu uczniowie rozwiązywali quiz z wykorzystaniem fotografii z lat dziecięcych naszych pedagogów. Na zdjęciach uczniowie rozpoznawali swoich nauczycieli.

Grudzień to miesiąc, w którym mamy dużo wolnego, ale pomimo tego nie zabrakło w nim ważnych wydarzeń. Samorząd uczniowski zorganizował wyjście do kawiarni Łażnia w celach integracyjnych. Na miejscu każdy mógł poczęstować się kawałkiem ciasta i napić się ciepłej kawy. Dodatkowo zorganizowana była gra integracyjna, która zapewniła uczestnikom rozrywkę.

W lutym, zaraz po feriach, samorząd działał znów na pełnych obrotach, a imprezy szkolne miały miejsce jedna za drugą. Jedną z nich był Dzień Patrona – najważniejsze święto naszej placówki. Postać Constantina Brancusiego, wybitnego rzeźbiarza pochodzenia rumuńskiego, jest dla nas nieustającą inspiracją. W tym roku na terenie całego budynku ukryliśmy setki małych zdjęć patrona. Zadaniem uczniów było znaleźć ich jak najwięcej. Osoby, które wygrały, otrzymały pączki, ponieważ był to również tłusty czwartek. Każda z klas przygotowała też filmik lub scenkę, które zobrazowały charakterystyczny moment powstania rzeźb Brancusiego.

Aby wprowadzić do szkolnych murów więcej zabawy, odbył się bal karnawałowy, tym razem pod hasłem: „W krainie baśni”. Jak można się było spodziewać, uczniowie przygotowali nietuzinkowe przebrania, a na zmęczonych tańcami na parkiecie czekały poczęstunek i napoje. Przygotowana była również ścianka, gdzie bardzo chętnie, pod okiem szkolnego fotografa, wykonywane były pamiątkowe zdjęcia. Pod koniec imprezy – poprzez głosowanie – wyłonione zostały królowe balu.

Warto wspomnieć o Dniu Kobiet, których w szkole jest najwięcej. Grupa młodzieży nagrała film, aby tego dnia przedstawić go swoim kolegom i koleżankom z innych klas. Zorganizowany został uroczysty apel, na którym

nagrania zostały zaprezentowane. Następnie odbył się konkurs na najlepsze przebranie bogini greckiej, a jurorami byli nauczyciele historii sztuki oraz pani pedagog. Na zakończenie zimy SUJM zorganizował konkurs na najlepszą ekomarzannę. Każda z klas dzielnie starała się przedstawić swoją piękną kukiełkę. Zwycięzcy zostali oczywiście nagrodzeni słodkościami.

Podczas jednego z projektów zauważyliśmy, że naszym uczennicom i uczniom spodobała się zabawa polegająca na odnajdywaniu zdjęć. Wykorzystaliśmy to i tym razem społeczność szkoły szukała narysowanych pisanek wielkanocnych. Za największą liczbę zebranych rysunków przyznano nagrody. W ostatnim dniu przed feriami wiosennymi zorganizowano także Dzień Piżamy, więc największe śpiochy były w swoim świecie.

Jak widać, SUJM – Samorząd Uczniowski i Jego Miłośnicy, nie próżnuje. Mamy wiele pomysłów i chęci do działania, a dyrekcja i nasi nauczyciele bardzo nas wspierają. Dlatego czujemy się dobrze w Plastyku, a aktywne działanie daje nam nowe umiejętności, które przydadzą się być może w dorosłym życiu. Kto wie...

Samorząd uczniowski Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych im. Katarzyny Kobro w Zduńskiej Woli – budowanie społeczności i promowanie wartości

Samorząd szkolny w zduńskowolskim liceum plastycznym to grupa zaangażowanych i chętnych do działania uczennic, które nie tylko dbają o dobrą atmosferę w szkole, ale również podejmują szereg inicjatyw, mających na celu integrację uczniów, rozwój szkolnej kultury oraz pomoc potrzebującym.

Wrzesień to czas dynamicznego startu nowego roku szkolnego, a dla samorządu także moment ustalenia nowego składu oraz planu działania. Jednym z pierwszych kroków tegorocznego samorządu było przedstawienie go szkolnej społeczności na krótkim apelu.

Od samego początku każdemu członkowi zależało na budowaniu wspólnoty, w której jednostka ma znaczenie i w której każdy głos się liczy, w związku z czym wyżej wspomniany apel stał się również okazją do poproszenia młodzieży naszego liceum o zgłaszanie własnych pomysłów na szkolne inicjatywy do specjalnie przygotowanej, tekturowej „skrzyneczki”. Skrzyneczka cieszyła się dużym powodzeniem, a uczniowie chętnie dzielili się swoimi kreatywnymi propozycjami. Znaczna ich część została wdrożona do planu pracy samorządu.

W kolejnych miesiącach samorząd aktywnie uczestniczył w życiu szkoły i lokalnej społeczności. Wspólnie zorganizowano akcje charytatywne, takie jak zbiórki karmy i środków (koce, poduszki itp.) mających pomóc zwierzętom ze schronisk przetrwać zimę czy wsparcie dzieci i rodzin w potrzebie, poprzez udział chociażby w akcji „Góra Grosza”. W tym miejscu należy przytoczyć słowa Karoliny Skoczylas, członka samorządu, uczennicy klasy pierwszej, która poproszona o wypowiedź na temat działalności samorzą-

Fot. K. Podsadniak-Golec

Skład tegorocznego samorządu szkolnego PLSP im. K. Kobro w Zduńskiej Woli wraz z opiekunem. Na zdjęciu zabrakło skarbnika samorządu – nieobecność w tym dniu w szkole

du w zduńskowolskim liceum plastycznym bez dłuższego zastanowienia odpowiedziała: *Jedną z najważniejszych dla mnie inicjatyw była ta związana ze wsparciem zwierząt z pobliskiego schroniska w Czartkach – pomaganie zwierzętom zawsze było dla mnie sprawą priorytetową i cieszę się, że mogłam pomóc zorganizować i przeprowadzić akcję, która przyczyniła się do poprawienia ich warunków życia.*

Niezwykle istotne i ważne, jak się szybko okazało, stało się doprowadzanie do wzrostu zrozumienia i współczucia poprzez podejmowanie konkretnych działań na rzecz osób będących w szczególnie trudnej sytuacji i na rzecz zwierząt. Działalność charytatywna przyczynia się jednocześnie do kształtowania empatii i solidarności, która uczy młodych ludzi, że wartość tkwi nie tylko w tym, co się ma, ale także w tym, co się daje.

Działania w ramach samorządu mają na celu nie tylko organizowanie wydarzeń czy akcji charytatywnych, ale także wspieranie rozwoju artystycznego i kulturalnego uczniów. W związku z tym podjęto decyzję o zorganizowaniu wyjazdu na wystawę Zdzisława Beksińskiego. Idealnym terminem okazał się zbliżający się pierwszy dzień wiosny. Nasi uczniowie, jak przystało na przyszłych artystów, zrobili sobie „wagary” do Galerii Sztuki Aflopa Art, znajdującej się w pobliskich Pabianicach. Zwiedzanie wystawy połączone było z lekcją muzealną poprowadzoną przez jej kuratora.

Wystawa Zdzisława Beksińskiego w Galerii Sztuki Aflopa Art w Pabianicach

W tym roku samorząd skupił się również na promowaniu sztuki jako formy wyrażania siebie oraz rozwijaniu zainteresowań plastycznych. Poprzez organizację wewnątrzszkolnego konkursu plastycznego pod nazwą *Zima moimi oczami* zainspirowano młodzież do odkrywania własnego artystycznego potencjału i kształtowania swojej pasji. Na konkurs wpłynęły prace w dwóch kategoriach: malarstwo i fotografia. Wybrane efekty działań uczniów prezentujemy poniżej.

Z wielką radością staramy się urozmaicać życie w naszej szkole. Zachęcamy uczniów do wspólnych inicjatyw, dobrze się przy tym bawiąc. Uważamy, że pomiędzy szkolnymi obowiązkami trzeba znaleźć trochę czasu na przyjemności, wyluzowanie się i odreagowanie. Z takiego założenia wychodzi przewodnicząca samorządu – Magdalena Gąsiorowska z klasy czwartej. Dowodem na jej słowa była chociażby organizacja Zaduszek w Plastyku. W tym dniu młodzież znalazła czas na chwilę zadumy nad niezwykłymi już artystami, których rys biograficzny i twórczość przybliżyła, przygotowując i wygłaszając prezentacje przed całą społecznością szkolną. Zaduszki w naszym liceum to nie tylko czas refleksji nad przemijaniem, ale również celebrowanie talentu i pasji artystycznej młodego pokolenia. Mieliśmy okazję podziwiać prawdziwy festiwal kreatywności. Od niezwykłych makijaży po efektowne stylizacje – uczniowie dali upust swojej wyobraźni. Młodzież zduńskowolskiego Plastyka stworzyła niebywałe charakteryzacje, przenosząc je prosto

Fot. Marzena Sroczyńska-Gudajczyk

Praca malarska Klaudii Dorcz

Fot. Marzena Sroczyńska-Gudajczyk

Praca malarska Kiry Gołąb

Cykl fotografii autorstwa Lilianny Słaby

ze świata Hollywood na szkolne korytarze. Podziwialiśmy chociażby Gnijącą pannę młodą Tima Burtona czy Szalonego Kapelusznika towarzyszącego Królowej Kier z kultowej *Alicji w Krainie Czarów*. Obchody Zaduszek urozmaicone były artystycznymi konkurencjami i konkursami z nagrodami.

Innym przejawem integracji i miło spędzonego czasu było zorganizowanie mikołajek. Na ten dzień samorząd zaplanował między innymi ubieranie przez przedstawicieli trójek klasowych choinki na szkolnym korytarzu. Ozdoby choinkowe zostały wcześniej przygotowane przez pierwszoklasistów na zajęciach z ceramiki – jednej z naszych specjalizacji. Ponadto, w tym dniu cała szkoła częstowana była przez członków samorządu świątecznymi cukierkami, po czym brała udział w mikołajkowej sesji fotograficznej, z której zdjęcia zostały wydrukowane i zaprezentowane na samorządowej tablicy.

Kolejnym pretekstem do współdziałania i wyrażania sympatii wśród naszej szkolnej społeczności była organizacja Dnia Zakochanych. Pomysł na pocztę walentynkową okazał się strzałem w dziesiątkę. Młodzież chętnie wkładała do „skrzynki pocztowej” walentynki dla swoich kolegów i koleżanek, które wręczane były adresatom przez przedstawicieli samorządu. Uczennice razem z laurkami i miłymi słowami rozdawały wszystkim lizaki w kształcie serduszek.

Zduńskowolskie liceum sztuk plastycznych jest miejscem, w którym nie brakuje przestrzeni dla rozwoju kreatywności i indywidualnych pasji. To tutaj każdy uczeń może poczuć się częścią czegoś większego, czegoś, co tworzymy

razem – wspólnoty, gdzie liczą się nie tylko sukcesy indywidualne, ale także siła i wartość wspólnych działań. W tym duchu zrodził się pomysł na utworzenie Koła Muzykujących Uczniów. Jego główną inicjatorką była Zuzanna Wojtyna z klasy czwartej. Zuzia pełni funkcję zastępcy przewodniczącej w szkolnym samorządzie. Jak twierdzi, *...głównym celem powołania kółka muzycznego była chęć spędzania czasu z ludźmi o podobnych zainteresowaniach oraz uczenie się od siebie nawzajem gry na instrumentach i śpiewu*. Dodaje również, że *podczas cyklicznych spotkań każdy z jego członków stara się nauczyć przełamywania własnych barier strachu i wstydu, które stanowią pewnego rodzaju blokadę przed dzieleniem się muzyką z innymi*. W ramach koła młodzież organizuje również koncerty i nagrywa piosenki.

Samorząd szkolny nie zapomina również o obchodach ważnych świąt i wydarzeń kulturalnych. W związku z Dniem Wszystkich Świętych uczestniczył w porządkowaniu grobu patronki szkoły – Katarzyny Kobro. Na grobie złożono również kwiaty i zapalono znicz w dowód szacunku i pamięci o zmarłej artystce. Ponadto samorząd współorganizował obchody Katarzynek – święta szkoły. Uroczystości zostały wzbogacone prelekcją poświęconą życiu i twórczości Katarzyny Kobro oraz projekcją filmu *Niebieskie kwiaty* w reżyserii Tadeusza Króla, opowiadającego o miłości Kobro i Strzemińskiego.

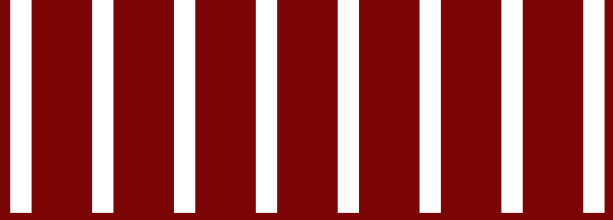
Działalność samorządu uczniowskiego w liceum plastycznym w Zduńskiej Woli to wyraz zaangażowania młodych ludzi w życie społeczności szkolnej i lokalnej. Ich inicjatywy nie tylko przyczyniają się do integracji uczniów, ale także promują wartości, takie jak solidarność, empatia oraz aktywność społeczna. Członkowie samorządu starają się stworzyć atmosferę otwartości i zaangażowania, dzięki której szkoła staje się nie tylko miejscem nauki, ale również przestrzenią pełną kreatywnych wydarzeń i wspólnego działania. Podsumowując pracę samorządu szkolnego zduńskowolskiego Plastyka, należy przytoczyć słowa skarbniczki samorządu – Michaliny Kotlarek z klasy trzeciej: *Działanie w naszym samorządzie nie opiera się na funkcji, a na wspólnych pomysłach i zaangażowaniu. Wszelkie inicjatywy możemy realizować dzięki współpracy z Dyrekcją i wsparciu finansowemu z budżetu rady rodziców. Ułatwia to organizację wielu ciekawych wydarzeń, urozmaicających życie szkoły*.

Samorząd uczniowski to nie tylko grupa działaczy czy biurokratyczny organ szkolny. To przede wszystkim idea, która jednoczy szkolną społeczność w dążeniu do stworzenia szkoły, która będzie miejscem nie tylko nauki, lecz także rozwoju osobistego i wzajemnego szacunku. To tutaj każdy uczący się ma głos i możliwość wpływu na to, co dzieje się w jego szkole. Członkowie samorządu szkolnego wraz z opiekunem i Dyrekcją dokładają wszelkich starań, aby nasza placówka była miejscem, w którym chętnie spędza się czas nie tylko w celach edukacyjnych, ale także dążąc do rozwoju osobistego i społecznego.

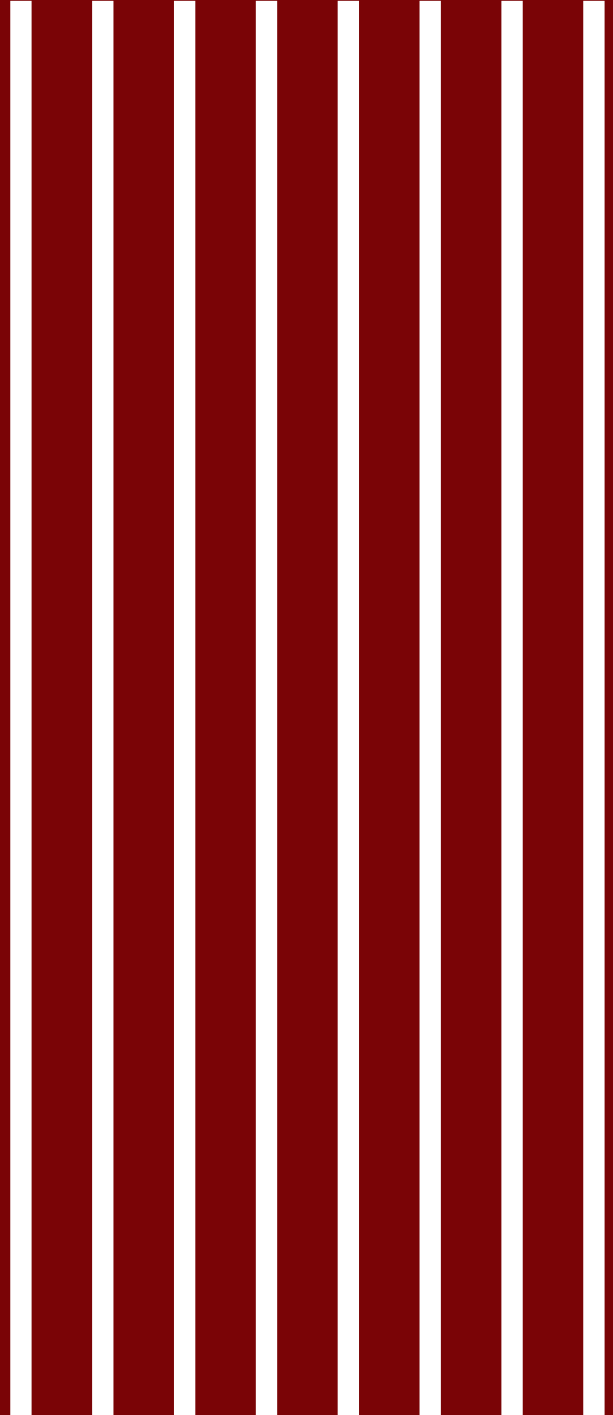

Gazetka samorządu na szkolnym korytarzu

Miscellanea

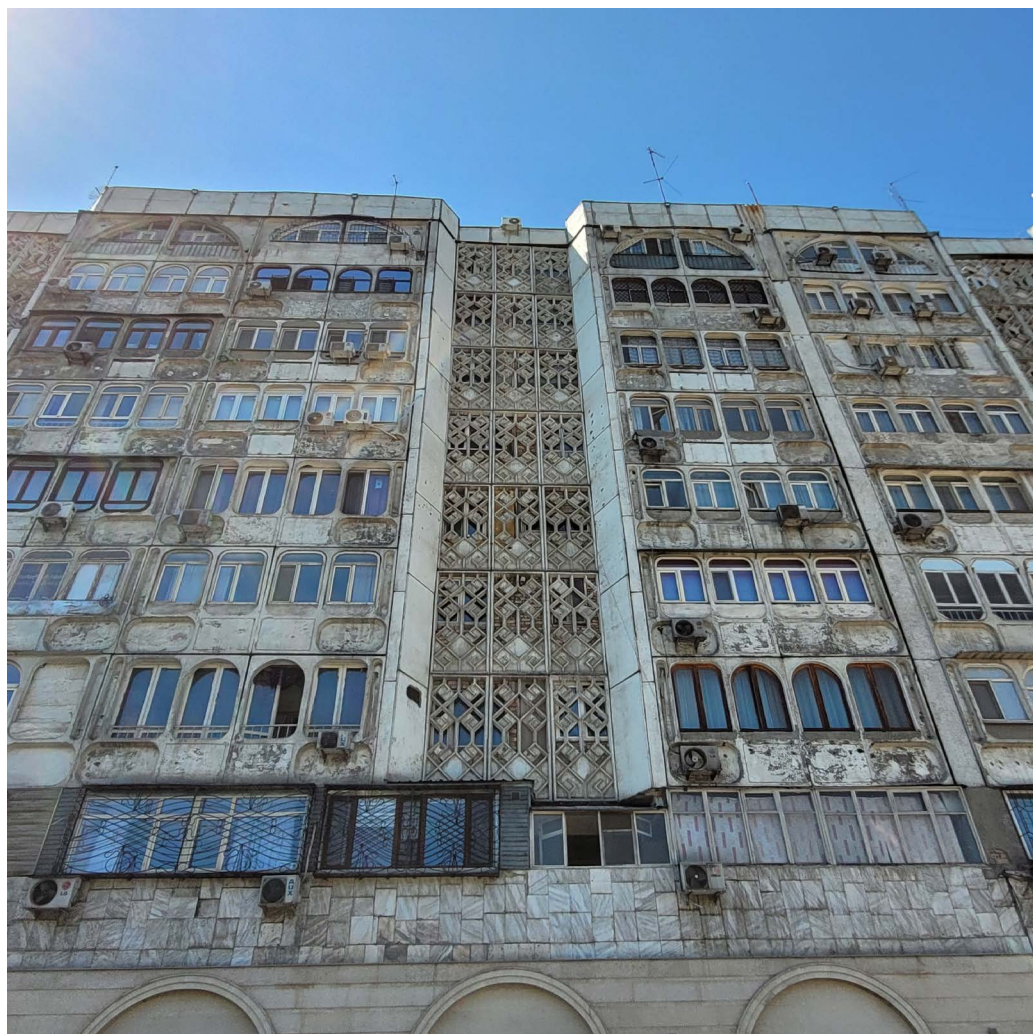

Poznać Azję Środkową, czyli jak uczennice i uczniowie ze szczecińskiego Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych im. Constantina Brancusiego trafli do Kirgistanu

Dzięki podróżom można doskonale poznać wiele ciekawych miejsc, ich kulturę, historię, zwyczaje, przeżyć niezapomnianą przygodę, spędzić czas z nowo poznanymi osobami. To wszystko dają młodzieży wymiany uczniowskie, które cieszą się coraz większą popularnością wśród uczniów szkół średnich. W zeszłym roku uczniowie szczecińskiego Plastyka zostali zaproszeni przez Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania, Bawarskie Koło Młodzieży oraz Stowarzyszenie I Love Kirgistan do wzięcia udziału w międzynarodowym dwutygodniowym projekcie o nazwie Trójnarodowa wymiana kulturalna młodzieży (JuKua) w Kirgistanie.

Pedagodzy z Polski, Niemiec i Kirgistanu przygotowywali wakacyjny program wymiany interkulturowej dla młodzieży na przełomie marca i kwietnia 2023 roku. Spotkanie kadry odbyło w Biszkeku i Jetigen (Kirgistan). Kluczowym partnerem i pomysłodawcą projektów, realizowanych w Azji Środkowej, jest Stefan Stoll z bawarskiej placówki Młodzieżowej JBS Am Tower w Oberschleißheim, zaangażowany od wielu lat w młodzieżową wymianę interkulturową. Przed wielu laty nawiązał on współpracę z Euroregionem Pomerania i zrealizował do tej pory kilkanaście projektów z młodzieżą ze Szczecina, Łobza i Wolina. Przed wielu laty zachwycił się też partnerami ze Wschodu. Planując projekty polsko-niemieckie, zapraszał do udziału partnerów trzecich. Tak powstał model współpracy, który został zrealizowany w 2023 roku w Kirgistanie. *Wojna w Ukrainie uniemożliwia wymianę z naszymi wschodnimi partnerami. Wiem jednak, że Wschód potrzebuje nas, a my potrzebujemy Wschodu, stąd projekty z Kirgistanem* – powiedział na spotkaniu Stefan Stoll. Tym bardziej, że w Kirgistanie działa od lat organiza-

Fot. K. Łącka

Architektura Biszkek

cja „I Love Kirgistan”, której celem jest m.in. wspieranie kirgiskiej młodzieży. Łącząc zainteresowanie Wschodem z rzetelnym partnerem w Kirgistanie, zorganizowano spotkanie kadry kierowniczej z Polski, Niemiec i Kirgistanu. Podczas kilku dni omówiono warunki pobytu młodzieży w Kirgistanie, program spotkania, a także warunki finansowania wymian. Analizowano także oczekiwania i opinie zainteresowanych stron na temat zadań międzynarodowego projektu. Ustalono, jakie będą korzyści i zasoby przedsięwzięcia.

Jeszcze przed wyjazdem do Kirgistanu partnerzy porozumieli się ze sobą na temat planowanej wymiany młodzieżowej o charakterze artystycznym. Stąd zaproszenie do udziału Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Szczecinie.

W obliczu wojny w Ukrainie, zmian klimatu i poczucia zagrożenia stwierdzono, że sztuka może pomóc młodzieży w konfrontacji z własnymi emocjami i poczuciem zewnętrznego zagrożenia. Program na sierpień obejmowały warsztaty artystyczne, rękodzielnicze, gry miejskie i dyskusje. W planach było odkrywanie bogactwa w różnorodności religijnej, kulturowej i politycznej.

Kirgistan to kraj pozbawiony dostępu do morza, w którym góry stanowią 93% terytorium państwa ze szczytami powyżej 7000 m n.p.m. W górach Tianszan znajduje się także największe jezioro Kirgistanu Issyk-kul, będące równocześnie drugim co do wielkości jeziorem górskim na świecie, niektóre z wysoko położonych obszarów pokryte są wieczną zmarzliną. Te informacje zachęciły naszych uczniów i uczennice do wzięcia udziału w projekcie.

Aby dostać się do grupy szczęśliwców lecących do Azji, należało przystąpić do trzyetapowego konkursu, który obejmował: 1) wykonanie pamiętki związanej ze szkołą, 2) przygotowanie i zaprezentowanie projektu warsztatów artystycznych dla rówieśników, 3) rozwiązanie testu wiedzy o Kirgistanie. Po zaciętej i wyrównanej walce, pod koniec sierpnia 2023 roku grupa dziesięciorga uczniów wraz z opiekunami poleciała przez Stambuł (Turcja) do Biszkeku – stolicy i największego miasta Kirgistanu, położonego w Tianszanie (tłum. Niebiańskie Góry) u podnóża Gór Kirgiskich – ponad 5000 km od Szczecina. Wszystko tutaj było dla nas nowe – język, religia, przestrzeń, kolory, jedzenie, styl życia, magiczne krajobrazy. W Biszkeku spotkaliśmy się z pozostałymi uczestnikami projektu z różnych zakątków świata: Niemiec, Kirgistanu, Ukrainy i Izraela.

Już od pierwszego dnia pobytu młodzież włączyła się we wszystkie działania projektowe, w tym w grę miejską przygotowaną przez gospodarzy oraz zajęcia integracyjne. Podczas wizyty w stolicy młodzież odwiedziła tamtejsze Muzeum Historyczne, w którego zbiorach znajdują się tysiące eksponatów o dziedzictwie kulturowym ludu Kirgistanu – rzeźby jaskiniowe z epoki brązu, kolekcje starożytnych monet, przedmiotów etnograficznych, biżuterii i odzieży od I do V wieku. Jest to jedno z najważniejszych muzeów w Azji Środkowej. Kirgistan ma bogatą historię, związaną z jedwabnym szlakiem, tradycją koczowniczą oraz tradycyjną strukturą rodowo-plemienną.

Wielką atrakcją stały się lekcje historii sztuki związane ze zwiedzaniem Centralnego Meczetu Imama Sarakhsiego, powszechnie znanego jako Centralny Meczet w Biszkeku. Został on zbudowany w stylu renesansu osmańskiego. Obiekt z czterema minaretami, a każdy z trzema balkonami, jest jednym z największych w Azji Środkowej. Przypomina bryłę meczetu Kocatepe w Turcji. Drugim obiektem, który poznaliśmy, była katedra – Sobór Zmartwychwstania Pańskiego w Biszkeku.

Duże wrażenie zrobił na nas tamtejszy bazar Osh – miejsce pełne pamiątek i nie tylko. W ofercie kupców bazaru były: **suszone węże, jaja żółwia, suszone żaby z Issyk Kul, grzyby i mchy. Próbowaliśmy m.in.** kumysu, czyli

Karakole cerkiew

tradycyjnego napoju koczowniczych ludów centralnej Azji ze sfermentowanego mleka klaczy, kururtu – suchego sera w postaci małych kulek, zrobionego z mleka kozy, wielbłąda, krowy czy konia, oraz lepioszek – tradycyjnego chleba, wypiekanego z niesfermentowanego ciasta na gorącym kamieniu lub w piecu. Zwyczaj nakazuje, aby podczas zakupów się targować. Nasza grupa (w szczególności dziewczyny) robiła to doskonale podczas kupowania suszonych owoców, przypraw czy wyrobów z filcu, z których Kirgistan słynie.

Po wizycie w stolicy Kirgistanu wszyscy uczestnicy projektu przemieścili się do obozu młodzieżowego nad jeziorem Issyk-kul w Jetigen oddalonego około 300 km od Biszkeku. Tam była kontynuowana główna część projektu. W drodze nad jezioro młodzież odwiedziła małą miejscowość Rot-Front, jedną z kilku pierwotnie niemieckich osad w Kirgistanie, oraz zwiedziła XI-wieczną wieżę Burana. Znajduje się ona około 80 km na wschód od Biszkeku, w pobliżu miasta Tokmok. Wieża wraz z nagrobkami, niektórymi budowlami ziemnymi i ruinami zamku oraz trzema mauzoleami to wszystko, co pozostało po starożytnym mieście Balasagun, które zostało założone przez Karachanidów pod koniec IX wieku. Podczas pobytu w Jetigen młodzież uczestniczyła w warsztatach dotyczących sytuacji politycznej panującej w Kirgistanie, jego historii, utworzenia państwa Kirgistan i współczesnych rewolucji. Prowadzono także rozmowy o współczesności – na temat trudnej drogi do demokracji, problemów młodzieży, przemysłu i inwestycji w tym kraju, kolonializmu, europejskiego punktu widzenia na świat, wpływu Europy na świat. Odbływały się wykłady zaproszonych gości, a młodzież – w grupach mieszanych narodowo – wypowiadała się na temat kolonizacji, dekolonizacji, imperializmu, eurocentrycznego widzenia świata. Dyskusja dotyczyła wszystkich postsowieckich krajów Azji Środkowej. Młodzież była bardzo aktywna i miała krytyczne podejście do tematu. Warto podkreślić, że językiem tych spotkań był język angielski.

Młodzież ze szczecińskiego Brancusiego podczas pobytu w Kirgistanie prowadziła zajęcia artystyczne dla uczestników projektu. Były to warsztaty z kaligrafii, grafiki tuszem, do której były wykorzystywane okoliczne rośliny, i wyplatania małych makram. Inne grupy międzynarodowe prowadziły warsztaty kulinarne, ekologiczne, klimatyczne i taneczne.

Poza dniami warsztatowymi uczestnicy projektu zwiedzali okolice. Uczniowie i uczennice Plastyka byli na terenie otwartego Muzeum Petroglifów – najstarszych wykopalisk z rysunkami na kamieniach, które zostały zebrane z okolicy miasta Houpa-Opa. Młodzież nie tylko miała możliwość zobaczenia malowideł na skałach, ale także przeprowadziła warsztaty plastyczne w terenie dla uczestników. Pierwszym zadaniem było odwzorowanie na papierze wybranego przez grupę rysunku naskalnego, a drugim – wyobrażenie sobie, jaki dziś moglibyśmy zostawić rysunek dla potomnych, jaki byłby to przekaz na Instagramie albo TikToku.

Mieliśmy również okazję pojechać do Karakoł. Jest to 80-tysięczne miasto, położone około 150 km od granicy z Chinami. Czuliśmy tam, że jesteśmy rzeczywiście bardzo daleko od domu – ponad 6000 km do Polski. W Karakoł przebywał rosyjski podróżnik i badacz Azji Centralnej – Nikołaj Przewalski, który jako pierwszy opisał pewien gatunek niewielkiego dzikiego konika, nazwanego później jego imieniem – koniem Przewalskiego. Tam uczestnicy mieli możliwość zobaczenia zrealizowanego projektu socjalnego nazwanego DEM. Była to inicjatywa oddolna utworzenia miejsc spotkań lokalnych mieszkańców, młodzieży. Takim obiektem stało się DEM – po części kawiarnia, po części biblioteka, centrum społeczności. Położenie w pobliżu kilku szkół i uniwersytetów sprawia, że jest to popularny przystanek młodzieży Karakołu.

Na naszych uczniach duże wrażenie zrobił meczet dungański, zaprojektowany przez pekińskiego architekta dla chińskich muzułmanów, a jego ozdobieniem zajmowali się chińscy artyści. Jego niezwykłość polegała po pierwsze, na materiale wykorzystanym do jego budowy (wyłącznie drewno, bez użycia metalowych gwoździ), a po drugie, na niespotykanej architekturze. Liczne kolumny i wygięty dach bardziej przypominały świątynię buddyjską niż meczet. Drugi zwiedzany przez nas obiekt to wzniesiony w XIX wieku przez rosyjskich przesiedleńców sobór Swiato-Troicki. Jest to drewniana cerkiew z pięcioma kopułami i niezliczoną ilością koronkowych zdobień.

Ostatnie dni projektu spędziliśmy w górach, obserwując zwyczaje i gry Kirgizów. Było polowanie z sokołami, z orłem oraz piesze wycieczki.

Czy warto organizować projekty międzynarodowe? Pomimo ogromnego nakładu pracy i przygotowań – uważam, że tak. Dają one możliwość eksplorowania różnorodności kulturowej i społecznej, wzbogacają program nauczania poprzez wprowadzenie elementów międzykulturowości, współpracy międzynarodowej i wymiany doświadczeń. Umożliwiają rozwinięcie umiejętności komunikacji międzykulturowej, empatii, tolerancji i otwartości. Te umiejętności są ważne nie tylko w kontekście edukacyjnym, ale także w życiu osobistym i zawodowym zarówno uczniów, jak i nauczycieli prowadzących projekt.

Udział w międzynarodowych projektach edukacyjnych daje możliwość nawiązania znajomości z nauczycielami i młodzieżą z różnych krajów. Ta globalna sieć kontaktów daje ciekawe efekty w zakresie współpracy oraz tworzenia innowacyjnych projektów edukacyjnych. Międzynarodowe projekty edukacyjne wzbogacają doświadczenie uczniów i poszerzają ich horyzonty.

Nauczyciele, którzy uczestniczą w międzynarodowych projektach, mają również możliwość osobistego rozwoju. Mogą kształtować takie umiejętności, jak bycie liderem, planowanie projektów, zarządzanie wydajnością oraz rozwijanie zdolności i adaptacyjności.

Gdzie kolejny projekt szczyńskiego Plastyka? Może w Afryce – jeszcze tam nie byliśmy. A już wkrótce naszą szkołę odwiedzą Bawarczycy i Kirgizi.

Fot. K. Łączka

Biszkek cerkiew wewnątrz

Galeria

IX Ogólnopolskie Biennale Autoportretu w Rysunku Uczniów Szkół Plastycznych Radom 2023

Mówi się, że aby poznać człowieka, trzeba z nim zjeść beczkę soli. Czyżby? Przecież naturalną właściwością człowieka jest jego zmienność! Bywamy nieprzewidywalni, skomplikowani, złożeni z niezliczonej ilości przeżyć, uczuć, emocji, cech... Życie to wieczne doświadczanie, nasz charakter to ciągła zmiana. Człowiek tworzy siebie przez całe życie. A jak poznać samego siebie?

Artyści od zawsze próbowali siebie poznać, dlatego poszukiwali swojego miejsca w świecie, chcieli być rozpoznawalni, zauważeni oraz wyjątkowi. To właśnie autoportrety mogły im pomóc w tym dążeniu do doskonałości. Ich obrazy pokazywały taką prawdę o sobie, jaką zamierzali nam odświeżyć, by w oczach odbiorców zdobyć nobilitację i uznanie. Niestety, często za autoportretami kryły się nie tylko piękne rysy twarzy, ale też mroczne strony życia ich twórców. Tak więc, jak poznać samego siebie?

Im więcej pytań, tym więcej odpowiedzi; im więcej odpowiedzi, tym większa wiedza o sobie samym. Nigdy od nikogo nie dowiesz się tyle o sobie, jak od samego siebie! Codziennie widzimy się w lustrze, ale poznanie to nie tylko uchwycenie fizycznych właściwości siebie w działaniu... By poznać, należy zajrzeć w głąb siebie. *W twoim wnętrzu jest źródło, które nigdy nie wyschnie, jeśli potrafisz je odszukać* – pisał Marek Aureliusz. *Poznaj samego siebie, a stanie przed tobą otworem cały świat!* – mawiał Sokrates. To proces, praca przez całe życie. Każdy dzień, każde zadanie jest okazją do nauki samego siebie! Dlatego trzeba ciągle się siebie uczyć, odkrywać, by stworzyć swój portret.

Jak zauważyła pani profesor Joanna Trzcńska z Akademii Sztuk Pięknych w Łodzi, przewodnicząca Jury konkursu: *Idea IX Ogólnopolskiego Biennale Autoportretu w Rysunku dla Uczniów Szkół Plastycznych, organizowanego przez Zespół Szkół Plastycznych im. Józefa Brandta w Radomiu, dotyczy dwóch zagadnień: klasycznego rysunku jako użytej techniki oraz autopor-*

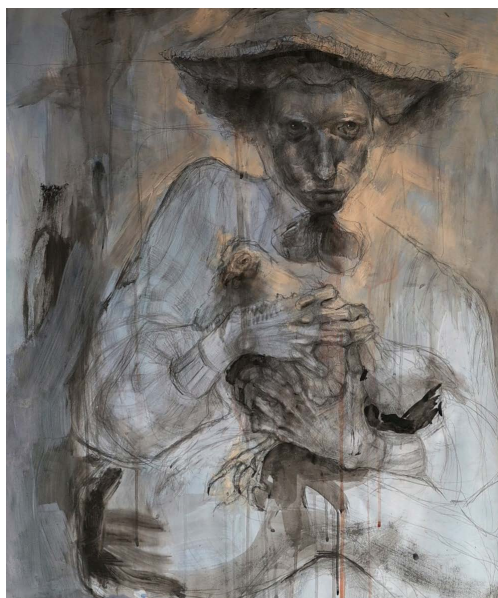
Kościelec PLSP Jakub Burdziński
op.art. Agnieszka Arasimowicz

Kalisz LSP Sebastian Kurkowiak
op.art. Izabella Symanowicz

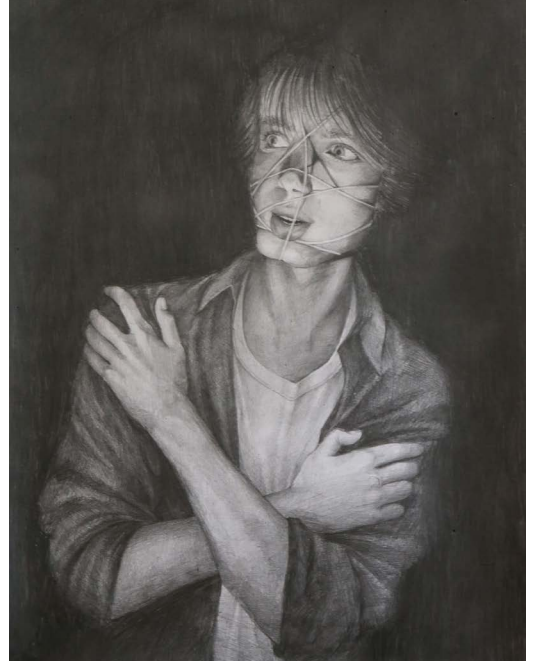
Lublin PLSP Anna Kwiecień
op.art. Grzegorz Tomczyk

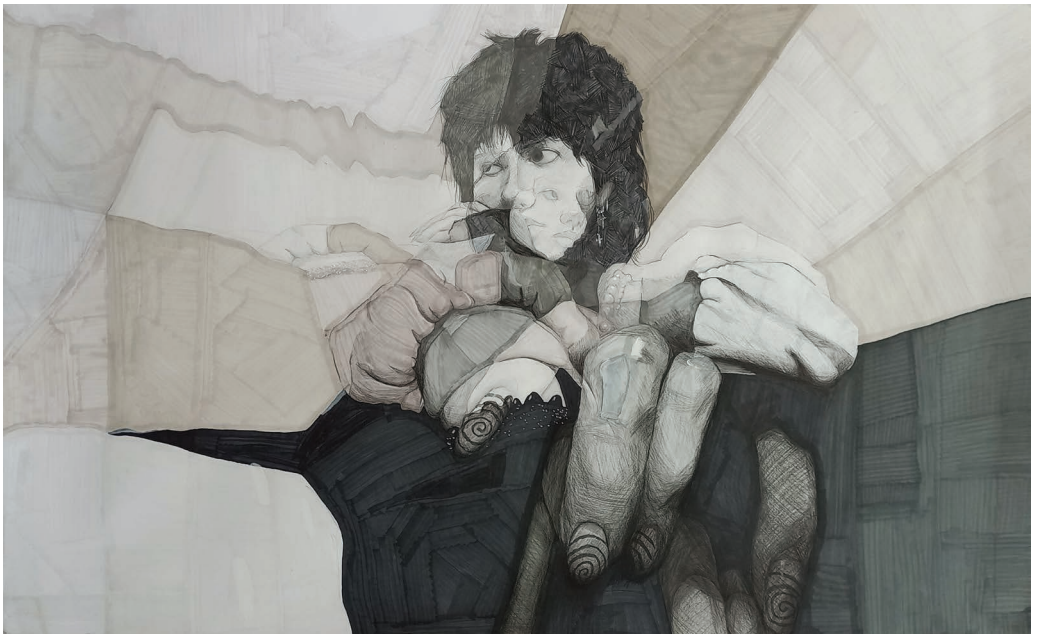
Rzeszów ZSP Kinga Fiołek
op.art. Aneta Martowska-Topór

Gdynia PLSP Jakub Woźniak
op.art. Józef Karczewski

Radom Dmitrij Kuraskin
op.art. Anna Symela

Gdynia PLSP Laura Erecińska – op.art. Józef Karczewski

Koszalin PLSP Katarzyna Jantoszak op.art. Tadeusz Walczak 1 z 2

tretu – tytułowego tematu. Rysunek jest techniką pierwotną, umożliwiającą szybki, często bardzo istotny zapis esencji ludzkich myśli i spostrzeżeń. Rysunek jest też podstawową techniką, w jakiej możemy kształcić u adepta sztuki postrzeganie i umiejętność oddania złożonej rzeczywistości na płaszczyźnie. Zakłada wnikliwą analizę odbieranego zmysłowo świata materii i badanie jego właściwości, uświadamianie sobie natury rzeczy. „Czego nie narysowałeś, nie widziałeś” (J.W. Goethe, Podróż włoska). Służy też uzyskaniu biegłości warsztatowej, która prowadzi do twórczej autonomii. Drugie zagadnienie – autoportret jako temat, realizowany przez wielu artystów na przestrzeni historii sztuki. Jednak szczególnie dla młodych, kształtujących się osobowości jest szalenie istotnym tematem, polem do analizy powierzchowności, ale też eksplorowania wewnętrznych przestrzeni autora. W zderzeniu z obecnymi czasami, które stawiają przed młodym człowiekiem mnóstwo dodatkowych pytań, nabiera szczególnego znaczenia.

Konkurs skierowany był do uczniów szkół plastycznych z całej Polski, którzy wykonali prace rysunkowe w klasycznych technikach rysunkowych: ołówkiem, węglem, w monochromatycznym zestawie barw, będące autoportretami autorów. Każda ze szkół mogła przesłać na konkurs do 20 prac wybranych w drodze szkolnych eliminacji. Dodatkowo niezakwalifikowani uczniowie mogli przysłać prace indywidualnie. Ostatecznej ocenie poddano 647 prac zgłoszonych przez 636 uczniów z 42 szkół artystycznych.

Koszalin PLSP Katarzyna Jantoszak op.art. Tadeusz Walczak 2 z 2

Po długich i niełatwych obradach Jury zdecydowało przyznać Grand Prix, trzy nagrody oraz dziesięć wyróżnień. Ogromne gratulacje dla wszystkich nagrodzonych, wyróżnionych, a także ich opiekunów artystycznych.

W dniu 4 grudnia 2023 roku obradowała Komisja Konkursowa w składzie:

Przewodnicząca:

prof. Joanna Trzcińska (ASP Łódź)

Członkowie:

prof. Andrzej Grenda (ASP Łódź), prof. Rafał Borcz (ASP Kraków)

Komisja Konkursowa przy udziale komisarzy Biennale: pani Anny Symeli i pana Jakuba Strzeleckiego, pełniących wyłącznie obowiązki sekretarzy Komisji, dokonała przeglądu i oceny zgłoszonych do konkursu prac. Spośród nominowanych do nagród i wyróżnień Jury postanowiło przyznać:

GRAND PRIX

Magdalena Ćwiklińska, lat 16, PLSP Koszalin, opiekunka artystyczna –
Agnieszka Sieńkowska

NAGRODY

I miejsce: Karina Lewicka, lat 18, PLSP Płock, opiekunka artystyczna –
Anna Macionek-Stańko

II miejsce: Katarzyna Jantoszak, lat 19, PLSP Koszalin, opiekun artystyczny –
Tadeusz Walczak

III miejsce (dwie równorzędne nagrody):

Wiktoria Mrozik, lat 18, ZSP Radom, opiekun artystyczny – Jakub Strzelecki

Jakub Burdziński, lat 20, PLSP Kościelec, opiekunka artystyczna – Agnieszka Arasimowicz

WYRÓŻNIENIA

Jakub Woźniak, lat 16, PLSP Gdynia, opiekun artystyczny – Józef Karczowski

Anna Kwiecień, lat 19, PLSP Lublin, opiekun artystyczny – Grzegorz Tomczyk

Laura Erecińska, lat 16, PLSP Gdynia, opiekun artystyczny – Józef Karczowski

Sebastian Kurkowiak, lat 17, LSP Kalisz, opiekunka artystyczna – Izabela Symanowicz

Marta Myślińska, lat 18, ZPPKP Opole, opiekun artystyczny – Zbigniew Natkaniec

Dmitrij Kuraskin, lat 15, ZSP Radom, opiekunka artystyczna – Anna Symela

Zuzanna Pająk, lat 16, ZSP Radom, opiekunka artystyczna – Anna Symela
Kinga Fiołek, lat 19, ZSP Rzeszów, opiekunka artystyczna – Aneta Martowska-Topór

Martyna Kaszyca, lat 19, LSP Wrocław, opiekunka artystyczna – Agnieszka Traczyńska

Amelia Rewucha, lat 18, PLSP Zamość, opiekunka artystyczna – Dorota Jasek

Poza protokołem Jury komisarz wystawy, p. Jakub Strzelecki, nauczyciel rysunku i malarstwa, przyznał nagrodę specjalną Tomaszowi Barszczowi – uczniowi ZSP w Radomiu. Opiekunką artystyczną ucznia była pani Edyta Jaworska-Kowalska.

Wiele wspaniałych prac zostało również zakwalifikowanych do wystawy pokonkursowej, która odbyła się w Galerii szkoły, w dniu podsumowania Biennale, 12 stycznia 2024.

Link do katalogu IX Biennale: <https://plastyk.radom.pl/wp-content/uploads/2024/01/IX-Biennale-Autoportretu-katalog-web.pdf>

Pokłosiem IX Biennale Autoportretu jest również pierwsza wystawa czasowa w Galerii „Wena” Fundacji Rodziny Staraków (ul. Bobrowiecka 8 w Warszawie). Na wystawie zaprezentowane zostały nagrodzone i wyróżnione prace IX Ogólnopolskiego Biennale Autoportretu w Rysunku Uczniów Szkół Plastycznych. Organizatorami wystawy były: Zespół Szkół Plastycznych im. Józefa Brandta w Radomiu oraz Fundacja Rodziny Staraków.

Fotorelacja z wystawy czasowej:

<https://plastyk.radom.pl/pierwsza-wystawa-czasowa-w-galerii-wena-fundacji-rodziny-starakow-w-warszawie/>

Zamość PLSP Amelia Rewucha – op.art. Dorota Jasek

Noty o autorach

Aleksandra Antczak – uczennica trzeciej klasy Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Szczecinie, w którym realizuje specjalizację: renowacja mebli i wyrobów snycerskich. Aktywnie działa w Samorządzie Uczniowskim, którym opiekują się nauczycielki: Renata Onufrejczyki Jolanta Ziótkowska. Jako uczennica ambitna i pełna pomysłów, bierze udział w wielu projektach i wydarzeniach, organizowanych w szkole, ale także wyjazdowych. Czuje się świetnie w swoim środowisku, a o nauczycielach szkoły mówi, że są wyjątkowi, naprawdę serdeczni i we wszystkim wspierają uczniów.

Tomasz Banaszkiwicz – nauczyciel biologii, chemii i geografii w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych im. C.K.Norwida w Lublinie, wolontariusz w dzielnicy nędzy w Tanzanii (czerwiec – sierpień 2016 r.). W latach 2017–2019 był nauczycielem polonijnym w Rydze, we Lwowie, w Grodnie. Jest finalistą XXV edycji Ogólnopolskiego Konkursu „Nauczyciel Roku”. Odznaczony został Złotą Odznaką Związku Sybiraków, Medalem 700-lecia Miasta Lublin. Jest też laureatem Srebrnego „BohaterON-u”.

Dorota Bruzik jest nauczycielką historii sztuki i ceramiki w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych im. Katarzyny Kobro w Zduńskiej Woli, którego również jest absolwentką. W 2013 r. ukończyła Historię Sztuki na Uniwersytecie Łódzkim. Z pasją i zaangażowaniem podchodzi do swojej pracy zawodowej, w której za główny cel stawia sobie inspirowanie uczniów do odkrywania piękna i głębi sztuki oraz rozwijanie ich umiejętności plastycznych.

Agata Bubisz – nauczycielka gry na skrzypcach w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia w Dębicy. Ukończyła Pedagogikę Instrumentalną na Akademii Muzycznej w Katowicach w klasie prof. Kazimierza Skowronka. Pierwszą pracę w zawodzie nauczyciela gry na skrzypcach podjęła w roku 1986 w Społecznym Ognisku Muzycznym im. F. Cho-

pina w Tarnowie, kontynuując równocześnie naukę w tarnowskiej PSM II stopnia.

Zofia Dominiak-Górska – uczennica trzeciej klasy Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych w Szczecinie. Sztuką zajmuję się od dłuższego czasu na wielu płaszczyznach, ale najbardziej lubi grafikę warsztatową. Wciągu tych trzech lat zwiedziła z rówieśnikami kilka krajów i zaczęła interesować się aktywnościami młodzieżowymi w Szczecinie. Praca w Samorządzie uczniowskim daje jej wiele satysfakcji, jest to też dla niej forma otwarcia się na świat. Uważa, że może wnieść coś konstruktywnego do życia szkoły i miasta.

Anna Kozłowska-Jachimczyk – nauczycielka języka polskiego w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II stopnia w Bytomiu, gdzie pracuje ponad 20 lat. Aktywnie uczestniczy w życiu szkoły. Kilka lat temu objęła opieką Samorząd Uczniowski. Współpraca z młodzieżą przynosi jej wiele satysfakcji i radości.

Jakub Jurdziński – absolwent Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Podyplomowych Studiów Chórmistrzowskich na Akademii Muzycznej w Bydgoszczy oraz Podyplomowych Studiów Pedagogiki Kształcenia Słuchu i Audycji Muzycznych na Uniwersytecie Muzycznym im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Obecnie jest nauczycielem w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia w Wieluniu, kierownikiem działu artystycznego w Powiatowym Młodzieżowym Domu Kultury i Sportu w Wieluniu oraz nauczycielem w II Liceum im. Janusza Korczaka tamże. Jest dyrygentem chórów: Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia w Wieluniu oraz Chóru Powiatowego Młodzieżowego Domu Kultury i Sportu w Wieluniu.

Martyna Jurzyk – doktor nauk humanistycznych, nauczyciel dyplomowany, bibliotekarz w Zespole Szkół Muzycznych w Siedlcach. W roku szkolnym 2023/2024 pełniła funkcję opiekunki samorządu uczniowskiego. Jest członkiem Chóru Katedralnego im. Ks. Alfreda Hoffmana w Siedlcach.

Julia Kądziołka jest uczennicą Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Szczecinie i określa się mianem szczecińskiej Drukary. Jej codziennym zajęciem jest tworzenie. Zajmuje się grafiką warsztatową i określa się mianem szczecińskiej „Drukary”. Poza aktywnością artystyczną podejmuje szereg inicjatyw społecznych w mieście. Dzięki ludziom, których poznała, ze swoją aktywnością społeczną udało jej się wyjść poza mury szkoły. Działa w młodzieżowej radzie miasta i czerpie stamtąd inspiracje i pomysły na przyszłość.

Tomasz Kiliański – dyrektor Zespołu Szkół Plastycznych im. J. Brandta w Radomiu, z wykształcenia matematyk i pedagog. Kieruje placówką o bogatej tradycji kształcenia przyszłych twórców w dziedzi-

nie sztuk plastycznych. Jest inicjatorem wielu projektów edukacyjnych i kulturalnych. Jego działalność dydaktyczna i organizacyjna skupia się na rozwijaniu kreatywności, samodzielności myślenia oraz umiejętności manualnych uczniów.

Renata Libera – mgr filologii polskiej (WSP w Częstochowie), pedagog teatru (UW i Instytut Teatralny im. Raszewskiego w Warszawie), reżyser (AST w Krakowie, filia we Wrocławiu – studia podyplomowe), nauczyciel przedmiotów teoretycznych w Samorządowej Szkole Muzycznej II stopnia w Skierniewicach i Państwowej Szkole Muzycznej w Sochaczewie. Jest założycielką i reżyserką Teatru Com.pl.ex i Teatru Starego im. A. Sikorskiego w Skierniewicach przy MHS – grupy amatorskie, a także terapeutką, instruktorką i animatorką. Pełni funkcję członka zarządu Stowarzyszenia Ars Iu-ventutis.

Katarzyna Łącka – nauczycielka przedmiotów przyrodniczych w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych w Szczecinie. Od wielu lat realizuje projekty międzynarodowe (Erazmus Plus) z młodzieżą. Współpracuje z PNWM Euroregion Pomerania, Rumuńskim Instytutem Kultury w Warszawie. Jest organizatorką wystaw poświęconych Constantinowi Brancusiemu – patronowi szkoły.

Anna Marcol – doktor nauk humanistycznych w zakresie bibliologii i informatologii, doradca metodyczny ds. bibliotek szkolnych Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Katowicach. Jest nauczycielką bibliotekarzem Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Józefa Lompy w Katowicach, prezeską Rady Oddziału Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich w Katowicach.

Hanna Matusiak – pedagog szkolny, terapeuta pedagogiczny w Państwowym Zespole Szkół Muzycznych im. A. Rubinsteina w Bydgoszczy. Pełni także funkcję pedagoga w Zespole Pedagogiczno-Psychologicznym Centrum Edukacji Artystycznej w Bydgoszczy.

Anna Mikolon – pianistka-kameralistka, ma w swoim dorobku ponad 60 publikacji i 40 nagrań płytowych, profesor zwyczajny Akademii Muzycznej w Gdańsku, nauczyciel dyplomowany, konsultant CEA.

Małgorzata Ostrowska – dr nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki; wykładowca, trener, edukator, ekspert ds. edukacji włączającej. Jest pedagog ZPP CEA w Przemyślu. Przez 25 lat była wicedyrektorem w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych w Przemyślu. Jest trenerką myślenia krytycznego, trenerką w obszarze edukacji włączającej i w obszarze kompetencji kluczowych. Jest także trenerką, konsultantką i ekspertką w projektach unijnych – współpracuje m.in. z ProcessTeam, Akademią Biznesu MDDP, ORE. Jest doradcą, moderatorem w procesie wspomaganiania dyrektorów i nauczycieli w ob-

szarze kompetencji kluczowych, a także doradcą metodycznym ds. organizacji i zarządzania oświatą, doradcą metodycznym ds. edukacji wczesnoszkolnej.

Łukasz Tartas jest psychologiem w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II stopnia w Gdańsku oraz psychologiem Zespołu Psychologiczno-Pedagogicznego Centrum Edukacji Artystycznej w Gdańsku. Psychoterapeuta trakcie szkolenia w nurcie psychodynamicznym. Współtwórca edukacyjnych projektów muzycznych dla dzieci *Tata Śpiewa i ZoZi* oraz autor tomiku wierszy dla dzieci *O kotku Amadeusza, czyli wiersze na małe i duże troski*.

Marcin Walicki – jest historykiem. Ukończył także studia podyplomowe w zakresie wiedzy o społeczeństwie i zarządzanie nieruchomościami. Przez wiele lat nauczał historii i był dyrektorem Zespołu Państwowych Szkół Plastycznych w Łodzi. Obecnie pełni funkcję wizytatora CEA

Danuta Zocłńska – absolwentka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, obecnie nauczyciel bibliotekarz Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych im. Józefa Pankiewicza w Katowicach. Jest przewodniczącą Komisji Rewizyjnej Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich – Oddziału w Katowicach.